

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

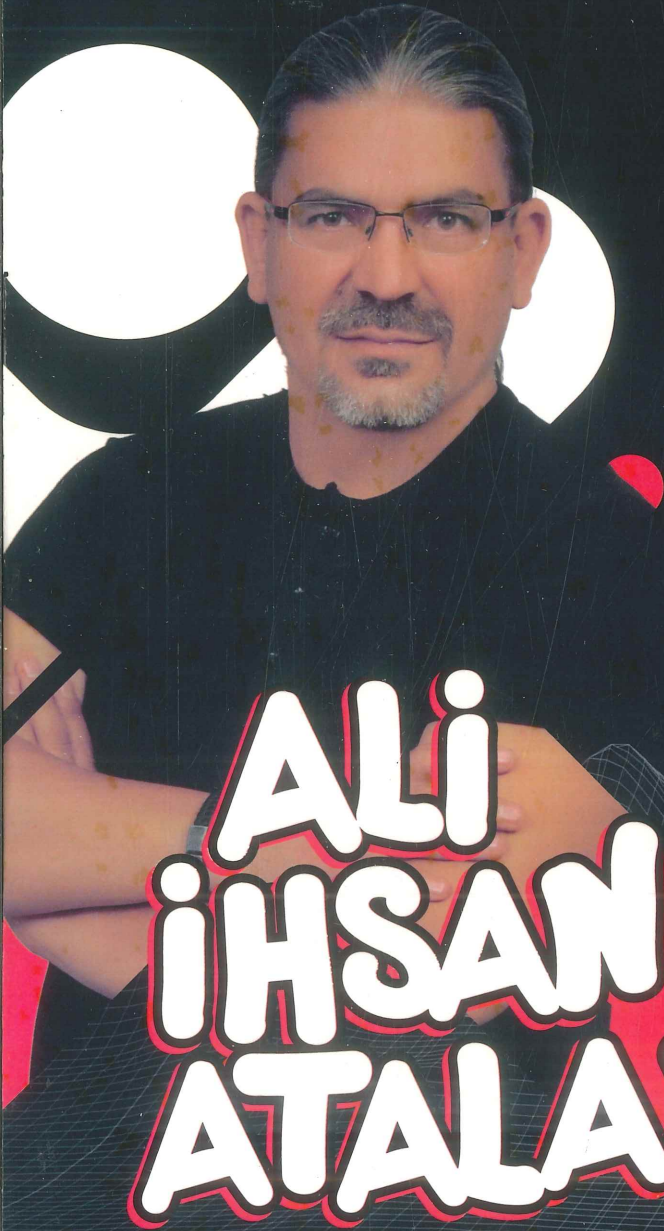
RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

KPSS 2023

COĞRAFYA ATLASI

YOUTUBE VİDEOLARI EŞLİĞİNDE
GÜNCEL TÜİK VERİLERİ İLE HAZIRLANMIŞTIR

Harita Genel Komutanlığı Uyumlu Orijinal Çizim Haritaları
Zengin İçerikli Konu Kavrama Tablo ve Grafikleri
Görsel Hafızayı Güçlendiren Renk Seçimi
Özet Değil KPSS Coğrafyasının Tamamı

**ALİ
İHSAN
ATALAY**

HARİTALAR VE GRAFİKLERLE

YEDİKLİM
ATOLYESERİSİ

İÇİNDEKİLER

TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ KONUMU

Coğrafi Konum.....	1
Türkiye'nin Matematik (Mutlak) Konumunun Sonuçları	4
Türkiye'nin Özel (Göreceli) Konumunun Sonuçları	6

TÜRKİYE'NİN FİZİKİ COĞRAFYASI

Türkiye'nin Dağları.....	12
Türkiye'nin Ovaları.....	13
Türkiye'nin Platoları	14
Türkiye'nin Akarsuları	16
Türkiye'nin Gölleri.....	17
Türkiye'de Başlıca Doğal Afetler (Doğal Afetlerin Gruplandırılması)	21
Türkiye'nin İklimi	26
Türkiye'nin Bitki Örtüsü.....	36

TÜRKİYE'NİN BEŞERİ COĞRAFYASI

Türkiye'de Nüfusun Yapısı.....	38
Türkiye'de Yerleşme	44
Türkiye'de Fonksiyonlarına Göre Şehirler	46

TÜRKİYE'NİN EKONOMİK COĞRAFYASI

Türkiye'de Tarım	49
Türkiye'de Hayvancılık	63
Türkiye'de Ormancılık.....	70
Türkiye'de Madencilik.....	71
Türkiye'de Enerji Kaynakları	82
Türkiye'de Sanayi.....	93
Türkiye'de Ulaşım.....	99
Türkiye'de Ticaret	102
Türkiye'de Turizm	104
Türkiye'de Gelişim Projeleri.....	108

BÖLGELER COĞRAFYASI

Karadeniz Bölgesi.....	116
Marmara Bölgesi	118
Ege Bölgesi	120
Akdeniz Bölgesi.....	122
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	124
Doğu Anadolu Bölgesi	126
İç Anadolu Bölgesi.....	128
Türkiye Mülki İdare Bölümleri Haritası	130

COĞRAFİ KONUM

1. Mutlak (Matematik) Konum

Dünya üzerindeki bir noktanın Ekvator'a ve Greenwich'e sayısal uzaklığıdır.

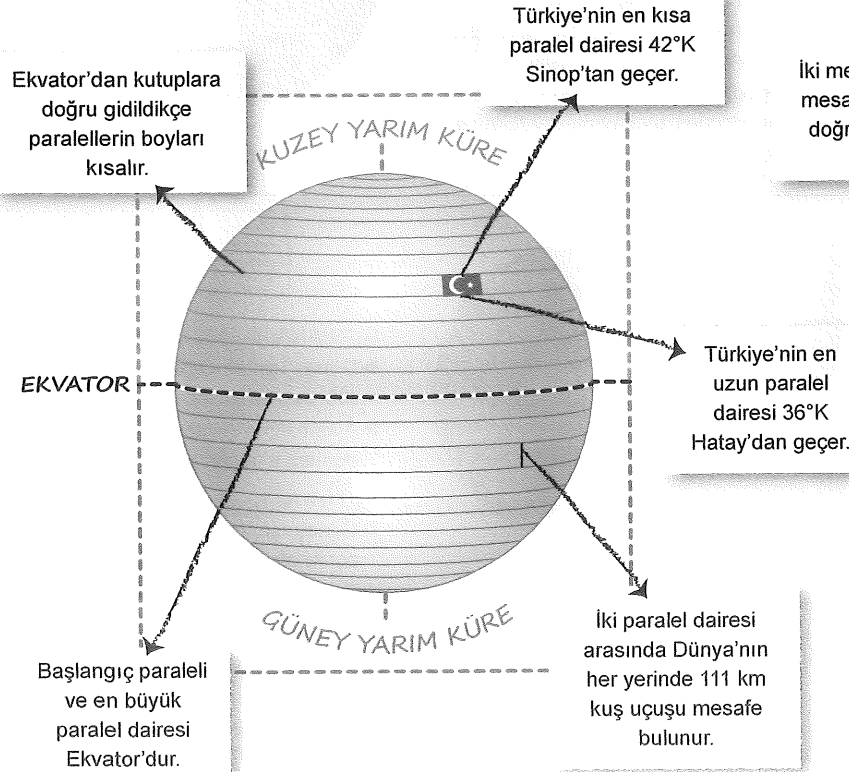
2. Göreceli (Özel) Konum

Dünya üzerindeki bir yerin kıtalara, denizlere, komşularına, yer şekillerine, ulaşım yollarına, boğazlara göre belirlenen konumudur.

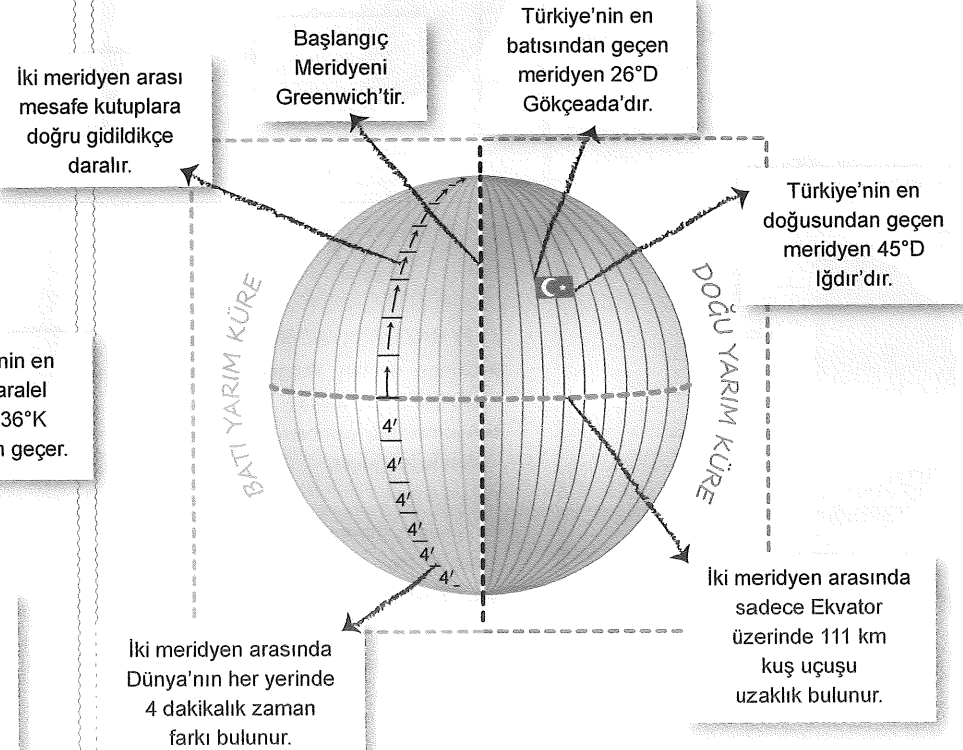
PARALELLER

Ekvator'a ve birbirlerine 1°'lik aralıklarla çizilen hayali dairelere paralel denir.

MERİDYENLER

Kutup noktalarını 1°'lik aralıklarla birleştiren hayali yarım dairelere meridyen denir.

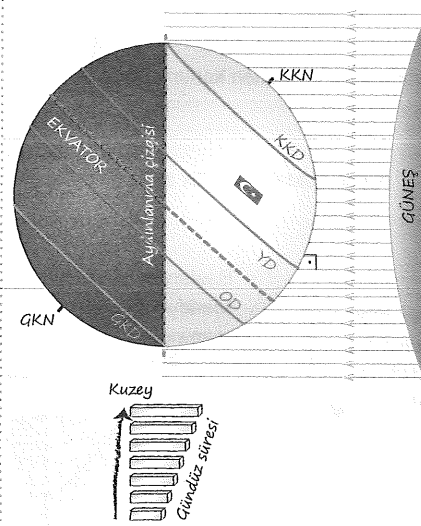
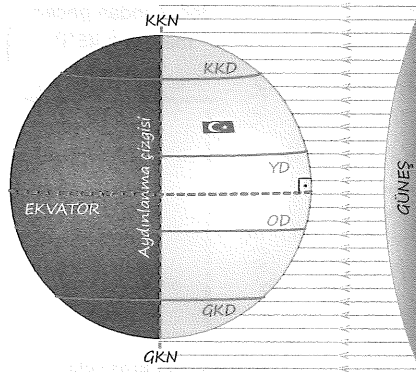
ÖZEL TARİHLERDE TÜRKİYE

A) 21 MART (EKİNOKS)

- Güneş ışınları Ekvator'a dik (90°) açıyla düşer.
- Aydınlanma çemberi kutup noktalarından geçer.
- Dünya'nın her yerinde gece gündüz eşitliği yaşanır.

Türkiye için;

- ✱ İlkbahar başlangıcıdır.
- ✱ Gece-gündüz eşitliği yaşanır.
- ✱ Bu tarihten sonra gündüzler gecelerden daha uzun olmaya başlar.
- ✱ Sadece ekinoks tarihlerinde aynı boylam üzerindeki tüm merkezlerde güneş aynı anda doğar ve aynı anda batar.

B) 21 HAZİRAN (YAZ GÜNDÖNÜMÜ)

- Güneş ışınları Yengeç Dönencesine dik (90°) açıyla düşer.
- Aydınlanma çemberi kutup dairelerinden teğet geçer.

Türkiye için;

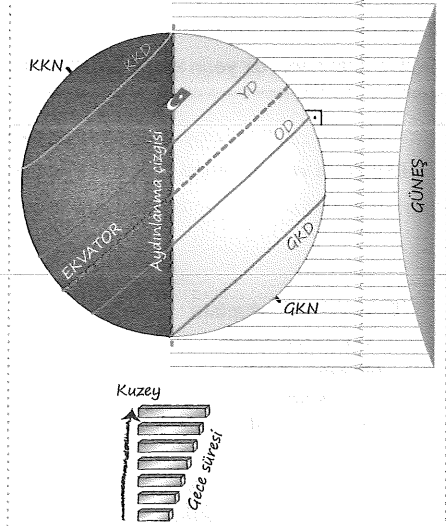
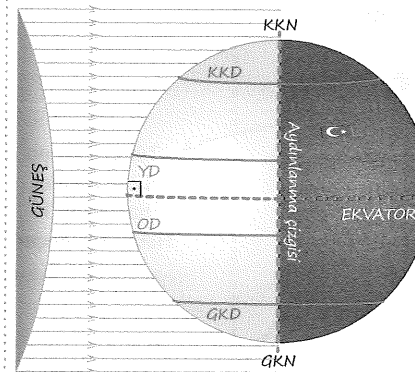
- ✱ Güneş ışınlarını, alabileceği en büyük açı ile alır.
- ✱ En kısa gölge boyu oluşur.
- ✱ Yaz mevsimi başlangıcıdır.
- ✱ En uzun gündüz yaşanır ve bu tarihten itibaren gündüz süreleri kısaltmaya başlar.
- ✱ Türkiye'nin güneyinden kuzeyine doğru gidildikçe gündüz sürelerinin daha da uzadığı görülür.

C) 23 EYLÜL (EKİNOKS)

- Güneş ışınları Ekvator'a dik (90°) açıyla düşer.
- Aydınlanma çemberi kutup noktalarından geçer.
- Dünya'nın her yerinde gece gündüz eşitliği yaşanır.

Türkiye için;

- ✱ Sonbahar başlangıcıdır.
- ✱ Gece-gündüz eşitliği yaşanır.
- ✱ Bu tarihten sonra geceler gündüzlerden daha uzun olmaya başlar.
- ✱ Sadece ekinoks tarihlerinde aynı boylam üzerindeki tüm merkezlerde güneş aynı anda doğar ve aynı anda batar.

D) 21 ARALIK (KIŞ GÜNDÖNÜMÜ)

- Güneş ışınları Oğlak Dönencesine dik (90°) açıyla düşer.
- Aydınlanma çemberi kutup dairelerinden teğet geçer.

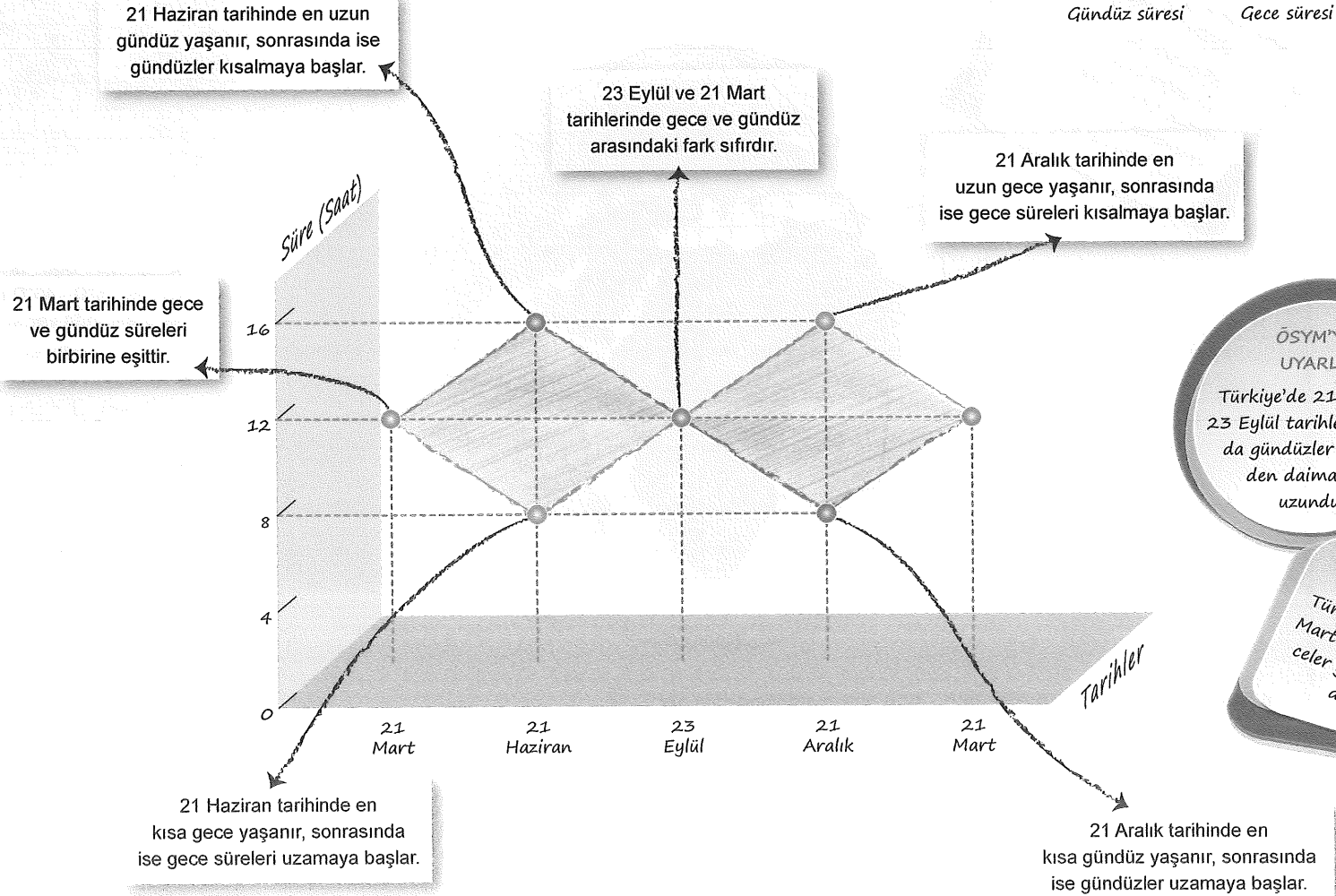
Türkiye için;

- ✱ Güneş ışınlarını, alabileceği en küçük açı ile alır.
- ✱ En uzun gölge boyu oluşur.
- ✱ Kış mevsimi başlangıcıdır.
- ✱ En uzun gece yaşanır ve bu tarihten itibaren gece süreleri kısaltmaya başlar.
- ✱ Türkiye'nin güneyinden kuzeyine doğru gidildikçe gece sürelerinin daha da uzadığı görülür.

ÖSYM'YE UYARLA

ÖSYM özel tarihlerle ilgili soru sormayı tercih ettiğinde genelde gece ve gündüz uzunlukları ile ilgili sorular sormuştur.

TÜRKİYE'DE GECE VE GÜNDÜZ SÜRELERİNİN DEĞİŞİMİ

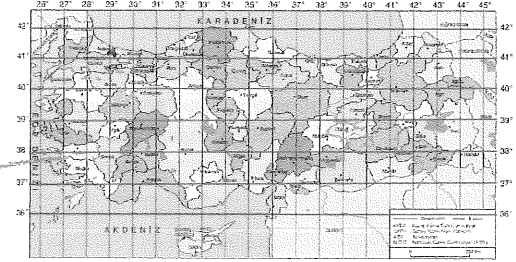
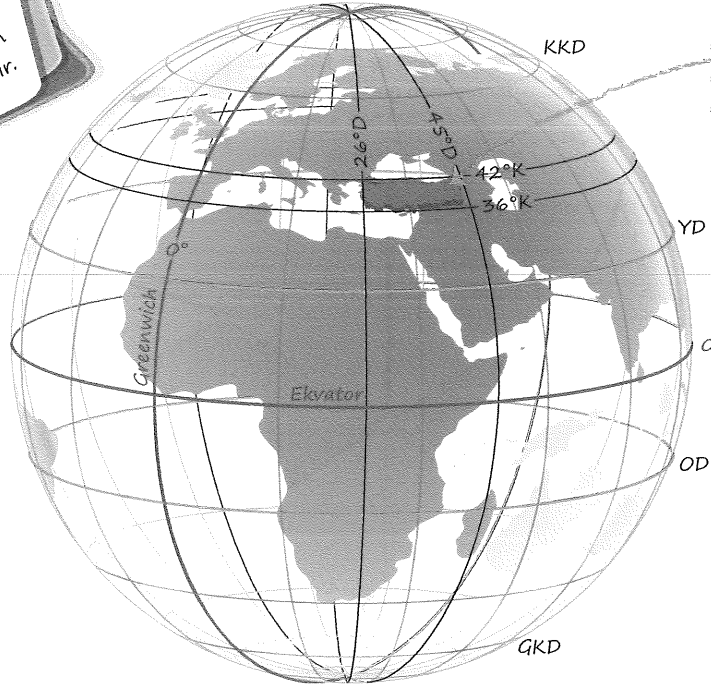
TÜRKİYE'NİN MATEMATİK (MUTLAK) KONUMUNUN SONUÇLARI

I. Türkiye Yengeç Dönencesi'nin dışında yer alır.

Bu duruma bağlı olarak;

- Güneş ışınlarını hiçbir zaman dik açıyla alamaz. Dolayısıyla da gölge boyu 0 olmaz.
- Güneş ışınlarını daima güney yönünden alır.
- Gölge yönleri daima kuzey yönlerine düşer.
- Dağların güney yamaçları daima bakıdır.
- Güneyden kuzeye doğru gidildikçe güneş ışınlarının düşme açısı küçülür. Dolayısıyla sıcaklık ortalamaları azalır.
- Buharlaşma azalır.
- Denizlerdeki tuzluluk oranı azalır.
- Kalıcı kar başlangıç (alt) sınırı alçalır.
- Yerleşme, tarım, orman, maki üst (yükselti) sınırı alçalır.
- Kuzeyden etkili olan rüzgârlar sıcaklığı düşürürken güneyden etkili olan rüzgârlar sıcaklığı artırır.

ÖSYM'YE UYARLA
KPSS'de son 10 yıl içinde gelen coğrafi konum sorularının %95'i Türkiye'nin sonuçlarından çıkmıştır.

II. Türkiye Kuzey Yarım Küre'de 36°K - 42°K enlem aralığında yer alır.

Bu duruma bağlı olarak Türkiye'nin güneyinden kuzeyine doğru gidildikçe;

- Yer çekimi artar.
- 21 Haziran'da gündüz, 21 Aralık'ta gece süresi uzar.
- Gece ile gündüz arasındaki süre farkı artar.
- Çizgisel hız azalır.
- Alacakaranlık süreleri (gurup ve tan vakitleri) uzar.
- Paralel dairelerinin boyları kısılır.
- İki meridyen arasındaki mesafe daralır (Türkiye'de 85-86 km).

IV. Türkiye Doğu Yarım Küre'de 26°D - 45°D boy-lam aralığında yer alır.

Bu duruma bağlı olarak;

- Yerel saati ve ulusal saati Greenwich'e göre daha ileridir.
- 2 ve 3. saat dilimleri arasında yer alır.
- Tek ortak saat ayarı kullanılır (45°D lğdır).
- En doğusu ile en batısı arasında 19° boylam fark olup $19 \times 4 = 76$ dakika zaman farkı bulunur.

III. Türkiye Orta Kuşak ülkesidir.

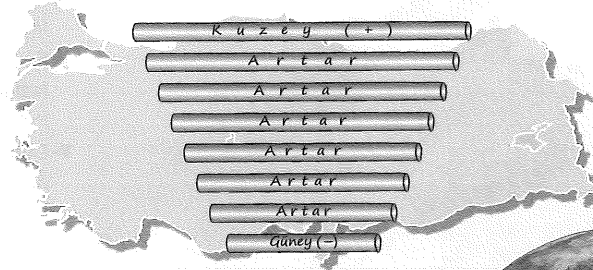
Bu duruma bağlı olarak;

- Dört mevsim belirgin olarak yaşanır.
- Akdeniz iklim kuşağında yer alır.
- Sürekli rüzgârlardan batı rüzgârları etkilidir.
- Cephe (frontal) yağışları etkilidir.
- Terra-rossa topraklar görülür.
- Buzulların oluşturduğu kıyı tipleri görülmez (fiyort ve skyer).

TÜRKİYE’NİN MATEMATİK (MUTLAK) KONUMUYLA İLGİLİ NOTLAR

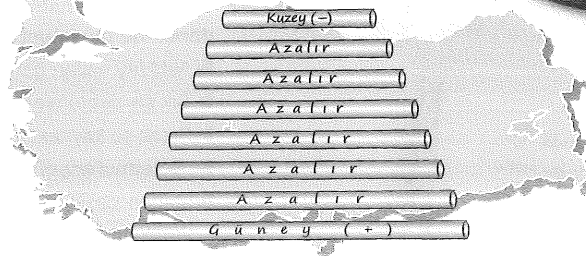
1. Türkiye’de Enleme Bağlı Olarak Kuzeye Doğru Artanlar

- ▶ Yer çekimi
- ▶ Gölge boyları
- ▶ Işın tutulması
- ▶ 21 Aralık'ta gece süresi
- ▶ 21 Haziran'da gündüz süresi
- ▶ Alacakaranlık süreleri (gurup ve tan süreleri)
- ▶ Ekvator'a olan kuş uçuşu uzaklıkları

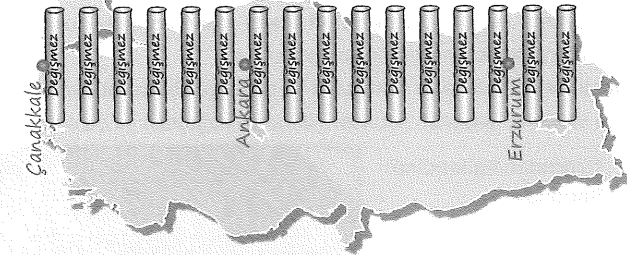

II. Türkiye’de Enleme Bağlı Olarak Kuzeye Doğru Azalanlar

- ▶ Güneş ışınlarının geliş açısı
- ▶ Sıcaklık ortalamaları
- ▶ Buharlaşıma
- ▶ Deniz suyunun tuzluluk oranı
- ▶ Kalıcı kar başlangıç sınırı
- ▶ Orman yükselti sınırı
- ▶ Tarım yükselti sınırı
- ▶ Yerleşme yükselti sınırı
- ▶ Çizgisel hız
- ▶ Meridyen aralıkları
- ▶ 21 Aralık'ta gündüz süresi
- ▶ 21 Haziran'da gece süresi

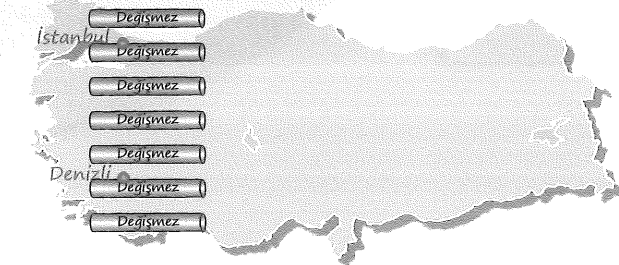

Aynı Enlem Üzerinde Yer Alan Merkezlerin Ortak Olan Özellikleri:

- ✧ Güneş ışınlarını alma açıları
- ✧ Gece ve gündüz uzunlukları
- ✧ Yer çekimleri
- ✧ Alacakaranlık süreleri
- ✧ Gölge boyları
- ✧ Deniz suyu tuzlulukları
- ✧ Ekvator'a kuş uçuşu uzaklıkları

Aynı Boylam Üzerinde Yer Alan Merkezlerin Ortak Özellikleri:

- ☀ Yerel saatleri
- ☀ Saat dilimleri
- ☀ Ulusal saat ile yerel saat arasındaki farkları
- ☀ Öğle vakitleri
- ☀ Gün içinde gölge boyunun en kısa olduğu an
- ☀ Ekinoks tarihlerinde güneşin doğuş ve batış anları

TÜRKİYE'NİN ÖZEL (GÖRECELİ) KONUMUNUN SONUÇLARI

Türkiye üç kıtanın kesiştiği noktada bulunur.

- ▶ Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik önemi fazladır.
- ▶ Tarih boyunca ve günümüzde transit ticaret yolları üzerinde bulunur ve transit ticaret gelişmiştir.
- ▶ Orta Doğu petrol kaynaklarına komşudur.
- ▶ Çevresindeki ülkeler arasında petrol ve doğal gaz boru hatlarında enerji koridoru durumundadır.
- ▶ Çevre ülkelerde yaşanan sorunlar Türkiye'yi doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilendirmektedir.

Doğrudan İlgilendiren Sorunlar

- ✱ Irak
- ✱ Batı Trakya
- ✱ Kıbrıs
- ✱ Sınırı aşan sular
- ✱ Suriye mülteci
- ✱ Ege kıta sahanlığı

Dolaylı İlgilendiren Sorunlar

- ✱ Bosna-Hersek
- ✱ Makedonya
- ✱ Kosova
- ✱ Filistin
- ✱ Karadağ

Türkiye'de dağlar doğu-batı istikametinde uzanır.

- ▶ Kuzey ve güney kıyılarından denizellik iç kesime sokulamaz.
- ▶ Ulaşım sistemleri doğu-batı istikametinde gelişmiş ve maliyet daha azdır.
- ▶ Kuzey-güney yönlü ulaşım zor, maliyet fazladır ve ulaşım geçitlerden sağlanır.

ÖSYM'YE UYARLA

2019 yılında özel konumla ilgili 1 soru gelmiştir. Ancak bu konu Türkiye coğrafyası sorularının temelini oluşturur. Burada edindiğiniz bilgilerle ÖSYM'nin farklı konularda sorduğu soruları da yorumlama gücüne sahip olursunuz.

Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımadadır.

- ▶ Kıyı bölgelerde denizel iklim görülür ve iklim çeşitliliği fazladır.
- ▶ Bitki örtüsü ve tarım ürünü çeşidi fazladır.
- ▶ Ekonomik etkinliklerin çeşitliliği fazladır (Turizm, deniz ticareti, tarım ürünü çeşitliliği...).
- ▶ Denizleri birbirine bağlayan ve açık deniz hâline getiren iki önemli boğaza sahiptir (Jeopolitik ve jeostratejik).
- ▶ Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerin okyanuslara bağlanmasını sağlamıştır (Ukrayna, Rusya, Moldova, Bulgaristan, Gürcistan...).
- ▶ Okyanusa kıyısı bulunmadığı için Haliç kıyı tipi görülmez.

Türkiye genel hatlarıyla günümüze yakın jeolojik dönemde oluşmuştur (3 ve 4. jeolojik dönem).

- ▶ Aktif fay hatları geniş yer tutar.
- ▶ Sık sık depremler gerçekleşir.
- ▶ Sıcak su kaynakları fazladır.
- ▶ Jeotermal enerji potansiyeli fazladır.
- ▶ Maden çeşidi ve rezervi fazladır (linyit, bor, tuz, uranyum, toryum...).
- ▶ Ortalama yükseltisi fazladır.
- ▶ Hidroelektrik enerji potansiyeli fazladır.
- ▶ Orta Doğu'yu besleyen iki önemli akarsuya sahiptir (Fırat, Dicle).

TÜRKİYE'NİN SINIRLARI VE SINIR KAPILARI

Türkiye-Bulgaristan

- ▶ 269 km uzunluk ile en uzun 6. sınırimızdır.
- ▶ Ana hatları Lozan Antlaşması ile çizilmiştir.
- ▶ En önemli sınır kapısı Kapıkule'dir. Hamzabeyli, Aziziye (Dereköy) sınır kapıları da hizmet vermektedir.

Türkiye-Gürcistan

- ▶ 276 km uzunluk ile en uzun 5. sınırimızdır.
- ▶ Ana hatları Kars Antlaşması (1921) ile çizilmiştir.
- ▶ En önemli sınır kapısı Sarp'tır (Artvin). Bunun dışında Posof-Türközü (Ardahan), Çıldır-Aktaş (Ardahan) sınır kapıları bulunur.

Türkiye-Ermenistan

- ▶ 328 km uzunluk ile en uzun 4. sınırimızdır.
- ▶ Ana hatları Kars Antlaşması (1921) ile çizilmiştir.
- ▶ Aras Nehri ve kolu olan Arpa Çayı doğal sınır oluşturmuştur.
- ▶ Alicant sınır kapısı kara yolu bağlantısının sağlandığı tek kapıdır ancak kapalıdır. Aynı sınır kapısında bulunan Akyaka sınır kapısında demir yolu bağlantısı bulunur ancak kapalıdır.

Türkiye-Nahçıvan

- ▶ 18 km uzunluk ile en kısa sınırimızdır.
- ▶ Azerbaycan bağlantısını sağlayan sınırdır.
- ▶ Dilucu sınır kapısı (İğdır) bağlantımızı sağlayan tek kapıdır.

Türkiye-İran

- ▶ 560 km uzunluk ile en uzun 2. sınırimızdır.
- ▶ Ana hatları Kasrı Şirin Antlaşması ile çizilmiş olup sınır boyunca sıradağlar uzanmaktadır.
- ▶ En işlek sınır kapısı Gürbulak'tır (Ağrı). Bunun dışında demir yolu bağlantısı da bulunan Kapıköy (Van) sınır kapısı ve Esendere'de Sera sınır kapısı bulunur.

Türkiye-Yunanistan

- ▶ 212 km uzunluk ile en uzun 7. sınırimızdır.
- ▶ Ana hatları Lozan Antlaşması ile çizilmiştir.
- ▶ Sınırın büyük bir bölümünü Meriç Nehri oluşturur.
- ▶ Edirne'de bulunan İpsala ve Karaağaç sınır kapılarından kara yolu bağlantısı olup Uzunköprü sınır hattından demir yolu bağlantısı sağlanır.
- ▶ Rodos, Midilli, Sakız ve Sisam Adaları Ege Denizi'nde Türkiye kıyılarına oldukça yakındır.
- ▶ Yunanistan ile Kıbrıs Barış Hareketi sonrasında kıta sahanlığı sorunu başlamış günümüzde süregelmektedir.

Türkiye-Suriye

- ▶ 911 km uzunluk ile en uzun sınırimızdır.
- ▶ Ana hatları Ankara Antlaşması ile çizilmiştir.
- ▶ Batı sınırının bölümünü Asi, doğu sınırının bölümünü Dicle nehirleri oluşturur.
- ▶ En fazla sınır kapısı bulunan komşumuzdur. Bunlar Karkamış, Yayladağı, Öncüpinar, Copbanbey, Nusaybin, Şenyurt, Akçakale, Ceylanpınar ve Mürşitpınar'dır. En işlek olan ise Cilvegözü sınır kapısıdır.

Türkiye-İrak

- ▶ 378 km uzunluk ile en uzun 3. sınırimızdır.
- ▶ Ana hatları Ankara Antlaşması ile çizilmiştir.
- ▶ En işlek olan sınır kapısı Habur'dur (Şirnak). Bunun dışında 2014 yılında Üzümlü (Hakkâri) sınır kapısı açılmıştır. Gülyazı (Şirnak), Şemdinli-Derecik (Hakkâri) sınır kapıları kapalı durumdadır.

ÖSYM'YE UYARLA
 Türkiye'nin en işlek sınır kapıları Habur ve Kapıkule sınır kapılarıdır. Bu kapıları bağlayan Edirne-Şirnak arasındaki yol Türkiye'nin en önemli transit ticaret yoludur.

TÜRKİYE'NİN DENİZLERİ VE BOĞAZLARI

Çanakkale Boğazı

- ✱ 3. jeolojik dönemin sonunda oluşmuştur.
- ✱ Yaklaşık 65 km uzunluğa sahiptir.
- ✱ En geniş yeri 5.800 m, en dar yeri 1,250 m'dir.
- ✱ Akıntıların karşılaşma alanıdır.
- ✱ Balıkçılık gelişmiştir.
- ✱ Türkiye'nin jeopolitik ve jeostatejik önemini artırır.
- ✱ I. Dünya Savaşı'nın en önemli cephelerinden biridir.
- ✱ Deniz ticaretine çok büyük katkısı vardır.

MARMARA

- Karadeniz'i Ege'ye bağlayan tektonik kökenli iç denizdir.
- Tuzluluk oranı ‰23'tür.
- Balıkçılık gelişmiştir.
- İstanbul limanı en gelişmiş limanıdır.
- Deniz trafiği yoğun transit ticarete önemli bir denizdir.
- Ada sayısı oldukça fazladır.

İstanbul Boğazı

- ✱ Ortalama uzunluğu 30 km civarı olup en geniş yeri 3600 m'dir. Akıntıların karşılaşma alanıdır.
- ✱ Balıkçılık gelişmiştir.
- ✱ Türkiye'nin jeopolitik ve jeostatejik önemini artırmış olup deniz ticareti canlıdır.
- ✱ Tarihi dokusu ile turizm cazibesi olup önemli bir turizm limanıdır.
- ✱ Her iki boğaz da dünya literatüründe Türk Boğazları olarak adlandırılır.

KARADENİZ

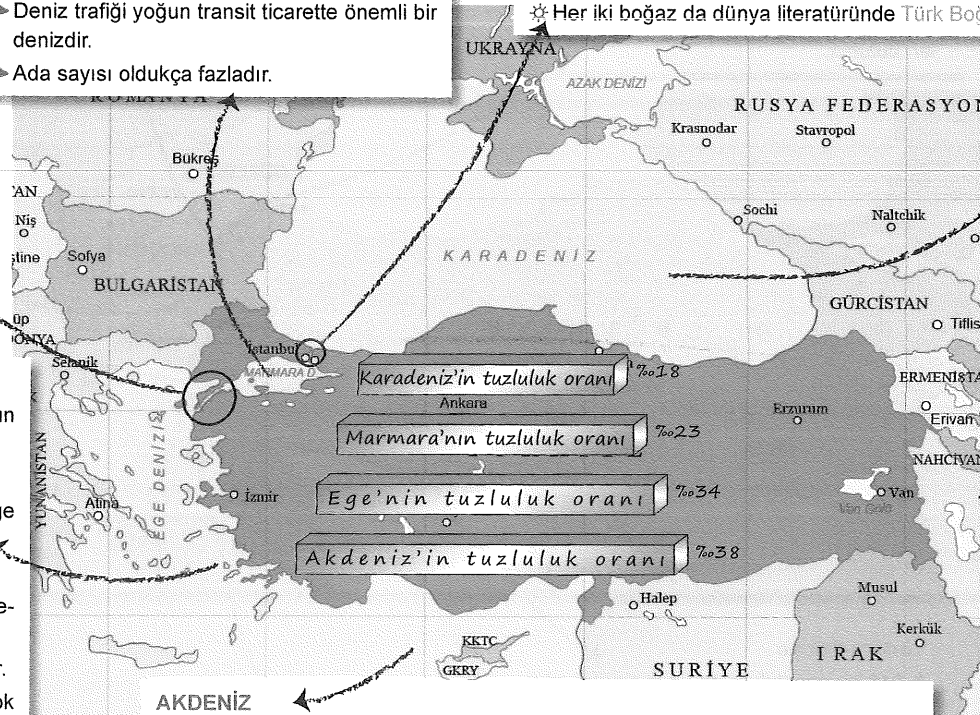
- Türkiye kıyılarının uzunluğu yaklaşık 1778 km'dir.
- Sularının ortalama sıcaklığı 20°C civarındır.
- Tuzluluk oranı ‰18 civarındır.
- Türkiye'de balık miktarı en fazla olan denizdir.
- Türkiye'de balık çeşidi en az olan denizdir.
- En gelişmiş limanı Samsun'dur. Bunların dışında Sinop, Trabzon, Hopa limanlarına ev sahipliği yapar.
- Karadeniz'de 200 m'den daha derin alanlarda zehirli kü-kürt-hidrojen gazından dolayı canlı yaşamı bulunmaz.
- Denize girme süresi kısa ve kıyı turizmi gelişmiştir.
- İstanbul ve Çanakkale Boğazları aracılığı ile dünya denizlerine bağlanır.
- Karadeniz'e kıyısı olan diğer ülkeler Gürcistan, Rusya, Romanya, Moldova, Ukrayna ve Bulgaristan'dır.

EGE

- Yaklaşık 2600 km ile Türkiye'nin en uzun kıyılarıdır.
- Kıta sahanlığı en geniş olan denizdir.
- Yunanistan ile kıta sahanlığı sorunu Ege Denizi'nde süregelen bir durumdur.
- Ortalama tuzluluk oranı ‰34 civarındır.
- Tektonik hareketliliğinden en tehlikeli denizdir.
- Sayısız koy ve körfeze ev sahipliği yapar.
- Uygun kıyıları ve iklimi ile kıyı turizmi çok gelişmiştir.
- İzmir Limanı en önemli limanıdır.
- Türkiye'de doğal liman sayısının en fazla olduğu denizdir.

AKDENİZ

- Suriye sınırından Marmaris'e kadar olan uzunluğu yaklaşık 1542 km'dir.
- Sularının ortalama sıcaklığı 24°C'dir.
- Tuzluluğu ‰38 civarındır.
- Türkiye'de balık çeşidi en fazla, balık miktarı en az olan denizimizdir.
- Süveyş Kanalı ve Cebelitarık Boğazı ile dünya denizlerine bağlantısı bulunur.
- Denize girme süresi uzun ve kıyı turizmi çok gelişmiştir.
- Mersin, Antalya ve İskenderun önemli limanlarıdır.

JEOLOJİK DÖNEMLERDE TÜRKİYE VE BAZI MASİF ARAZİLERİ

4.

Zaman
(Kuaterner)
(Antropozoik)

- Üçüncü Zaman'ın sonlarına doğru aşınarak düzleşen Anadolu epirojenik hareketlerle yükselmiştir.
- Ege'de karası çökerek Akdeniz'in suları ile dolmuş ve Ege Denizi oluşmuştur.
- İstanbul ve Çanakkale Boğazları oluşmuştur.
- Kıbrıs Adası oluşmuştur.
- Bu dönemde iklim değişiklikleri yaşanmıştır.
- Anadolu'da buzullar dağların 2.200 m'lerine kadar inmiştir (Günümüzde 3000 m üzerinde yer alır.).
- Marmara ve Karadeniz deniz hâline gelmiştir.

Kuzey ve güneydeki levhaların Tetis Denizi'nin tabanındaki tortulları sıkıştırması ile Alp-Himalaya dağ sistemi oluşmaya başlamıştır (Alp Orojenezi).

- Anadolu toptan bir yükselmeye uğrayarak Kuzey Anadolu ve Toros Dağlarının büyük bir kısmı oluşmuştur.
- Anadolu bugünküne yakın bir görünüm kazanmıştır.
- Kuzey Anadolu Dağları ile Toroslar arasındaki Orta Anadolu'da büyük bir göl oluşmuştur. Bu göl tabanındaki tortullar bugünkü bor, kaya tuzu, jips yataklarına dönüşmüş, organikler ise ülkemizdeki linyit ve petrol yataklarına dönüşmüştür.
- Türkiye'nin bu dönemde büyük ölçüde şekillenmesi genç bir ülke olmasına neden olmuştur.

3.

Zaman
(Tersiyer-Neozoik)

- Birinci Zaman'da oluşan kıvrımlı yüzeyler aşınarak alçak düzlüklere (peneplen) dönüşmüştür. Bu alçalan kısımlar deniz istilasına uğramışlardır.
- Tetis Denizi tabanında bu aşınmalara bağlı tortulanmalar artmıştır.
- Alp-Himalaya kıvrım sisteminin hazırlık dönemidir.

1.

Zaman
(Paleozoik)

Bu dönemde ülkemizin bulunduğu alanda Tetis Denizi adında büyük bir tortulanma sahası yer alıyordu. Zamanla bu çukur kuzey ve güneydeki plakaların sıkıştırması sonucunda tabanında bulunan tortullar kıvrılarak, adacıklar olarak su yüzeyine çıkıp masif adı verilen ilk kara parçalarını oluşturmuştur.

Masif alanlar:

- Karadeniz'de; Daday-Devrekani (Kastamonu)
 - Trakya'da; Yıldız Dağları
 - Ege'de; Saruhan-Menteşe
 - Akdeniz'de; Anamur-Silifke arası
 - Güneydoğu Anadolu'da; Mardin-Derik arası
 - Doğu Anadolu'da; Bitlis-Bingöl çevresi
 - İç Anadolu'da; Kırşehir çevresi
- Zonguldak-Amasra çevresindeki gür bitki örtüsünün göllerin tabanlarında tortulanması ile bugünkü taş kömürü yatakları oluşmuştur.

2.

Zaman
(Mezozoik)

Fiziki haritalarda ani renk değişimlerinin olması, kısa mesafede yükseltinin değiştiğini ifade eder. Dolayısıyla da tüm fiziki ve beşerî özellikler farklılık gösterir. Bu farkın en fazla olduğu yer Doğu Karadeniz Bölümü'dür.

Türkiye'nin batısından doğusuna doğru gidildikçe yükselti artar.

Doğu Anadolu Bölgesi'nin yükseltisi en az olan yöresidir ve mikroklima ile pamuk tarımı yapılır.

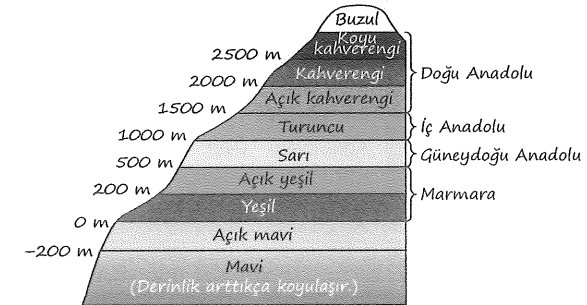
Türkiye'de yükselti ve engebenin en fazla, volkanik arazilerin en geniş olduğu, genel buzulların en fazla olduğu yer Doğu Anadolu Bölgesi'dir.

ÖSYM'YE UYARLA
 ÖSYM KPSS'de Türkiye'deki yer şekillerinin iklim, insan yaşamı ve ekonomik faaliyetler üzerindeki etkisini hemen hemen her yıl sormaktadır.

Türkiye'de yüzey şekillerinin en sade olduğu yer Güneydoğu Anadolu Bölgesi'dir.

Dolayısıyla doğuya doğru gidildikçe;

- Gerçek alan ile izdüşüm alan arasındaki fark
- Karasallığın şiddeti
- Karlı gün, donlu gün sayısı
- Tarım ürünlerinin olgunlaşma süresi
- Akarsuların yatak eğimleri
- Akarsuların akış hızları
- Akarsuların hidroelektrik enerji potansiyeli
- Kara yolu ve demir yolu yapım maliyeti artar.

TÜRKİYE'NİN DAĞLARI

ÖSYM'E UYARLA
ÖSYM Türkiye'nin dağlarının oluşumu, yapısı ya da isimlerinden daha önemli olan dağların insan yaşamı üzerindeki doğrudan veya dolaylı etkilerini soru oluşturmaya değer görmektedir.

Menteşe yöresinde dağların kıyıya uzanışı kuzey-güney doğrultusunda olduğu için Kıyı Ege'nin özelliklerinden farklılaşır.

Uludağ iç püskürük yanardağdır. Granit yoğunluğu fazladır.

Orojenik dağlar genellikle sıradağ özelliği gösterirler.

Volkanik dağlar tek dağ özelliği gösterir. Ancak aynı fay hatları üzerinde oluşmuşlardır.

Diğer volkanik dağlara göre yükseltisi azdır (1957 m.). Hawaii tipi volkanizmadır.

OLUŞUMLARINA GÖRE DAĞLAR

OROJENEZ

KIVRIM DAĞLARI

Türkiye'de en yaygın dağ oluşum şekli KIVRILMADIR. Kuzey Anadolu Dağları, Toroslar ve Doğu Anadolu Dağlarını büyük bir bölümü bu şekilde oluşmuştur.

KIRIK DAĞLARI

Kıyı Ege bölümü dağlarının tamamı ve Akdeniz'de Amanoslar (Nur Dağları) KIRILMA ile oluşmuştur.

VOLKANİZMA

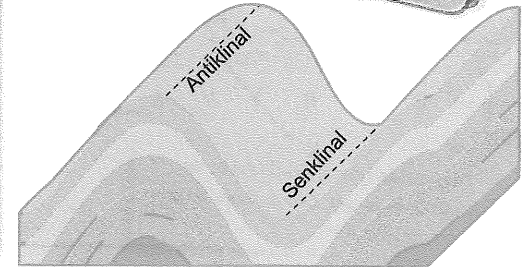
DOĞU ANADOLU'DA

Volkanizmanın en fazla etkili olduğu ve volkanik şekillerin en yaygın olduğu bölgedir.

İÇ ANADOLU'DA

Volkanizmanın en fazla etkili olduğu ikinci bölgedir.

ÖSYM'E UYARLA
Türkiye'de volkanik dağlar kuzeydoğu-güneybatı istikametinde uzanır.

TÜRKİYE'NİN OVALARI

TÜRKİYE'DE OVALAR

DELTA OVALARI

Akarsuların taşıdıkları alüvyal yükleri deniz kıyısına biriktirmesiyle oluşurlar.

KARSTİK OVALAR

Karstik kayaların (kalker, jips, kaya tuzu) kimyasal çözünmelerle aşınıp düzleşmesi ile oluşurlar.

TEKTONİK OVALAR

Yer hareketleri ile meydana gelen çukurlaşmalara bağlı olarak oluşurlar.

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye genç oluşumlu ve aktif fay hatları yaygın olduğu için en yaygın ova çeşidi tektonik ovalardır.

Türkiye'de delta ovasının en fazla olduğu bölge Ege'dir.

Ege bölgesinde akarsular körfezlere döküldüğü için biriktirme körfezlerde gerçekleşmiş ve denize doğru çıkıntı oluşturamamıştır.

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye'de ovalar genelde verimli tarım arazilerini oluşturur ve nüfuslanma fazladır.

Türkiye'de karstik ovaların en yaygın olduğu yer Akdeniz Bölgesi-Antalya bölümüdür. Bu ovaları kısaca TAKKE diye kodlayabiliriz.

- T efenni
A cıpayam
K estel
K orkuteli
E lmalı

Karstik ovalar verimsiz olduğu için tarımsal faaliyetler gelişmemiş ve nüfuslanma seyrektir.

Türkiye'nin en büyük tektonik kökenli ovası Konya Ovası'dır.

Türkiye'nin en büyük delta ovası Çukurova'dır.

- Delta ovaları
- Karstik ovalar
- Tektonik ovalar

Bir yerde delta ovası oluşabilmesi için;

- ▶ Kıta sahanlığı geniş olmalıdır.
- ▶ Gel-git etkili olmamalıdır.
- ▶ Kıyıda dalgalar ve akıntılar etkili olmamalıdır.
- ▶ Akarsu bol alüvyal taşımalı ve biriktirme kıyıda olmalıdır.

TÜRKİYE'NİN PLATOLARI

TÜRKİYE'DE PLATOLAR

VOLKANİK (LAV) PLATOLAR

- ▶ Erzurum-Kars
- ▶ Ardahan

TABAKA DÜZLÜĞÜ PLATOLARI

- ▶ Haymana
- ▶ Cihanbeyli
- ▶ Bozok
- ▶ Uzunyayla
- ▶ Gaziantep
- ▶ Şanlıurfa
- ▶ Yazılıkaya
- ▶ Obruk

KARSTİK PLATOLAR

- ▶ Teke
- ▶ Taşeli
- ▶ Obruk

AŞINIM PLATOLARI

- ▶ Çatalca
- ▶ Kocaeli
- ▶ Perşembe

Türkiye'de deniz seviyesine en yakın alan plato Çatalca Kocaeli Platosu'dur. Bu platoda sanayi ve hizmet sektörü temel fonksiyondur.

Akarsular tarafından vadilerle yarılmış, çevresine göre yüksekte kalan hafif pürüzlü düzlüklere plato denir.

ÖSYM'YE UYARLA
Türkiye'de platolarda genel geçer olarak gelişen ekonomik faaliyet tarım ve hayvancılıktır.

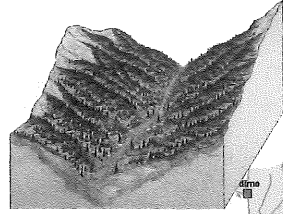
Teke, Taşeli ve Obruk Platoları karstik kökenli platolardır. Bu yörelerde karstik şekiller yaygındır. Tarımsal açıdan verimsiz ve seyrek nüfuslu yörelerdir.

Türkiye'de platoların en fazla yer kapladığı bölge İç Anadolu Bölgesi'dir.

Türkiye'de yükseltinin en fazla olduğu platolar Erzurum-Kars ve Ardahan Platolarıdır. Türkiye'de en fazla yağış yaz mevsiminde alan yöreler olup uzun boylu dağ çayırıları hâkim bitki örtüsüdür. Dolayısıyla da büyükbaş hayvancılık gelişmiştir.

ÖSYM'YE UYARLA
Türkiye III. Jeolojik Dönem'in sonunda ve IV. Jeolojik Dönem'in başında top-
tan bir şekilde yükseldiği için genel bir
plato görünümündedir. Engeli ve
yüksek bir ülke olmasına karşın plato
düzlükleri geniş yer kaplar.

TÜRKİYE AKARSULARININ GENEL ÖZELLİKLERİ VE VADİ TİPLERİNİN DAĞILIŞI

Yatık Yamaçlı Vadi

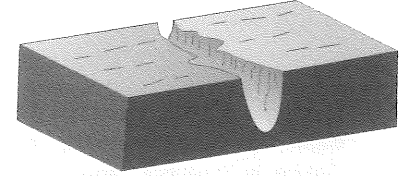
Türkiye'de en yaygın Trakya, Güney Marmara, İç Batı Anadolu ve Orta Karadeniz'de görülür.

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye'nin en büyük kapalı havzası Tuz Gölü'dür (Konya Kapalı Havzası)

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye'de rejimleri en düzenli akarsular her mevsimi yağışlı olan Karadeniz Bölgesi'nde görülür.

Boğaz Vadi

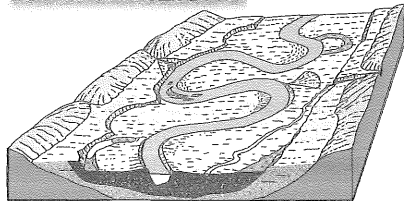
Sıradağları geçen bir akarsuyun oluşturduğu vadi tipidir. En yaygın Doğu Anadolu, Karadeniz ve Orta Toroslar'da görülür.

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye'de denge profiline en yakın akarsular Ege ve Güney Marmara akarsularıdır.

Geniş Tabanlı Vadi

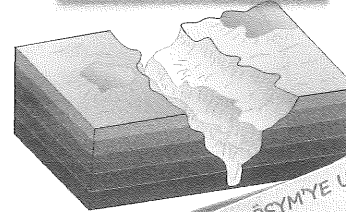
Türkiye'de en fazla yüzey şekillerinin sade olduğu Kıyı Ege, Güney Marmara ve Trakya'da görülür.

Türkiye'deki akarsuların

- ▶ Rejimleri düzensizdir.
- ▶ Yatak eğimleri fazladır.
- ▶ Akımları yüksektir.
- ▶ Hidroelektrik enerji potansiyeli fazladır.
- ▶ Aşındırma ve taşıma güçleri fazladır.
- ▶ Denge profiline kavuşmamışlardır.
- ▶ Ulaşım elverişli değildir.
- ▶ Genelde açık havza özelliği gösterirler.
- ▶ Boyları kısadır.
- ▶ Genelde doğu-batı yönlü akışa sahiptirler.

Kanyon Vadi

Türkiye'de en fazla Akdeniz Bölgesi'nde karstik yapının etkisiyle oluşur.

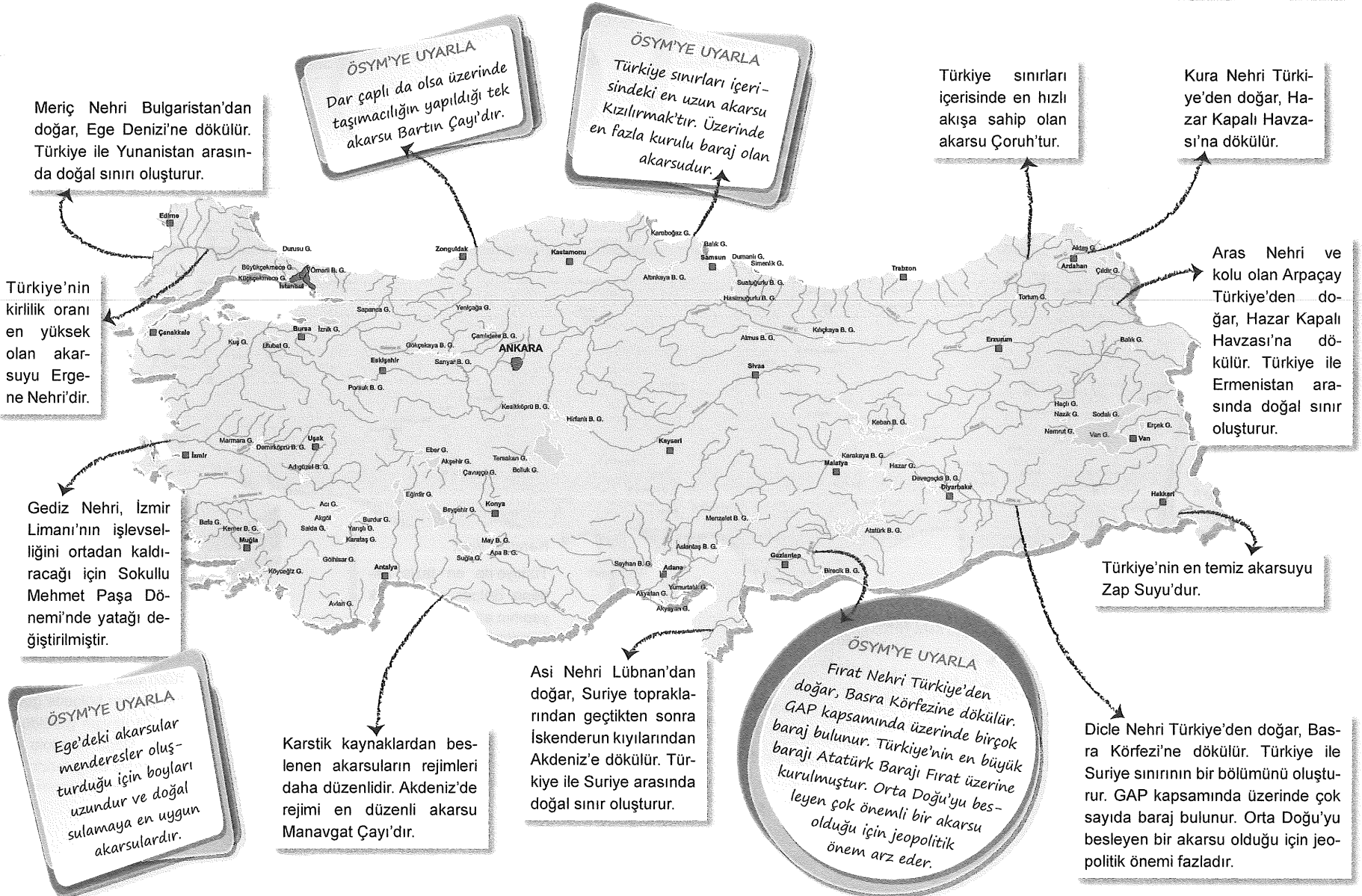

ÖSYM'YE UYARLA
Endüstrinin geliştiği sahalarda akarsuların kirlilik oranı fazladır.

Çentik Vadi

Türkiye'de en yaygın görülen vadi şeklidir. Hemen hemen her bölgede görülür. En yaygın görüldüğü yerler Doğu Anadolu ve Karadeniz Bölgeleridir.

TÜRKİYE'NİN AKARSULARI

TÜRKİYE'NİN GÖLLERİ

TÜRKİYE'DE GÖLLER

SET GÖLLERİ

HEYELAN

- ▶ Abant
- ▶ Yedigöller
- ▶ Zinav
- ▶ Sülüklügöl
- ▶ Sera
- ▶ Tortum
- ▶ Borabay

KIYI (LAGÜN)

- ▶ Büyük Çekmece
- ▶ Küçük Çekmece
- ▶ Terkos (Durusu)
- ▶ Akyatan

ALÜVYAL

- ▶ Köyceğiz
- ▶ Bafa (Çamiçi)
- ▶ Marmara
- ▶ Mogan
- ▶ Eymir

VOLKANİK

- ▶ Van
- ▶ Nazik
- ▶ Haçlı
- ▶ Erçek
- ▶ Balık
- ▶ Çıldır

ÇANAK GÖLLERİ

TEKTONİK

- ▶ Tuz
- ▶ Beyşehir
- ▶ Eğirdir
- ▶ İznik
- ▶ Sapanca
- ▶ Manyas
- ▶ Ulubat
- ▶ Eber
- ▶ Akşehir
- ▶ Burdur
- ▶ Hazar

KARSTİK

- ▶ Suğla
- ▶ Salda
- ▶ Kestel
- ▶ Kovada
- ▶ Avlan
- ▶ Kızören
- ▶ Karagöl
- ▶ Akgöl

VOLKANİK

- ▶ Nemrut (Kaldera)
- ▶ Gölcük (Maar)
- ▶ Acıgöl (Maar)
- ▶ Meke (Maar)

BUZUL (SİRK)

- ▶ Kaçkar Dağı üzerinde
- ▶ Uludağ üzerinde
- ▶ Bolkar Dağları üzerinde
- ▶ Aladağlar üzerinde
- ▶ Mercan Dağları üzerinde
- ▶ Beydağları üzerinde
- ▶ Buzul (Cilo) Dağı üzerinde

Karadeniz Bölgesi'nde en yaygın göl oluşum şekli heyelan set gölleridir.

Marmara Bölgesi'nde en yaygın göl oluşum şekilleri tektonik ve kıyı set gölleridir.

Ege Bölgesi'nde en yaygın göl oluşum şekli alüvyal set gölleridir.

Doğu Anadolu Bölgesi'nde en yaygın göl oluşum şekli volkanik göldür.

Türkiye'nin en büyük gölüdür. Üzerinde taşımacılık yapılır ve tatlı su balıkçılığı gelişmiştir (inci kefalı). Türkiye'nin ikinci büyük kapalı havzası olup suları sodalıdır.

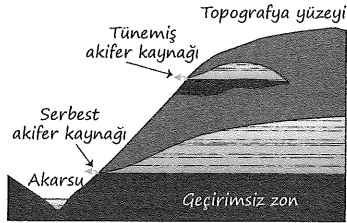
Türkiye'de göl bakımından en zengin bölge Akdeniz Bölgesi'dir. Bölge göllerinin oluşumunda hem tektonizma hem de karstik yapı etkili olduğu için bu göllere teknokarst denir. Bölgede göllerin bir arada bulunduğu Isparta-Burdur çevresine Göller Yöresi denir. Bu yörede sadece Eğirdir ve Beyşehir göllerinin suları tatlıdır, diğerlerinin suyu gideğeni olmadığı için acı tuzlu ya da sodalıdır.

İç Anadolu Bölgesi'nde en yaygın göl oluşum şekli tektonik gölleridir.

Türkiye'de doğal göl oluşumunun en zor olduğu bölge Güneydoğu Anadolu'dur. Nedeni ise buharlaşmanın çok şiddetli olup yüzey şekillerinin sade olmasıdır.

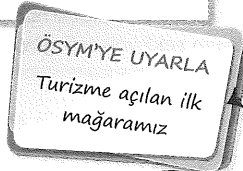
ÖSYM'YE UYARLA
Türkiye'de göller bölgeler içerisinde aynı yörelerde toplanmıştır. Göller Yöresi, Van Gölü Göller Yöresi Güney Marmara gibi. Bunun nedeni ise yörenin jeolojik yapısıdır.

TÜRKİYE'DE KARSTİK-BUZUL JEOMORFOLOJİSİ VE YER ALTI SULARI

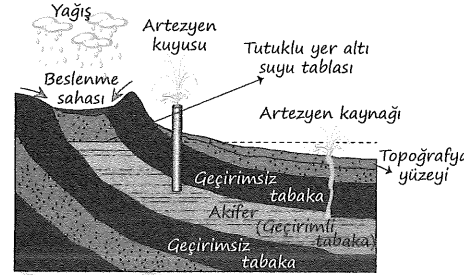
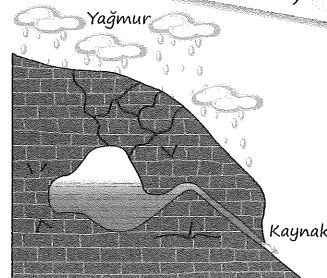
Yamaç Kaynakları

- ▶ Eğimli tabakalarda oluşan yamaç kaynakları iklimden etkilenir, mineral bakımından fakirdir.
- ▶ İçme suyu olarak ve tarımsal amaçlı kullanılabilir.
- ▶ Karaman'da ve Doğu Anadolu bölgelerinde yoğun olarak bulunur.

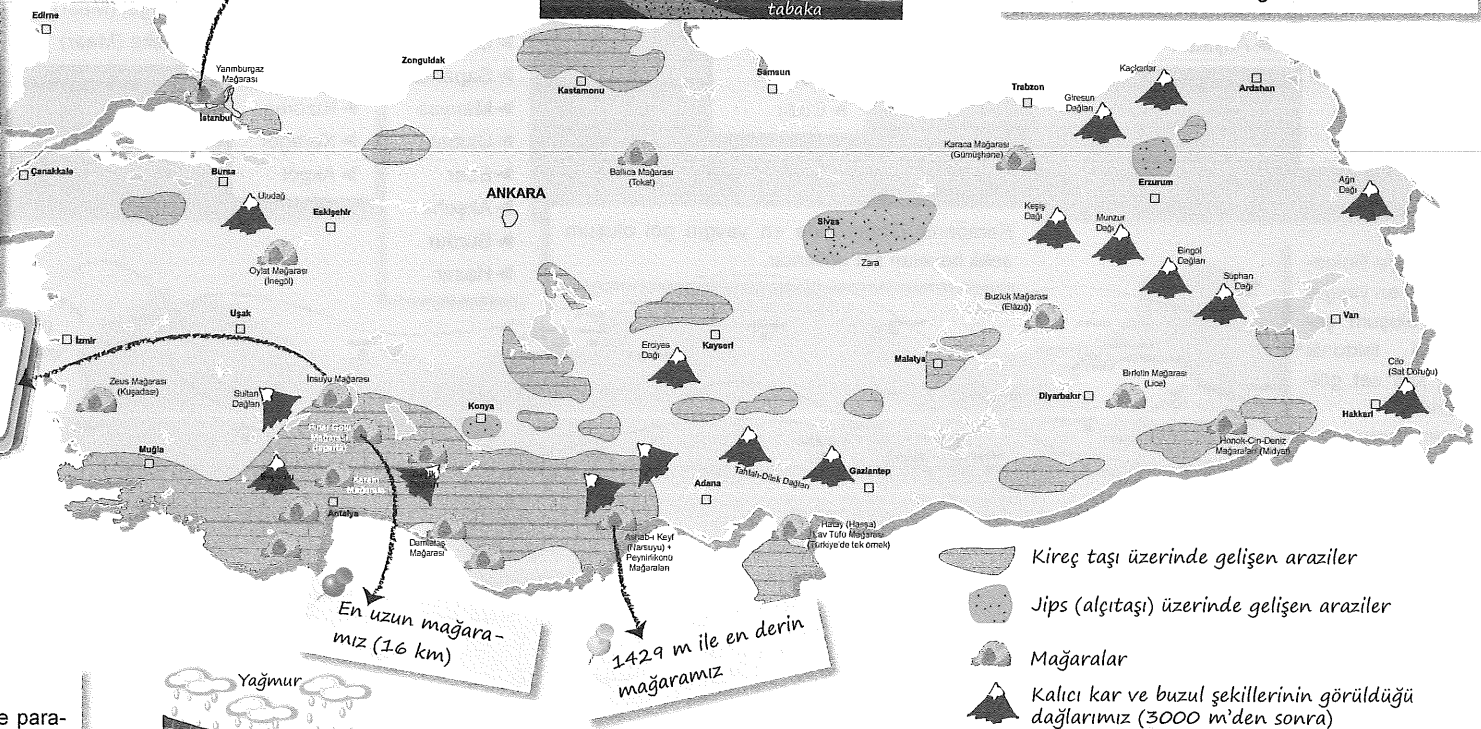

Fay Kaynakları

- ▶ Volkanik+deprem alanları ile paralellik gösterir.
- ▶ Jeotermal kaynakların suları sıcak iklimten az etkilenen mineral açısından zengin sulardır.
- ▶ Mineralı su imalatında, enerji üretiminde, konut-sera ısıtımında ve sağlık turizminde kullanılır.

Anadolu'daki
bugün için bilinen
en eski yerleşim
alanıdır.

Karstik Kaynaklar

- ▶ Kireç taşının yaygın olduğu alanlarda oluşan, akarsulara kaynak olan, içme suyu olarak ve tarımsal amaçlı kullanılan sulardır.
- ▶ Akdeniz Bölgesi ve Van Gölü Havzası'nda görülür.
- ▶ Suları boldur. İklimden etkilenirler. Mineral bakımından fakir ve kireç oranı yüksektir.
- ▶ Çatak, Gürpınar ve Bahçesaray'da yoğun olarak görülürler.

TÜRKİYE'DE KIYI TIPLARI

ÖSYM'YE UYARLA
 Türkiye'de falezler (yalıyar) en yaygın olduğu kıyılar Doğu ve Batı Karadeniz ile Antalya kıyılarıdır.

Saroz Körfezi, akıntı hızı Meriç Nehri'nin ağız kısmında oluşması gereken delta ovası oluşumunu engeller.

Büyük ve Küçük Çekmece Gölleri haliç kıyı tipine, İstanbul Boğazı, ria kıyı tipine örnektir.

Çanakkale Boğazı, ria kıyı tipi örneğidir.

Enine Kıyı Tipi

- Dağların kıyı çizgisine dik uzandığı sahalarda hâkim olan kıyı tipidir.
- Kıyılarda girinti ve çıkıntı, koy ve körfez sayısı fazladır.
- Kıta sahanlığı (şelf alanı) geniştir.
- Kıyının gerçek uzunluğu ile kuş uçuşu uzunluğu arasındaki fark fazladır.
- İç kesimlerle olan ulaşımı kolaydır.
- Limanlarının hinterlandı geniştir.

Dalmaçya Kıyı Tipi

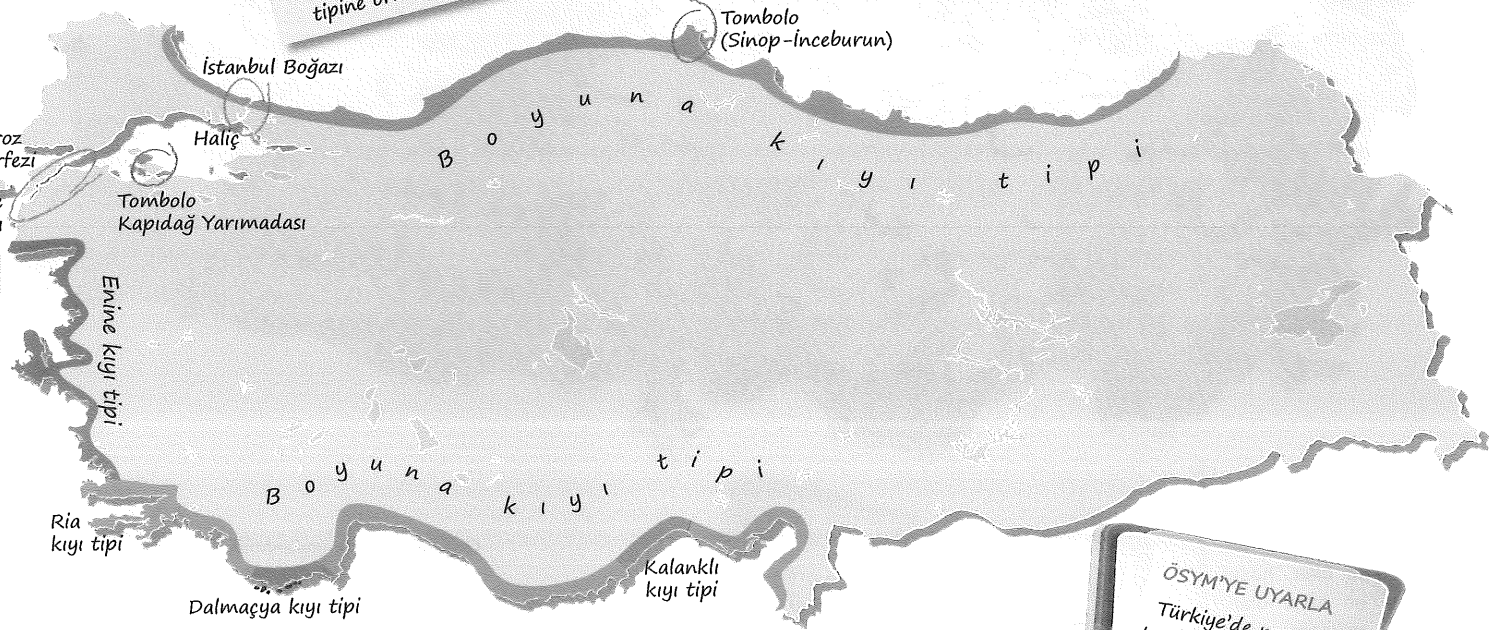
- Kıyıya yakın küçük adacıkların oluşturduğu kıyı tipidir.
- Kaş ve Finike arasında görülen kıyılar en güzel dalmaçya kıyı örneğidir.

Kalanklı Kıyı Tipi

- Dünyada ender görülen bu kıyı tipi karstik yapı üzerinde gelişir.
- Türkiye'de en güzel örneği Mersin kıyılarıdır.

Boyuna Kıyı Tipi

- Dağların kıyı çizgisine paralel uzandığı sahalarda hâkim olan kıyı tipidir.
- Kıyılarda girinti ve çıkıntı, koy ve körfez sayısı azdır.
- Kıta sahanlığı (şelf alanı) dardır.
- Falez oluşumu yaygındır.
- Kıyının gerçek uzunluğu ile kuş uçuşu uzunluğu arasındaki fark azdır.
- İç kesimlerle olan ulaşımı zordur.
- Limanlarının hinterlandı dardır.

ÖSYM'YE UYARLA
 Türkiye'de mutlak konuma bağlı olarak fiyort ve skyer kıyı tipi görülmez.

TÜRKİYE'DE TOPRAK TİPLERİ

Vertisoller

Kevgir toprak der-
ni. Eski göl taban-
larında görülür.

Podzol

İğne yapraklı ağaçların altında bulu-
nan grimsi topraktır. Ortalama 1000
m'den sonra görülür.

Kahverengi Orman

Geniş yapraklı ağaçla-
rın altında yaygın ola-
rak bulunur.

Kırmızımsı Akdeniz

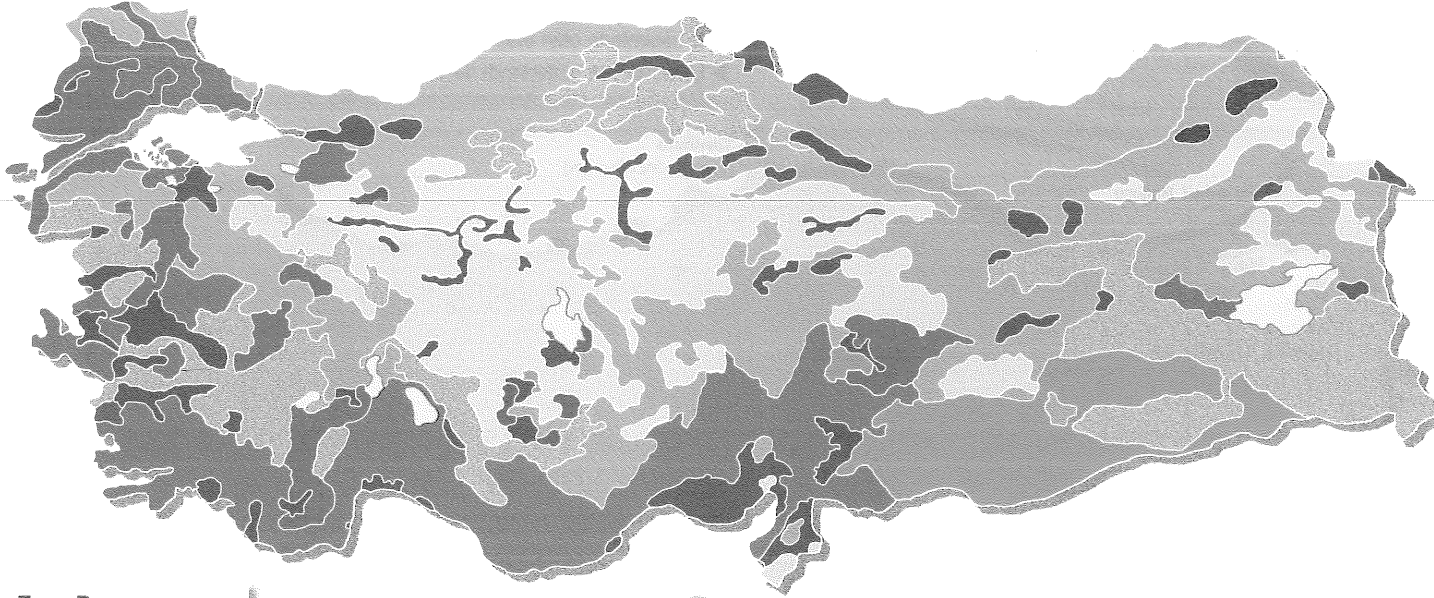
Aşırı yıkanmış demirce
zengin humusça fakir
topraktır.

Çernozyom

Mineral dengesi en iyi
olan ve en çok verim
alınabilecek topraktır.

Volkanik ve Tüflü-Kum- lu Araziler

Üzüm ve patates ekimi
için uygundur.

- Alüvyal topraklar
- Kızıl renkli kireçli topraklar
- Kırmızımsı Akdeniz toprakları (Terra-rossa)
- Redzina (kireçli) topraklar
- Kireçli orman toprakları
- Çorak (tuzlu-alkali) topraklar
- Asit reaksiyonlu orman toprakları
- Kara topraklar (Çernozyom)
- Dönen (vertisol) topraklar
- Kahverengi ve kestane rengi topraklar
- Dağlık ve volkanik arazi üzerindeki kumlu ve taşlı topraklar

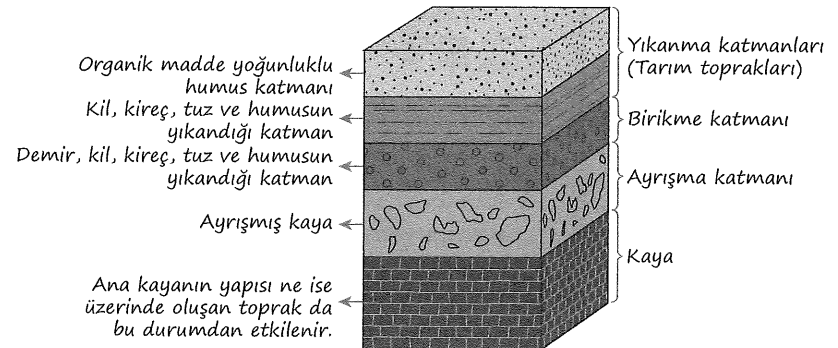
Terra Rosa

Matematiksel konuma
bağlıdır. Hasat zamanı
en erken olan, hasat
sayısı en fazla olan,
ürün çeşitliliği fazla
olan topraktır.

ÖSYM'YE UYARLA

Taşınmış topraklar olan lös, moren,
alüvyal, kolüvyal verimli topraklardır.

Türkiye'de en yaygın ve en verimli
olan toprak türü alüvyal topraklardır.
Bu nedenle delta ovalarında tarımsal
etkinlikler gelişmiştir.

TÜRKİYE'DE BAŞLICA AFETLER (DOĞAL AFETLERİN GRUPLANDIRILMASI)

TÜRKİYE'DE BAŞLICA AFETLER

OLUŞUM HIZLARINA GÖRE

YAVAŞ OLUŞANLAR

- Erozyon
- Kuraklık
- Çölleşme

HIZLI OLUŞANLAR

- Deprem
- Heyelan
- Sel
- Tsunami
- Fırtına
- Volkanizma

OLUŞUMLARINDA İNSANIN ETKİSİNE GÖRE

İNSANIN DOĞRUDAN ETKİSİ BULUNMAYANLAR

- Deprem
- Tsunami
- Fırtına
- Volkanizma

İNSANIN DOĞRUDAN ETKİSİ BULUNANLAR

- Erozyon
- Heyelan
- Sel
- Çiğ
- Orman yangını
- Kuraklık

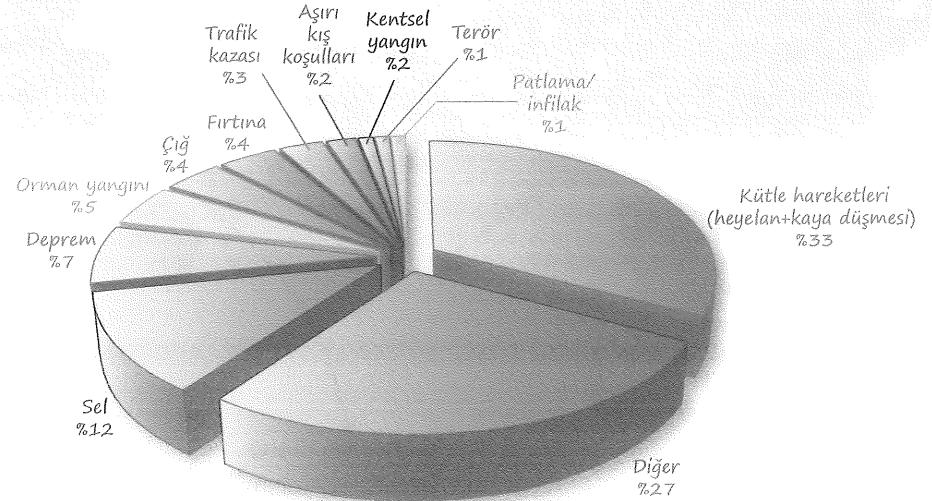
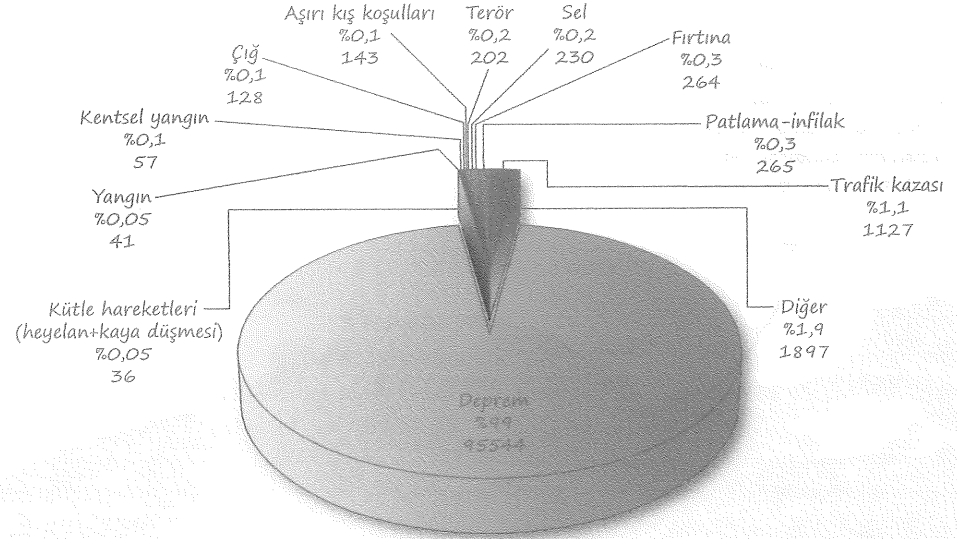
OLUŞUM KÖKENLERİNE GÖRE

ATMOSFER KÖKENLİ OLANLAR (METEOROLOJİK)

- Su baskını-sel
- Çiğ
- Orman yangını
- Fırtına
- Kuraklık
- Yıldırım düşmesi
- Dolu
- Sis
- Tipi

YER KÖKENLİ OLANLAR (JEOMORFOLOJİK)

- Deprem
- Heyelan
- Kaya düşmesi
- Tsunami
- Çamur akıntısı
- Volkanizma

TÜRKİYE'DE TEKTONİK DEPREM SAHALARI

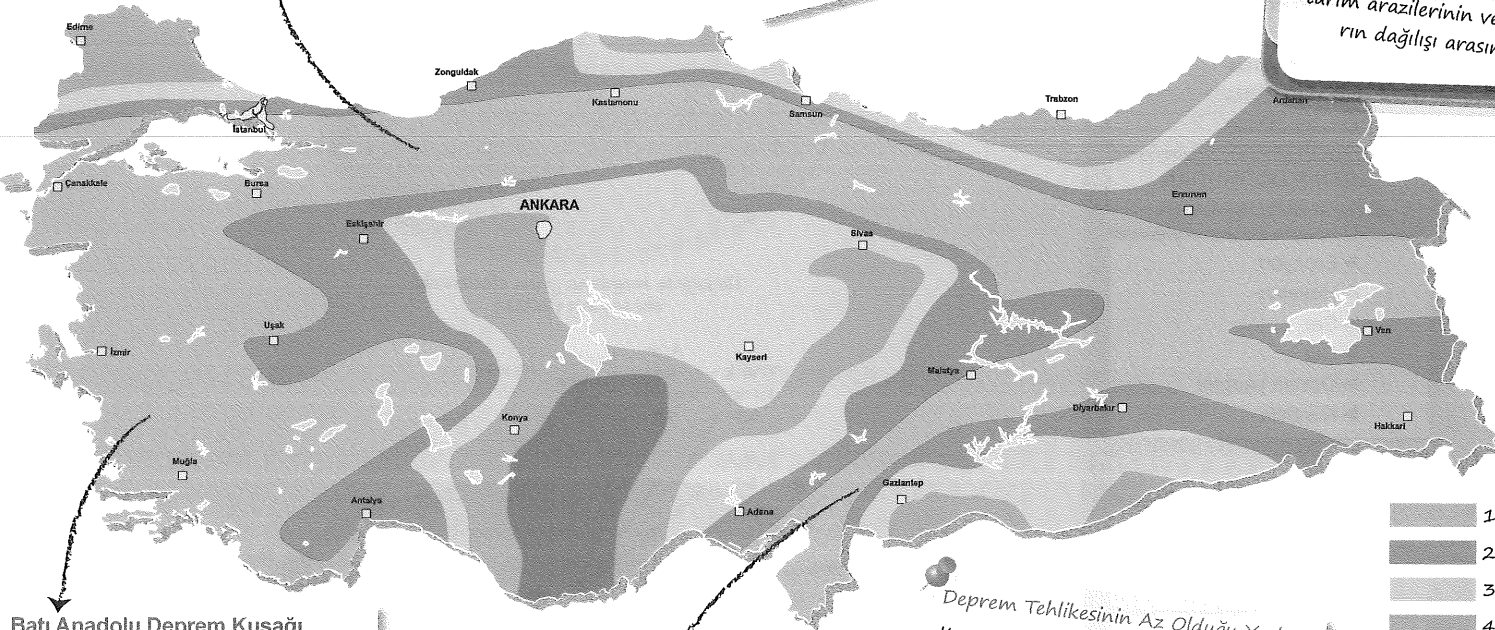
Kuzey Anadolu Deprem Kuşağı

Saros Körfezi'nden başlar, Marmara Denizi'nden geçtikten sonra Kuzey Anadolu Dağları'nın güneyini takip ederek Van Gölü'nün kuzeyine doğru uzanır.

Yer kabuğu içindeki kırılmalar nedeniyle ani olarak ortaya çıkan titreşimlerin geçtikleri ortamları ve yer yüzeyini sarsması olayına deprem denir.

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye yeryüzünün aktif deprem kuşaklarından biri olan Alp-Himalaya kıvrım sisteminin Akdeniz deprem kuşağında yer almaktadır. Türkiye'de deprem bölgelerinin dağılışı ile fay (kırık) hatlarının, volkanik tarım arazilerinin ve sık nüfuslanmış sahaların dağılışı arasında paralellik vardır.

Batı Anadolu Deprem Kuşağı

Güney Marmara'dan başlar, Ege Bölgesi'ndeki çöküntü ovalarını takip eder.

Güney Anadolu Deprem Kuşağı

Hatay'dan başlar, Güney Anadolu Toroslarını takip ederek Van Gölü'nün güneyine doğru devam eder.

Deprem Tehlikesinin Az Olduğu Yerler
Konya, Karaman, Taşeli Platosu ve İçel çevresi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin güneyi (Mardin-Gaziantep Platosu), Trakya'da Ergene Havzası ve Yıldız Dağları

Doğu Karadeniz kıyıları ve Batı Karadeniz'de Sinop çevresi deprem tehlikesinin az olduğu yerlerdir.

- 1. derece (Deprem riski çok fazla)
- 2. derece (Deprem riski fazla)
- 3. derece (Deprem riski orta)
- 4. derece (Deprem riski az)
- 5. derece (Deprem riski çok az)

TÜRKİYE'DE HEYELAN - ORMAN YANGINLARI

Türkiye'de Heyelanı Etkileyen Faktörler

- Eğimli arazi olması
- Toprağın suya doyması
(Bol yağış + Kar erimeleri)
- Killi toprak yapısı
- Tabakaların eğim doğrultusunda uzanması
- İnsanların doğal dengeyi bozması

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye'de heyelan olayının en fazla yaşandığı saha Doğu Karadeniz bölümüdür.
(Eğimli arazi + bol yağış)

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye'de orman yangınlarının en fazla görüldüğü sahalarda Akdeniz ikliminin görüldüğü sahalardır.

- Türkiye ormanlarının %60'ı yangın riski altındadır.
- Orman yangınlarının %80'i haziran-ekim döneminde görülür.
- Orman yangınlarının %96'sı insan kaynaklı etmenlerden ortaya çıkar.

Orman Yangınlarının Nedenleri

- Aşırı kuraklık ve sıcaklık
- Yağışlı dönemlerde yıldırım düşmesi
- İnsanların kasıt ve ihmali (en fazla etkili olan nedendir.) Bunlar
 - ✧ Anız yakmak
 - ✧ Cam ve pet atıklar bırakmak
 - ✧ Tarla açmak
 - ✧ Piknik ateşi
 - ✧ Yanan hâlde sigara ve kibrit atmak

TÜRKİYE'DE EROZYON VE KURAKLIK

Kuraklığı Oluşturan Faktörler

- ▶ Yağışın normal değerinin altına düşmesi
- ▶ Su kaynaklarının bilinçsiz kullanımı

Erozyonu Oluşturan Faktörler

Doğal (Fiziki) Faktörler

- ▶ Eğimli arazi
- ▶ Yer şekillerinin engebeli olması
- ▶ İklim

Beşerî Faktörler

- ▶ Bitki örtüsünün tahrip edilmesi
- ▶ Arazinin yanlış kullanımı

Toprak Erozyonunun Sonuçları

- ▶ Bitki ve hayvan türlerinin yok olması
- ▶ Baraj göllerinin dolarak ömürlerinin kısalması
- ▶ Verimli tarım topraklarının azalması
- ▶ Tarım alanında verimin azalması
- ▶ Arazinin çölleşmesi
- ▶ Toprağın su tutma kapasitesinin azalması ile yer altı sularının azalması

Toprak Erozyonuna Neden Olan Etkenler

- ▶ Yer şekillerinin dağlık, engebeli ve eğimli olması
- ▶ Düzensiz sağanak yağışlar ve sellerin oluşması
- ▶ Ana kayanın kolay aşınması
- ▶ Yanlış arazi kullanımı
- ▶ Meraların aşırı otlatılması
- ▶ Ormanların tahribi
- ▶ Toprağın aşırı ve bilinçsizce işlenmesi
- ▶ Nadas uygulamasının yapılması
- ▶ Tarım arazisinin eğim yönünde (eğime paralel) sürülmesi

Toprak Erozyonundan Korunma Yolları

- ▶ Meraların ıslah edilmesi
- ▶ Orman yangınlarının önlenmesi
- ▶ Baraj çevrelerinin ağaçlandırılması
- ▶ Anız yakılmasının engellenmesi
- ▶ Nadas uygulamasının yerine nöbetleşe ekim veya sulu tarım yapılması
- ▶ Eğimli yamaçların basamaklandırılması (teraceleştirme)
- ▶ Ormanların korunması
- ▶ Tarlaların eğime dik sürülmesi
- ▶ Ağaçlandırma çalışmalarının yapılması

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye'de erozyonun en şiddetli olduğu yer bitki örtüsünün çok cılız olmasına bağlı olarak İç Anadolu Bölgesi'dir.

Türkiye'de kuraklığın en şiddetli olduğu yer aşırı buharlaşma ve sıcaklığa bağlı olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi'dir.

TÜRKİYE'DE SEL-TAŞKIN VE ÇİĞ

Sel ve taşkınların meydana gelmesinde;

- ▶ Aşırı yağış
- ▶ Kar ve buz erimeleri
- ▶ Yükselti ve eğim (akarsu yatak derinliği)
- ▶ Arazinin yanlış kullanılması etkilidir.

Sel problemi veya afeti tamamen insan aktivitelerinin bir sonucu olarak meydana gelmektedir.

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye'de kışın görülen seller cephesel ve orografik yağışlarla ilgili iken yaz aylarında görülen seller ise konveksiyonel yağışlarla ilgilidir. İlkbahar selleri ise kar erimeleri sonucunda meydana gelmektedir.

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye'de görülen doğal afetler içinde sel, deprem-den sonra en büyük can ve mal kayıplarının görüldüğü doğa olayıdır.

Sel

Sel

Sel

Çiğ

Çiğ

Çiğ

Sel

Sel

Sel

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye'deki çığ olaylarının büyük kısmının aralık-mart kısmının soğukluğunun Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin dağlık kesimlerinde ve Karadeniz Bölgesi'nin bazı kesimlerinde meydana geldiği görülmektedir.

Çiğ olaylarının meydana gelmesinde;

- ▶ Aşırı kar yağışları
- ▶ Eğim etkilidir.

Yurdumuzdaki En Yoğun Taşkın Alanları

Marmara Bölgesi'nde; Meriç Havzası ve Ovası, Susurluk Havzası, Sakarya Havzası

Karadeniz Bölgesi'nde; Yenice Havzası, Bartın Çayı Havzası, Sinop çevresi, Bafra Ovası, Yeşilırmak Deltası ve iç kesimdeki Kelkit Havzası, Amasya, Tokat, Çorum Ovaları, tüm Doğu Karadeniz kıyıları, Çoruh Havzası

İç Anadolu Bölgesi'nde; Delice Havzası (Kızılırmak kolu), Yukarı Sakarya Ovaları, Yukarı Kızılırmak Havzası

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde; Fırat, Dicle ve kolları üzerindeki alçak ovalar

Akdeniz Bölgesi'nde; Amik Ovası, Seyhan, Ceyhan Havzaları, Çukurova, Göksu Havzası ve Deltası, Antalya Ovası, Göller Yöresi'ndeki çözüntü alanları ve polyeler

Ege Bölgesi'nde; Gediz, Büyükmenderes ve Küçükenderes Havzaları, Bakırçay Havzası

TÜRKİYE'NİN İKLİMİ

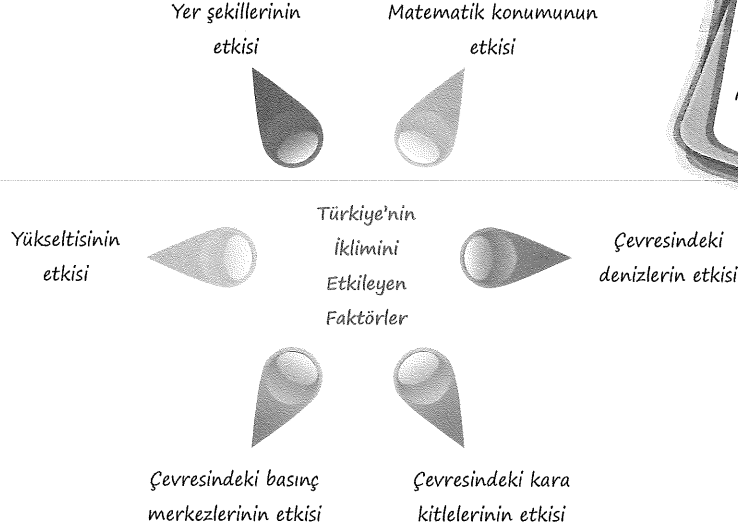
Türkiye İklimine Mutlak Konumun Etkisi

- Türkiye'de güneyden kuzeye doğru gidildikçe sıcaklık azalır.
- Türkiye'de dört mevsim belirgin olarak yaşanır.
- Türkiye, Akdeniz iklim kuşağındadır.
- Türkiye'de dağların güney yamaçları bakıdır.
- Türkiye'de kuzeyden etkili olan rüzgârlar hava sıcaklığını düşürür.
- Türkiye'de güneyden etkili olan rüzgârlar hava sıcaklığını artırır.

Türkiye İklimine Yeryüzü Şekillerinin Etkisi

- Türkiye'de kısa mesafede yer şekilleri çeşitlilik gösterir.
- Türkiye'de kısa mesafede sıcaklık koşulları değişir.
- Türkiye'de kısa mesafede yağış miktarı değişir.
- Türkiye'de dağlar genelde doğu-batı istikametinde uzanır.
- Türkiye'de kuzey ve güney kıyılardan nemli hava kütleleri iç kesime sokulamaz.
- Türkiye'de batıdan doğuya doğru gidildikçe sıcaklık azalır.
- Türkiye'de batıdan doğuya doğru gidildikçe karlı ve donlu gün sayısı artar.
- Türkiye'de batıdan doğuya doğru gidildikçe sıcaklık farkları artar.

TÜRKİYE'NİN İKLİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye'de güneyden kuzeye doğru gidildikçe sıcaklık azalması ile açıklanırken, kış mevsiminde iç bölgelerin Karadeniz kıyılarından daha soğuk olması enlem-sıcaklık ilişkisine ters düşer.

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye'de yaz mevsiminde etkili olan Basra Termik Alçak Basıncı, özellikle Hint Yarımadası'ndaki yaz musonlarının etkisiyle ülkemize girmektedir.

Türkiye İklimine Çevresindeki Karaların ve Basınç Merkezlerinin Etkisi

- Türkiye üç kıtanın kesiştiği noktada bulunur.
- Türkiye'de karasallığın şiddeti fazladır.
- Türkiye farklı basınç merkezlerinin oluşturduğu hava kütlelerinin etki alanında bulunur.

Türkiye İklimine Çevresindeki Denizlerin Etkisi

- Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımadadır.
- Türkiye'de iklim çeşitliliği fazladır.
- Türkiye'de bitki örtüsü çeşitliliği fazladır.
- Türkiye kıyılarında nem ve yağış miktarı fazladır.
- Türkiye kıyılarında yıllık ve günlük sıcaklık farkı azdır.

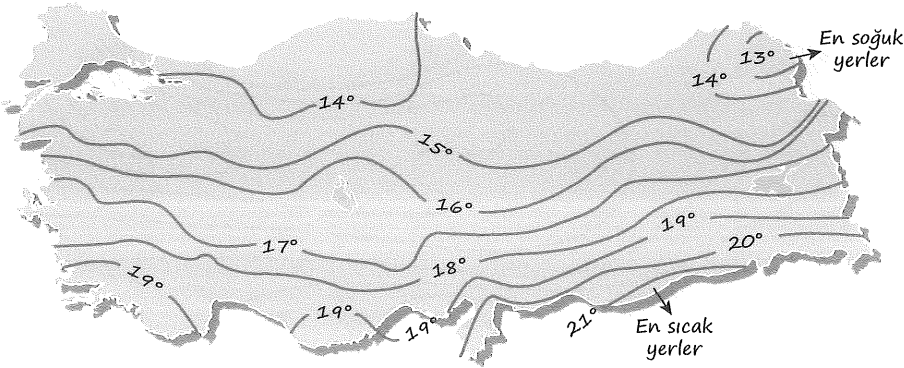
TÜRKİYE'NİN İKLİMİ

TÜRKİYE'DE SICAKLIK

ÖSYM'YE UYARLA

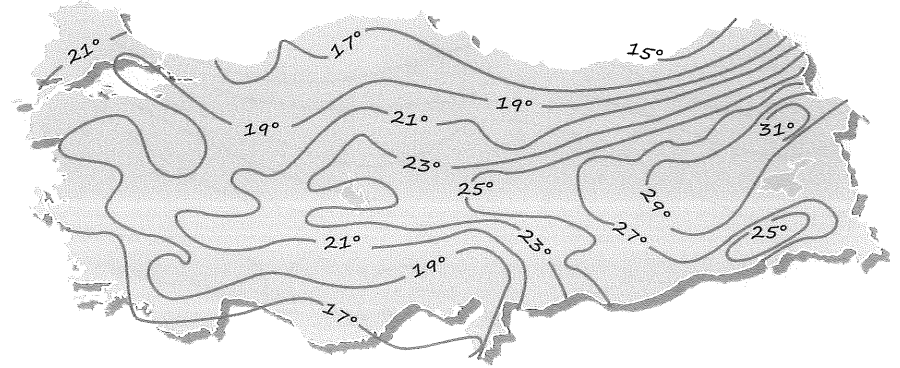
- * Türkiye'de sıcaklığın güneyden kuzeye doğru azalması enlemle ilişkilidir.
- * Türkiye'de sıcaklığın batıdan doğuya doğru azalması yükselti ile ilişkilidir.
- * Türkiye'de kıyılardan uzaklaştıkça sıcaklığın azalması karasallık ve denizlilikle ilişkilidir.

Yıllık İndirgenmiş Sıcaklık Dağılışı

- En yüksek sıcaklık Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde görülür.
- En düşük sıcaklıklar Doğu Anadolu Bölgesi'nde görülür.
- Sıcaklık değerleri üzerinde denizellik-karasallık etkilidir.
- Sıcaklık değerleri üzerinde yükseltinin etkisi bulunmaz.
- En düşük ile en yüksek sıcaklık arasındaki fark 8°C'den fazladır.

Yıllık Sıcaklık Farklarının Dağılışı

- Sıcaklık farkının en fazla olduğu yer Doğu Anadolu Bölgesi'dir.
- Sıcaklık farkının en az olduğu yer Karadeniz kıyılarıdır.
- Sıcaklık farkları üzerinde denizellik ve karasallık etkilidir.
- İzotermiler 2,5°C derecede bir geçirilmiştir.
- En düşük sıcaklık ile en yüksek sıcaklık arasındaki fark 16°C'den fazladır.

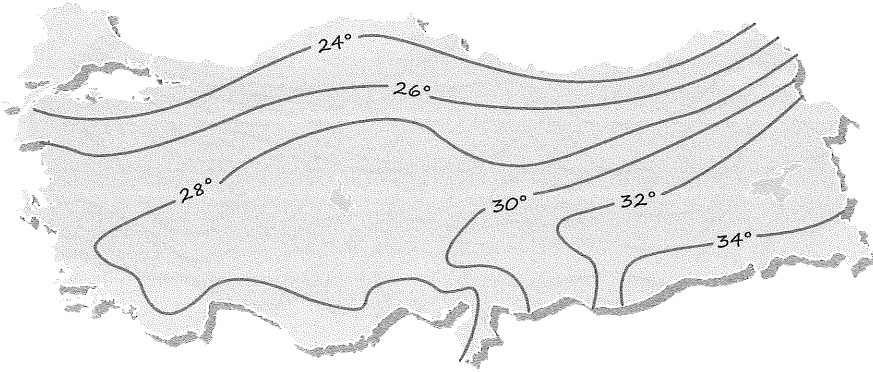
TÜRKİYE'NİN İKLİMİ

TÜRKİYE'DE SICAKLIK

ÖSYM'YE UYARLA
Türkiye'de Sıcaklık Dağılışını
Etkileyen Etmenler

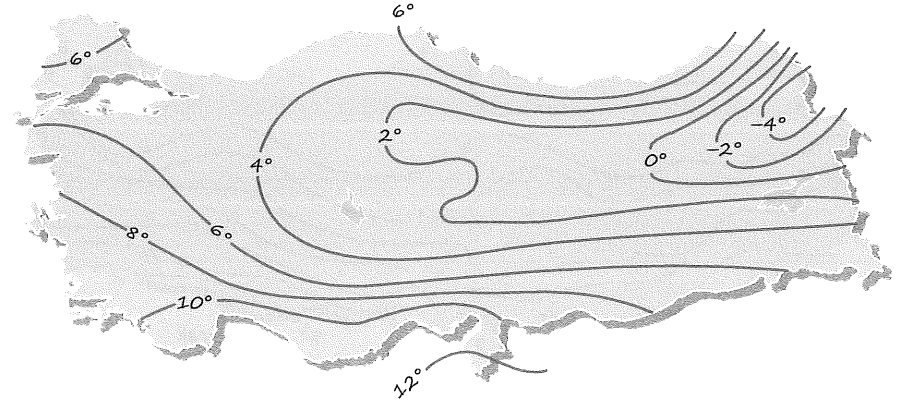
- Denizellik
- Karasallık
- Yükselti
- Yer şekilleri

Temmuz Ayı İndirgenmiş Sıcaklık Dağılışı

- En yüksek sıcaklık Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde görülür.
- En düşük sıcaklıklar Karadeniz Bölgesi'nde görülür.
- İzoterm 2°C'de bir geçirilmiştir.
- Sıcaklık değerleri üzerinde karasallık ve denizellik etkilidir.
- Sıcaklık değerleri üzerinde yükseltinin etkisi bulunmaz.
- En düşük ile en yüksek sıcaklık arasındaki fark 10°C'den fazladır.

Ocak Ayı İndirgenmiş Sıcaklık Dağılışı

- En yüksek sıcaklık Akdeniz Bölgesi'nde görülür.
- En düşük sıcaklıklar Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde görülür.
- İzoterm 2°C'de bir geçirilmiştir.
- Sıcaklık değerleri üzerinde karasallık ve denizellik etkilidir.
- Sıcaklık değerleri üzerinde yükseltinin etkisi bulunmaz.
- En düşük ile en yüksek sıcaklık arasındaki fark 16°C'den fazladır.

TÜRKİYE'NİN İKLİMİ

TÜRKİYE'DE GÜNEŞLENME SÜRELERİ

ÖSYM'YE UYARLA
 Türkiye'de güneşlenme süresini etkileyen temel faktörler enlem ve bulutluluktur.

ÖSYM'YE UYARLA
 Türkiye'de bulutlu gün sayısının en fazla olduğu yer Doğu Karadeniz kıyıları, özellikle Rize çevresidir.

Türkiye'de güneşlenme süresinin en az olduğu yerler Doğu Karadeniz'in doğusunda Rize çevresinde görülür ve 1750 saatin altına düşer.

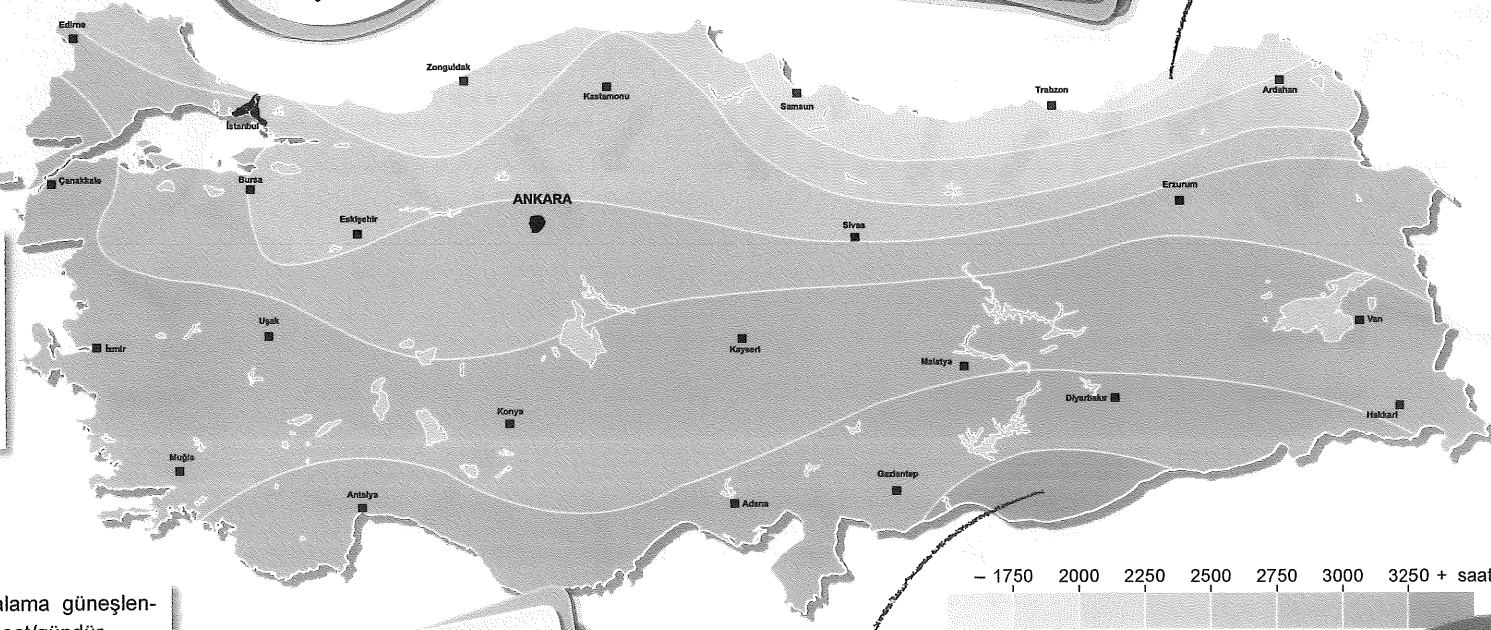
Genel olarak enlem etkisine bağlı olarak güneyden kuzeye doğru güneşlenme süresi azalır.

Türkiye'de ortalama güneşlenme süresi 6.8 saat/gündür.

ÖSYM'YE UYARLA
 Türkiye'de aynı enlem üzerindeki merkezlerde güneşlenme sürelerinin farklılaşması bulutlulukla ilgilidir.

Türkiye'de en fazla güneşlenme süresi Güneydoğu Anadolu'nun güneyinde görülür ve 3250 saatten fazladır.

ÖSYM'YE UYARLA
 Türkiye'de bulutlu gün sayısının fazla olduğu yerlerde günlük sıcaklık farkı azdır.

TÜRKİYE'NİN İKLİMİ

TÜRKİYE'DE ETKİLİ OLAN SÜREKLİ VE DÖNEMLİK BASINÇ MERKEZLERİ

İZLANDA (DAB)

- Dinamik kökenli bu alçak basınç merkezi genelde yazın etkilidir. Basra ile birleştiğinde yazlar çekilmez olur.
- Kış aylarında ise balkanlardan sokularak Sibirya'nın (TYB) önünü kapatır. Böylece kışlar ılık geçer.
- Kış aylarında Akdeniz'e inerse nem yüklenir ve bu bölgelerde kış yağışlarını artırır.
- Hareketli hava kütlelerini getirdiği için ülkemize kuzeyden de sokulur. Kuzey sektörlü rüzgârlar sıcaklığı düşürür ve özellikle sonbaharda cephesel, yıl boyunca orografik yağışların Karadeniz Bölgesi'ne düşmesini sağlar.

SİBİRYA (TYB)

- Ülkemizin kuzey, kuzeydoğu ve kuzeybatısından sokulan termik kökenli yüksek basınçtır (Antisiklon).
- Türkiye'yi sadece kış aylarında etkiler.
- Balkanlardan sarktığı dönemlerde Azor (DYB) ile birleşir ve İzlanda (DAB) siklonunun yolunu kapatır. Bu olayın yaşandığı kışlar uzun, soğuk, ayaz ve kar yağışlıdır.

ÖSYM'YE UYARLA

Dinamik kökenli basınç merkezleri, günlük hareketle oluşan, yıl boyunca görülen basınç alanlarıdır.

ÖSYM'YE UYARLA

Termik kökenli basınç merkezleri Dünya'nın şekline bağlı olarak oluşan mevsimlik basınç merkezleridir. Yani yılda bir dönem etkilidir.

ASOR (DYB)

- Dinamik kökenli bir yüksek basınç merkezidir. Genelde kış aylarında etkilidir. Sibirya ile birleşirse kışlar çekilmez olur.
- Yaz aylarında ise güneş ışınlarının geliş açısına bağlı olarak etki alanını Akdeniz'den İngiltere'ye kadar genişletir. Böylece yaz aylarında kuzeyden etkili olur, yazlar serin geçer.

ÖSYM'YE UYARLA

Ülkemizde basınç en fazla kıyı şeritlerimizdedir. Yükseltilere doğru basınç azalır.

BASRA (TAB)

- Termik kökenli bir siklon (alçak basınç) alanıdır.
- Ülkemize güney ve güneydoğudan sokulur.
- Muson ikliminin etkilerini ülkemize taşır.
- Aşırı çöl sıcaklarının yaz aylarında yaşanmasına neden olur.

TÜRKİYE'NİN İKLİMİ

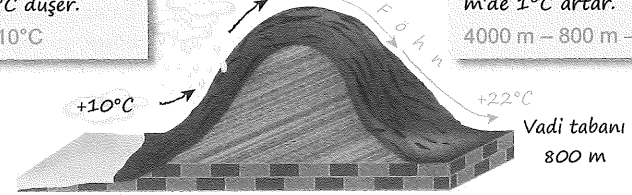
TÜRKİYE'DE RÜZGÂRLAR

Fön (Föhn)

- Oluşturduğu yamaçta mikroklima alan oluşturur.
- Dağlık ve engebeli olan Karadeniz, Doğu Anadolu ve Akdeniz Bölgelerinde sık görülür.
- En az görüldüğü bölge Ege'dir.
- Oluşturduğu yamaçta kar erimesi artar ve böylece sel, heyelan, çığ gibi doğal afetler oluşur.
- Ürünler zamanından önce hasat edilir ve olgunlaşır.
- Orman yangınları artar.

Yukarı çıktıkça sıcaklık her 200 m'de 1°C düşer.
4000 m → -10°C

Aşağı doğru indikçe bağıl olarak sıcaklık her 100 m'de 1°C artar.
4000 m - 800 m → 32°C

Meltemler

Gece AB ← Kara meltemi → YB
Gündüz YB → Deniz meltemi → AB

Kara ve Deniz Meltemleri

- Oluşumundaki temel neden, günlük harekettir (gece-gündüz sıcaklık farkları). Ayrıca Türkiye'nin 3 tarafının denizlerle çevrili olmasında etkilidir.
- Kıyı Ege'de yoğun görülür.
- Deniz meltemi, imbat olarak bilinir.
- Yağış bırakmazlar.
- Rüzgâr elektrik santrallerinin (RES) elektrik üretiminde ülke ekonomisine %7'lik paya sahiptir.

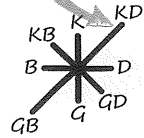
Dağ ve Vadi Meltemleri

- Oluşumundaki temel neden, günlük harekettir (gece-gündüz sıcaklık farkları). Ayrıca yer şekilleri de oluşumunda etkilidir.
- Rüzgâr enerjisi üretiminde önemlidir.
- Karadeniz, Doğu Anadolu ve Akdeniz'de sık görülür.

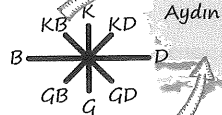
- * Kuzeyden esen soğuk karak-terli rüzgârlardır.
- * Denizel etkiyi güneye sürük-leyerek Karadeniz dağları-nın kuzey yamaçlarına yağış bırakırlar.
- * Karadeniz ve Marmara'da sis oluşumuna neden olarak ulaşımı aksatırlar.

- * Yunanistan'ın yerel rüzgârıdır.
- * Ülkemizin Ege kıyılarını kuzey-batıdan etkiler.

ETEZİYEN

Deniz ve kara meltemleri

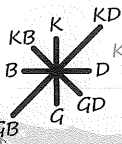
Aydın

LODOS

KIBLE

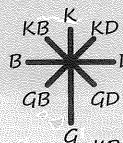
Lodos ve kible, Batı ve Orta To-rosların güney yamaçlarına 800 m'den sonra yağış düşmesini sağlar.

Soğuk yerel rüzgârlar

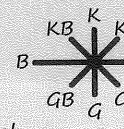

KARA YEL

YILDIZ

İç Anadolu (Düz alan)

İç Anadolu (Düz alan)

SAM YELİ (KEŞİŞLEME)

ÖSYM'YE UYARLA

- * Güneydoğu Anadolu Bölge-si'nin yaz sıcaklığını artırır.
- * Türkiye'de çamur yağışları-nın oluşumunda etkilidir.

TÜRKİYE'NİN İKLİMİ

TÜRKİYE'DE YAĞIŞ DAĞILIŞI

İç Anadolu

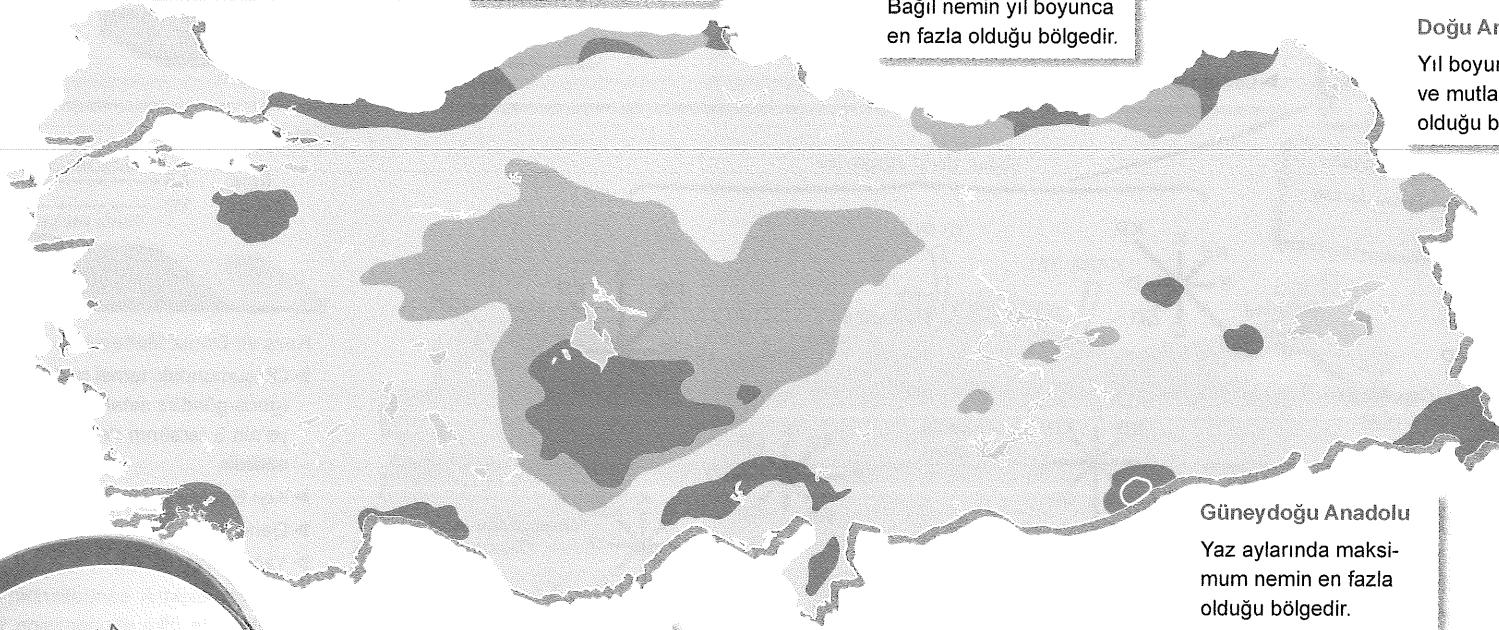
En az yağış alan bu bölge, yıl boyunca bağıl nemin en az olduğu bölgedir.

Karadeniz

Bağıl nemin yıl boyunca en fazla olduğu bölgedir.

Doğu Anadolu

Yıl boyunca maksimum ve mutlak nemin en az olduğu bölgedir.

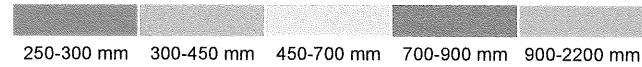

Güneydoğu Anadolu

Yaz aylarında maksimum nemin en fazla olduğu bölgedir.

Akdeniz

Maksimum nemin kış aylarında, mutlak nemin yıl boyunca en fazla olduğu bölgedir.

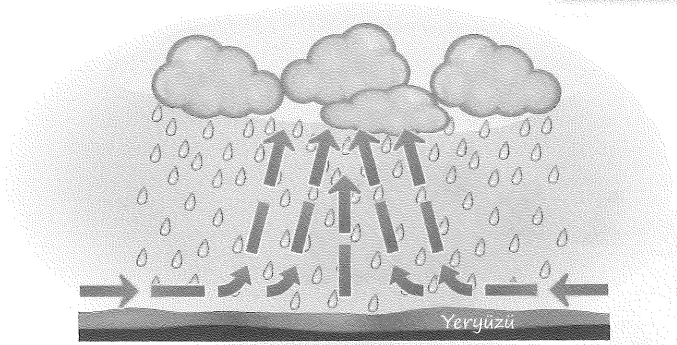

ÖSYM'E UYARLA

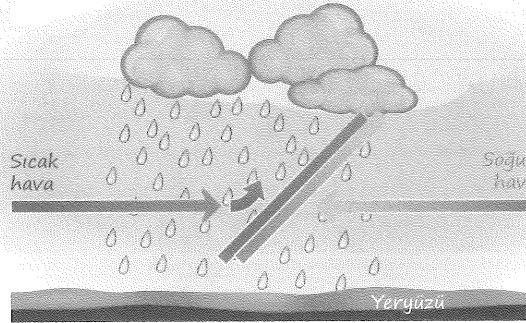
Sıcaklık ile bağıl nem ters orantılıdır. Bağıl nemin artması, yağışın habercisidir.
Türkiye'de yıllık yağış ortalaması 623 mm'dir. Türkiye yarı kurak bir ülkedir.

TÜRKİYE'NİN İKLİMİ

TÜRKİYE'DE YAĞIŞLAR

Konveksiyonel Yağışlar

- Konveksiyonel yağışlar da denilen bu yağış tipinde güneşli ve rüzgârsız günlerde, ısınan hava yükselerek yağmur.
- Belli bir yükseltiden sonra nemin yoğunlaşmasıyla yağış meydana gelir.
- Türkiye'de en fazla iç bölgelerimizde özellikle ilkbahar ve yaz aylarında konveksiyonel yağışlar etkili olur.
- Bu yağışlara kırkikindi yağmurları adı verilir.

Cephe Yağışları

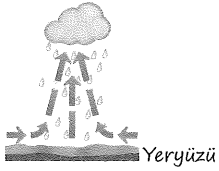
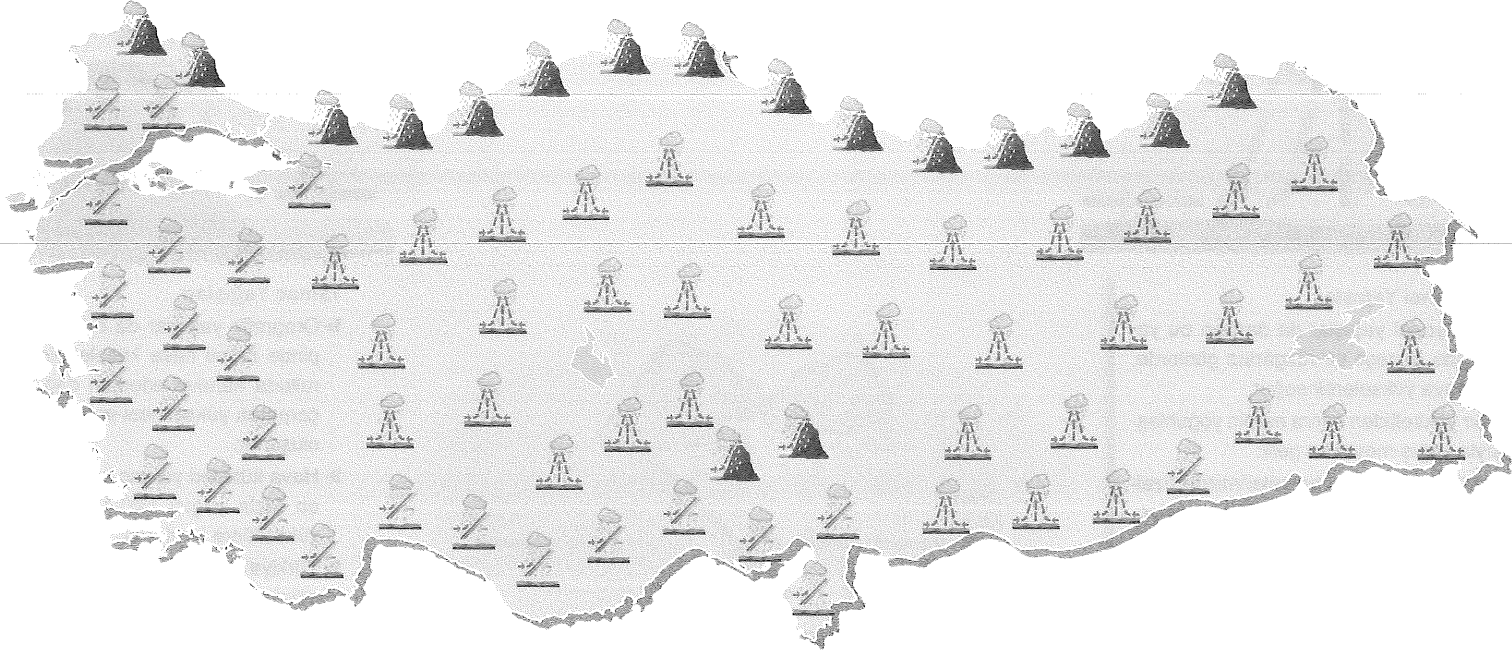
- Bu yağış tipi sıcak ve soğuk hava kütlelerinin karşılaşma alanlarında olur.
- Kış mevsiminde kutuplardan kaynaklanan soğuk hava ile ekvatorial bölgeden kaynaklanan sıcak hava kütleleri Akdeniz üzerinde karşılaşır.
- Türkiye'de özellikle kış aylarında cephesel kökenli yağışlar görülür.
- Türkiye'de en fazla Akdeniz ikliminin görüldüğü sahalarda yayılımı görülür.

Yamaç Yağışları

- Orografik yağışlar da denilen bu yağış tipinde nemli hava kütlelerinin, yatay doğrultuda hareket ederken dağ yamaçlarına çarparak yükselmesi ve soğuması sonucu oluşurlar.
- Hava kütleleri yamaç boyunca yükselirken en fazla yağışı 500-1.000 m arasındaki yükseltilere bırakırlar.
- Türkiye'de Kuzey Anadolu Dağları'nın kuzeye ve Toros Dağları'nın güneye bakan yamaçlarında orografik yağışlar görülmektedir.

TÜRKİYE'NİN İKLİMİ

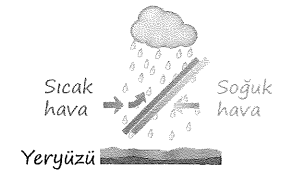
TÜRKİYE'DE YAĞIŞ OLUŞUM BİÇİMLERİNİN DAĞILIŞI

Konveksiyonel yağışlar

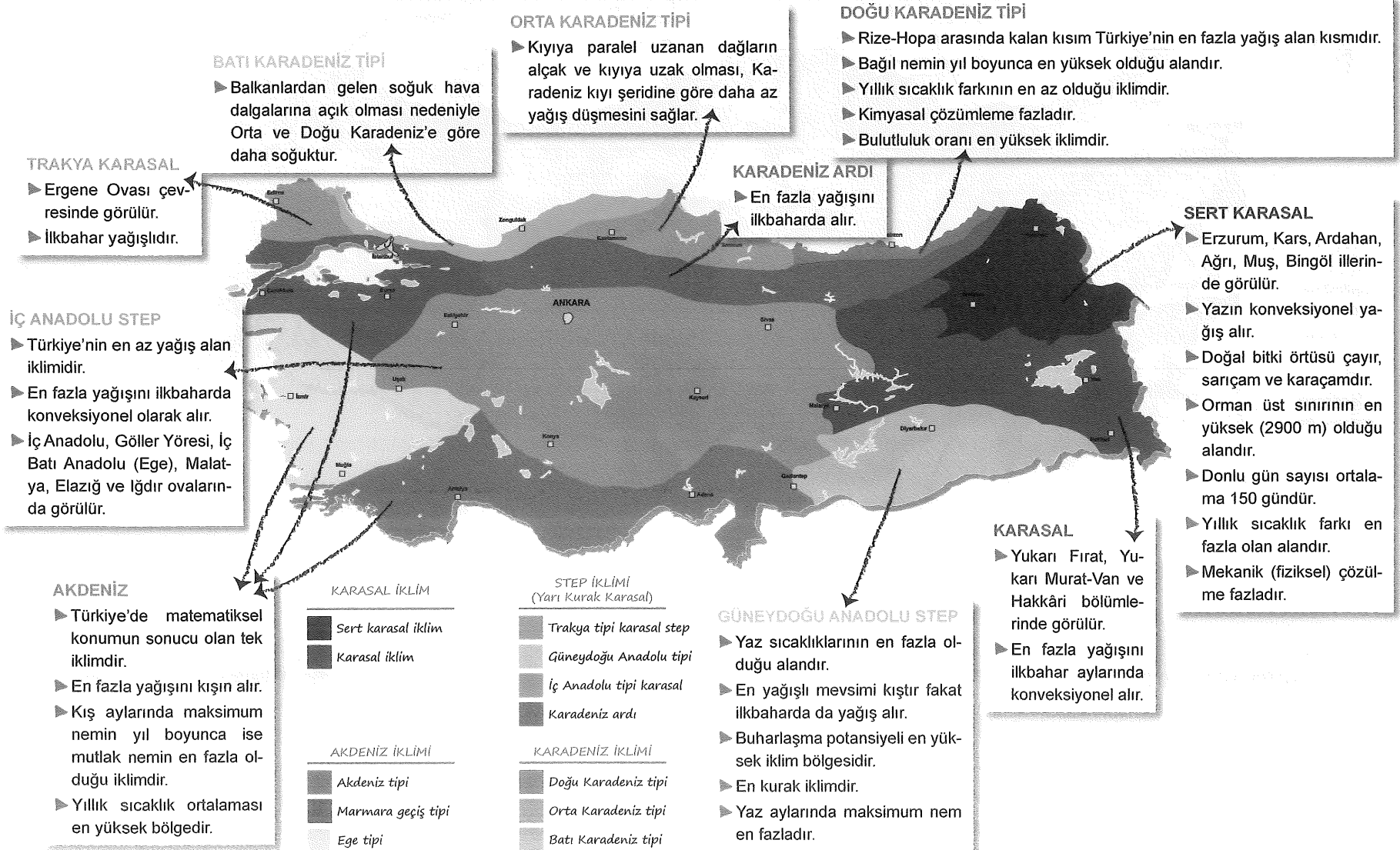
Yamaç yağışları

Cephe yağışları

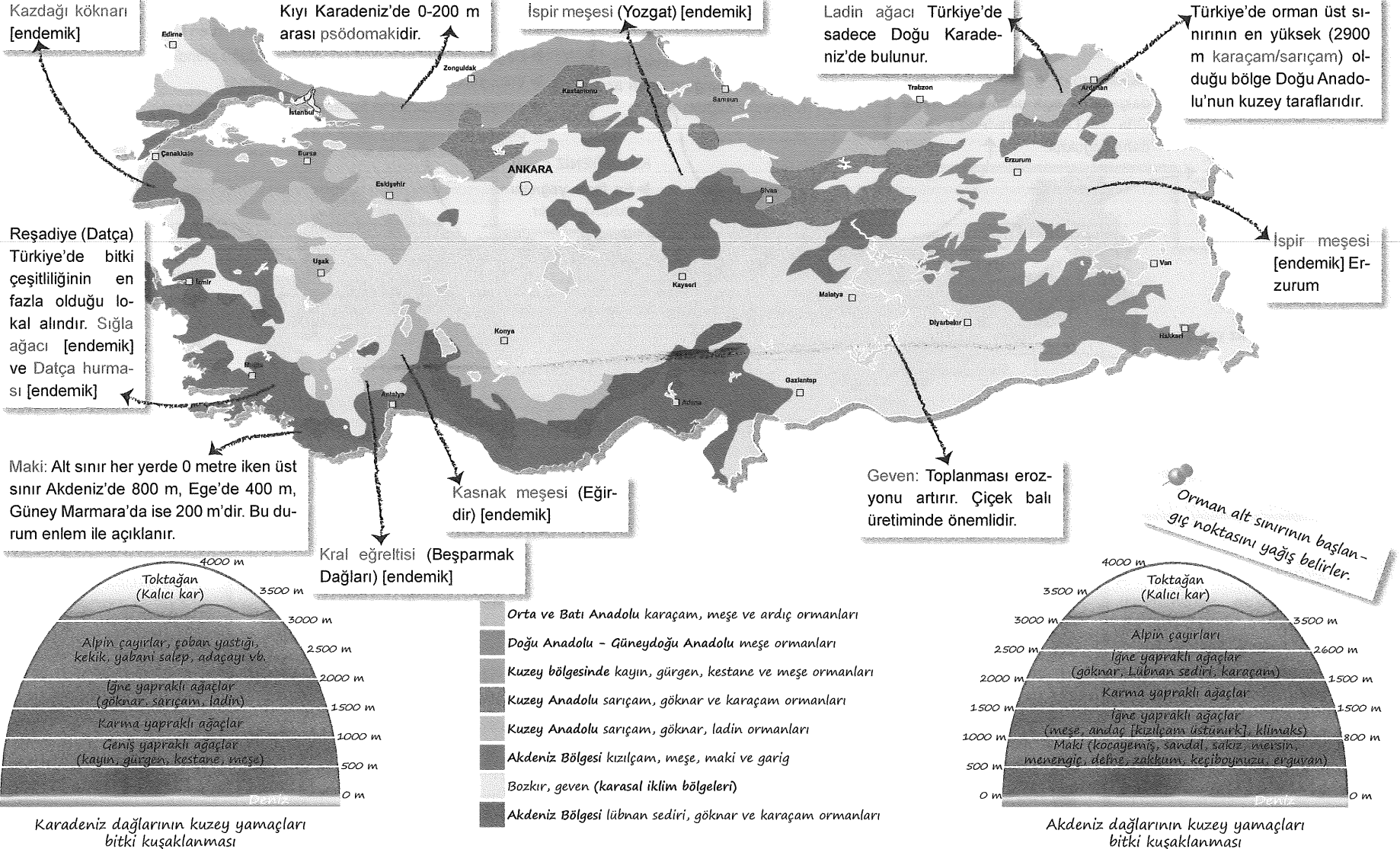
TÜRKİYE'NİN İKLİMİ

TÜRKİYE'DE BÜYÜK İKLİM TIPLARI

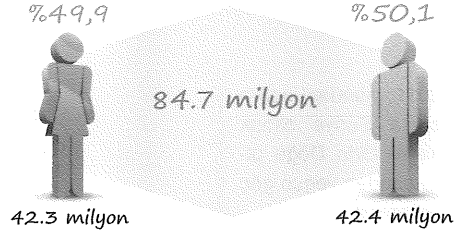

TÜRKİYE'NİN BİTKİ ÖRTÜSÜ

TÜRKİYE'DE BİTKİ (VEJETASYON) COĞRAFYASI

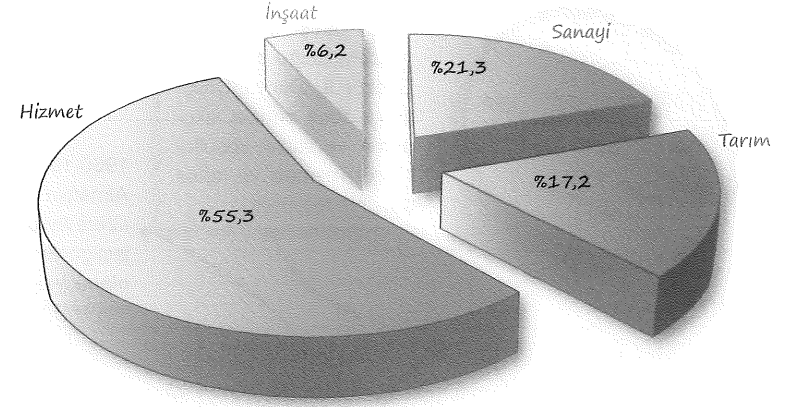

TÜRKİYE'NİN NÜFUSU 80 MİLYONU GEÇTİ

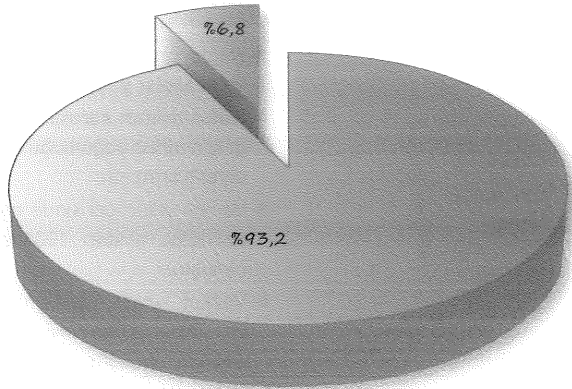
2020'de %5,5 olan yıllık nüfus artış hızı, 2021'de %12,7'ye çıkmıştır.

Türkiye'nin nüfusu, 2021'de bir önceki yıla göre 1.065.911 kişi artarak 84.680.273 kişi oldu.

2021 iş gücü istatistikleri

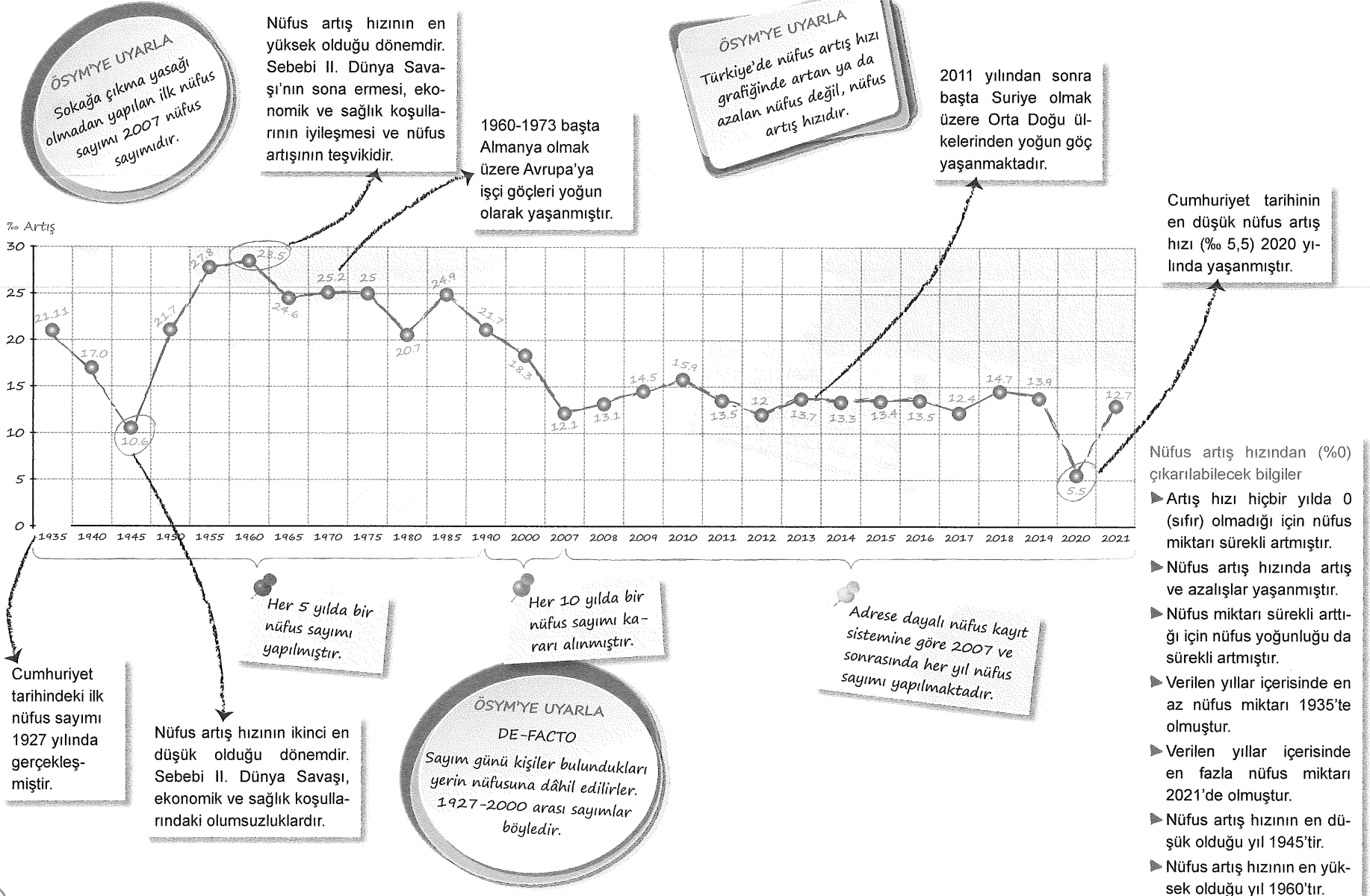
Belde ve köylerde yaşayanların sayısı
5.771.642

İl ve ilçe merkezlerinde yaşayanların sayısı
78.908.631

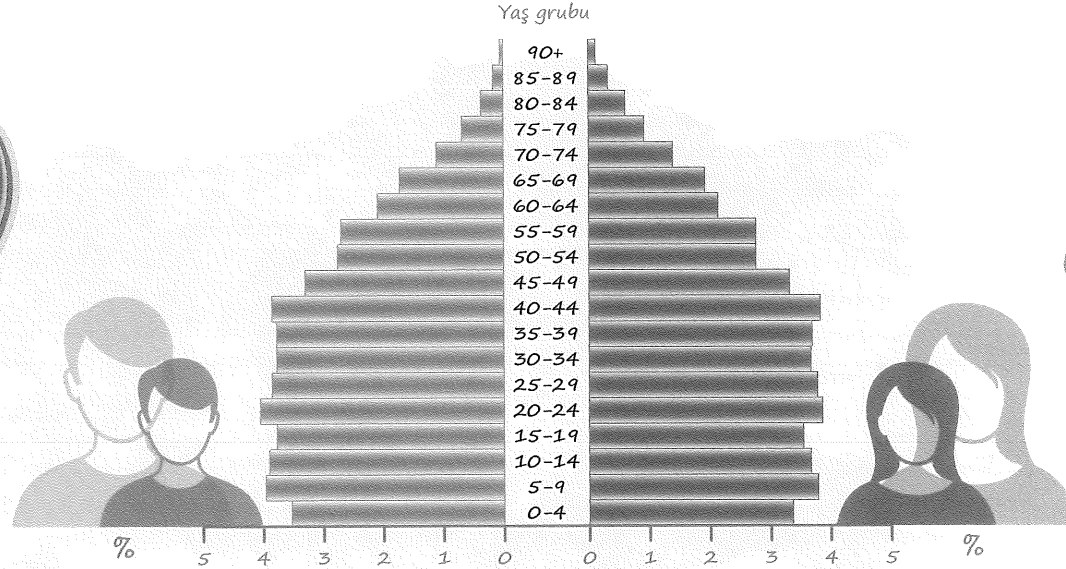

TÜRKİYE'DE NÜFUSUN YAPISI

TÜRKİYE'DE NÜFUSUN YAPISI (TÜİK 2021 VERİLERİ)

2021 Nüfus Piramidi

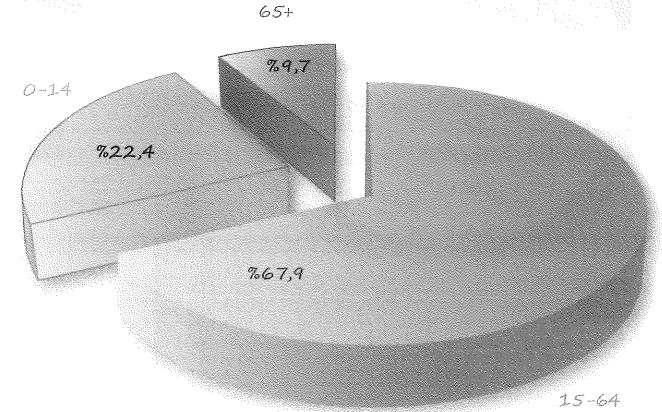

ÖSYM'YE UYARLA
 Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları, 2021 Türkiye nüfusu 31 Aralık 2021 tarihi itibarıyla 84 milyon 680 bin 273 kişi oldu.

ÖSYM'YE UYARLA
 Türkiye'nin yıllık nüfus artış hızı, %12,7 olarak gerçekleşti.

ÖSYM'YE UYARLA
 Erkek nüfus 42,4 milyon kişi olurken, kadın nüfus 42,3 milyon kişi oldu.
 Buna göre toplam nüfusun %50,1'ini erkekler, %49,9'unu kadınlar oluşturdu.

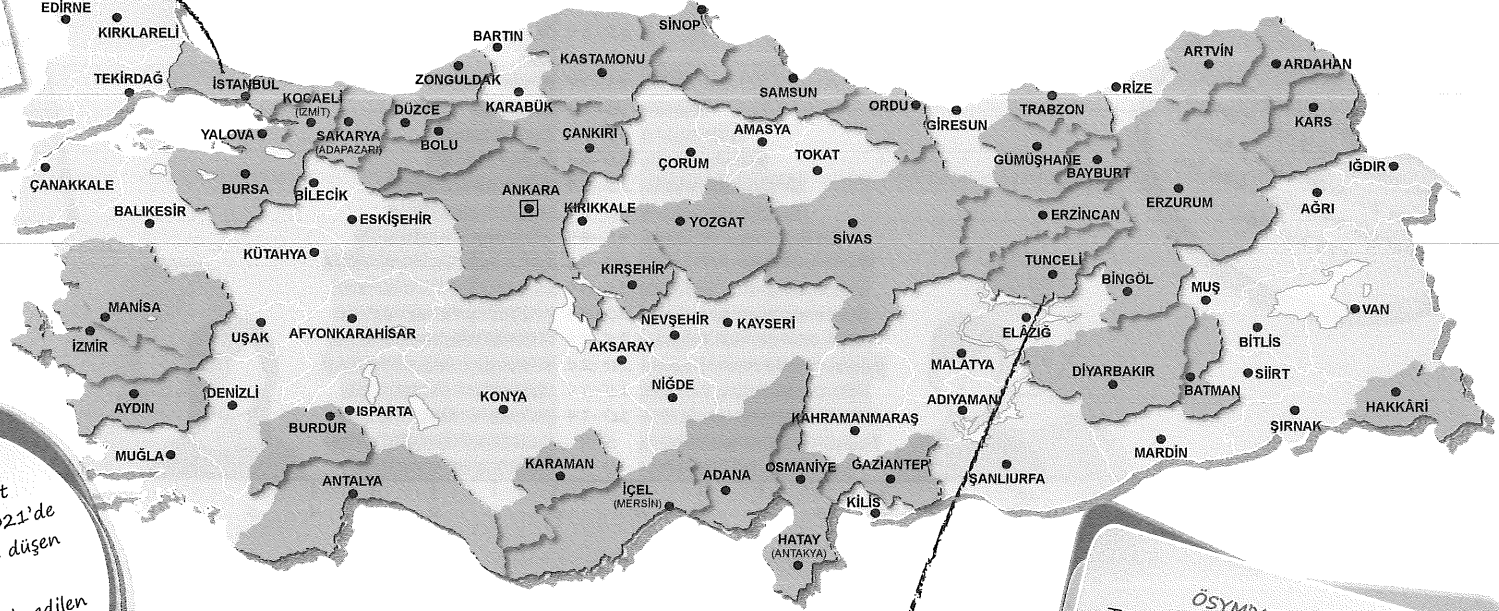
İl ve ilçe merkezlerinde ikâmet edenlerin oranı 2016 yılında %92,5 iken bu oran 2021 yılında %93,2'ye çıktı.
 Belde ve köylerde yaşayanların oranı ise %6,8 olarak gerçekleşti.

2021 yaş grupları

İLLERE GÖRE NÜFUS YOĞUNLUĞU

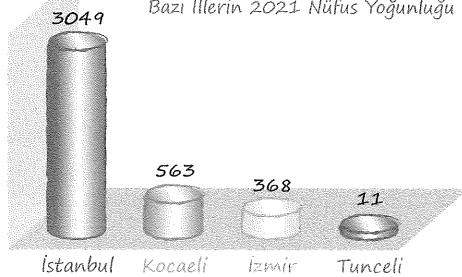
Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre, 2021'de nüfus yoğunluğu en fazla olan il kilometre-kareye düşen 3049 kişi ile İstanbul'dur.

ÖSYM'YE UYARLA
Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre, 2021'de Türkiye'de kilometrekareye düşen kişi sayısı arttı.
Nüfus yoğunluğu olarak ifade edilen "bir kilometrekareye düşen kişi sayısı", Türkiye genelinde 2020 yılına göre artarak 110 kişi oldu.

■ Nüfus yoğunluğu en fazla olan iller
■ Nüfus yoğunluğu en az olan iller

Bazı illerin 2021 Nüfus Yoğunluğu

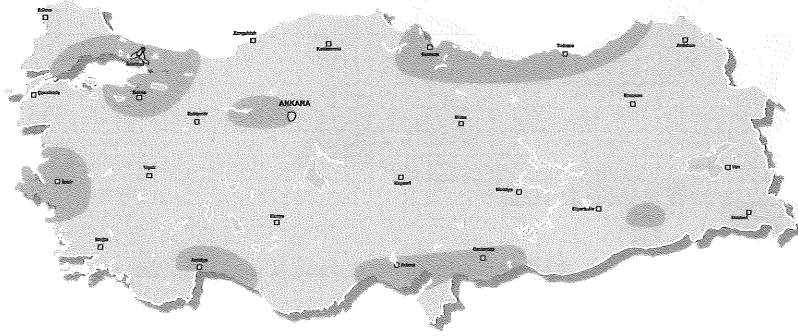

Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre, 2021'de nüfus yoğunluğu en az olan il kilometre-kareye düşen 11 kişi ile Tunceli'dir.

ÖSYM'YE UYARLA
Türkiye nüfusunun %18,7'sinin ikamet ettiği il İstanbul'dur.
► İstanbul, 15,8 milyon kişi ile en çok nüfusa sahip olan il oldu.
► Ankara, 5,7 milyon
► İzmir, 4,4 milyon
► Bursa, 3,1 milyon
► Antalya, 2,6 milyon

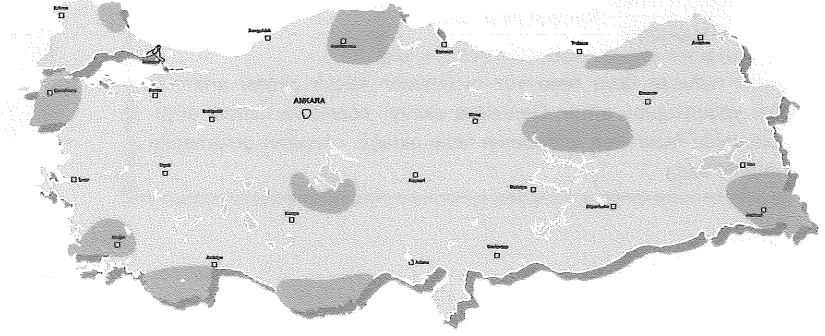
İLLERE GÖRE NÜFUS YOĞUNLUĞU

Türkiye'de Yoğun Nüfuslu Alanlar

- Orta ve Doğu Karadeniz kıyıları
- Çatalca-Kocaeli ve Bursa çevresi
- İzmir-Manisa-Aydın çevresi
- Antalya çevresi
- Adana-Mersin-İskenderun çevresi
- Ankara çevresi
- Gaziantep-Diyarbakır çevresi

Türkiye'de Tenha Nüfuslu Alanlar

- Gümüşhane-Bayburt çevresi
- Sinop-Kastamonu çevresi
- Yıldız Dağları bölümü
- Biga Yarımadası
- Menteşe-Teke-Taşeli yöreleri
- Tuz Gölü çevresi
- Hakkâri bölümü
- Bingöl-Tunceli çevresi

NÜFUS DAĞILIŞINDA
ETKİLİ OLAN FAKTÖRLERDOĞAL
FAKTÖRLER

- İklim
- Yer şekilleri
- Su kaynakları
- Toprak yapısı
- Bitki örtüsü

BEŞERİ VE EKONOMİK
FAKTÖRLER

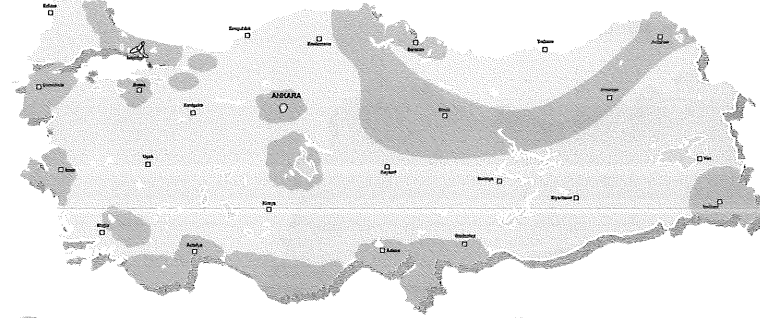
- Tarım
- Sanayi
- Ticaret
- Ulaşım
- Turizm
- Madencilik

TÜRKİYE'DE NÜFUS YOĞUNLUKLARI

ARİTMETİK NÜFUS YOĞUNLUĞU

$\frac{\text{Toplam nüfus}}{\text{Yüz ölçümü}}$ formülü ile bulunur.

Toplam nüfusun fazla veya yüz ölçümünün küçük olması aritmetik nüfus yoğunluğunu artırır. Genellikle sanayi, ticaret ve tarımın elverişli alanlarda fazla iken engebenin fazla olduğu, ulaşımın gelişmediği alanlarda azdır.

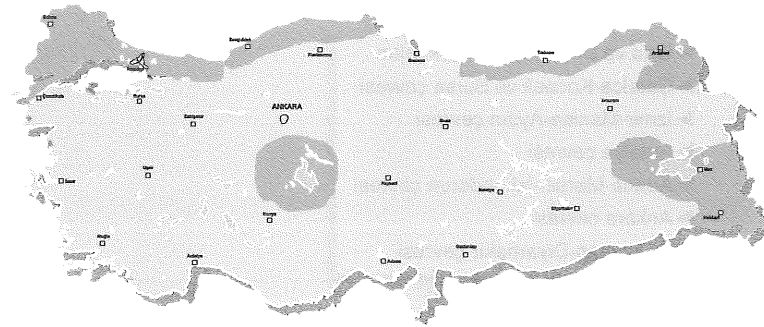
Aritmetik nüfus yoğunluğu fazla olan yerler

Aritmetik nüfus yoğunluğu az olan yerler

TARIMSAL NÜFUS YOĞUNLUĞU

$\frac{\text{Tarımla uğraşan nüfus}}{\text{Tarım alanı}}$ formülü ile bulunur.

Tarım ve hayvancılıkla uğraşan nüfusun fazla olduğu veya tarım alanlarının az olduğu yerlerde tarımsal nüfus yoğunluğunda fazladır. Bu nüfus yoğunluğu üzerinde yer şekillerinin sade olduğu alanlarda tarımsal nüfus yoğunluğu azdır.

Tarımsal nüfus yoğunluğu fazla olan yerler

Tarımsal nüfus yoğunluğu az olan yerler

FİZYOLOJİK NÜFUS YOĞUNLUĞU

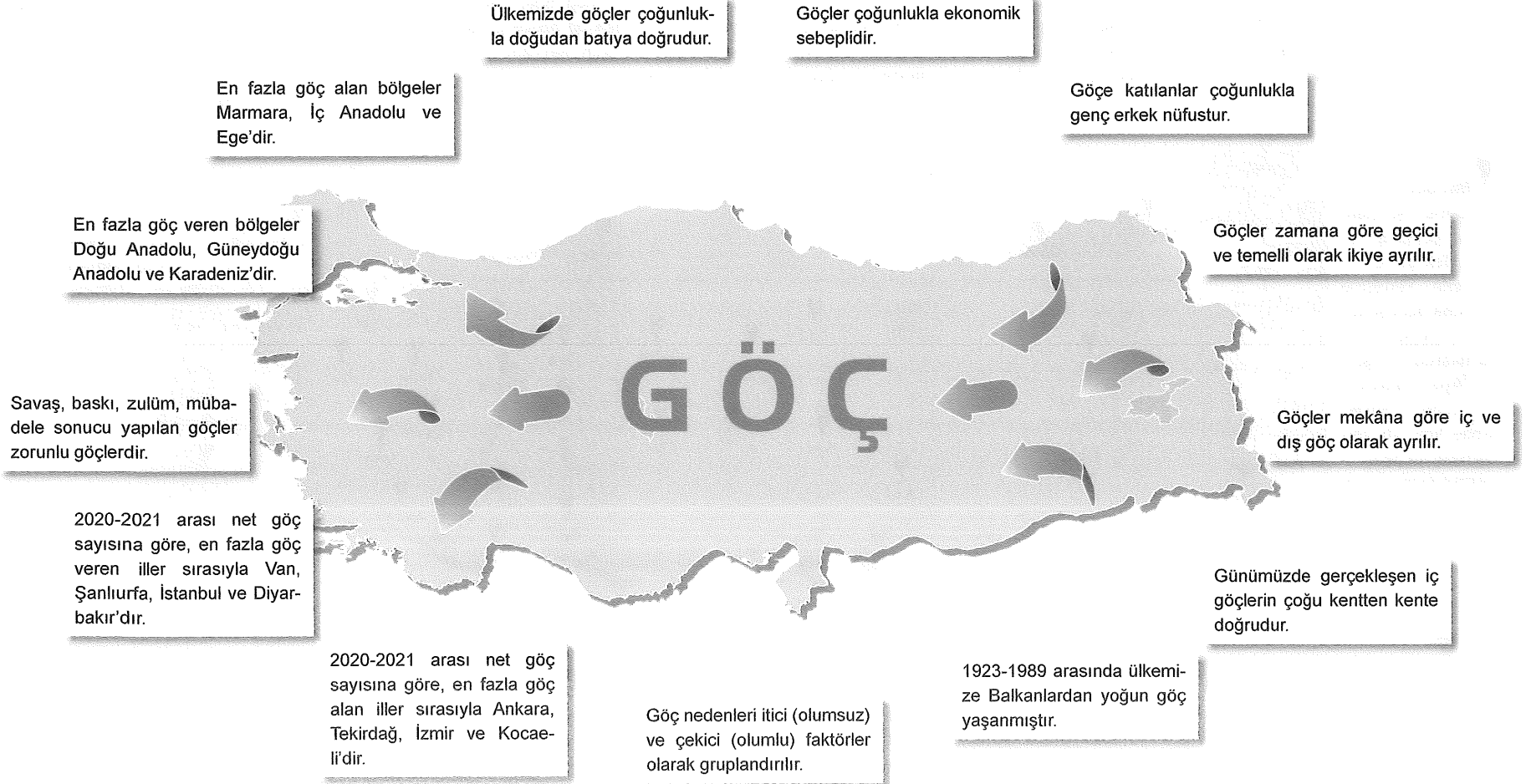
$\frac{\text{Toplam nüfus}}{\text{Ekili-dikili alan}}$ formülü ile bulunur.

Toplanan nüfusun fazla olduğu veya ekili dikili alanın az olduğu yerlerde fizyolojik nüfus yoğunluğu fazladır. Yer şekillerinin sade ekili dikili alanı geniş nüfus miktarı az alanlarda fizyolojik nüfus yoğunluğu azdır.

Fizyolojik nüfus yoğunluğu fazla olan yerler

GÖÇLER

TÜRKİYE'DE YERLEŞME

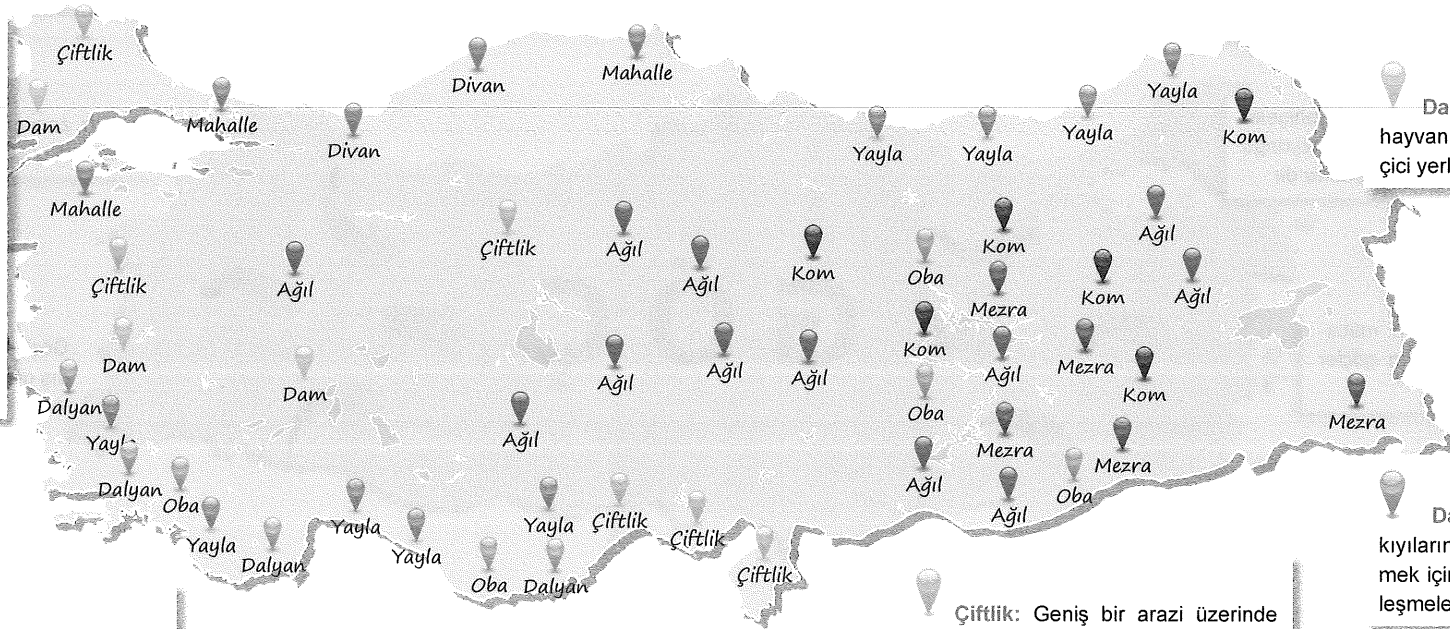
Oba: Geçici bir yerleşme şekli özelliği gösteren obalarda temel geçim kaynağı hayvancılıktır. Karadeniz Bölgesi, Toroslar, Batı Anadolu, Güney Marmara ve Orta Anadolu'da rastlanır.

Divan: Özellikle Batı Karadeniz bölümünde küçük ve dağınık yerleşmelere verilen addır. Orman açmaları ile elde edilen topraklarda gelişen bu basit yerleşme şekli Sinop, Bolu, Adapazarı ve Kocaeli illerimizde yaygındır. Yerleşik bir özellik gösterirler. Çoğunda akrabalık bağı hâkimdir. Tarım, hayvancılık ve ormancılık başlıca geçim kaynaklarıdır.

Kom: Esas geçim kaynağı hayvancılık olmak üzere tarımda yapılan, bir veya birkaç ağıl ile çoban kulübeleri yerleşmenin başlıca fizikî varlıklarıdır. Yurdumuzda daha çok Doğu Anadolu Bölgesi'nde (Tunceli, Erzurum, Kars, Muş ve Ağrı illerimizde) bulunmaktadır.

Mahalle: Köyaltı yerleşme şekillerinin en gelişmiş olanıdır. Tek ev ve eklentilerin yerleşme grubuna dönüşmesi ve bu grupların çoğalmasıyla oluşurlar. Aynı zamanda Karadeniz Bölgesi'nde köy altı yerleşmelerine denir.

Dam: Daha çok hayvan yetiştirilen geçici yerleşmelerdir.

Mezra: Hayvancılık ve tarım faaliyetlerinin bir arada yürütüldüğü basit bir yerleşme şeklidir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizde yaygındır. Geçici mezralar yanında; daha fazla nüfus barındıran, hayvancılık ve çiftçiliğin birlikte yapıldığı, sürekli ikamet edilen mezralar da vardır.

Yayla: Mevsiminde bağlı olarak hayvan sürüleriyle çıkılıp, geçici olarak yerleşilen, dağların üst kısımlarındaki düzlüklere yayla denir. Doğu Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz bölgelerimizde oldukça yaygın bir yerleşme şeklidir. Özellikle Orta Toroslar üzerindeki yaylaların çoğu yazın yakıcı sıcaklarından kurtulmak için uğradığı sahalar içindedir. Adana, Mersin, Tarsus gibi.

Çiftlik: Geniş bir arazi üzerinde tarım veya hayvancılık ya da ikisini birlikte yürütmek amacıyla kurulmuş yerleşme ünitesine çiftlik denir. Türkiye'de çiftlik tipi yerleşmelere daha çok Çukurova, Büyük ve Küçük Menderes ovalarıyla, Trakya'da rastlamaktayız. Ege ve Akdeniz bölgelerimizdeki çiftliklerde pamuk, Trakya'dakilerde ise tahıl ve ayçiçeği tarımı hâkimdir.

Dalyan: Deniz kıyılarında balık üretmek için yapılmış yerleşmelerdir.

Ağıl: Kırsal kesimde davarların (koyun, keçi) barındırıldığı üst açık çitle çevrili yerlere ağıl denilmektedir. Bunlar genelde köyün dışında bulunur.

TÜRKİYE'DE KIRSAL KESİMLERDE MESKEN TİPLERİNİN DAĞILIŞI

AHŞAP EV

Tahta, kereste, kalas kullanılarak yapılan evlerdir. İnce duvarlı geniş pencere, eğimli ve kiremit kaplı çatılara sahiptir.

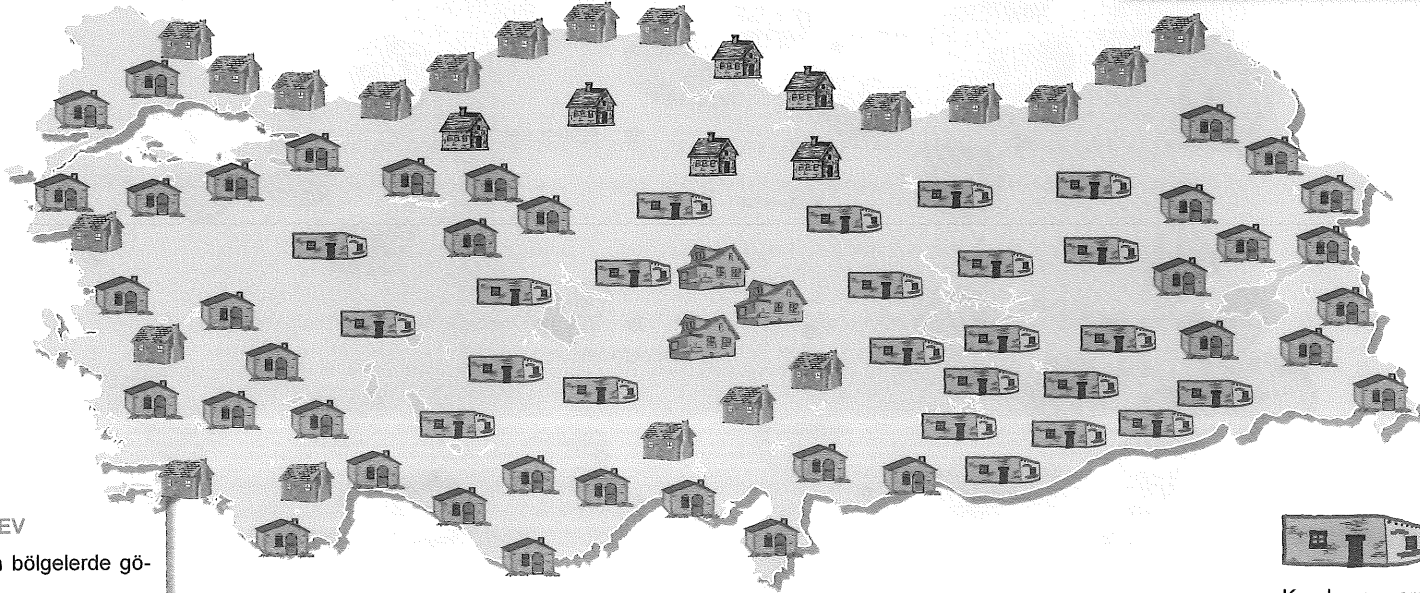
Karadeniz, Ege ve Akdeniz'de orman içi ve kenarlarındaki kırsal yerleşmelerde görülür.

Bu evlerin en karakteristik eklentisi ürünlerin konulduğu yere "serender" denir.

HİMİŞ EV

Duvarların ahşap karkas olarak düzenlenip aralarının tuğla veya taş ile doldurulması sonucu oluşur. Karadeniz Bölgesi, İç Anadolu'nun kuzeyi ve Ege'deki kırsal alanlarda örnekleri görülür.

TAŞ EV

Ülkemizdeki bütün bölgelerde görülebilmektedir.

Yüksek dağ ve yaylalarda görülür. Düz damlı olan bu evlerin taş cinsi bölgeye göre değişir. Akdeniz ve Ege'de kalker, İç Anadolu'da andezit, Doğu Anadolu'da bazalt kullanılır.

VOLKAN TÜFÜ EV

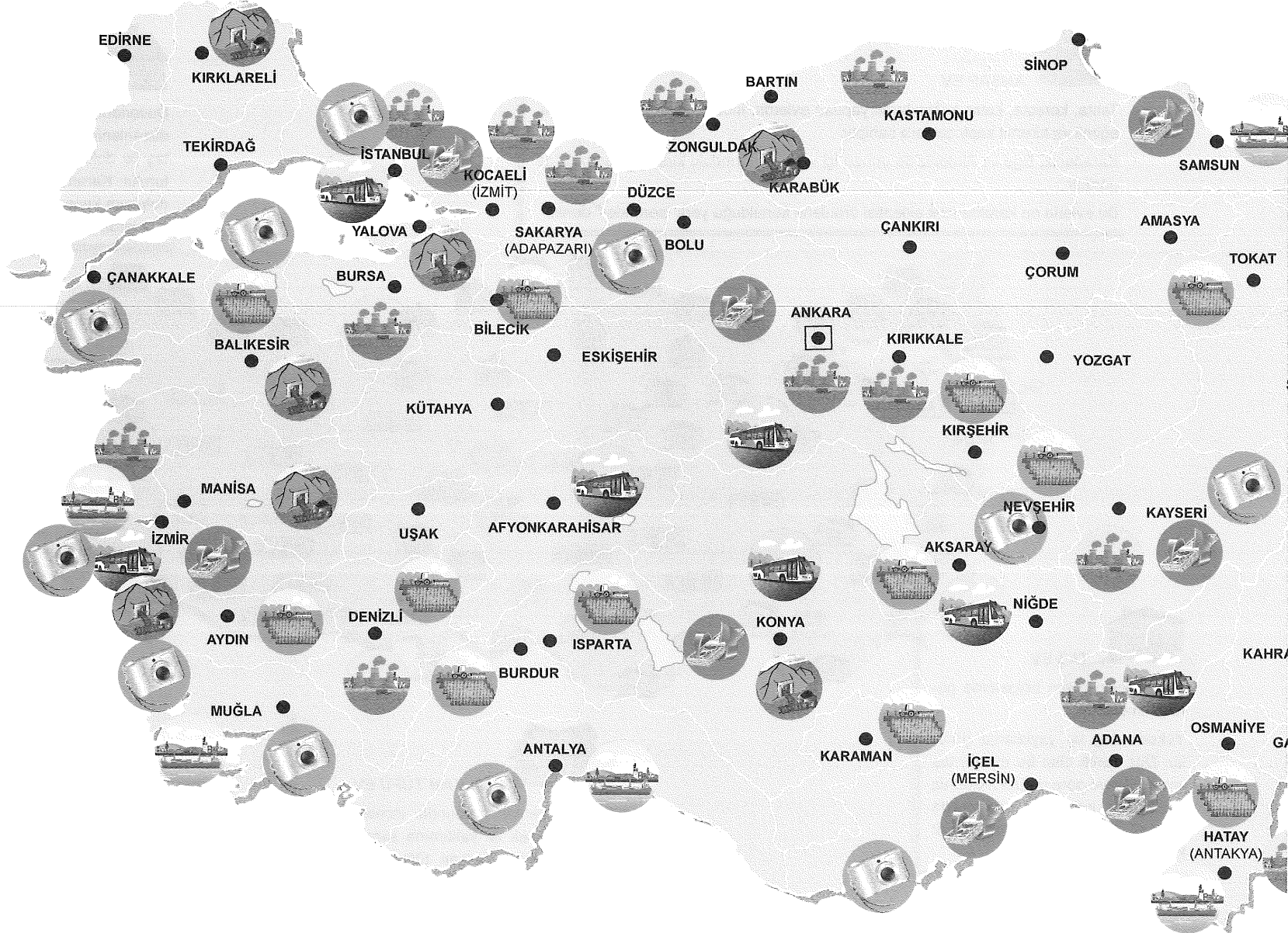
Taş meskenler grubunda incelenmekle birlikte yüksek ısı yalıtımına sahip, kolay şekil verilebilen volkan tüfü özellikle İç Anadolu, Nevşehir çevresinde kullanılan bir yapı malzemesidir.

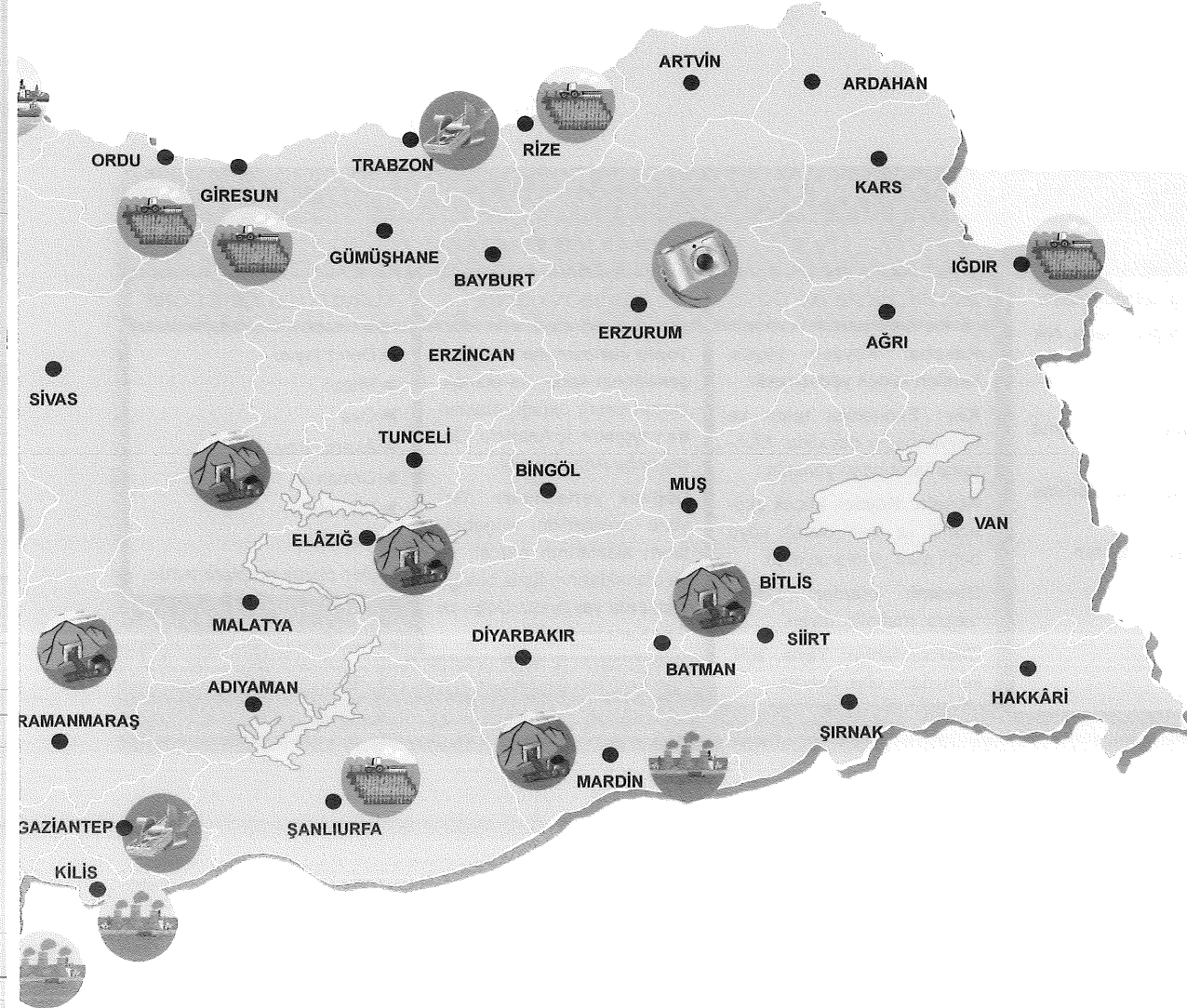
KERPİÇ EV

Kurak ve yarıkurak iklime sahip alanlarda görülür. Sel ve depreme karşı dayanıksız olan bu evler İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'nun kırsal kesimlerinde yaygındır. Ülkemizde en yaygın mesken tipi kerpiç evlerdir.

TÜRKİYE'DE FONKSİYONLARINA GÖRE ŞEHİRLER

TÜRKİYE'DE FONKSİYONLARINA GÖRE ŞEHİRLER

Tarım kentleri

Maden kentleri

Sanayi kentleri

Ulaşım kentleri

Liman kentleri

Turizm kentleri

Ticaret kentleri

TÜRKİYE'DE YERLEŞME

TÜRKİYE'DE YERLEŞME

KENT YERLEŞMELERİ

Kent yerleşmelerindeki en önemli ayırım fonksiyonlarına göre yapılan gruplandırmadır.

Tarım: Giresun, Rize, Burdur, Karaman, Aksaray, Kırşehir, Nevşehir, Niğde, Bafra, Niksar İnegöl, Ödemiş, Söke, Kadirli...

Ticaret: İzmir, Mersin, Kayseri, Trabzon, İstanbul, Aydın, Manisa...

Sanayi: Bursa, Adana, Kırıkkale, Karabük, Ereğli, İskenderun, İstanbul, İzmir, İzmit, Adapazarı, Batman...

Turizm: Bodrum, Marmaris, Kuşadası, Çeşme, Alanya, Fethiye, Pamukkale, Göreme, Manavgat, Köyceğiz, Side...

Maden: Zonguldak, Divriği, Batman, Murgul, Seydişehir, Soma, Tavşanlı, Elbistan...

İdari: Ankara, İstanbul...

Kültür: İstanbul, Ankara, Eskişehir...

Askerî: Eğirdir, Gölçük, Polatlı...

Liman: İstanbul, İzmir, Samsun, Mersin, Trabzon...

KIRSAL YERLEŞMELER

BÜYÜKLÜKLERİNE GÖRE

Kasaba: Köyden büyük, kentten küçük yerleşmedir.

Köy: Ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalıdır. Muhtarlar tarafından yönetilir.

Köyaltı: Köyden küçük ekonomik ve idari olarak köye bağlı olan yerleşmelerdir.

Devamlı olanlar: Çiftlik, mezra, mahalle, divan.

Geçici olanlar: Yayla, ağıl, kom, dam, oba, dalyan.

DOKUSUNA GÖRE

Toplu yerleşmeler: Yeryüzü şekillerinin sade, su olanaklarının sınırlı olduğu alanlarda yaygındır. İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu gibi.

Dağınık yerleşmeler: Yeryüzü şekillerinin engebeli, tarım alanlarının parçalı ve su olanaklarının fazla olduğu alanlarda yaygındır. Doğu ve Batı Karadeniz gibi.

KURULDUĞU YERE GÖRE

- Deniz kıyısı
 - Plato
 - Ova
 - Akarsu boyu
 - Orman içi
 - Dağ eteği
 - Vadi içi
- köyleri olarak gruplara ayrılır.

TÜRKİYE'DE TARIM

TARIM YÖNTEMLERİ

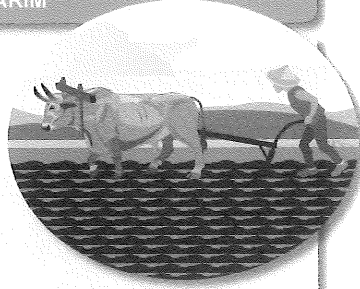
EKSTANSİF (İLKEL) TARIM

Nüfusa göre tarım alanlarının fazla ancak ilkel yöntemlerle yapılan metoddur.

- Sulama problemi fazladır.
- Makine kullanımı azdır.
- Tohum ıslahı azdır.
- Gübre kullanımı azdır.
- Nadas alanı geniştir.
- İklim ve doğal koşullara bağımlılık fazladır.
- Birim alandan elde edilen verim düşüktür.

Türkiye ekstansif tarım metodunun yaygın olarak kullanıldığı bölgeler:

- ✱ Doğu Anadolu
- ✱ Güneydoğu Anadolu
- ✱ Karadeniz
- ✱ İç Anadolu

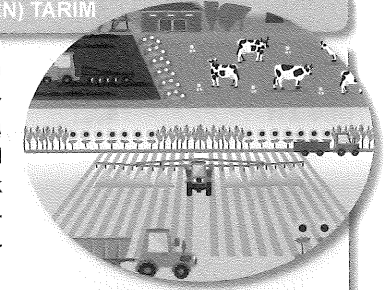
ENTANSİF (MODERN) TARIM

Modern tarım yöntemleri kullanılarak yapılan tarım faaliyetidir. Doğal koşullara bağımlılık oldukça düşüktür. Sulama, gübreleme, ilaçlama ve kaliteli tohum gibi uygulamalardan bilimsel yöntemlerle yararlanır. Bu nedenle verim çok yüksektir. Tarım alanlarının sınırlı olduğu ülkelerde mevcut alandan en yüksek verimi almak için dönük olarak daha fazla uygulanmaktadır.

- İklim koşullarının tarımsal faaliyetler üzerindeki etkisi sınırlandırılmıştır.
- Sulama ile yetişebilen sebze ve endüstri bitkileri ekimi önem kazanır.
- Toprak her yıl ekilir, nadasa bırakılmaz.
- Ürün veriminde dalgalanmalar olmaz.
- Ürün verimi yüksek olur.
- Gübre kullanımı artar.

Türkiye'de entansif tarım metodunun yaygın olarak kullanıldığı bölgeler:

- ✱ Marmara
- ✱ Ege
- ✱ Akdeniz

NADAS TARIMI

- Tarlanın bir yıl ekilmeyip sürülerek bir yıl boş bırakılmasıdır. Nadasa amaç toprakta su ve mineral birikmesini sağlamaktır. Yağış rejiminin düzensiz, yıllık yağış toplamının az olduğu, karaların iç kesimlerindeki bölgelerde İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da uygulanan bir yöntemdir.

- Üretim kaybına yol açtığı için doğru bir yöntem değildir. Bunun yerine nöbetleşe ekim yöntemi uygulanmalıdır. Sulama olanağının sağlanması bu yöntemin terk edilmesini sağlayacaktır. Toprak bitki örtüsünden yoksun kaldığı için nadas yöntemi erozyonun artmasına yol açar.

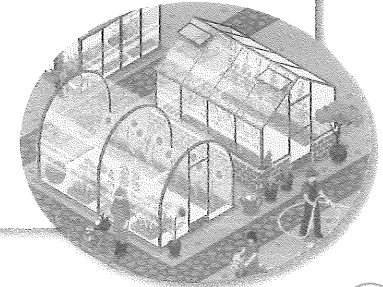
NÖBETLEŞE EKİM (MÜNAVEBELİ)

Nöbetleşe ekim, tarlaya bir yıl bir ürün, ertesi yıl başka bir ürün ekme yöntemidir. Örneğin; şeker pancarı su ihtiyacı fazla olan bir üründür. Bu yüzden pancar ekilen bir yılın ardından topraktaki su oranı azalacağından ertesi yıl nem ihtiyacı az olan mercimek ekilmesi nöbetleşe ekim uygulamasıdır.

SERACILIK

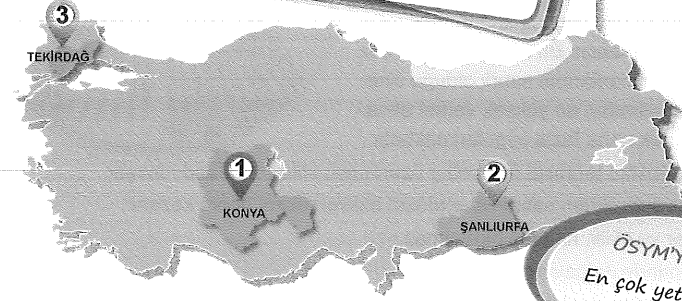
Seralar, bitkilerin yetişmesine uygun şartların sağlanması amacıyla ile çevre şartları kontrol edilebilen veya düzenlenebilen cam, plastik, fiberglas gibi ısıyı geçiren materyallerle örtülü yapı elementleridir. ılıman iklimin hüküm sürdüğü yerlerde sebze ve meyve yetiştiriciliği genellikle sebzelerde cam örtü, meyvelerde ise plastik örtü altında yapılmaktadır. Bu nedenle Türkiye'de örtü altı sebze ve meyve yetiştiriciliği daha çok Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü Akdeniz ve Ege bölgelerinde görülmektedir. Çünkü bu bölgelerde iklim, diğer bölgelere oranla ılımandır.

TÜRKİYE'DE TARIM

TAHILLAR

BUĞDAY

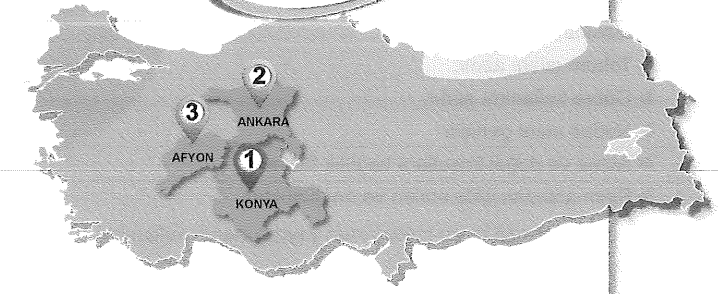

Buğday üretim alanları

- İlkbaharın yağışlı, yazların kurak geçtiği alanlarda yetiştirilir.
- Türkiye'de en fazla İç Anadolu Bölgesi'nde yetiştirilir.
- Üretiminde Konya, Şanlıurfa, Diyarbakır önde gelir.
- Tarımı iklime bağımlı olduğu için üretimde dalgalanma görülür.
- Türkiye nüfusunun temel besin kaynağıdır.

ÖSYM'YE UYARLA
En çok yetiştirilen tahıl ürünüdür.

ARPA

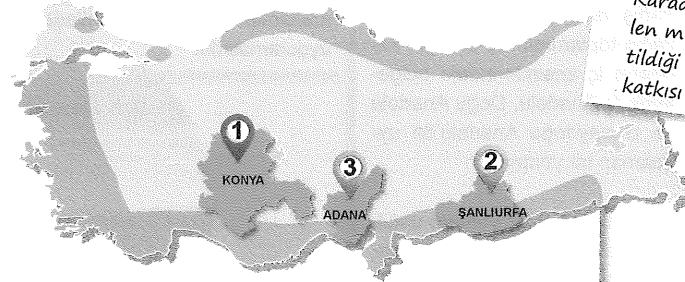

Arpa üretim alanları

- Soğuk ve kurak hava koşullarına dayanıklıdır.
- Türkiye'de en fazla İç Anadolu Bölgesi'nde yetiştirilir.
- Üretiminde Konya, Ankara, Kırşehir önde gelir.
- İçki ve yem sanayisinde kullanılır.

MISIR

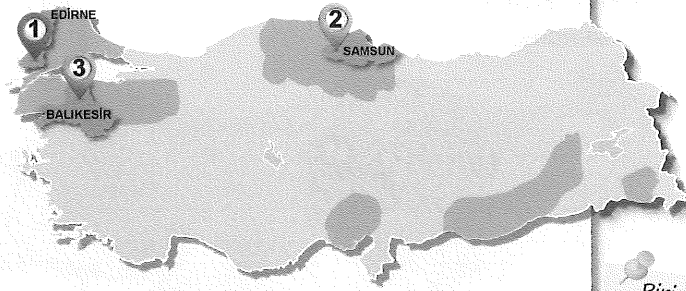
- Yazların yağışlı geçtiği bölgelerde üretilir.
- Yaz yağışlarının görülmediği yerlerde sulama ile yetiştirilir.
- Türkiye'de doğal yetiştirme alanının en fazla olduğu yer Karadeniz Bölgesi'dir.
- Türkiye mısır üretiminde Güneydoğu Anadolu Bölgesi birinci sıradadır.
- Üretiminde Konya, Şanlıurfa, Adana önde gelir.
- Mısır, yağ sanayisinde kullanılır.

Mısır üretim alanları

TÜRKİYE'DE TARIM

PİRİNÇ (ÇELTİK)

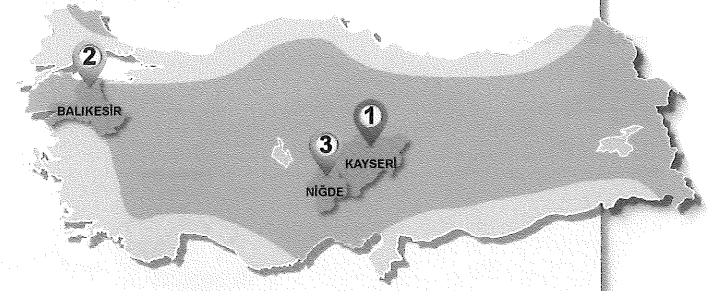

Pirinç üretim alanları

- Yetiştirilmesi için bol su gereklidir.
- Türkiye'de üretim alanları akarsu vadilerine paralellik gösterir.
- Türkiye'de en fazla Marmara Bölgesi'nde Ergene yöresinde yetiştirilir.
- Üretiminde Edirne, Samsun, Balıkesir önde gelir.

Pirinç üretim alanları insan sağlığına zararlı olduğu için devlet kontrolündedir.

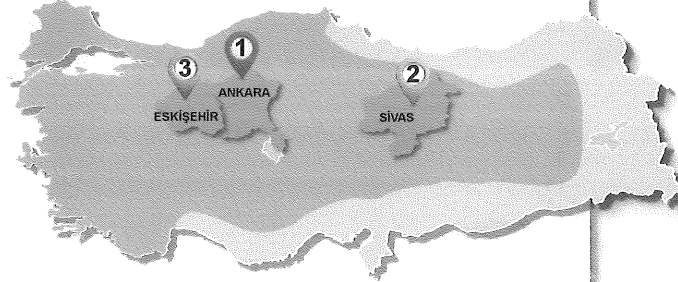
ÇAVDAR

Çavdar üretim alanları

- Tahıllar içerisinde soğuğa en dayanıklı olan tarım ürünüdür.
- Türkiye'de en fazla İç Anadolu Bölgesi'nde yetiştirilir.
- Üretiminde Niğde, Kayseri, Konya önde gelir.

YULAF

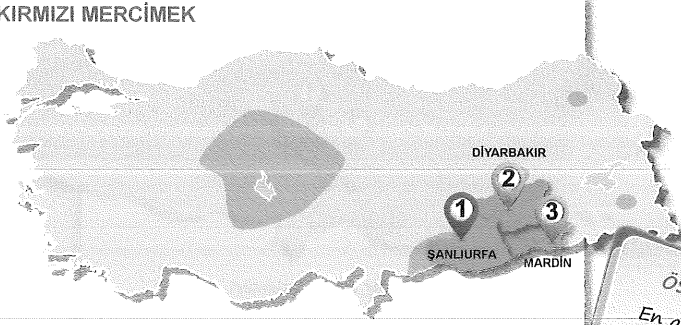

Yulaf üretim alanları

- Soğuk hava koşullarına dayanıklıdır.
- Türkiye'de en fazla İç Anadolu Bölgesi'nde yetiştirilir.
- Üretiminde Ankara, Sivas, Ardahan önde gelir.
- Bisküvi ve yem sanayisinde kullanılır.

BAKLAGİLLER

KIRMIZI MERCİMEK

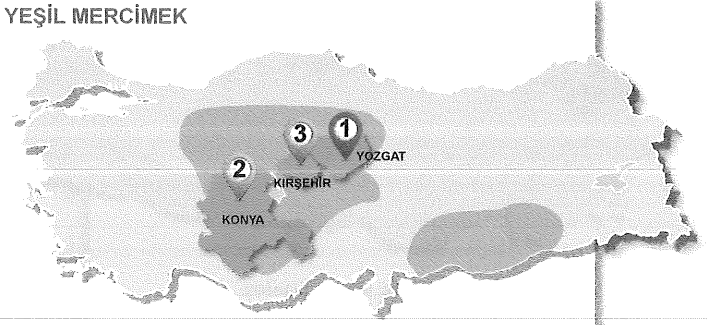

Kırmızı mercimek üretim alanları

- Üretimde en fazla pay Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nindir.
- Üretiminde Şanlıurfa, Diyarbakır, Mardin önde gelir.
- GAP ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kırmızı mercimek üretim alanları daralmıştır.
- Kuraklığa en dayanıklı tahıl ürünüdür.

ÖSYM'YE UYARLA
En az nem isteği olan
tahıl ürünüdür.

YEŞİL MERCİMEK

Yeşil mercimek üretim alanları

- Üretimde en fazla pay İç Anadolu Bölgesi'nindir.
- Üretiminde Yozgat, Konya, Kırşehir önde gelir.
- Nem isteği azdır.
- Yağış miktarının az olduğu yörelerde dahi yetişmiştir.

NOHUT

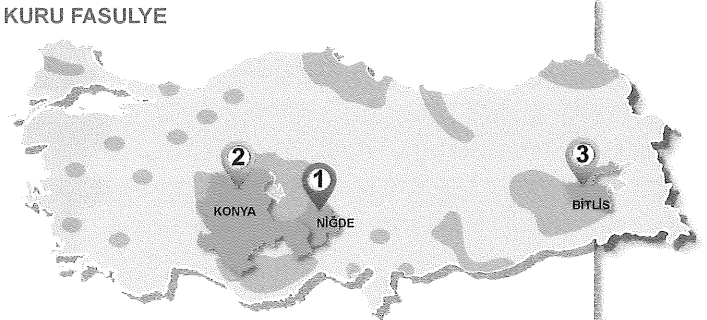

Nohut üretim alanları

- Üretimde en fazla pay İç Anadolu Bölgesi'nindir.
- Üretiminde Ankara, Yozgat, Kırşehir önde gelir.
- Yarı kurak iklim koşullarına uyum sağlamıştır.

ÖSYM'YE UYARLA
Baklagiller içinde en fazla
üretilen üründür.

KURU FASULYE

Kuru fasulye üretim alanları

- Üretimde en fazla pay İç Anadolu Bölgesi'nindir.
- Üretiminde Konya, Niğde, Bitlis önde gelir.
- Yükselti değerinin 1500 m altında tüm sulanabilen alanlarda yetiştirilir.
- Yaz mevsiminde sulama ile yetiştirilir.

TÜRKİYE'DE TARIM

SANAYİ BİTKİLERİ

ŞEKER PANCARI

Şeker pancarı üretim alanları

- Ilıman iklim ürünüdür.
- Kurak alanlarda sulama ile yetiştirilir.
- Türkiye'de en fazla İç Anadolu Bölgesi'nde üretilir.
- Üretiminde Konya, Eskişehir, Yozgat önde gelir.
- Güneydoğu Anadolu'da şiddetli yaz kuraklığı yaşandığı için bölgenin doğusunda yetiştirilmez.

Çabuk bozulan bir ürün olduğu için fabrikaları ve üretim alanları birbirine yakındır.

Ege ve Akdeniz kıyılarındaki ekonomik değeri daha yüksek olan ürünlere yer verildiği için yetiştirilmez.

TÜTÜN

Tütün üretim alanları

- Kıraç topraklarda rahatça yetiştirilir.
- Türkiye'de en fazla Ege Bölgesi'nde üretilir.
- Üretiminde Adıyaman, Manisa, Denizli önde gelir.

Kaliteyi yüksek tutmak amacıyla devlet kontrolünde üretilir.

PAMUK

- Yetiştirme döneminde bol su, olgunlaşma döneminde sıcaklık ve kuraklık ister.
- Türkiye'de en fazla Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yetiştirilir.
- Üretiminde Şanlıurfa, Aydın, Diyarbakır önde gelir.
- Yaz yağışlarının görüldüğü alanlarda yetiştirilemez.
- İplik, dokuma ve yağ sanayinde ham madde olarak kullanılır.

Pamuk üretim alanları

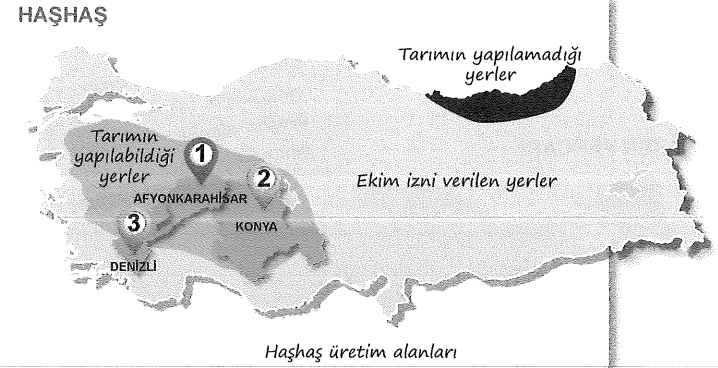
TÜRKİYE'DE TARIM

ÇAY

- Yetiştirildiği alanda yağış miktarı fazla ve yağış rejimi düzenli olmalıdır.
- Yetiştirildiği alanda kış sıcaklıkları 0°C altına düşmemelidir.
- Yetiştirildiği alanda topraklar yıkanmış ve kireçsiz olmalıdır.
- %100'ü Doğu Karadeniz kıyılarında yetiştirilir.
- Üretiminde Rize, Trabzon, Artvin önde gelir.

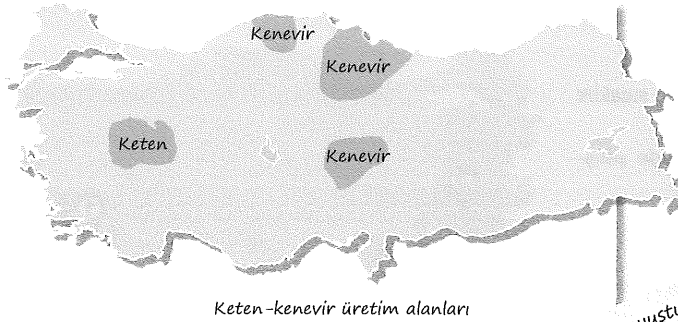
HAŞHAŞ

- Her iklim koşuluna uyum sağlayan bir üründür.
- Uyuşturucu ham maddesi olduğu için devlet kontrolünde üretilir.
- İlaç sanayisinde kullanılır.
- Türkiye'de en fazla Ege Bölgesi'nde üretilir.
- Üretiminde Afyon, Konya, Denizli önde gelir.

KETEN - KENEVİR

- Tohumlarından yağ elde edilir.
- Lifleri dokuma sanayisinde kullanılır.
- Kenevir en fazla Sakarya, Amasya, Çorum çevresinde üretilir. (2021 yılından itibaren Kayseri, Kastamonu ve Kütahya'da da üretilmeye başlanmıştır.)
- Keten en fazla Afyon, Eskişehir ve Sinop çevresinde üretilir. (2021 yılında %100'ü Afyon'da)

Kenevirden uyuşturucu elde edildiği için devlet kontrolündedir.

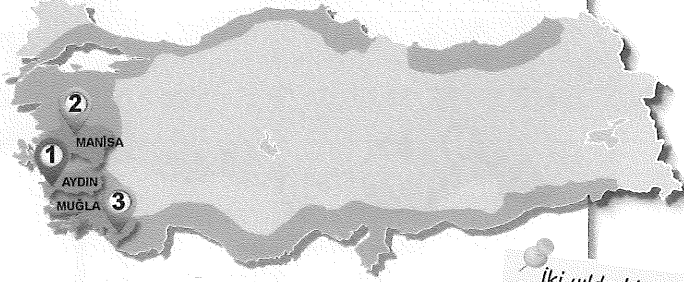
ANASON

- İçki sanayisinde kullanılır.
- En fazla İç Anadolu Bölgesi'nde üretilir.
- Üretiminde Burdur, Denizli, Antalya önde gelir.

TÜRKİYE'DE TARIM

YAĞ BİTKİLERİ

ZEYTİN

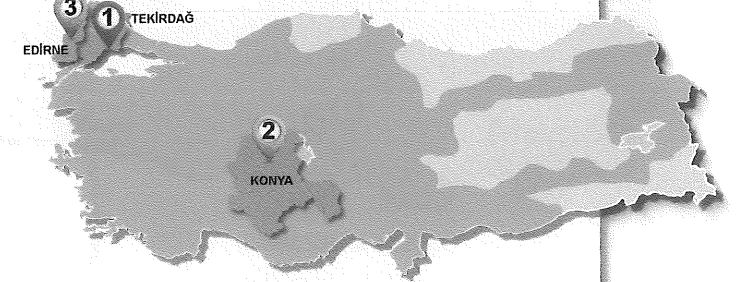

Zeytin üretim alanları (toplamda)

- Akdeniz ikliminin karakteristik bitkisidir.
- Kış ılıkliğına bağlı olarak yetiştirilir.
- En fazla Ege Bölgesi'nde yetiştirilir.
- Yağlık zeytin üretiminde Manisa, Balıkesir, İzmir önde gelir.
- Sofralık zeytin üretiminde Manisa, Bursa, Aydın önde gelir.

İki yılda bir ürün verdiği için üretimde dalgalanmalar görülür.

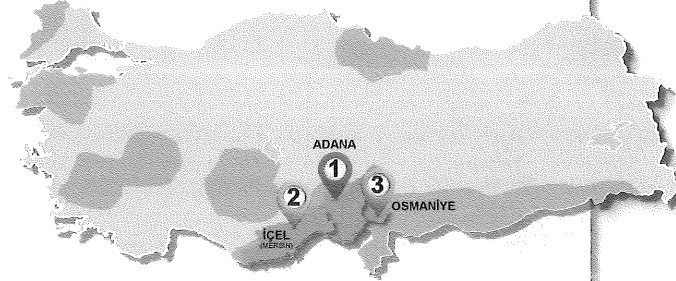
AYÇİÇEĞİ

Ayçiçeği üretim alanları

- Yetiştirme döneminde bol su ister.
- Olgunlaşma döneminde sıcaklık ve güneşlenme ister.
- Yağ sanayinde en fazla kullanılan bitkilerden biridir.
- Türkiye'de en fazla Marmara Bölgesi'nde yetiştirilir.
- Üretiminde Tekirdağ, Konya, Edirne önde gelir.

SOYA

Soya üretim alanları

- Sulama koşullarına bağlı olarak verimli topraklarda yetiştirilir.
- Yağ, gıda ve ilaç sanayisinde kullanılır.
- Türkiye'de en fazla Akdeniz Bölgesi'nde yetiştirilir.
- Üretiminde Adana, Mersin, Osmaniye önde gelir.

TÜRKİYE'DE TARIM

YER FISTIĞI

Yer fıstığı üretim alanları

- Akdeniz iklim koşullarında sulama ile yetiştirilir.
- Yağ, çerez sanayisinde kullanılır.
- Türkiye'de en fazla Akdeniz Bölgesi'nde üretilir.
- Üretiminde Adana, Osmaniye, Şırnak illeri önde gelir.

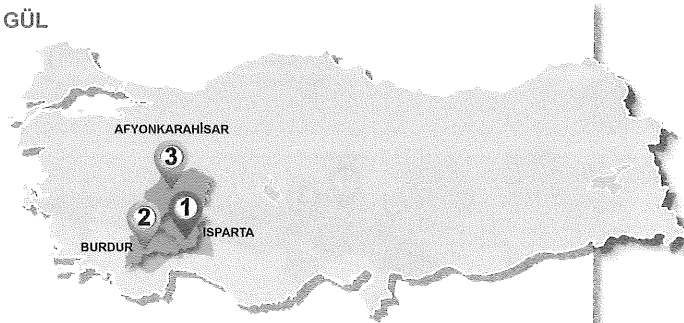
SUSAM

Susam üretim alanları

- Yetiştirme döneminde su, olgunlaşma döneminde sıcaklık ister.
- Türkiye'de en fazla Ege Bölgesi'nde yetiştirilir.
- Üretiminde Antalya, Muğla, Manisa önde gelir.
- Yağ ve gıda sanayinde kullanılır.

GÜL

Gül üretim alanları

- Kozmetik, yağ ve gıda sanayisinde kullanılır.
- Üretim alanı dardır.
- En fazla Akdeniz Bölgesi'nde üretilir.
- Üretiminde Isparta, Burdur, Afyon önde gelir.

TÜRKİYE'DE TARIM

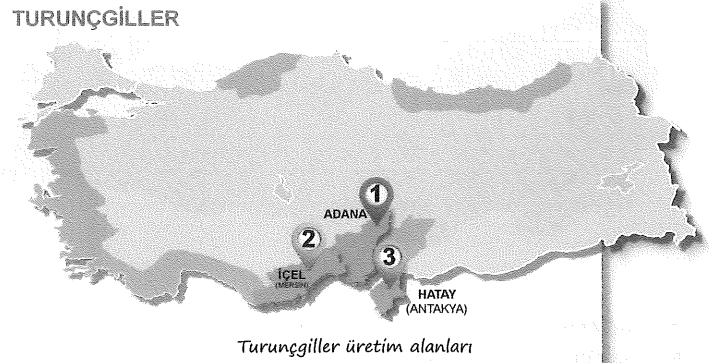
MEYVECİLİK

FINDIK

- Karadeniz ikliminin karakteristik bitkisidir.
- Karadeniz kıyılarının tamamında yetiştirilir.
- En fazla Ordu, Samsun, Sakarya illerinde üretilir.

TURUNÇGİLLER

- Akdeniz iklim alanlarında yetiştirilir.
- Kış ılıklığı isteyen bir üründür.
- Türkiye'de en fazla Akdeniz Bölgesi'nde yetiştirilir.
- Üretiminde önde gelen iller Adana, Mersin ve Hatay'dır.

MUZ

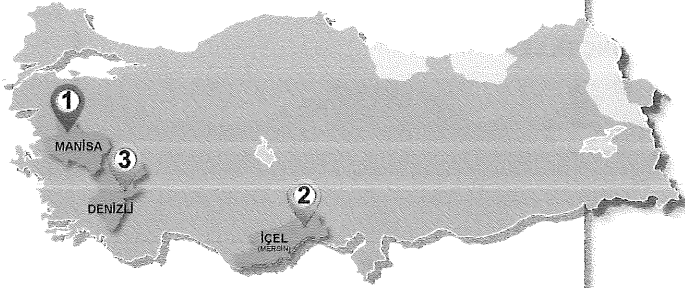
- Tropikal iklim koşulları isteyen bir meyvedir.
- Üretim alanı çok dardır.
- %100'ü Akdeniz Bölgesi'nde üretilir.
- Üretiminde Mersin, Antalya, Adana önde gelir.

ANTEP FISTIĞI

- Yaz kuraklığına dayanıklı bir tarım ürünüdür.
- En fazla Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde üretilir.
- Üretiminde Şanlıurfa, Gaziantep, Siirt önde gelir.

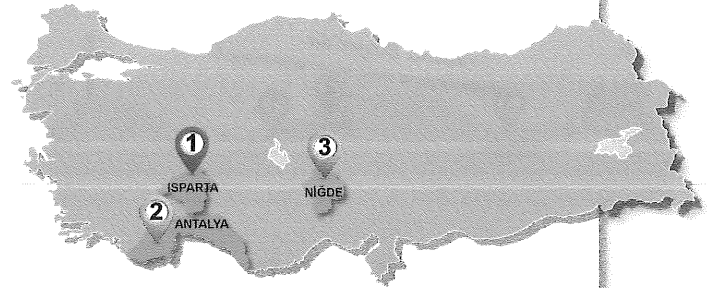
ÜZÜM

Üzüm üretim alanları

- Soğuğa en dayanıklı tarım ürünlerinden biridir.
- Türkiye'de ekim ve üretim alanı en geniş olan tarım ürünüdür.
- Türkiye'de en fazla Ege Bölgesi'nde üretilir.
- Üretiminde Manisa, Mersin, Denizli önde gelir.
- Doğu Karadeniz'in bazı illerinde ve Erzurum-Kars Bölümünde yaz yağışlarından dolayı yetiştirilemez.

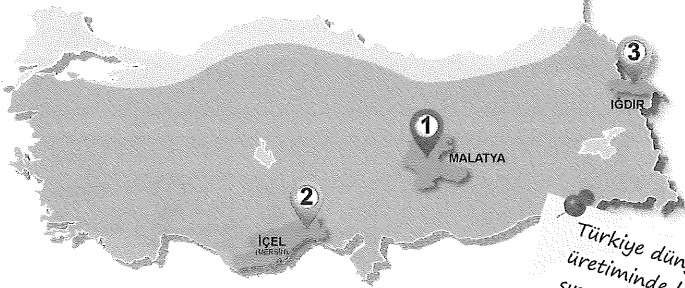
ELMA

Elma üretim alanları

- Soğuğa dayanıklı bir üründür.
- Üretim alanı oldukça geniştir.
- Yedi bölgede, 81 ilde üretimi yapılır.
- Türkiye'de en fazla İç Anadolu Bölgesi'nde üretilir.
- Üretiminde Isparta, Antalya ve Niğde önde gelir.

KAYISI

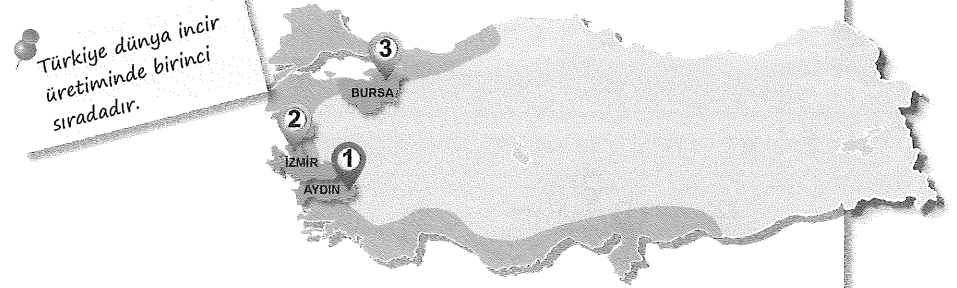

Kayısı üretim alanları

- Türkiye'de en fazla Doğu Anadolu Bölgesi'nde üretilir.
- Üretiminde Malatya, Mersin, Kahramanmaraş önde gelir.

Türkiye dünya kayısı üretiminde birinci sıradadır.

İNCİR

İncir üretim alanları

- Akdeniz ikliminin ürünüdür.
- Kışların ılık geçtiği yerlerde üretilir.
- Üretimde en fazla pay Ege Bölgesi'ne aittir.
- Türkiye'de en fazla yetiştirildiği iller Aydın, İzmir ve Bursa'dır.

TÜRKİYE'DE TARIM

SEBZECİLİK

ÖSYM'YE UYARLA
Üretim alanı azdır
ancak verimlilik
yüksektir.

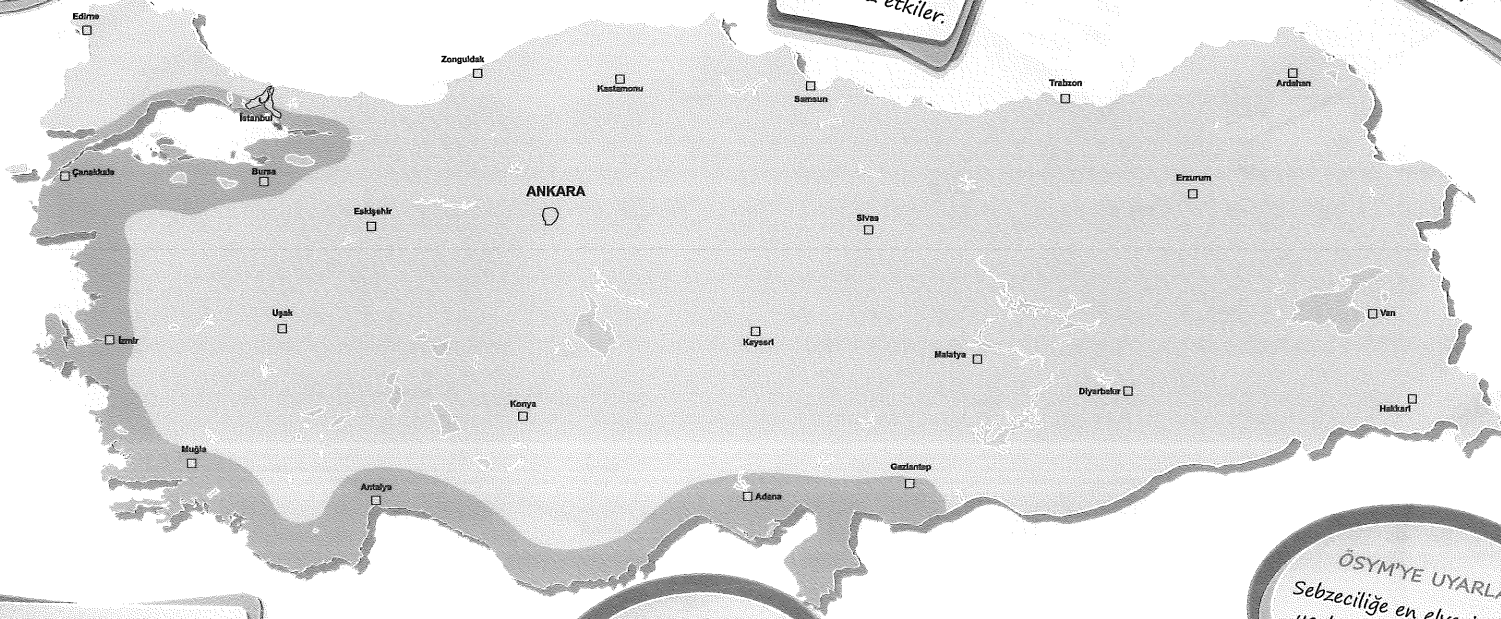
ÖSYM'YE
UYARLA
İç Anadolu'da
sulama imkân-
larının yeter-
sizliği sebzeçiliği
olumsuz etkiler.

ÖSYM'YE UYARLA
Sebzeçilik konserve
sanayisinin gelişmesini
sağlamıştır.

ÖSYM'YE UYARLA
Modern tarım metodu-
larıyla yapılan bir etkin-
liktir.

ÖSYM'YE UYARLA
Sebze üretimi en fazla
Akdeniz, Ege ve Mar-
mara bölgelerinde
yapılır.

ÖSYM'YE UYARLA
Sebzeçiliğe en elverişsiz yer
yazların çok kısa sürdüğü
Doğu Anadolu'dur.

TÜRKİYE'DE TARIM

SERACILIK (ÖRTÜ ALTI TARIM)

Türkiye'de çiçek seracılığının en fazla geliştiği yer Yalova'dır.

ÖSYM'YE UYARLA
İklim elemanlarından sıcaklığı kontrol altına almak için kapalı ortamlarda yapılan tarımsal faaliyetlerdir.

ÖSYM'YE UYARLA
Karadeniz kıyılarında bu-lutluluk oranı fazla olduğu için seracılığa elverişli değildir.

ÖSYM'YE UYARLA
Ege Bölgesi'nde ekonomik olmadığı için seracılık faaliyetleri gelişme göstermemiştir.

ÖSYM'YE UYARLA
Türkiye'de en fazla Akdeniz Bölgesi, Antalya bölümünde gelişmiştir.

ÖSYM'YE UYARLA
Kışların ılık geçtiği alanlarda gelişme gösterir.

TÜRKİYE'DE TARIM

TARIM ÜRÜNLERİ İLE İLGİLİ ÖZEL NOTLAR

DOĞAL EKİM ALANI GENİŞ OLAN ÜRÜNLER

- ✧ Arpa
- ✧ Elma
- ✧ Haşhaş
- ✧ Patates
- ✧ Şeker pancarı
- ✧ Üzüm
- ✧ Buğday
- ✧ Soğan

DOĞAL EKİM ALANI DAR OLAN ÜRÜNLER

- ✧ Muz
- ✧ Çay
- ✧ Fındık
- ✧ Zeytin
- ✧ Antep fıstığı

DEVLET KONTROLÜNDE OLAN ÜRÜNLER

- ✧ Çay
(kalite kontrol nedeniyle)
- ✧ Haşhaş
(uyuşturucu nedeniyle)
- ✧ Kenevir
(uyuşturucu nedeniyle)
- ✧ Pirinç
(sıtma hastalığı nedeniyle)
- ✧ Tütün
(kalite kontrol nedeniyle)

NEM (YAĞIŞ) İSTEYEN ÜRÜNLER

- ✧ Çay
- ✧ Mısır
- ✧ Fındık
- ✧ Pirinç

OLGUNLAŞMA DÖNEMİNDE KURAKLIK İSTEYEN ÜRÜNLER

- ✧ Buğday
- ✧ Arpa
- ✧ Çavdar
- ✧ Pamuk
- ✧ Pirinç
- ✧ Ayçiçeği
- ✧ Susam
- ✧ Mercimek
- ✧ Tütün

SOĞUĞA KARŞI HASSAS OLAN ÜRÜNLER

- ✧ Muz
- ✧ Turunçgiller
- ✧ Fındık
- ✧ İncir
- ✧ Zeytin

İHRAÇ ÜRÜNLERİMİZ (DIŞ SATIM)

- ✧ Kayısı
- ✧ Fındık
- ✧ Pamuk
- ✧ Arpa
- ✧ İncir
- ✧ Tütün
- ✧ Sebze
- ✧ Antep fıstığı
- ✧ Ceviz
- ✧ Zeytin
- ✧ Turunçgiller
- ✧ Üzüm
- ✧ Buğday

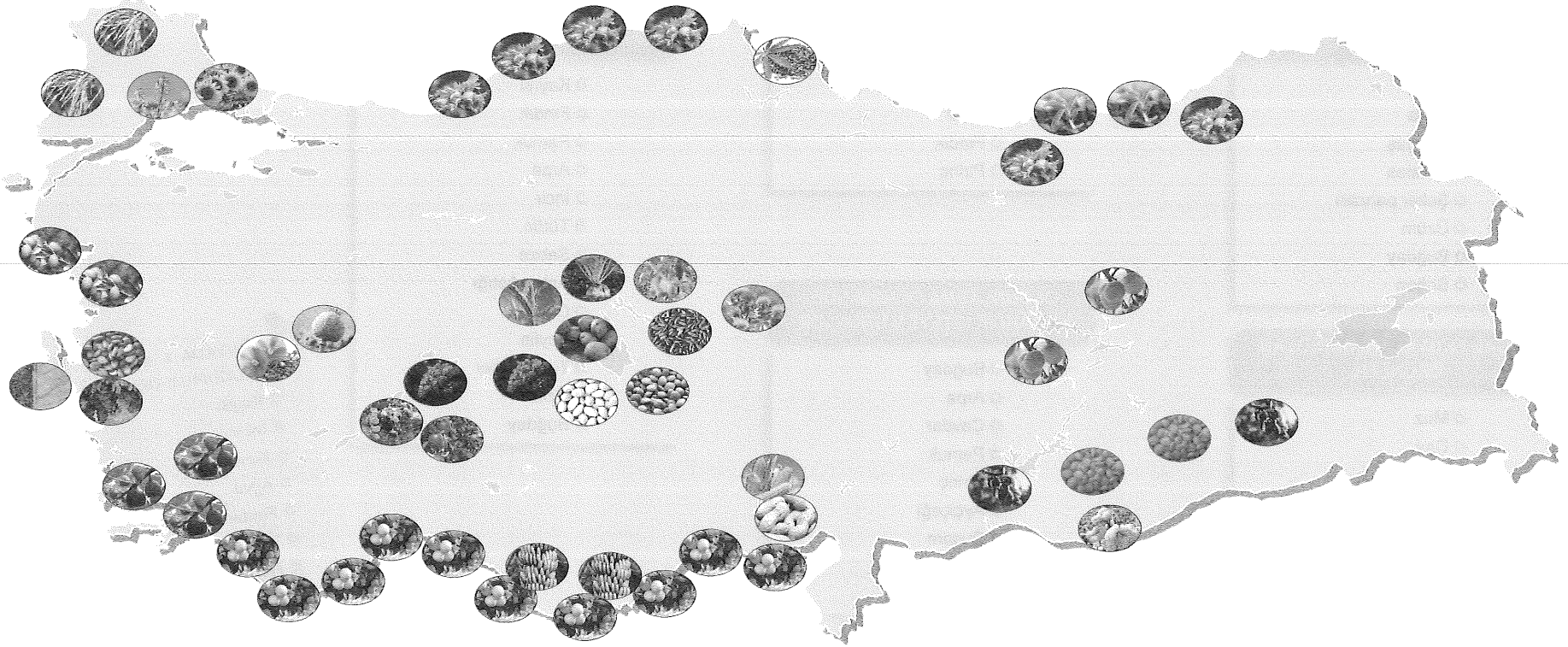
İTHAL ÜRÜNLERİMİZ (DIŞ ALIM)

- ✧ Muz
- ✧ Kauçuk
- ✧ Ananas
- ✧ Kakao
- ✧ Hindistan cevizi
- ✧ Kahve
- ✧ Pirinç
- ✧ Hurma

DÜNYADA 1. SIRADA
OLDUĞUMUZ ÜRÜNLER

- ✧ Kayısı
- ✧ İncir
- ✧ Kiraz
- ✧ Ayva
- ✧ Fındık
- ✧ Vişne
- ✧ Haşhaş tohumu

TARIMDA TÜRKİYE BİRİNCİLİKLERİ

Çay	Pamuk	Keten	Şeker pancarı	Mısır	Fasulye	Yer fıstığı	Kolza (kanola)
Fındık	Antep fıstığı	Zeytin	Nohut	İncir	Yeşil mercimek	Susam	Anason
Kenevir	Kırmızı mercimek	Tütün	Patates	Pirinç	Aspir	Muz	Elma
Haşhaş	Buğday-arpa	Üzüm	Çavdar	Kayısı	Ayçiçeği	Gül	Turunçgil

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK

BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK

Manda sulak ve bataklık alanları sever. Sütü yağlı olduğu için kaymak ve yoğurt üretiminde kullanılır.

Türkiye'de sığır sayısının en fazla olduğu bölge İç Anadolu Bölgesi'dir.

Büyükbaş hayvan dağılışı

- Sığır %99
- Manda %1

Mandanın en fazla yetiştirildiği bölge Karadeniz Bölgesi'dir (Samsun, Tokat).

İl bazında sığır sayısının en fazla olduğu yer Konya'dır.

● Büyükbaş hayvancılığın yoğun olduğu alanlar

● Büyükbaş hayvancılığın az olduğu alanlar

- Türkiye'de büyükbaş hayvancılık (besi) ahır ve mera hayvancılığı şeklinde yapılır.
- Otların gür ve uzun boylu olduğu alanlarda mera hayvancılığı yapılır.
- Nüfusun fazla olduğu sahalarda tüketime bağlı olarak besi hayvancılığı yapılır.
- Şeker fabrikalarının olduğu alanlarda kaba yem temini kolay olduğu için besi hayvancılığı gelişme gösterir.

Türkiye'deki et üretiminin %89,5'i, süt üretiminin %90,5'i sığır yetiştiriciliğinden karşılanır.

ÖSYM'E UYARLA

- Besi ve ahır hayvancılığı
- Modern yöntemlerle kapalı alanlarda yapılır.
 - Doğal koşullardan etkilenmez.
 - Et ve süt verimi yüksektir.
 - Elde edilen gelir yüksektir.
 - Tüketime fazla olduğu sık nüfuslu bölgelerde yaygındır.
 - Daha çok büyükbaş hayvanlar beslenir.

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK

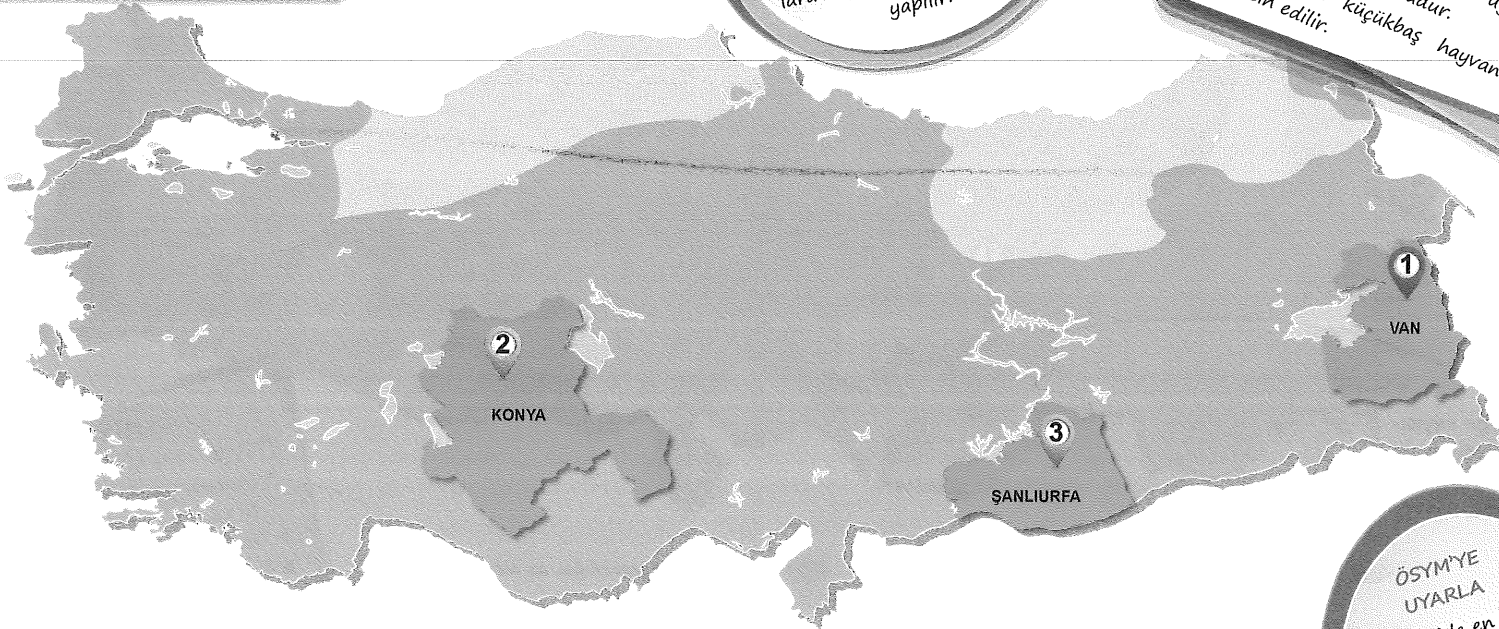
KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK

KOYUN YETİŞTİRİCİLİĞİ

Ülkemizde eskiden beri önemli bir yeri olan küçükbaş hayvancılık daha çok mera hayvancılığı şeklinde yapılmaktadır. Yazın kısa boylu bozkır bitkilerinin yer aldığı otlaklara yayılan koyunlar kışın ağıllarda beslenir. İç Anadolu, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz bölgelerinde, küçükbaş hayvancılık faaliyetleri yaygındır.

ÖSYM'YE UYARLA
Türkiye'de en yaygın yapılan hayvancılık faaliyetidir. Türkiye'deki hayvan varlığının %75'ini oluşturur. Doğal koşullara bağlı olarak yetiştiriciliği yapılır.

ÖSYM'YE UYARLA
Mera hayvancılığı
► Doğal koşullarda iklime bağlı hayvancılık faaliyetidir.
► Et ve süt verimi düşüktür.
► Elde edilen gelir düşüktür.
► Türkiye'de en yaygın uygulanan hayvancılık metodudur.
► Daha çok küçükbaş hayvancılıkta tercih edilir.

● Koyun yetiştiriciliğinin yoğun olduğu alanlar

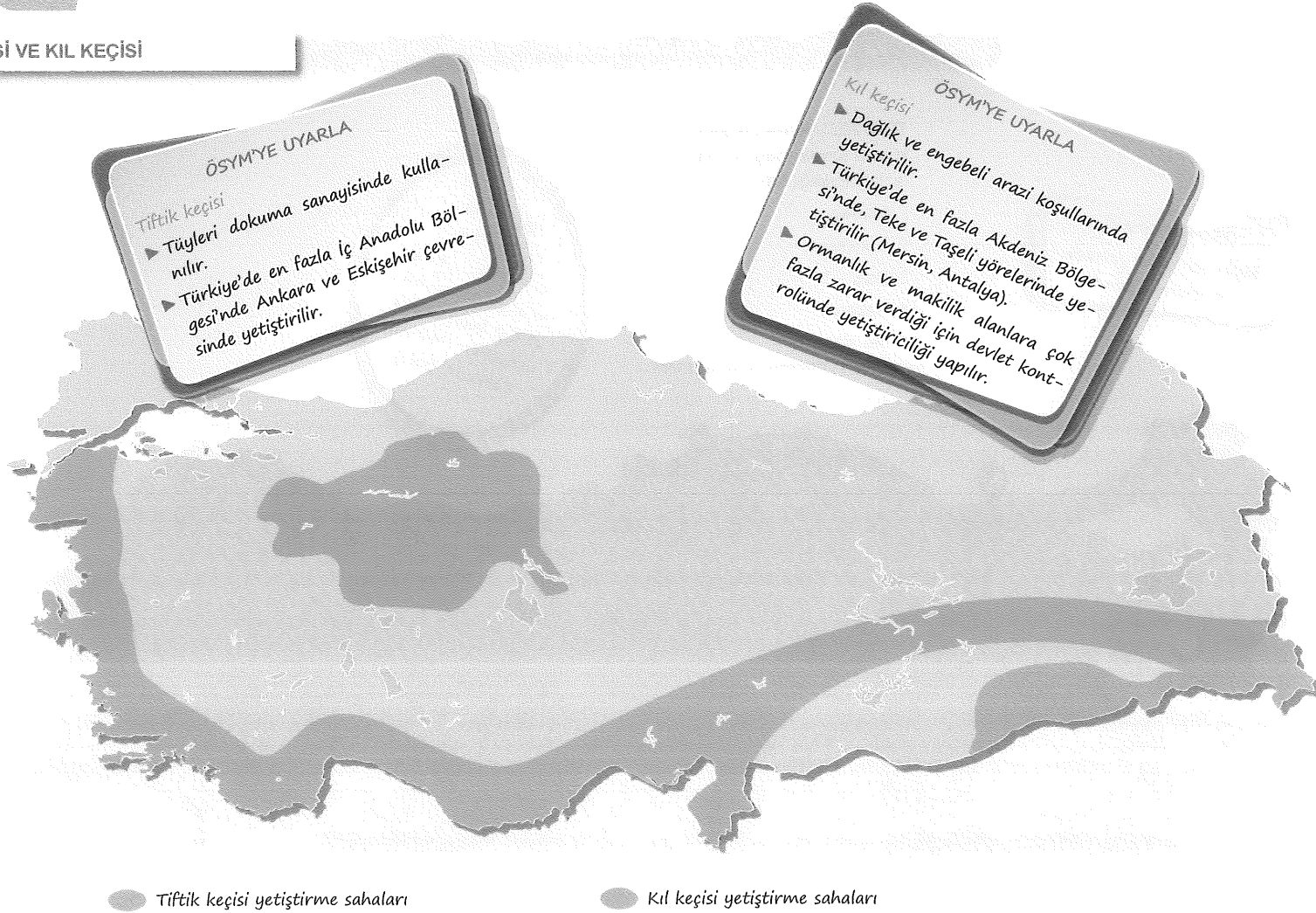
● Koyun yetiştiriciliğinin az olduğu alanlar

- Koyun, kısa ot topluluklarının bulunduğu ve yer şekillerinin sade olduğu alanlarda yetiştirilir.
- Türkiye'de en fazla beslenen hayvan türüdür.
- Et ve süt verimi düşüktür.

ÖSYM'YE UYARLA
Türkiye'de en fazla Doğu Anadolu, İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yetiştirilir (Van, Konya, Şanlıurfa).

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK

TİFTİK KEÇİSİ VE KIL KEÇİSİ

KÜMES HAYVANCILIĞI

ÖSYM'YE UYARLA
Büyük şehirlerin çevresin-
de üretimi fazladır.

TÜİK 2021 verilerine göre
kümes hayvancılığının en
fazla yapıldığı iller

1. Manisa
2. Balıkesir
3. Bolu
4. Sakarya
5. Mersin

ÖSYM'YE
UYARLA
Türkiye'de en fazla
sırasıyla Marmara
ve Ege bölgelerinde
yetiştirilir (Manisa,
Balıkesir, Bolu)

ÖSYM'YE UYARLA
Doğal koşullara bağlı
değildir.

● Kümes hayvancılığının yoğun yapıldığı alanlar

● Kümes hayvancılığının az yapıldığı alanlar

TÜRKİYE’DE HAYVANCILIK

İPEK BÖCEKÇİLİĞİ

- İpek böceği, dut ağacının yapraklarından beslenir.
- Ürün tekstilde çok değerli ham maddedir.
- Türkiye’de en fazla Diyarbakır çevresinde üretilir.

TÜİK 2021 verilerine göre ipek böcekçiliğinin en fazla yapıldığı iller:

1. Diyarbakır
2. Antalya
3. Bolu
4. Muğla
5. Batman

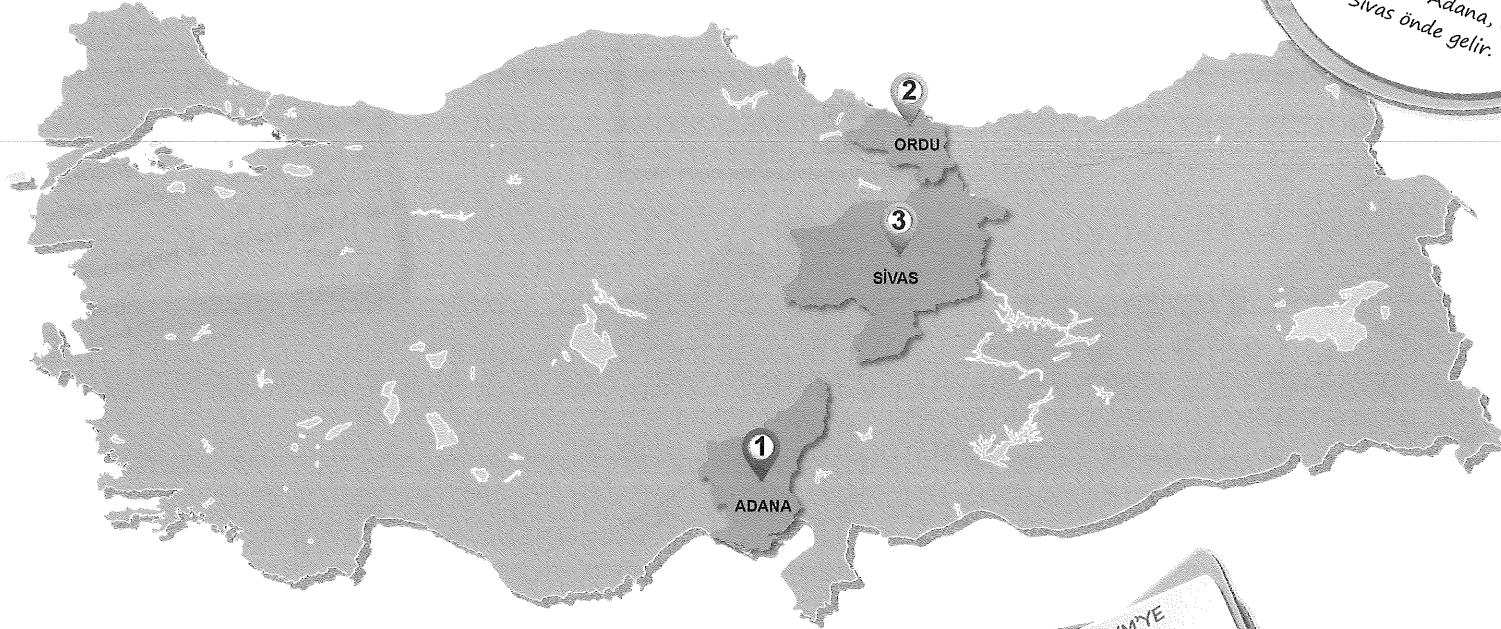

● İpek böcekçiliği yapılan sahalalar

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK

ARICILIK (BAL ÜRETİMİ)

● Bal üretiminin yoğun olduğu yerler

● Bal üretim sahaları

- ▶ Arıcılık, bitki çeşitliliğinin ve engebenin fazla olduğu alanlarda gelişmiştir.
- ▶ Türkiye'de arıcılık zirai ilaçların verdiği zarardan dolayı tarım alanlarından uzak yerlerde gelişir.

ÖSYM'YE UYARLA
Türkiye'de en fazla Orta Karadeniz (Ordu), Doğu Karadeniz, Kıyı Ege (Menteşe), Erzurum-Kars, Hakkâri bölümlerinde gelişmiştir. Bal üretiminde Adana, Ordu ve Sivas önde gelir.

ÖSYM'YE UYARLA
Rize Anzer Yaylası'nda arıcılık devlet kontrolünde yapılır. Buradan elde edilen baldan ilaç yapılır.

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK

BALIKÇILIK

ÖSYM'YE UYARLA

Boğazlar balıkların göç güzergâhlarını oluşturduğu için buralarda balıkçılık gelişmiştir.

Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili olmasına karşın balıkçılık gelişmiştir.

Karadeniz'de balıkçılığın gelişme nedenleri:

- ▶ Balık miktarının fazla olması
- ▶ Diğer ekonomik etkinlikler geliştiği için zorunluluk olması

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye'de balıkçılığın en fazla yapıldığı yer Karadeniz kıyılarıdır (%75).

Türkiye'de tatlı su balıkçılığının en fazla yapıldığı yer Van Gölü'dür (inci kefal).

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye'de kültür balıkçılığının en fazla geliştiği yer Ege Bölgesi'dir.

Avlanan deniz ürünleri miktarı (2016)

- 15.335,7 ton
- 24.146,1 ton
- 42.106,4 ton
- 249.833,3 ton

ÖSYM'YE UYARLA
Türkiye'de balık çeşidinin en fazla olduğu yer Akdeniz kıyılarıdır.

TÜRKİYE'DE ORMANCILIK

Ormanların faydaları

- Su rejimini düzenler.
- Erozyonu engeller.
- Doğal dengeyi sağlar.
- Geçim kaynağı oluşturur.

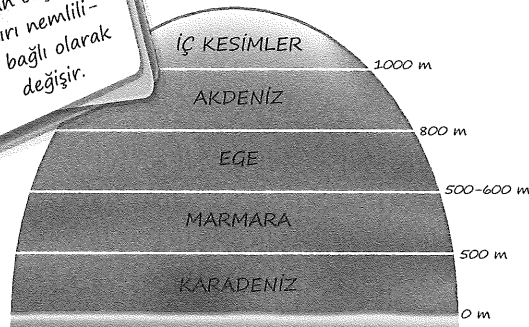
Karasal iklimlerde ormanların tahrip edilmesiyle antropojen bozkır oluşur.

Hektar olarak en fazla orman Antalya'da, en az Iğdır'dadır.

Karadeniz ikliminde ormanlık alanların tahribiyle psödo makiler oluşur.

ÖSYM'YE UYARLA
Türkiye'de orman üst sınırı enlem-sıcaklık ilişkisine bağlı olarak kuzeye doğru azalır.

ÖSYM'YE UYARLA
Türkiye'nin orman başlangıç sınırı nemliliğe bağlı olarak değişir.

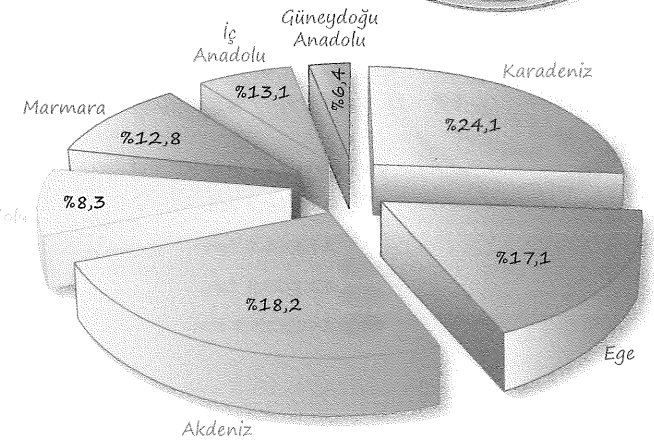

Ormancılığın yoğun olduğu alanlar

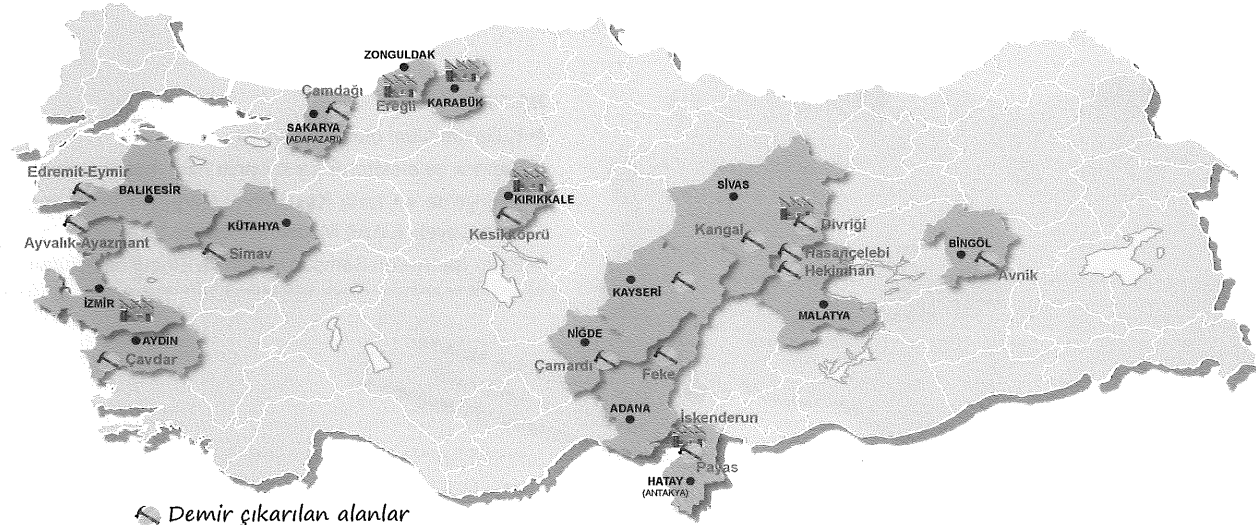
Ormancılığın az olduğu alanlar

Akdeniz ikliminde ormanlık alanların tahribiyle garigler oluşur.

- Türkiye sıcaklık ve yağış koşulları bakımından orman varlığına uygundur.
- Uzun yıllar ormanların tahrip edilmesiyle şu anki orman alanları yüz ölçümünün %28,2'si kadardır.
- Türkiye'de orman dağılışında en önemli faktör nemlilik ve yağıştır.

TÜRKİYE'DE MADENCİLİK

 Demir çıkarılan alanlar

 Demir-çelik işletmeleri

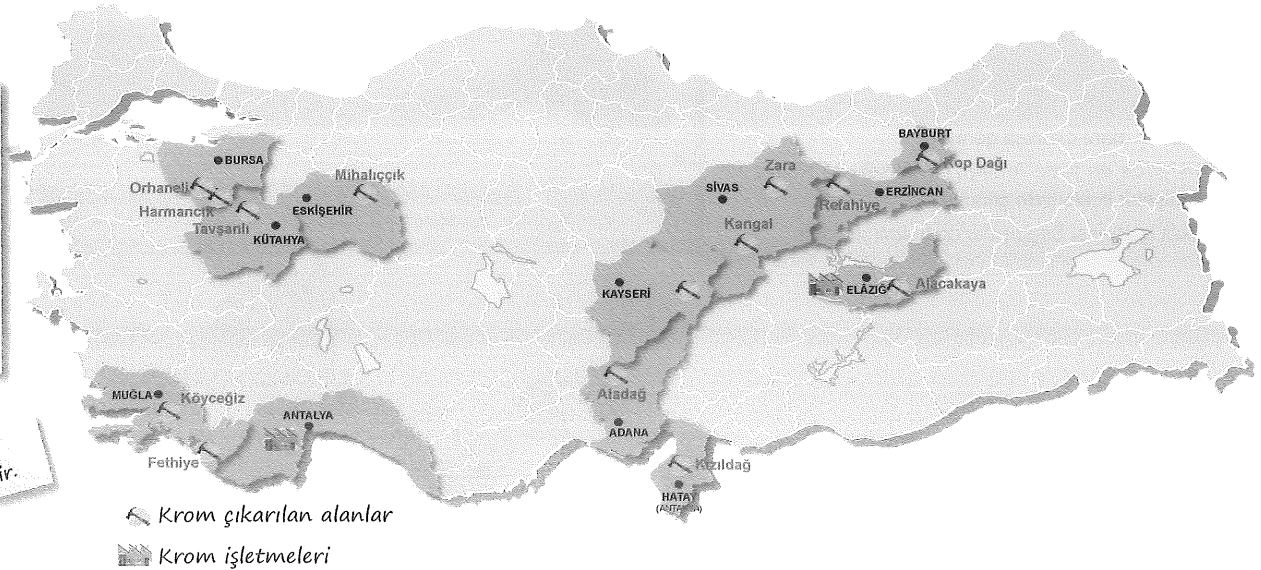
DEMİR

- ▶ Demir-çelik sanayisinin ham maddesidir.
- ▶ Türkiye'de en fazla çıkarıldığı alanlar Sivas'ın Divriği ilçesi, Malatya'nın Hekimhan ve Hasançelebi alanlarındadır. Demirin diğer çıkarım alanları Balıkesir, Kayseri, Sakarya, İzmir, Adana...
- ▶ Demir-çelik işletmeleri Karabük, Ereğli, Iskenderun, İzmir, Kırıkkale ve Sivas'ta bulunmaktadır.

KROM

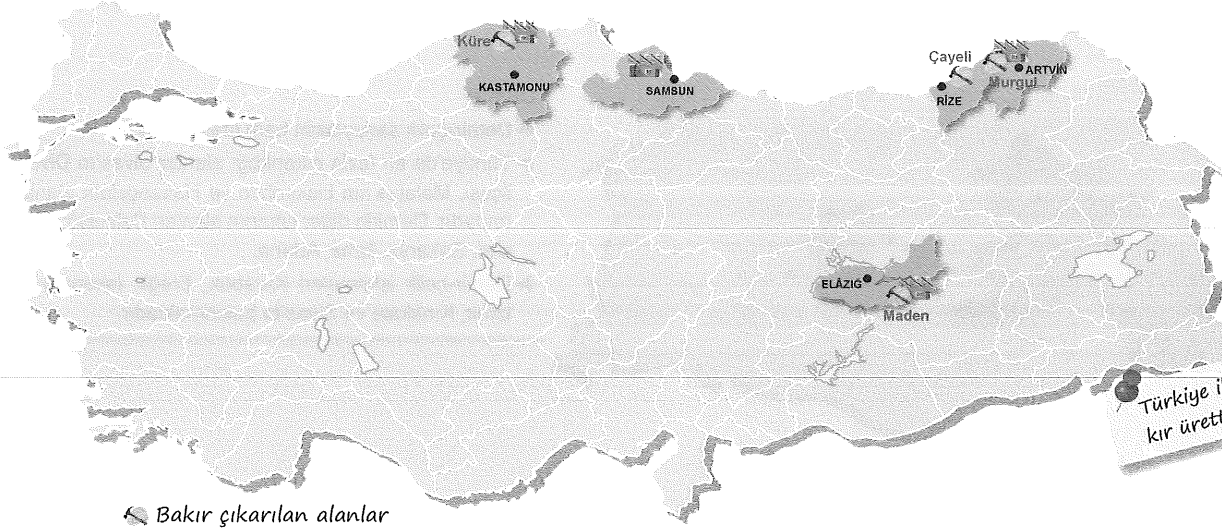
- ▶ Paslanmaz çelik sanayisinde kullanılır.
- ▶ Kullanım alanı oldukça geniştir.
- ▶ Türkiye'de kromun en önemli çıkarım alanları Elâzığ'ın Güleman ve Palu ilçeleri, Muğla'nın, Fethiye ve Köyceğiz ilçeleridir. Diğer çıkarım alanları Denizli, Bursa, Kayseri, Adana, Mersin, Eskişehir'dir.
- ▶ Türkiye'de ferrokrom işletmesi Antalya ve Elazığ'da bulunur.

Türkiye ihtiyacından fazla krom ürettiği için ihrac edilir.

 Krom çıkarılan alanlar

 Krom işletmeleri

TÜRKİYE'DE MADENCİLİK

BAKIR

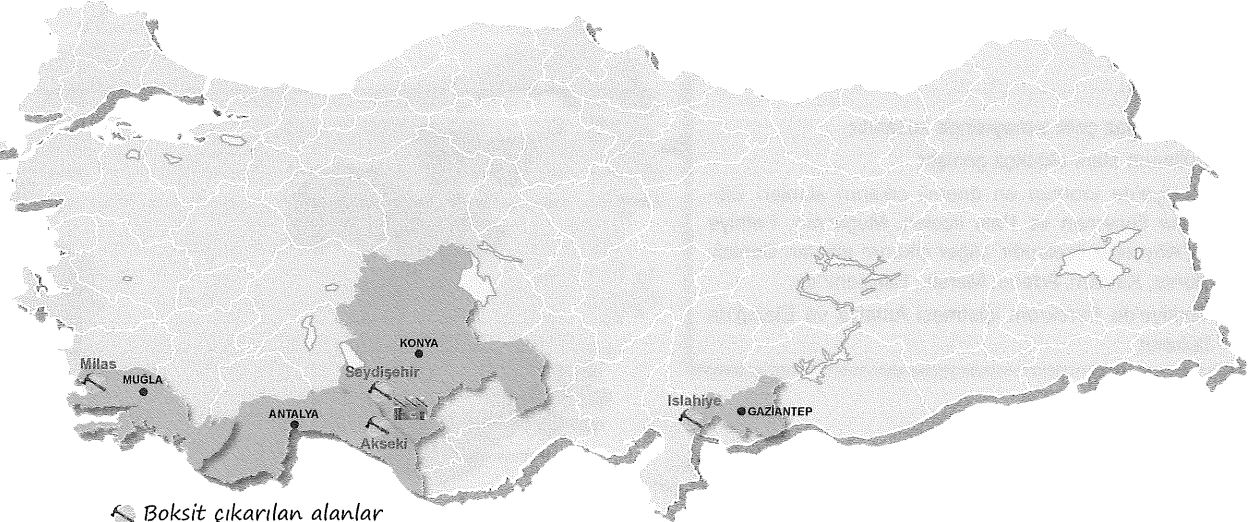
- Kullanım alanı oldukça geniştir.
- Elektrik ve elektronik sanayisinin ham maddesidir.
- Türkiye'de en fazla Kastamonu Küre, Artvin Murgul, Rize Çayeli, Elâzığ Maden ilçelerinde çıkarılır.
- Bakır işletmeleri Samsun, Artvin ve Elâzığ'da bulunur.

Türkiye ihtiyacından fazla bakır ürettiği için ihraç edilir.

Bakır çıkarılan alanlar
 Bakır işletmeleri

BOKSİT

- Kullanım alanı oldukça geniştir.
- Türkiye'de en fazla Antalya'nın Akseki ve Konya'nın Seydişehir ilçelerinde çıkarılır.
- Boksit işletmesi Seydişehir'de bulunmaktadır.

Boksit çıkarılan alanlar
 Boksit işletmeleri

TÜRKİYE'DE MADENCİLİK

 Bor çıkarılan alanlar

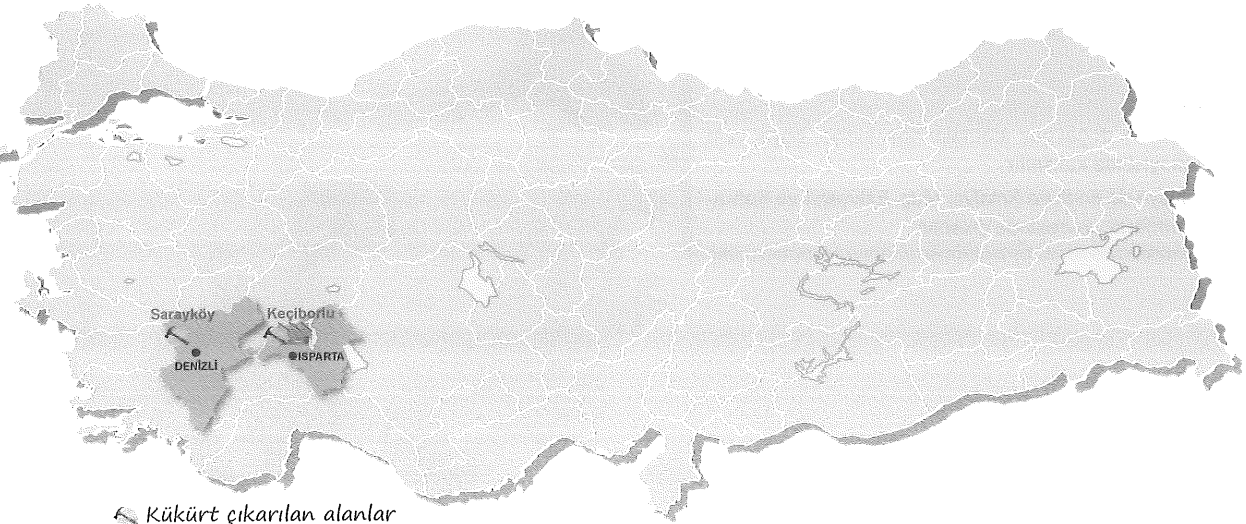
 Bor işletmeleri
BOR

- Kullanım alanı çok geniştir.
- Türkiye'de en fazla Balıkesir'in Susurluk ve Bigadiç ilçelerinde, Eskişehir'in Bandırma, Seyitgazi ve Kırka ilçelerinde çıkarılır. Diğer çıkarım alanları ise Bursa ve Kütahya çevresidir.
- Bor işletme alanları ise Bandırma, Eskişehir ve Kütahya boraks fabrikalarıdır.

Türkiye, dünya bor rezervinde birinci sıradadır (%70).

KÜKÜRT

- Gübre, tarım ilaçları ve kimya sanayisinde kullanılır.
- Türkiye'de en fazla Isparta'nın Keçiborlu ilçesinde çıkarılır.
- Keçiborlu Kükürt İşletmesi 1995 yılında kapanmıştır.

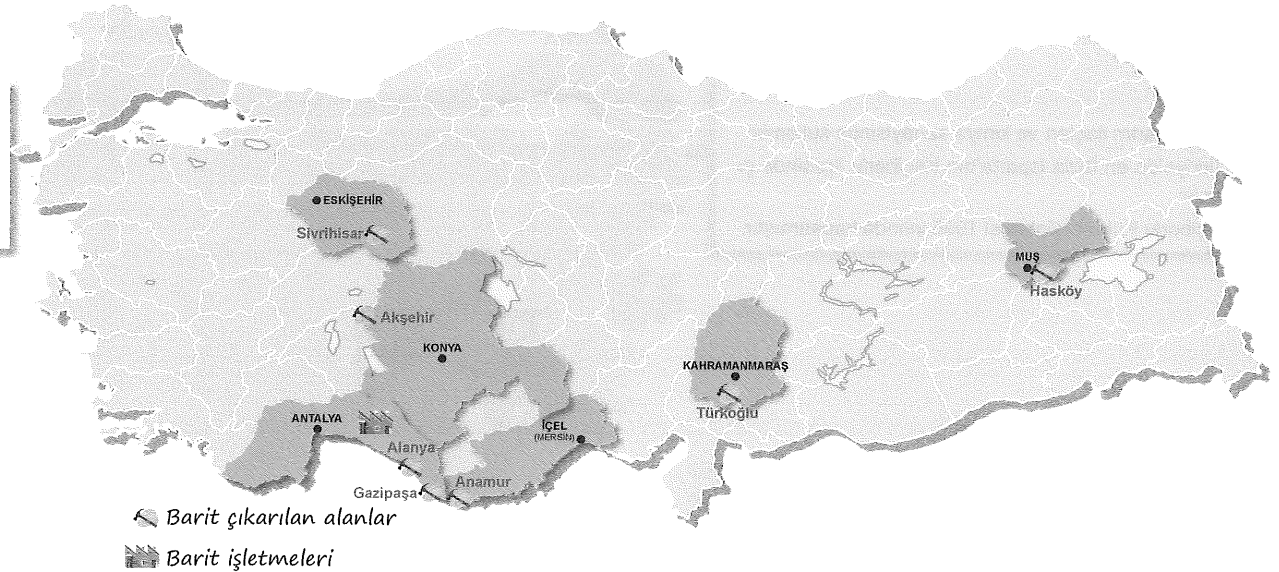

 Kükürt çıkarılan alanlar

 Kükürt işletmeleri

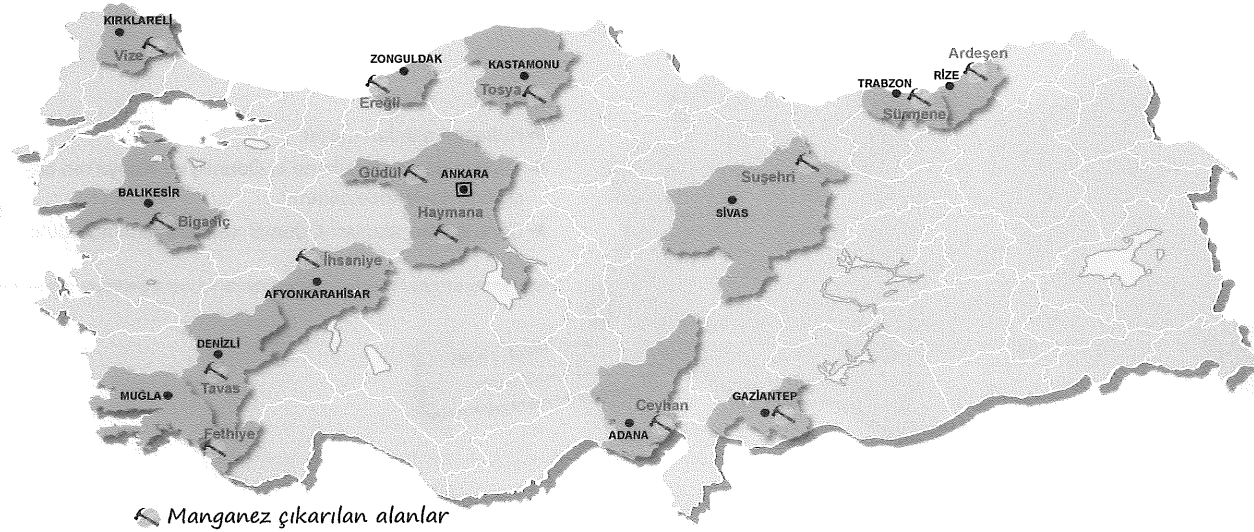

BARİT

- Petrol ve doğal gaz aramalarında, kimya, boya, cam sanayisinde kullanılır.
- Türkiye'de en fazla Antalya, Muş, Eskişehir ve Kahramanmaraş çevresinde çıkarılır.

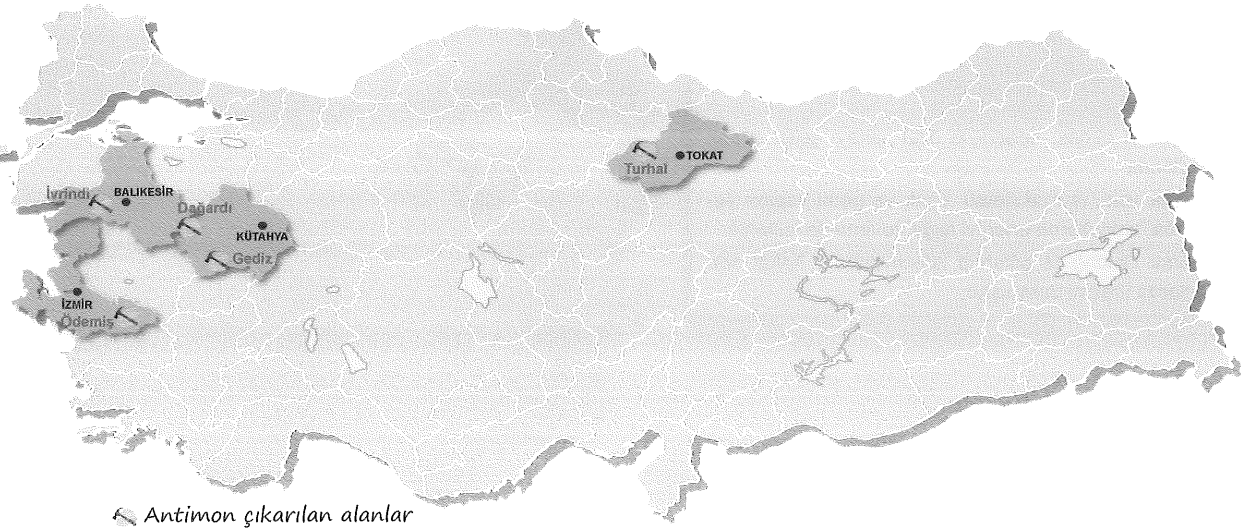

TÜRKİYE'DE MADENCİLİK

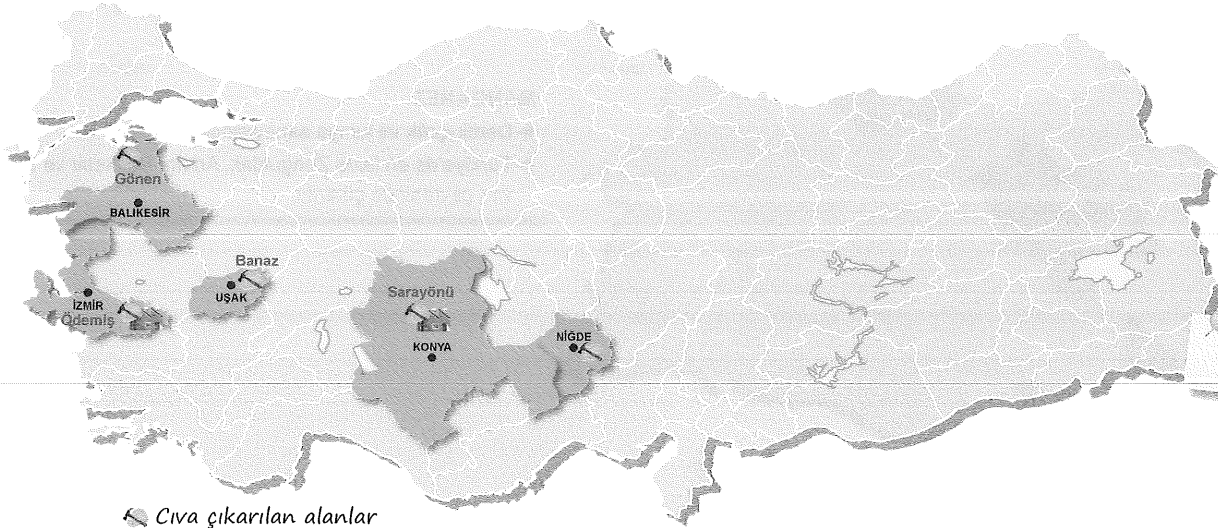

ANTİMON

- İlaç, cam, metal, seramik sanayilerinde kullanılır.
- Türkiye'de en fazla Tokat, Kütahya, Sivas, İzmir ve Balıkesir'de çıkarılır.

TÜRKİYE'DE MADENCİLİK

CIVA

- Kullanım alanları dardır.
- Türkiye'de en fazla İzmir'in Ödemiş ve Konya'nın Sarayönü ilçelerinde çıkarılır.
- Civa işleme alanları Ödemiş ve Sarayönü'nde bulunur.

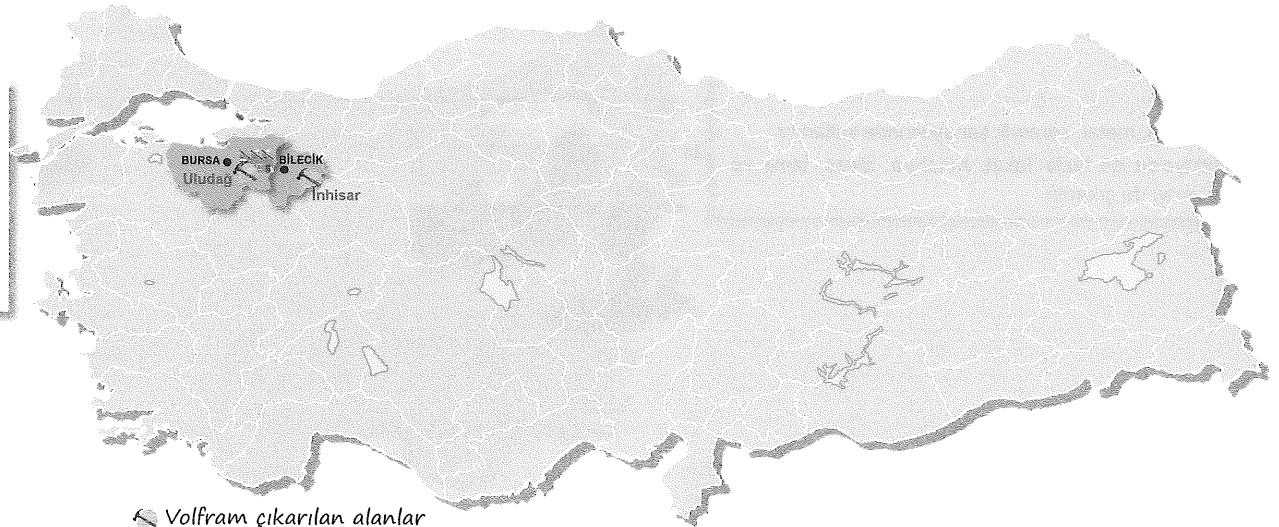
Sıvı hâlde çıkan tek madendir.

 Civa çıkarılan alanlar

 Civa işletmeleri

VOLFRAM

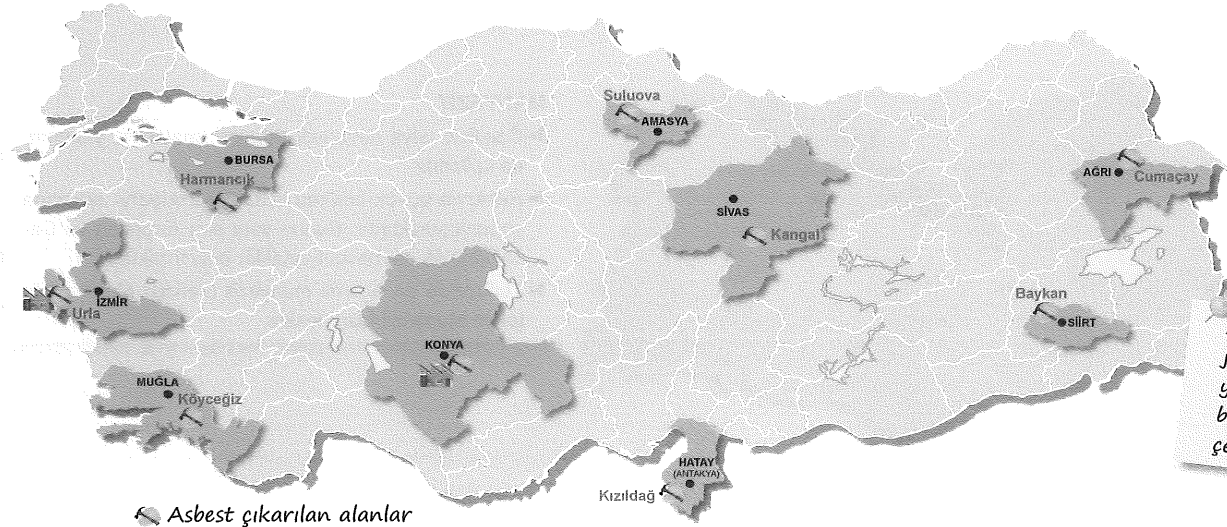
- Çok sert olması nedeniyle özel sanayi çeliği olarak kullanılır.
- Demir yolu, iş makineleri, uçak ve gemi yapımı yanında, ampullerde enerjiyi ışığa çevirmede kullanılır.
- Bursa Uludağ'da çıkarılıp işlenmektedir. Fakat son yıllarda üretimi durmuştur.

 Volfram çıkarılan alanlar

 Volfram işletmeleri

TÜRKİYE'DE MADENCİLİK

ASBEST

- Isıya, aşınmaya ve kimyasal maddelere çok dayanıklı lifli yapıda kanserojen bir mineraldir.
- Gemi, uçak, otomobil sanayiinde, inşaat sektöründe, ısı ve ses izolasyonunda yaygın olarak kullanılır.

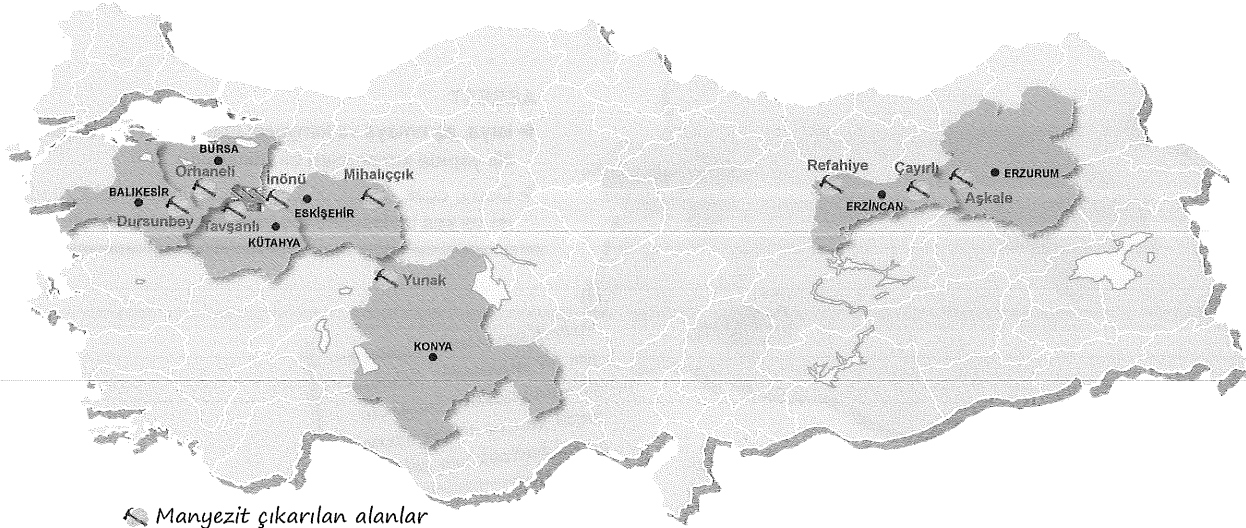
Asbest son derece kanserojen bir maddedir. Solunum yoluyla vücuda girdiğinde başta kanser olmak üzere çeşitli hastalıklara yol açar.

FOSFAT

- Gübre sanayisinde kullanılır.
- Türkiye'de en fazla Mardin Mazıdağı'nda çıkarılır.
- Fosfat işletmesi Mardin'de bulunmaktadır.

TÜRKİYE'DE MADENCİLİK

MANYEZİT

- Özellikle ısıya dayanıklı refrakter malzeme yapımında kullanılır.
- Rezervin büyük bölümü Kütahya-Eskişehir arasında yoğunlaşmaktadır. Bunun yanı sıra Erzincan ve Çanakkale'de de mevcut yataklar bulunmaktadır.
- Türkiye'de en önemli manyezit üreticisi Mümaş Kütahya Manyezit İşletmesidir.

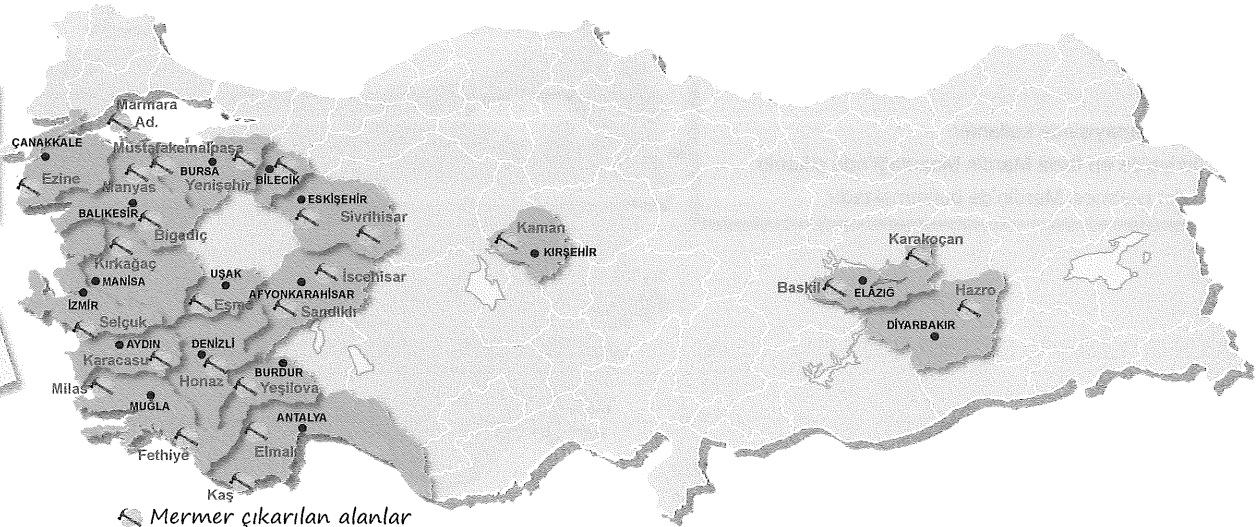
Manyezit çıkarılan alanlar

Manyezit işletmeleri

MERMER

- İnşaat sektöründe kullanılır.
- Türkiye'de en fazla Balıkesir, Bilecik, Afyon, Denizli, Uşak, Muğla'da çıkarılır.

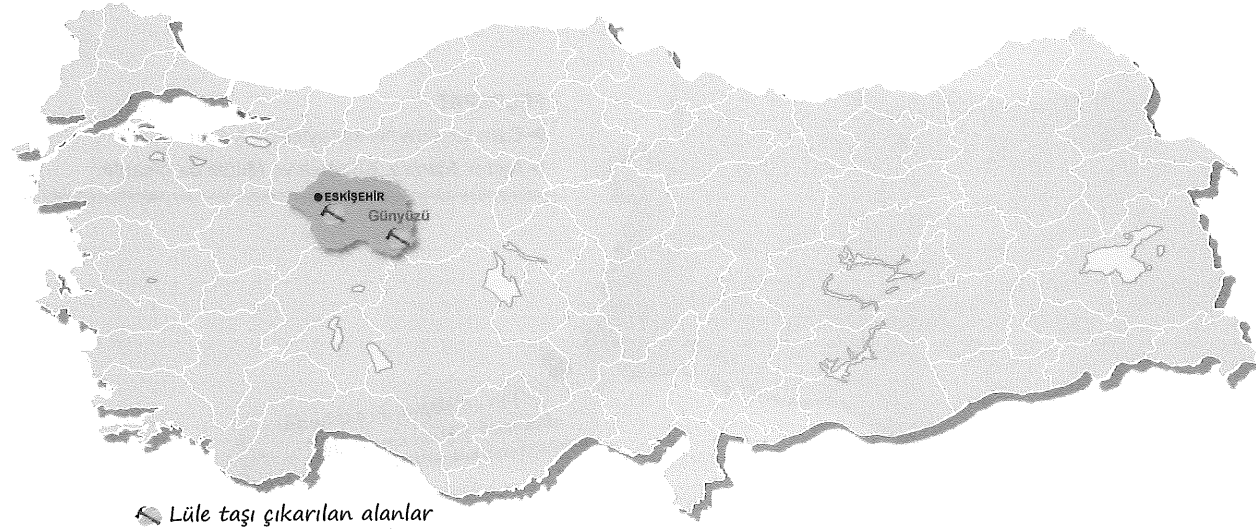
En fazla ihraç edilen yeraltı kaynağıdır.

Mermer çıkarılan alanlar

Mermer işletmeleri

TÜRKİYE'DE MADENCİLİK

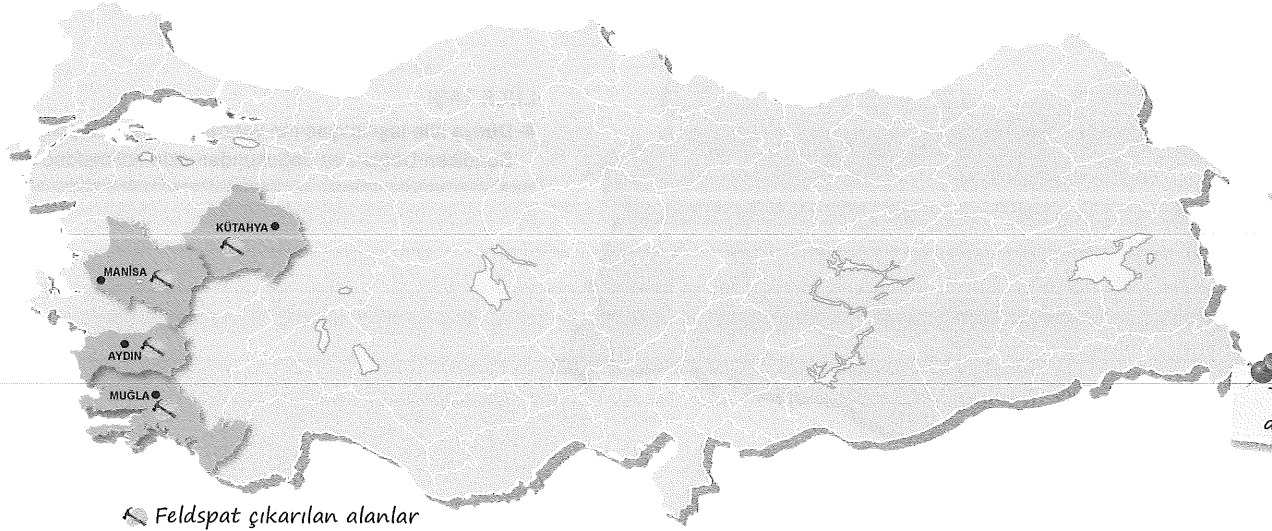
LÜLE TAŞI

- Dünya lüle taşı ihtiyacının yarıdan fazlası Eskişehir'in Sündiken Dağları ve doğusundan elde edilmektedir.

OLTU TAŞI

- Süs eşyası yapımında kullanılır.
- Erzurum'un Oltu ilçesinde çıkarılır.
- Türkiye'nin dış satımdan en az gelir elde ettiği maddelerden biridir.

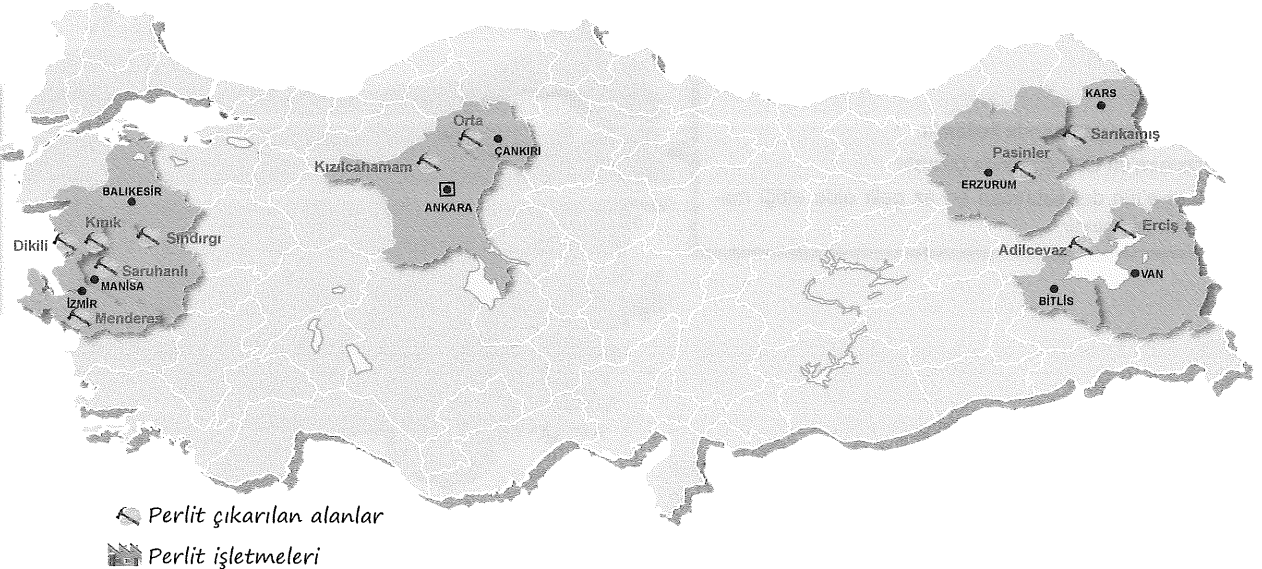
FELDSPAT

- Cam ve seramik sanayisinde kullanılır.
- Aydın, Manisa, Kütahya ve Muğla'da çıkarılır.

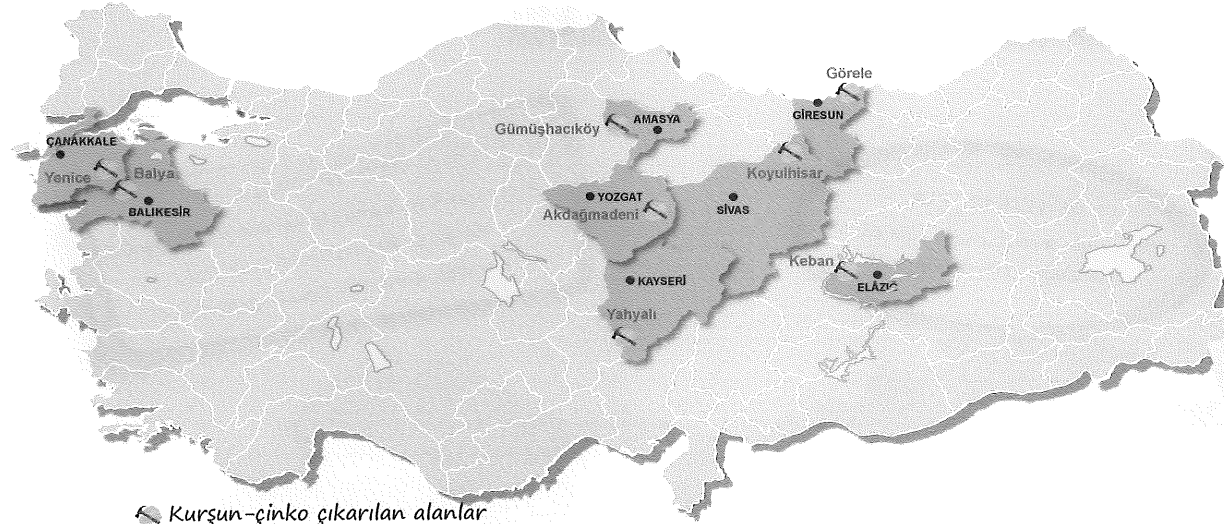
Türkiye, feldspat ihracatında dünyada birinci sıradadır.

PERLİT

- Perlite inci taşı da denir.
- Başlıca perlit cevheri yatakları İzmir, Balıkesir, Manisa, Eskişehir, Çankırı, Ankara, Erzurum, Bitlis, Kars ve Van illerindedir.
- Türkiye'nin perlit potansiyeli dünya ülkeleri arasında üçüncü sırayı alır.

TÜRKİYE'DE MADENCİLİK

 Kurşun-çinko çıkarılan alanlar

 Kurşun-çinko işletmeleri

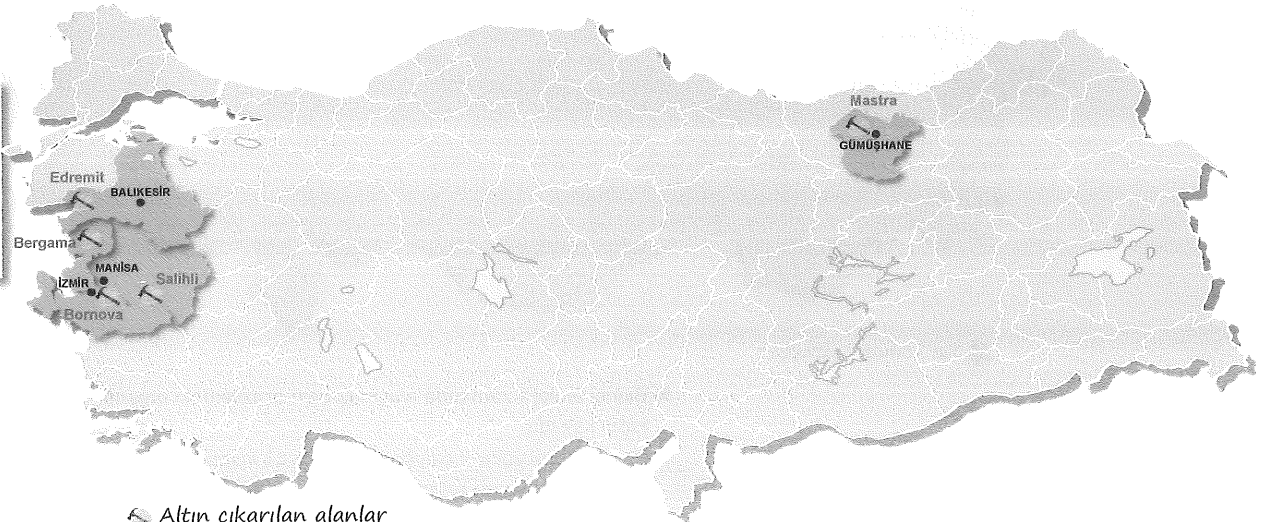
KURŞUN - ÇİNKO

- Türkiye'de en fazla Elâzığ Keban'da ve Kayseri'de çıkarılır.
- Kurşun-çinko işletmesi Keban'da bulunur.

Çinko ve kurşun cevherleri önemli ihrac maddelerimizdendir.

ALTIN

- İzmir Bergama Türkiye'nin ilk yerli altın üretim tesisi.
- Gümüşhane Mastra, Balıkesir Edremit, Manisa Salihlı, İzmir Bornova, Artvin Cerattepe'de de yataklar tespit edilmiştir.

 Altın çıkarılan alanlar

 Altın işletmeleri

YENİLENEMEYEN ENERJİ KAYNAKLARI

TAŞ KÖMÜRÜ (MADEN KÖMÜRÜ)

- Bu madenin ülkemizdeki rezervi sınırlıdır. Başlıca rezerv alanı Batı Karadeniz'dir.
- Maden kömürü üretimi demir-çelik sanayisinin enerji talebini karşılayamadığı için kömür ithal ederiz.

ÖSYM'YE UYARLA
Tozlarıyla termik enerji elde edilir
(Çatalağzı Termik Santrali).

ÖSYM'YE UYARLA
Demir-çelik sanayinin temel enerji kaynağıdır.
Ereğli Erdemir Demir-Çelik Tesisi
Karabük Kardemir Demir-Çelik Tesisi

⬮ Taş kömürü yatakları

- Birinci jeolojik zamanda oluşmuş bazı arazilerdeki organik tortul kayadır.
- Kalori değeri yüksek olduğu için büyük bir kısmı demir-çelik endüstrisinde, geri kalanı ise Çatalağzı Termik Santralinde elektrik üretiminde kullanılmaktadır.

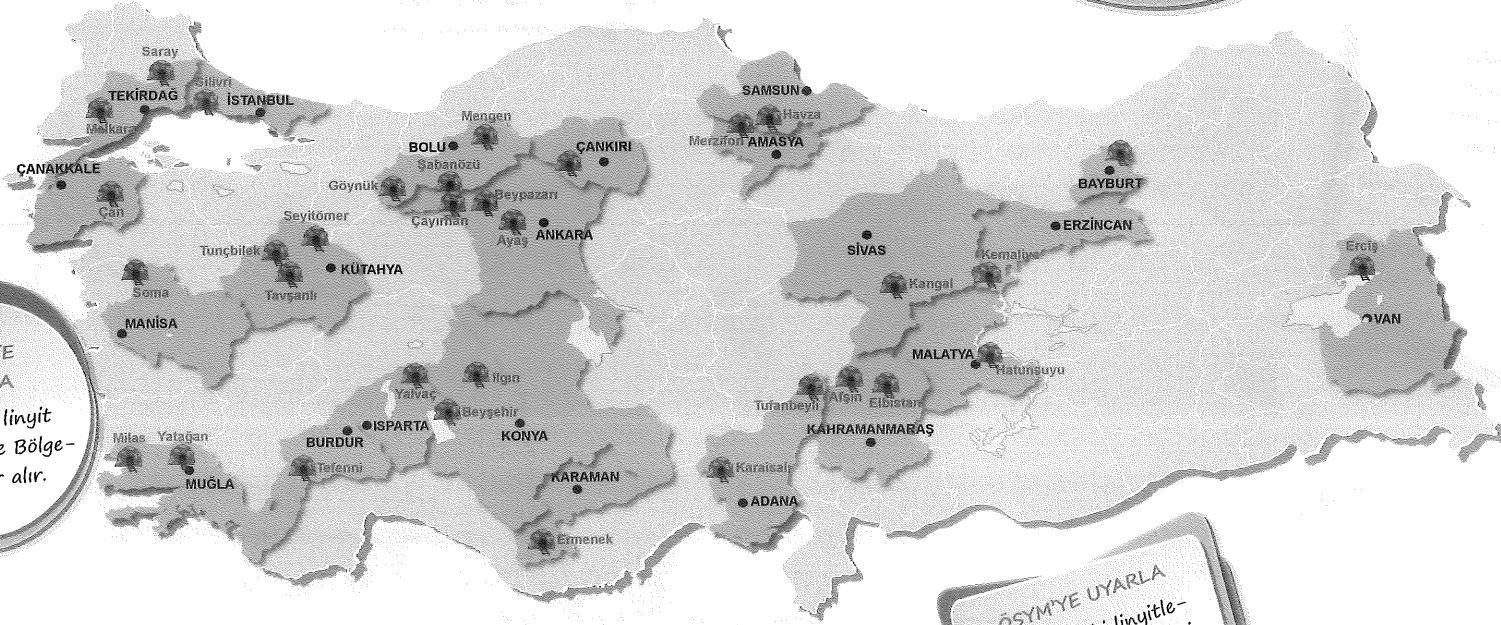
TÜRKİYE'DE ENERJİ KAYNAKLARI

LİNYİT

- Ülkemizin tüm bölgelerinde rezervi bulunur.
- En fazla Kahramanmaraş'ta olmak üzere, Kütahya, Manisa, Muğla, Ankara, Çankırı, Konya, Sivas illeri önde gelir.

ÖSYM'YE UYARLA
 Ülkemizde Üçüncü Jeolojik Zaman'da oluşmuş arazi yaygın olduğu için bu dönemde oluşmuş linyit ülkemizde yaygın bir şekilde bulunmaktadır.

ÖSYM'YE UYARLA
 En kaliteli linyit yatakları Ege Bölgesi'nde yer alır.

 Linyit yatakları

ÖSYM'YE UYARLA
 Ülkemizdeki linyitlerin ekonomik değeri düşük olduğu için daha çok enerji üretimi ve konut ısıtmasında kullanılmaktadır.

TÜRKİYE'DE ENERJİ KAYNAKLARI

PETROL

BATMAN (1955)

Türkiye'deki ilk rafineridir ve ham maddeye yakınlık esasına uyan tek rafineridir.

İZMİT (1961)

Sanayinin, sivil halkın ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulmuştur.

ATAŞ (1962)

Özel sektöre ait olan bu rafineri Mersin'de kurulmuştur. 2004 yılında kapanmıştır, şu anda defo görevi görmektedir.

ALİAĞA (1972)

İzmit'teki İPRAŞ'tan sonra en fazla petrolü işleyen rafineridir. İzmir'de kurulmuştur. Madeni yağ üretimi de gerçekleştirmektedir.

ORTA ANADOLU (1986)

Türkiye'nin en büyük kara rafinerisi Kırıkkale'de kurulmuştur.

ÖSYM'YE UYARLA

Üretilen petrol, ihtiyacı karşılayamamaktadır. Türkiye yıllık tüketiminin %10'unu karşılar, %90'ını ithal eder. Taşımacılığı deniz yolu, kara yolu, demir yolu ve en kolay yöntem olan boru hatlarıyla yapılmaktadır.

ÖSYM'YE UYARLA

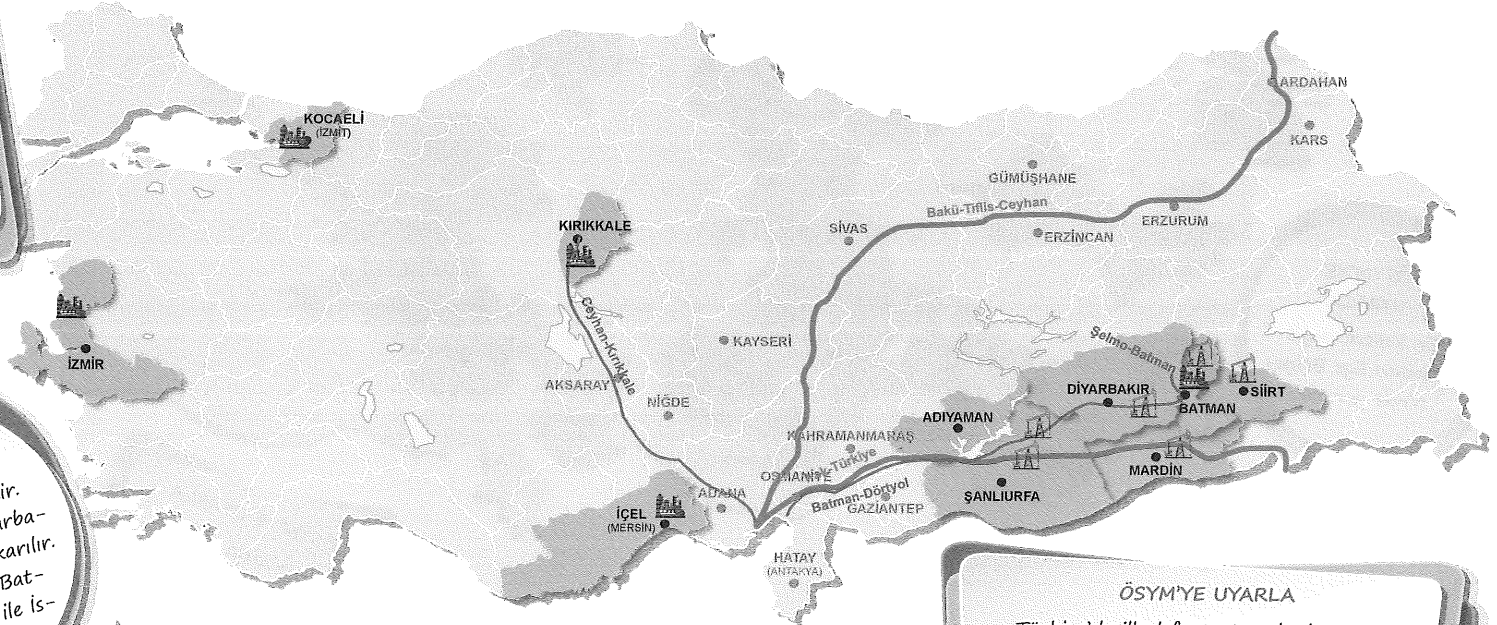
Başlıca çıkarım alanı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'dir. Batman, Garzan, Siirt, Diyarbakır, Adıyaman yöresinde çıkarılır. Bölgede çıkarılan petrol, Batman-Dörtöl boru hattı ile İskenderun Körfezi'ne taşınır.

 Petrol yatakları
 Petrol rafinerileri

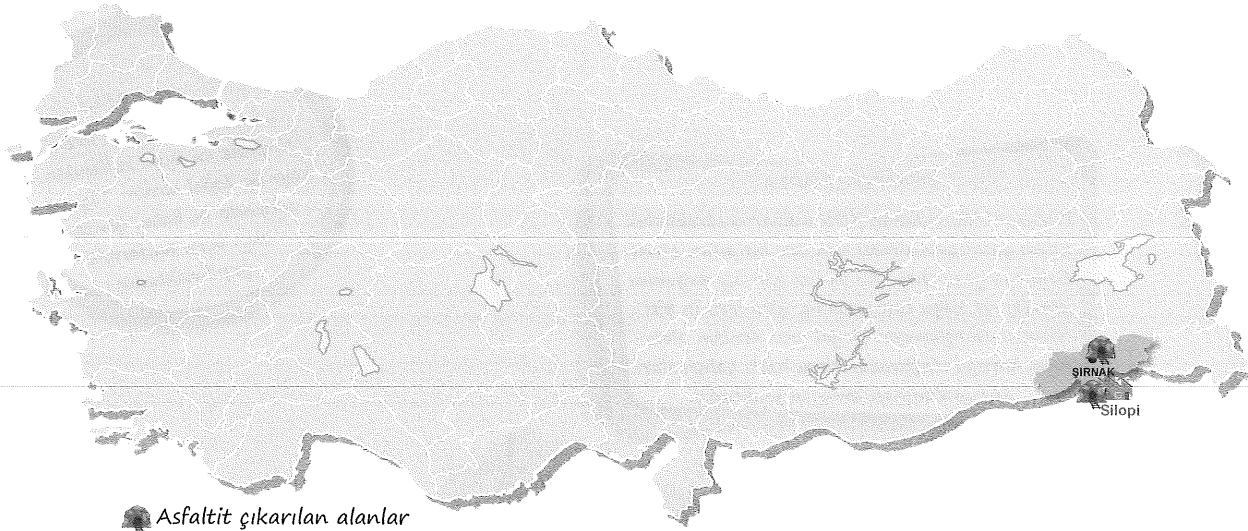
— Ulusal petrol boru hatları
— Transit petrol boru hatları

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye'de ilk defa 1940 yılında Raman Dağı'nda çıkarılmıştır (Batman). Enerji olarak ve kimya sanayisinde ham madde olarak kullanılır.

TÜRKİYE'DE ENERJİ KAYNAKLARI

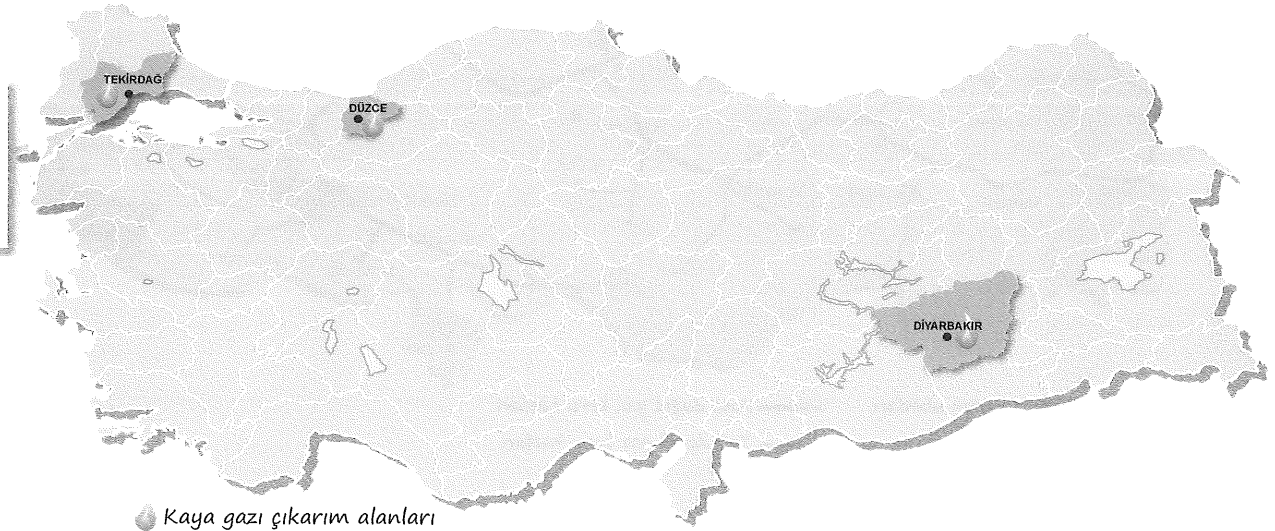
- *Asfaltit çıkarılan alanlar*
- *Asfaltit işletmeleri*

ASFALTİT

- ▶ Petrol orijinli (katı yakıt) bir enerji kaynağıdır.
- ▶ Türkiye'nin en önemli rezerv alanı Güneydoğu Anadolu'dur (Şırnak-Silopi).
- ▶ Ülkemizde bu enerji kaynağından ilk enerji elde edilen santral Silopi Termik Santralidir (özel sektör).

KAYA GAZI

- ▶ Petrol ve doğal gazı alternatif olarak düşünülmektedir. Ancak kullanımı henüz pek yaygın değildir.
- ▶ Ülkemizdeki en önemli rezerv alanları Trakya, Batı Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu'dur.

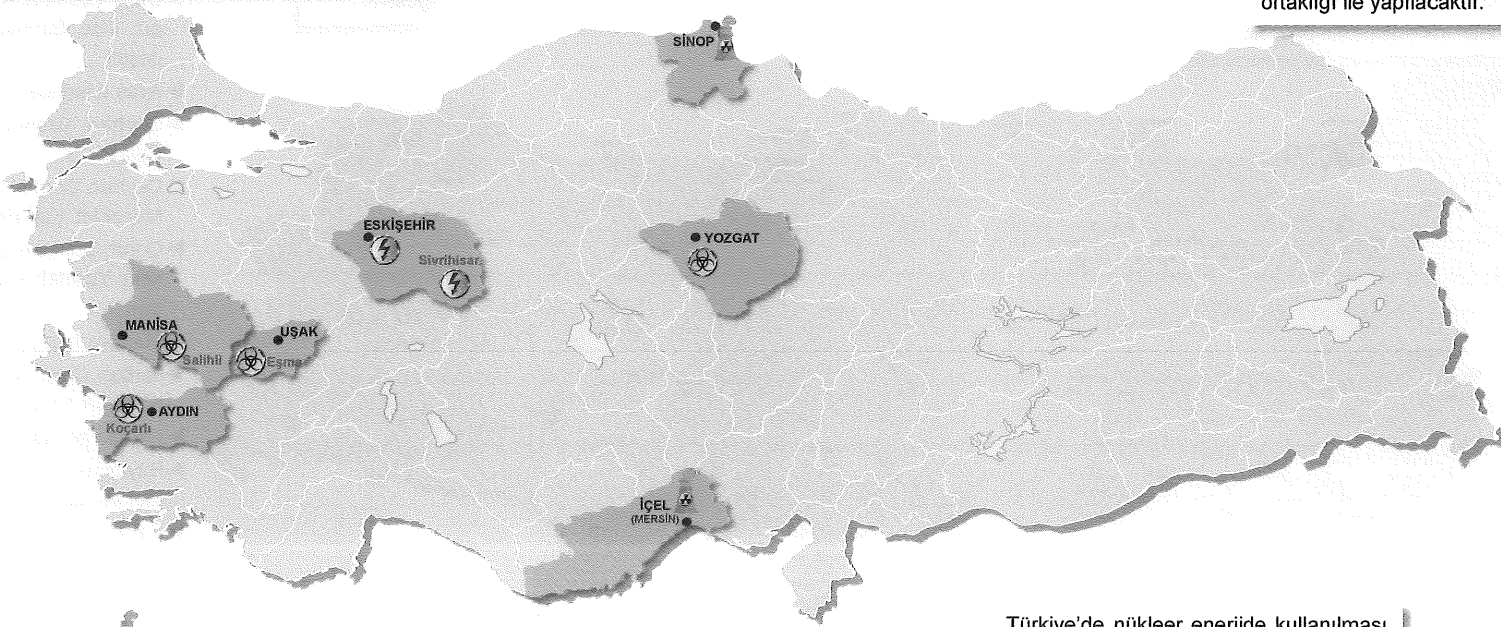
- *Kaya gazı çıkarım alanları*

TÜRKİYE'DE ENERJİ KAYNAKLARI

NÜKLEER ENERJİ

- Nükleer enerji parçacıklarının birleşmesi (füzyon) veya atom çekirdeğinin parçalanması (filyon) ile elde edilir.
- Türkiye radyoaktif mineraller bakımından oldukça zengindir.

Mersin'deki nükleer santral Rusya Federasyonu, Sinop'taki ise Fransız-Japon ortaklığı ile yapılacaktır.

- Nükleer enerji santralleri
- Uranyum yatakları
- Toryum yatakları

Türkiye'de nükleer enerjide kullanılması düşünülen uranyum yatakları:

- Salihli (Manisa)
- Koçarlı (Aydın)
- Sorgun (Yozgat)
- Eşme (Uşak)
- Demirtepe (Aydın)

Türkiye'de nükleer enerjide kullanılması düşünülen toryum yatakları:

- Eskişehir
- Sivrihisar

Türkiye, toryumda Hindistan'dan sonra dünyada ikinci sıradadır.

TÜRKİYE'DE ENERJİ KAYNAKLARI

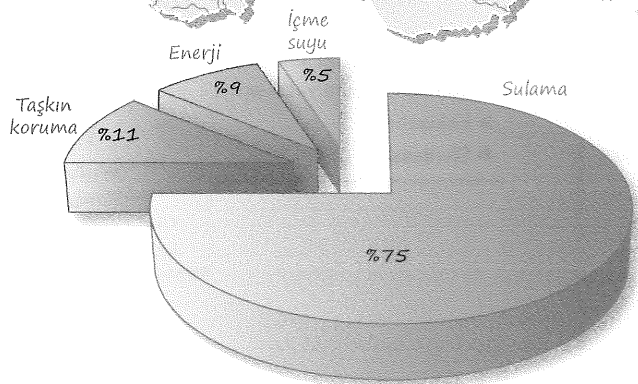
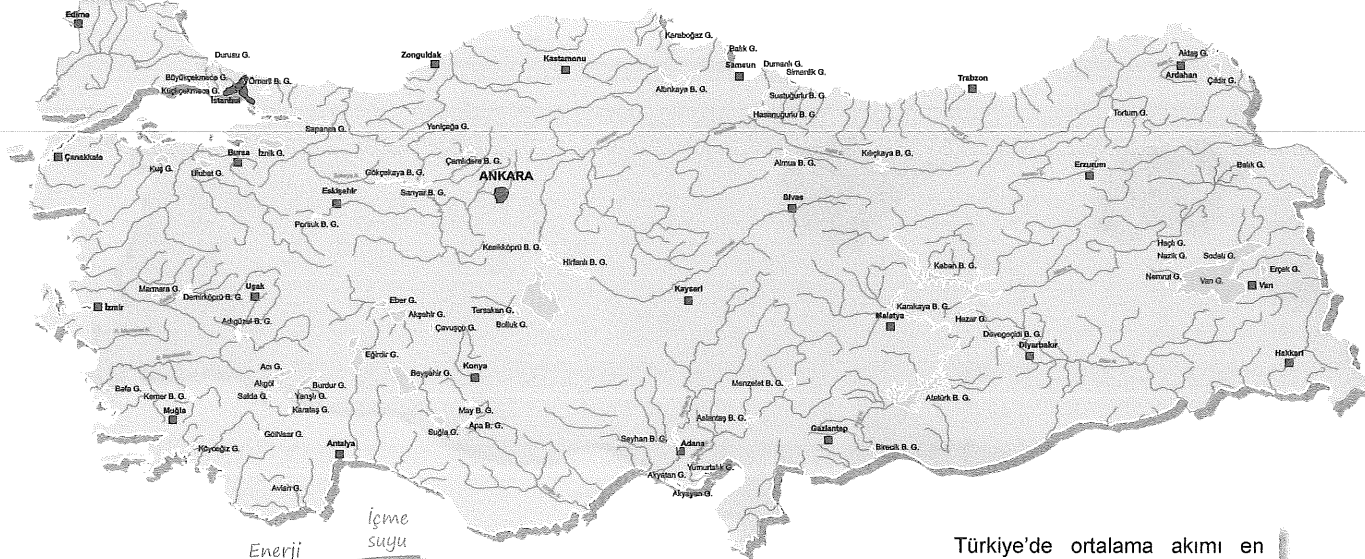
YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARI

SU GÜCÜ (HİDROELEKTRİK)

Türkiye'deki akarsuların denge profiline kavuşmadıkları için yatak eğimi fazla, akış hızı yüksektir. Bu durum hidroelektrik enerji üretimine elverişli olmalarını sağlar.

Türkiye'de hidroelektrik enerjisinin payı %25,6'dır.

İşletmede olan HES'in en fazla olduğu bölge Karadeniz, en az olduğu bölge Marmara Bölgesi'dir.

Türkiye'deki barajların amaçlarına göre dağılımı

Ülkemizdeki Akarsular Üzerinde Kurulmuş Barajlar

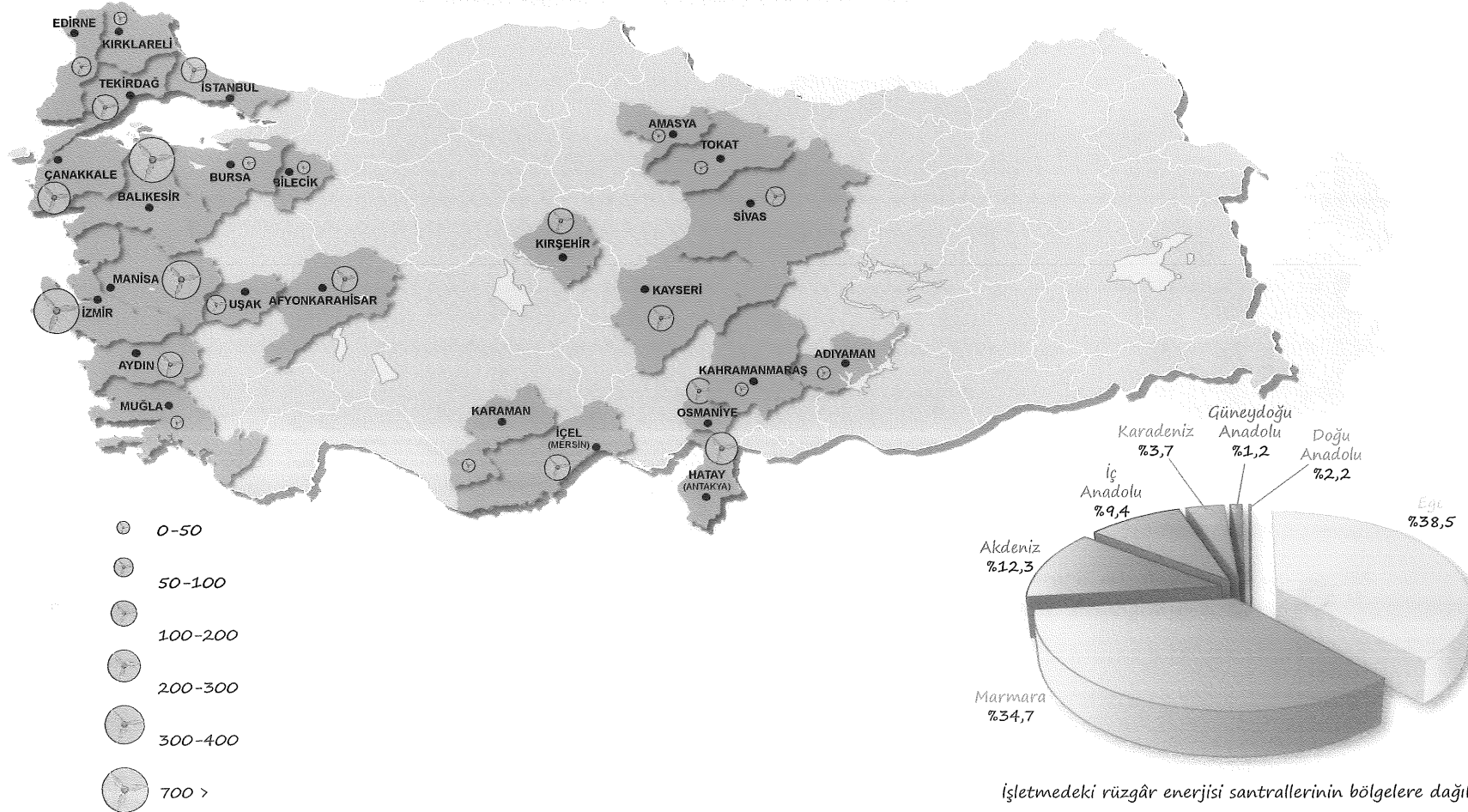
- **Fırat** üzerinde Keban, Karakaya, Özlüce, Atatürk (Türkiye'nin en büyük barajı)
- **Dicle** üzerinde Kralkızı, Hancağız, Ilısu, Batman, Dicle, Devegeçidi
- **Aras** üzerinde Arpaçay
- **Seyhan** üzerinde Seyhan ve Çatalan
- **Ceyhan** üzerinde Sır, Aslantaş, Menzelet, Kartalkaya
- **Çoruh** üzerinde Deriner (en yüksek), Yusufeli (yapım aşamasında)
- **Manavgat** üzerinde Oymapınar
- **Tarsus Çayı** üzerinde Berdan, Kadıncık 1 ve 2
- **Gediz** üzerinde Demirköprü
- **Büyükmenderes** üzerinde Kemer ve Adıgüzel
- **Sakarya** üzerinde Porsuk, Bayındır, Sarıyar (Hasan Polatkan), Gökçekaya, Kurtboğazi
- **Kızılırmak** üzerinde Hirfanlı, Derbent, Kesikköprü, Altınkaya, Kapulukaya, Çubuk 1 ve 2
- **Yeşilırmak** üzerinde Almus, Hasan Uğurlu, Suat Uğurlu ve Kılıçkaya
- **Simav Çayı** üzerinde Çaygören

Türkiye'de ortalama akımı en fazla, teknik ve ekonomik kullanılır potansiyeli en yüksek olan ve en fazla kurulu güce sahip akarsu havzası Fırat Havzası'dır.

TÜRKİYE'DE ENERJİ KAYNAKLARI

RÜZGÂR ENERJİSİ

- Çevre kirliliğine neden olmayan ve işletme maliyeti düşük olan enerji türüdür.
- Temmuz 2022 itibarıyla Türkiye'de 273 adet işletmede olan RES bulunur.
- Türkiye'de ilk rüzgâr santrali Alaçatı'da (İzmir Çeşme) kurulmuştur.
- Türkiye'de en fazla RES kurulu gücü İzmir (%19,2), Balıkesir (%16,9) ve Manisa (%8,6) illerinde yer almaktadır.

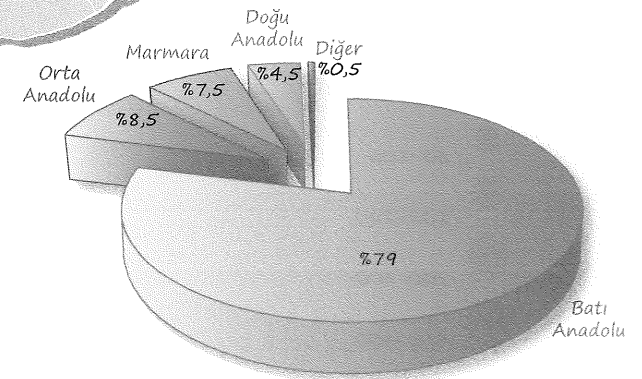
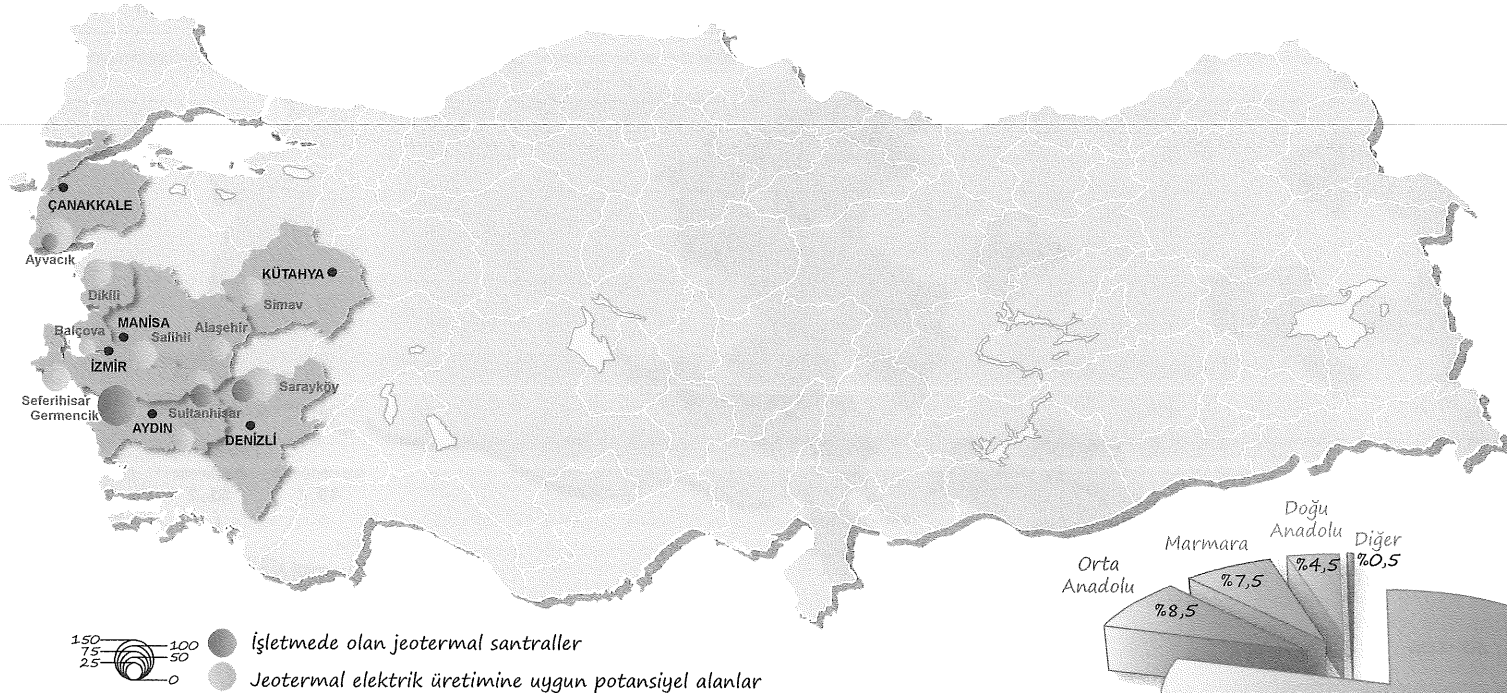
İşletmedeki rüzgâr enerjisi santrallerinin bölgelere dağılımı

JEOTERMAL ENERJİ

Türkiye çok kırıklı yapısı ve geçirmiş olduğu volkanik faaliyetlerden dolayı jeotermal kaynakları yönünden zengin konumdadır.

Ülkemizde 18 yerleşim biriminde merkezi konut ısıtması, 15 sahada seracılık ve 200'ün üzerinde termal tesiste tedavi ve termal turizm amaçlı yararlanılmaktadır.

Türkiye'de jeotermal elektrik elde etmeye uygun 17 saha yer alır. Bu sahaların tamamı Batı Anadolu'dadır (Kızıldere [Denizli Sarayköy] jeotermal elektrik santrali, Salavatlı ve Germencik [Aydın] jeotermal elektrik santrali, Çanakkale jeotermal elektrik santrali).

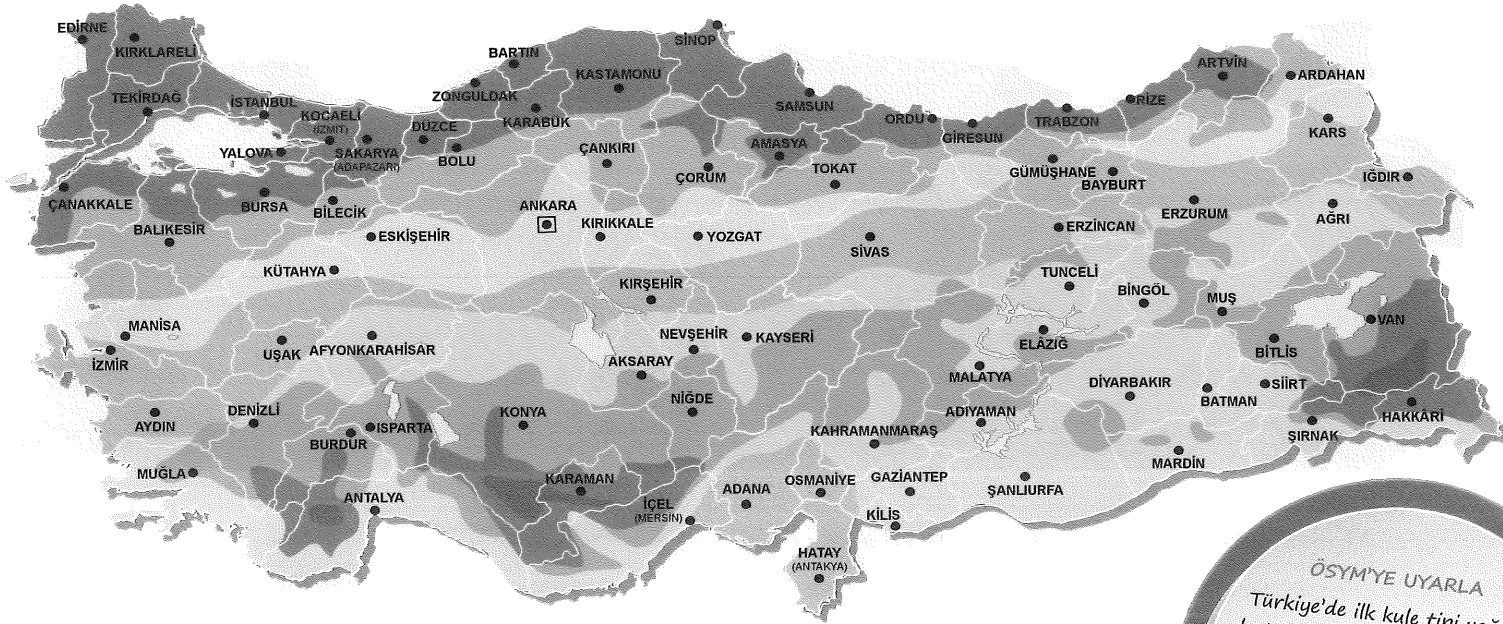

Jeotermal enerjinin bölgelere dağılımı

TÜRKİYE'DE ENERJİ KAYNAKLARI

GÜNEŞ ENERJİSİ

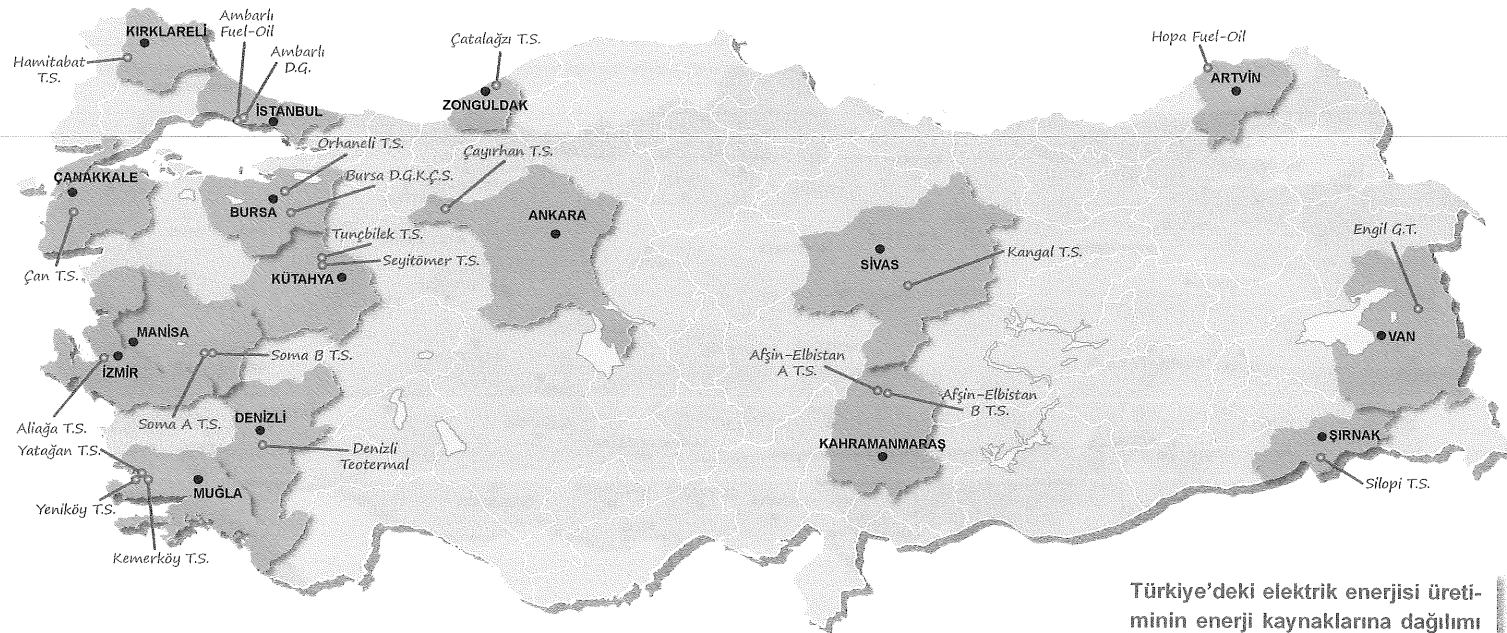
- Güneş'teki hidrojen gazının helyuma dönüşmesi ile açığa çıkan füzyon sürecindeki ısıma enerjisidir.
- Güneşlenme süresinin fazla olduğu yerlerde güneş enerjisinden yararlanma imkânları fazladır.
- Türkiye'de maksimum güneşlenme temmuz ayında, minimum güneşlenme ise aralık ayındadır.
- Türkiye'nin tüm yüzeyine bir yılda düşen güneş enerjisi kurulu elektrik santrallerinin 7880 katına eş değerdir.

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye'de ilk kule tipi yoğunlaştırılmış güneş enerjisi santrali Mersin'de kurulmuştur. Konya ve Denizli (en büyüğü) illerinde de önemli güneş enerjisi santralleri yer almaktadır.

TÜRKİYE'DE ELEKTRİK SANTRALLERİ

Türkiye'deki elektrik enerjisi üretiminin enerji kaynaklarına dağılımı (2021)

- ▶ Doğal gaz % 32,7
- ▶ Kömür %31,5
- ▶ Hidrolik %16,8
- ▶ Yenilenebilir enerji %16,7
- ▶ Biyokütle %2,3
- ▶ Sıvı yakıt %0,1

TÜRKİYE'DE SANAYİ

TÜRKİYE'DE SANAYİ DAĞILIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

SERMAYE

Sanayi tesislerinin yapımı, makine ve teçhizat alımı, işlenecek ham maddenin alımı ve işçilere ücretlerin ödenmesi gibi birçok alanda sermayeye ihtiyaç duyulmaktadır. Cumhuriyetin ilk yıllarında özel sektörün büyük sanayi tesislerini kuracak sermayesi olmadığı için birçok tesis devlet tarafından kurulmuştur. Günümüzde ise özel sektör, sanayinin hemen her alanında önemli bir paya sahiptir. Ayrıca yabancı sermaye sahipleri de ülkemizde sanayinin birçok alanına para yatırmışlardır.

ENERJİ

Ham maddelerin işlenmesi için gereklidir.

Ülkemiz petrol, doğal gaz gibi bazı enerji kaynaklarını ithalat yoluyla sağladığından önemli miktarda döviz çıkışına neden olmakta, bu durum sanayileşme hızını azaltmaktadır.

Linyit yataklarımız zengin olmakla birlikte kalori değeri düşük olduğundan daha çok termik santrallerde kullanılır.

Sanayide kullandığımız en önemli kaynak elektrik enerjisidir. Ülkemiz hidroelektrik enerji potansiyeli yüksek bir ülkedir. Ancak şu an için bu kaynağın iyi bir şekilde değerlendirildiği söylenemez.

Enerji tüketimi-
nin fazla olması
sanayinin gelişmiş
olduğunun göster-
gesidir.

HAM MADDE

Sanayinin temel kuruluş şartı olan ham madde bakımından ülkemiz büyük avantajlara sahiptir. Ham maddeler veya onlardan işlenmiş maddelerin fazlası ihraç edilerek yurdumuza döviz kazandırılmaktadır.

Ham maddeler tarımsal, hayvansal ve madensel ham maddeler diye gruplandırılabilir.

Ham madde kaynakları ile sanayi tesislerinin birbirine yakın olması verimlilik açısından önemlidir.

ULAŞIM VE PAZARLAMA

► Üretilen malların iç ve dış pazarlara düzenli bir biçimde sevk edilmesi gerekir.

Sanayinin gelişmesinde en etkili ve en ekonomik ulaşım sistemleri deniz yolu ve demir yoludur. Dolayısıyla bütün sanayileşmiş ülkelerde fabrikalar daha çok demir yolları ile iç bölge pazarların bağlanmış olan liman kentleri çevresinde toplanmıştır.

İŞ GÜCÜ VE TEKNİK ELEMAN

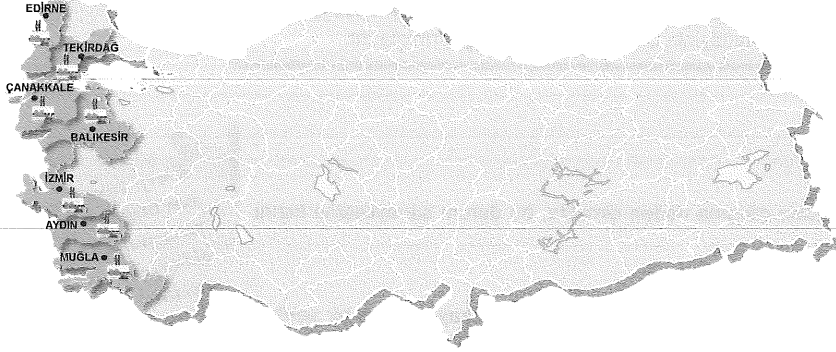
Üretimi gerçekleştirecek insan unsuru iş gücünü ifade eder.

Ülkemiz iş gücü ve teknik eleman bakımından şanslıdır. İş gücü fazlalığının bir sonucu ücret düşüklüğü, maliyetin azalması ve rekabet şansının artmasıdır.

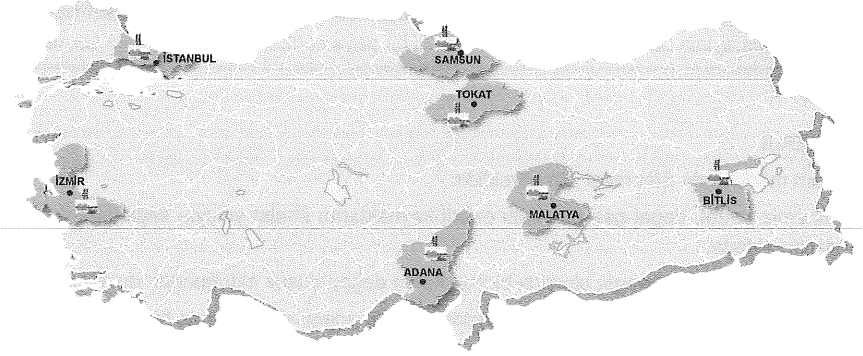
TÜRKİYE'DE SANAYİ

TARIMA DAYALI ENDÜSTRİ

Yağ Fabrikaları

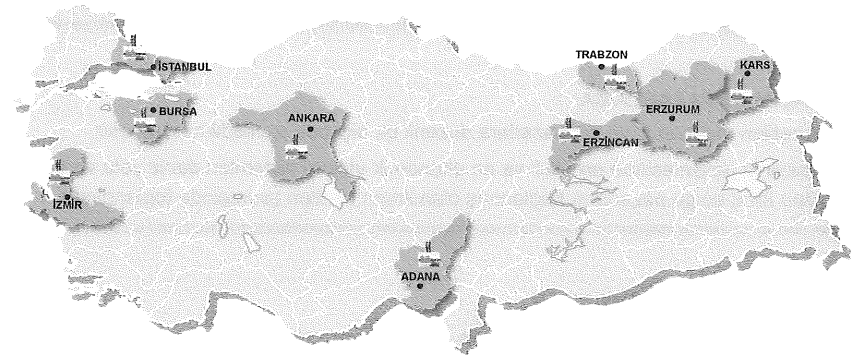
Sigara Fabrikaları

Konserve Fabrikaları

Süt Ürünleri Fabrikaları

TÜRKİYE'DE SANAYİ

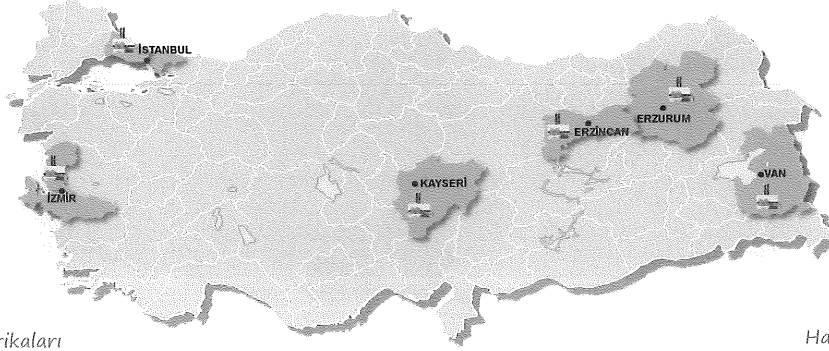
TEKSTİL ENDÜSTRİSİ

Pamuklu Dokuma Fabrikaları

Yünlü Dokuma Fabrikaları

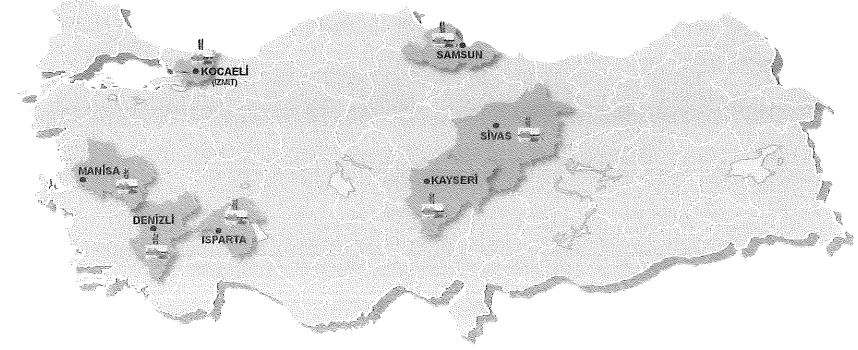

Deri İşleme Fabrikaları

İpekli Dokuma Fabrikaları

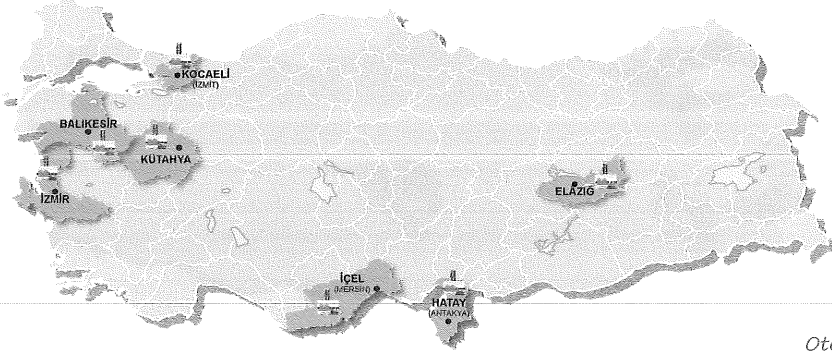
Halı-Kilim Fabrikaları

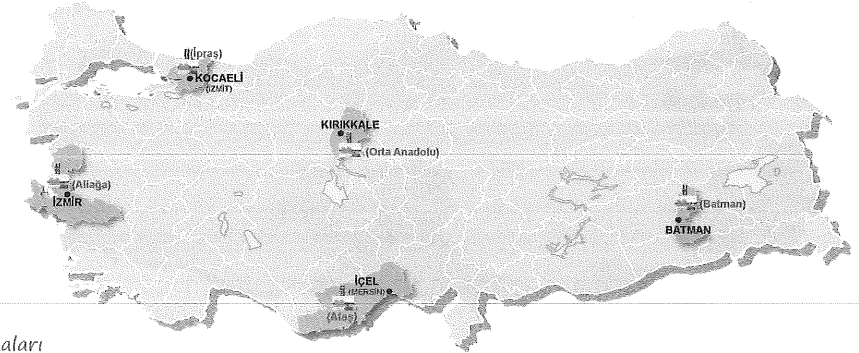
TÜRKİYE'DE SANAYİ

MAKİNE-KİMYA ENDÜSTRİSİ

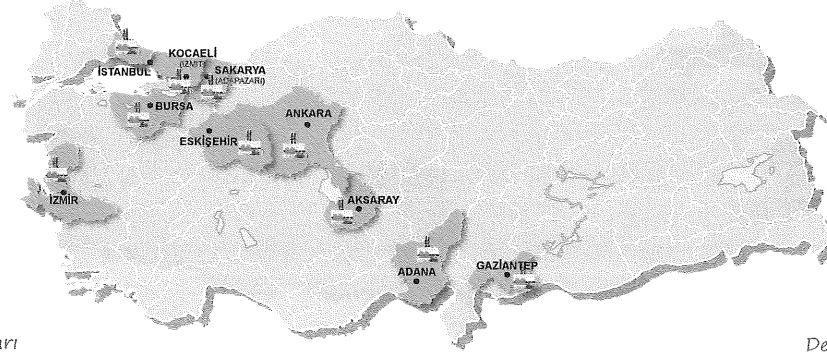
Gübre Fabrikaları

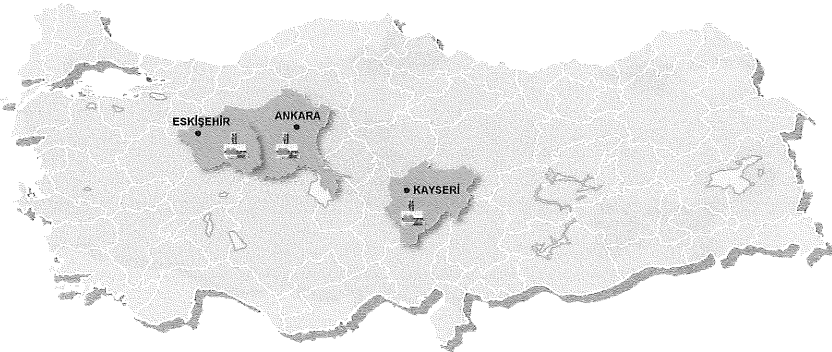
Petrol Rafinerileri

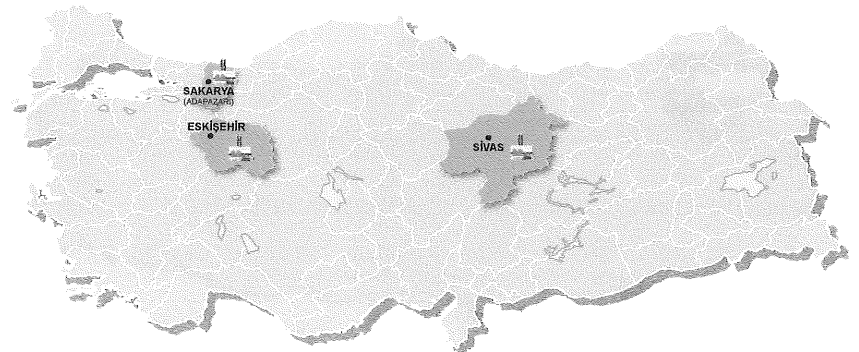
Otomotiv Fabrikaları

Uçak Fabrikaları

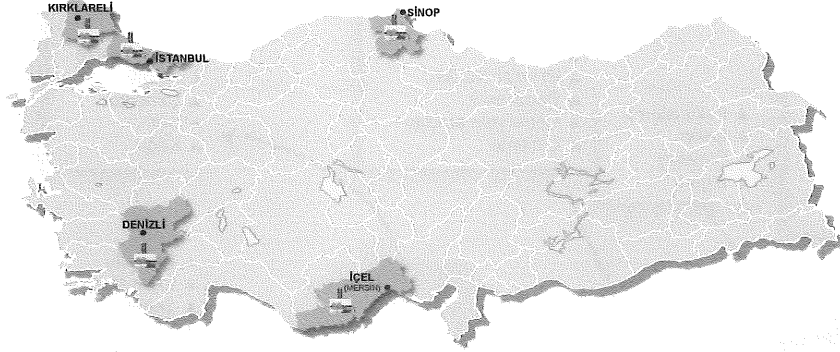
Demir Yolu Fabrikaları

TÜRKİYE'DE SANAYİ

TAŞA TOPRAĞA DAYALI ENDÜSTRİ

Cam Fabrikaları

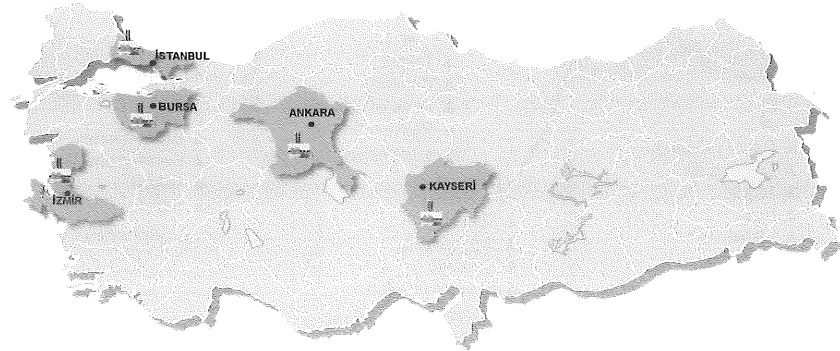

Seramik Fabrikaları

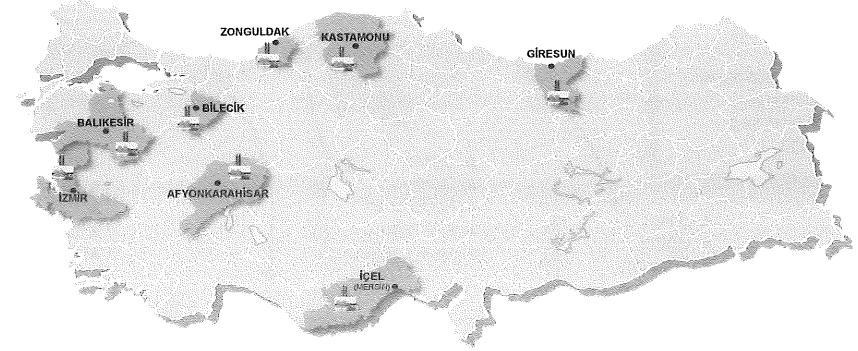

ORMAN ENDÜSTRİSİ

Mobilya Fabrikaları

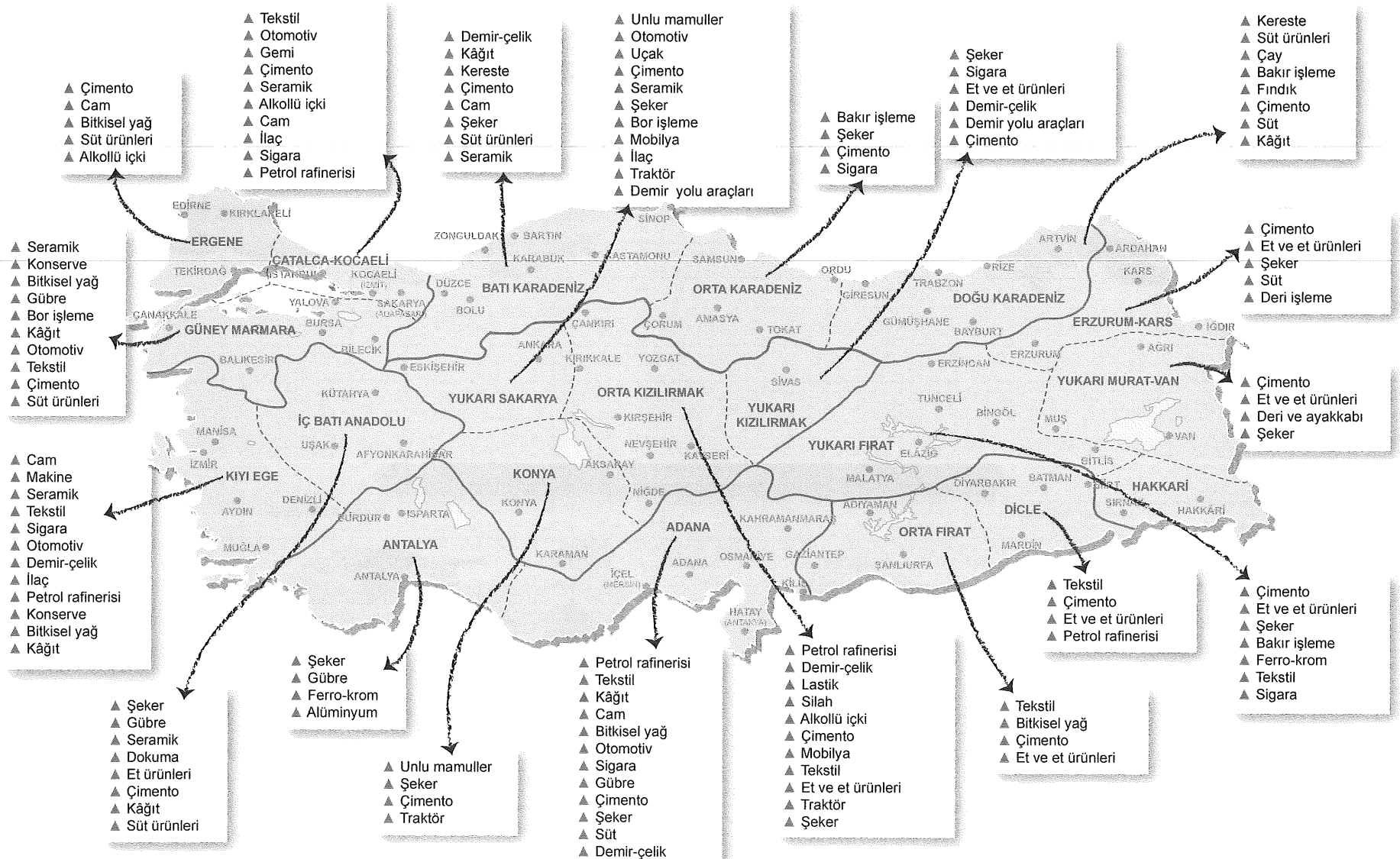

Kâğıt Fabrikaları

TÜRKİYE'DE SANAYİ

TÜRKİYE'DE BAZI SANAYİ KURULUŞLARININ DAĞILIŞI

TÜRKİYE'DE ULAŞIM

ULAŞIM ÜZERİNDE ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER

DOĞAL FAKTÖRLER

- Coğrafi konum
- Yeryüzü şekilleri
- İklim

BEŞERİ VE EKONOMİK FAKTÖRLER

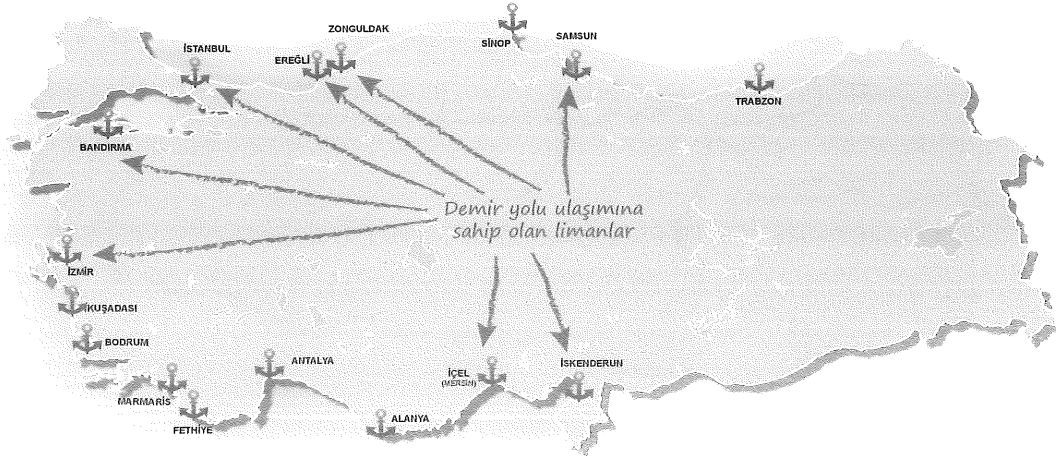
- Ekonomik faaliyet türleri (tarım, sanayi, turizm vs.)
- Teknolojik gelişmeler
- İnsan
- Sermaye

ÖSYM'YE UYARLA
 Türkiye'de kara yolu ulaşımı doğu-batı yönünde dağların uzanışına uygunluk gösterir. Kuzey-güney yönündeki ulaşım da geçitler çok kullanılır.

Türkiye'de Ana Arterel Kara Yolu Ağı

Başlıca Limanlarımız

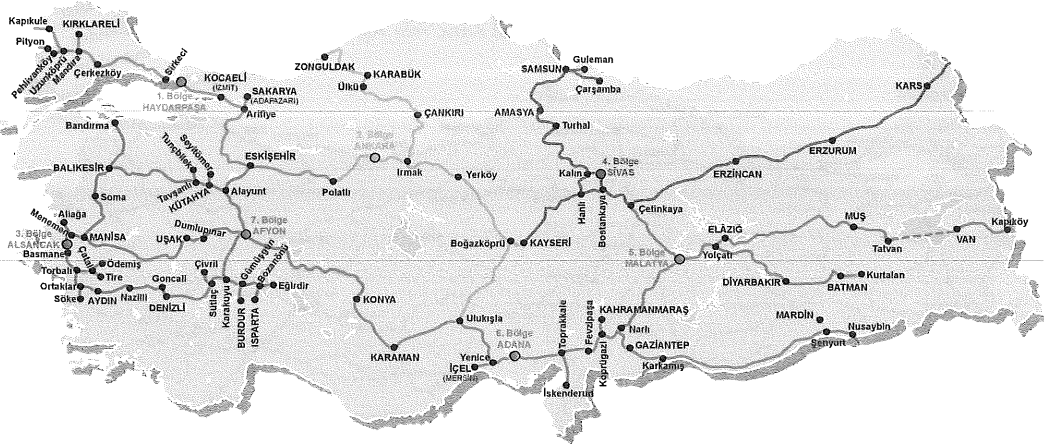

ÖSYM'YE UYARLA
 Hinterland (art bölge) limanların gelişiminde etkili olan bu özellik limanın arkasındaki bağlantılı olduğu alanı ifade eder. Demiryolu ağına sahip limanların hinterlandı daha geniştir.

TÜRKİYE’DE ULAŞIM

DEMİR YOLLARI

Türkiye Demir Yolu Ağı

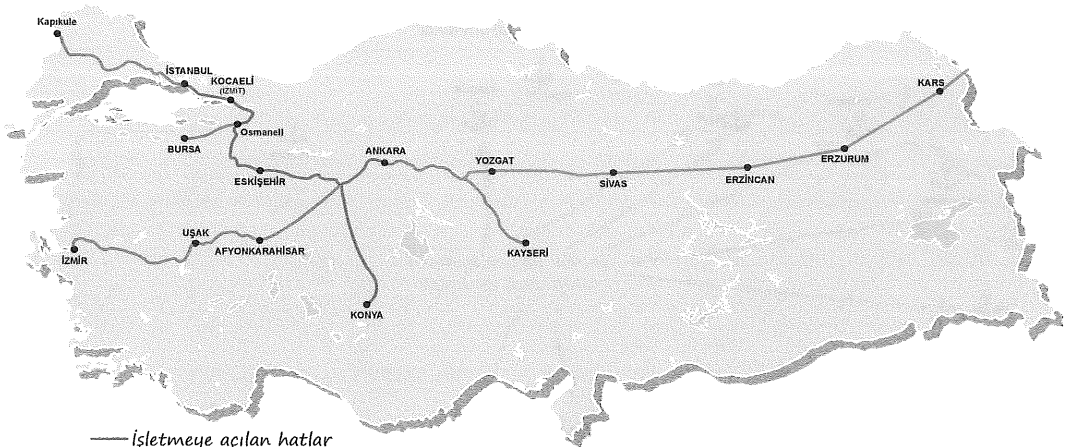
ÖSYM’YE UYARLA
2017 Ekim ayı itibarıyla Bakü-Tiflis-Kars demir yolu bağlantısı açılmış olup Türkiye’nin bütün komşuları ile doğrudan ya da dolaylı olarak demir yolu bağlantısı oluşmuştur.

ÖSYM’YE UYARLA
Türkiye’de Doğu Karadeniz, Biga, Menteşe yöresi, Teke ve Taşeli yöresi ile Hakkâri bölümüne demir yolu ulaşımı bulunmaz.

Yüksek Hızlı Tren Hatları

Ankara merkez olmak üzere İstanbul-Ankara-Sivas, Ankara-Afyonkarahisar-Izmir, Ankara-Konya koridorlarından oluşna çekirdek ağ üzerinde Ankara-Eskişehir arası 13 Mart 2009 tarihinden itibaren hızlı tren işletmeciliğine açılmış, 1 Eylül 2009 tarihinden itibaren sefer sayısı 9’dan 15’e çıkarılarak YHT+Otobüs bağlantılı Ankara-Bursa kombine yolcu taşımacılığına da başlanmıştır. YHT ile günlük 22.000 yolcu taşınmaktadır.

Türkiye Yüksek Hızlı Tren Hatları

- işletmeye açılan hatlar
- Yapımı devam eden hatlar
- Yapımı planlanan hatlar

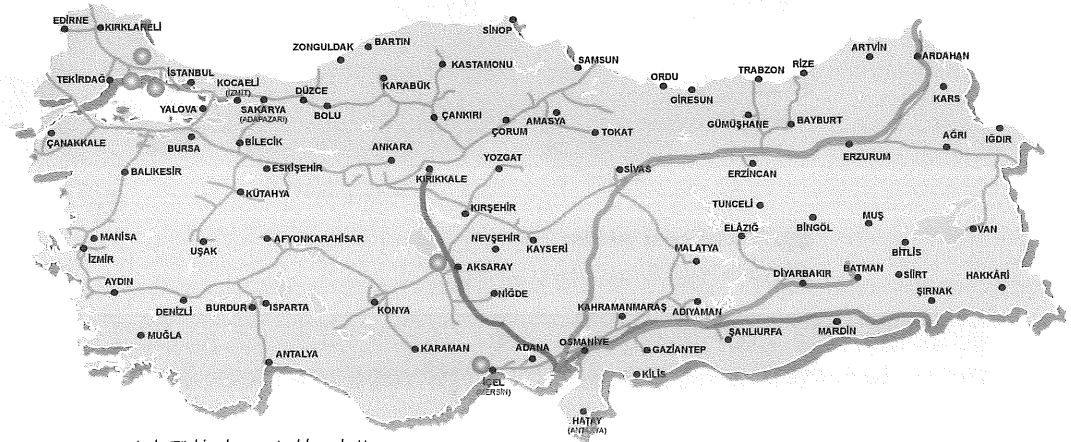
TÜRKİYE'DE ULAŞIM

Türkiye'de Faal Olan Hava Alanları ve Hava Limanları

- ✈ İç hat trafiğine açık hava alanları
- ✈ İç ve dış hat trafiğine açık hava limanları
- ✈ İç ve tarafsız dış hat trafiğine açık hava limanları

Türkiye Petrol ve Doğal Gaz Boru Hattı Ağı

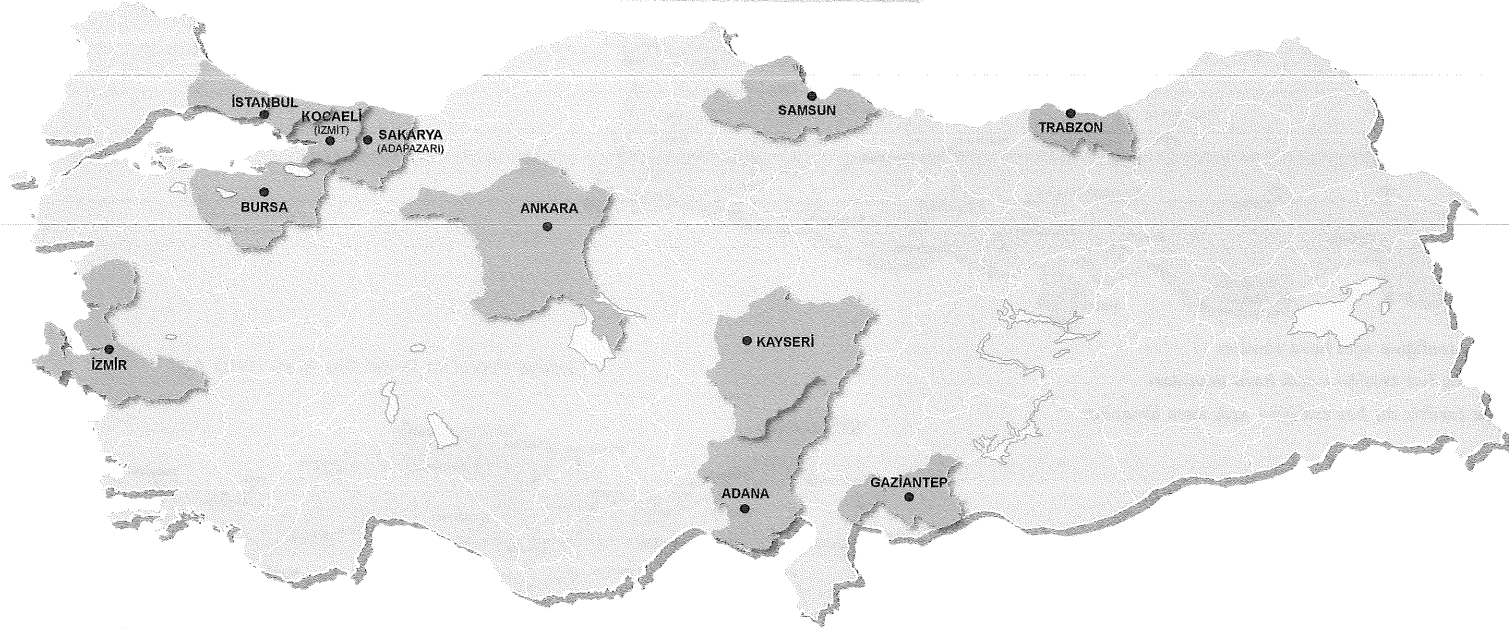

- Irak-Türkiye ham petrol boru hattı
- Batman-Dörtöl ham petrol boru hattı
- Ceyhan-Kırıkkale ham petrol boru hattı
- Bakü-Tiflis ham petrol boru hattı
- Mevcut doğal gaz boru hatları
- Marmara Ereğlisi LNG ithal terminali
- Planlanan DQ yer altı depoları

TÜRKİYE’DE TİCARET

Ticareti Etkileyen Unsurlar

- Nüfus - yerleşme
- Yollar - ulaştırma
- Ekonomi - üretim

- Büyük ticaret şehirleri
- Orta büyüklükteki ticaret şehirleri

İHRACATIN ANA SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI

MADENCİLİK VE TAŞ OCAKÇILIĞI

Bakır cevheri, krom cevheri, çinko cevheri, mermer, feldspat, antimon, lüle taşı, cıva, demir, bor, tuz

TARIM, ORMANCILIK VE HAYVANSAL ÜRÜNLER

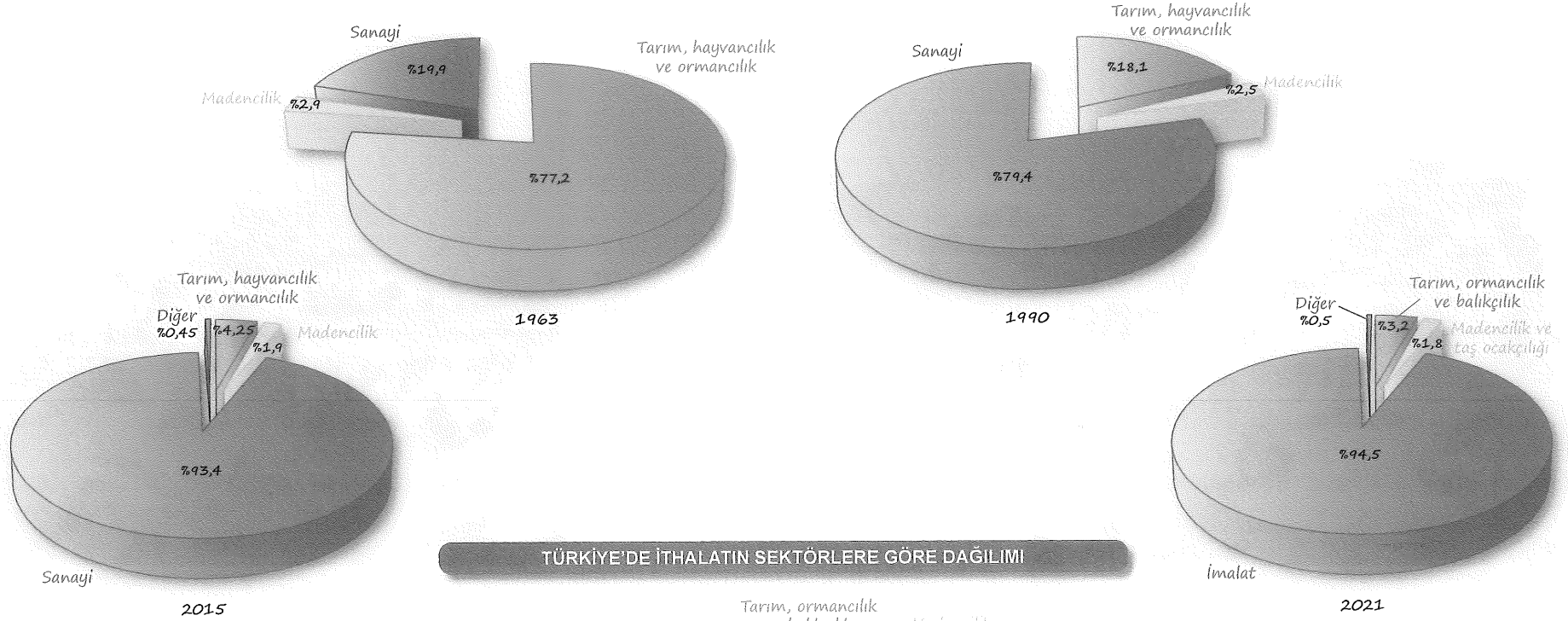
Hububat, bakliyat, yağlı tohumlar, ağaç ve orman ürünleri, fındık, sebze, meyve, yaş ve kuru sebze-meyve, kesme çiçek, zeytin ve tütün, canlı hayvan, hayvansal ürünler

İMALAT

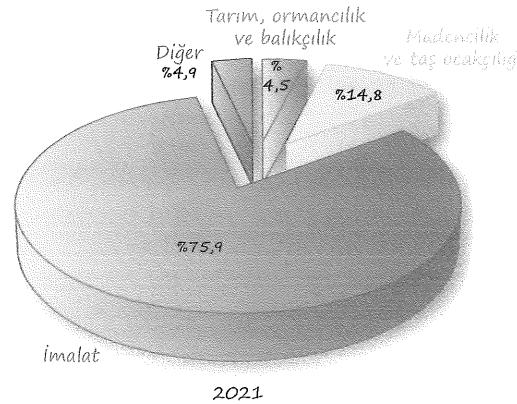
Taşıt araçları ve yan sanayi, dokuma ve tekstil ürünleri, demir ve demir dışı metaller, elektrik ve elektronik ürünler, mobilya, çimento, cam ve seramik ürünleri, dayanıklı tüketim malları (televizyon, buzdolabı vb.) gıda sanayisi ürünleri

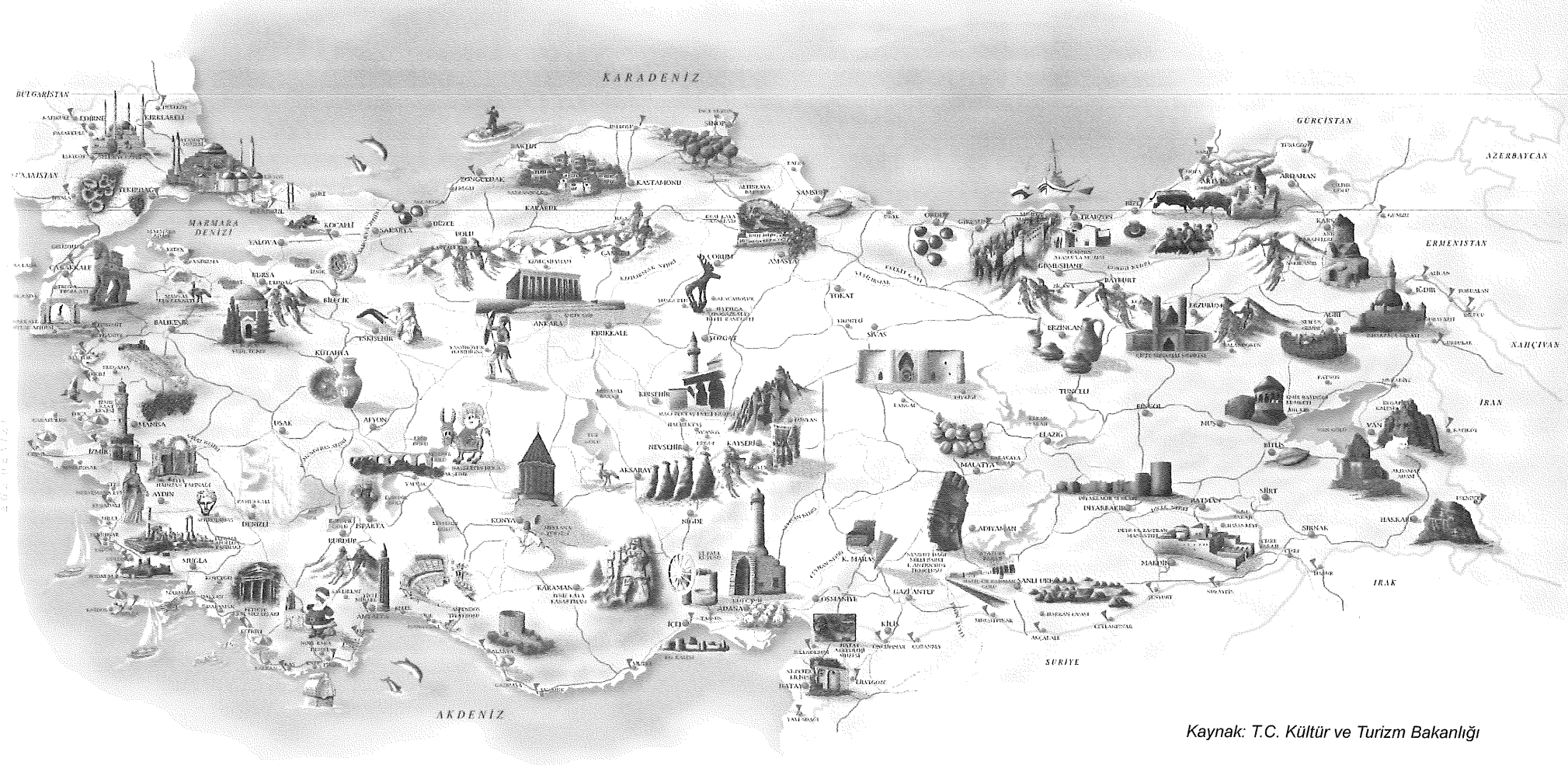
TÜRKİYE'DE TİCARET

TÜRKİYE'DE İHRACATIN SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI

TÜRKİYE'DE İTHALATIN SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI

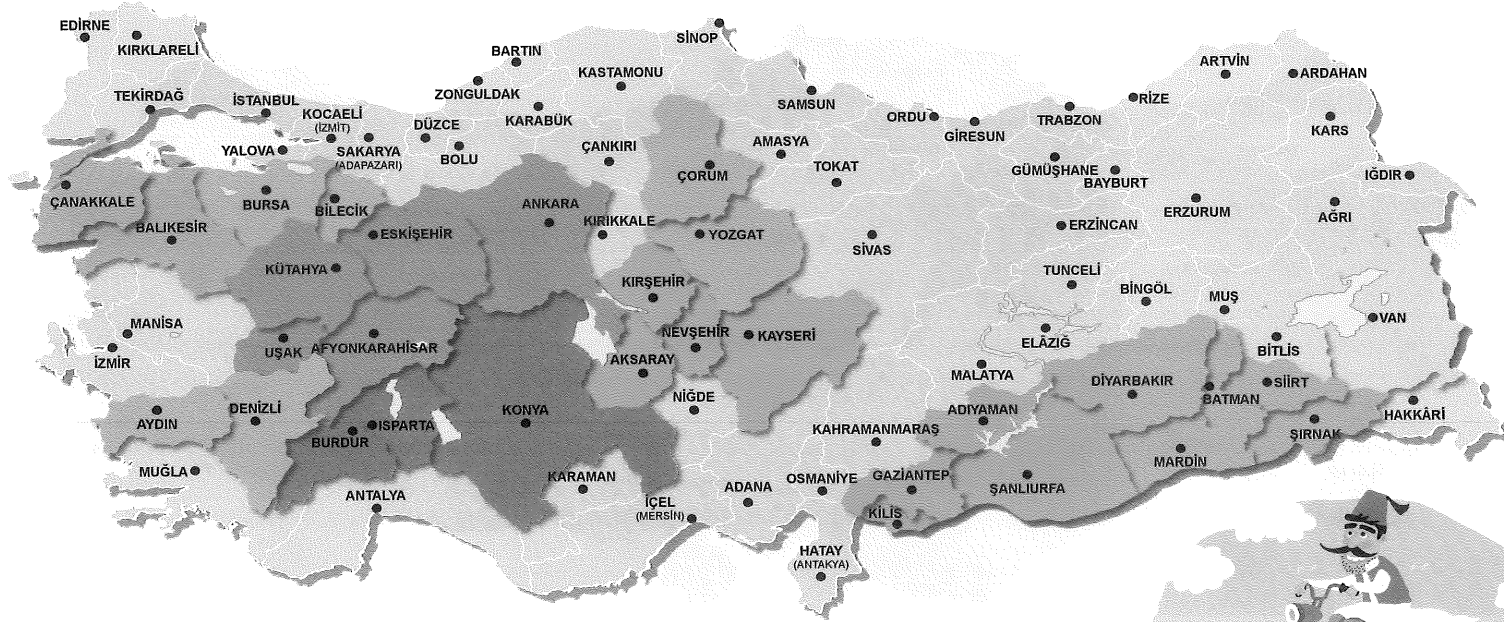

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

TÜRKİYE'DE TURİZM

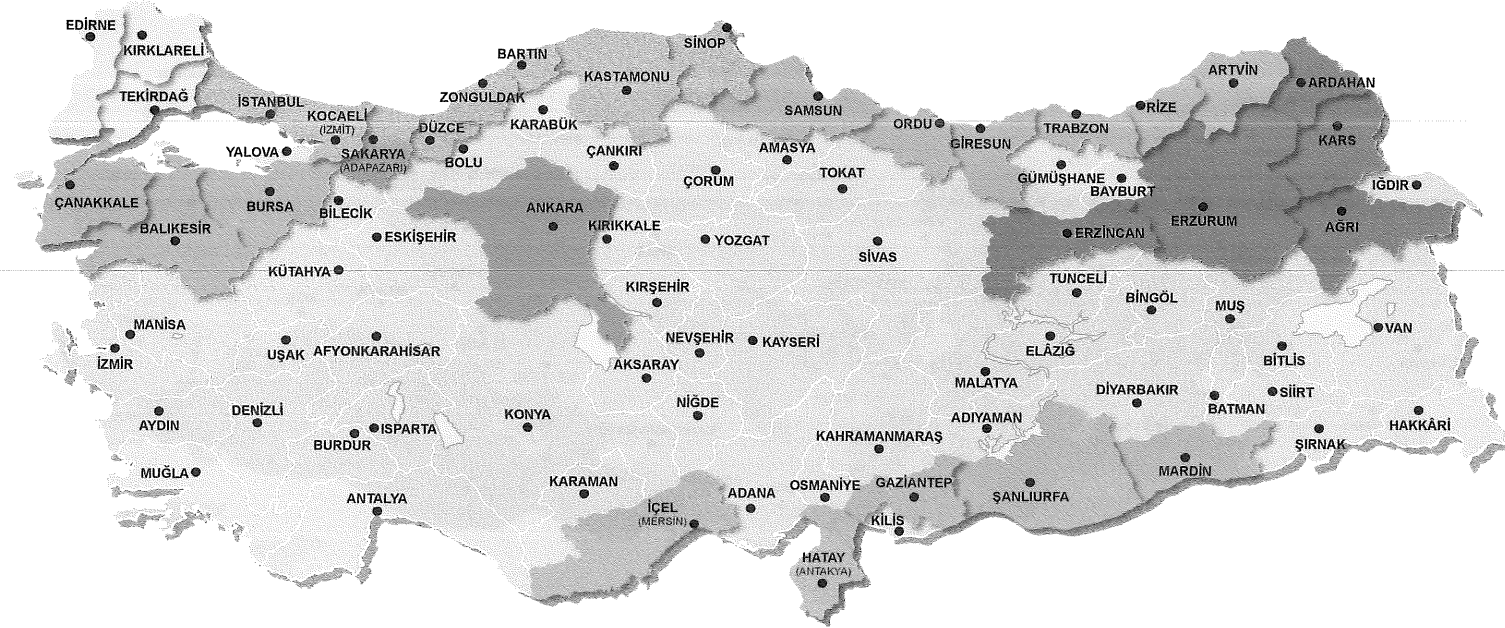
TÜRKİYE'NİN 2023 TURİZM STRATEJİSİNDE YER ALAN TEMATİK TURİZM GELİŞİM BÖLGELERİ

- Kapadokya kültür turizmi gelişim bölgesi
- Gölle bölge kültür turizmi gelişim bölgesi
- Hitit kültür turizmi gelişim bölgesi
- GAP kültür turizmi gelişim bölgesi
- Urartu kültür turizmi gelişim bölgesi
- Frigya kültür ve termal turizm gelişim bölgesi
- Troya kültür ve termal turizm gelişim bölgesi
- Aphrodisias kültür ve termal turizm gelişim bölgesi
- Söğüt kültür turizmi gelişim bölgesi

TÜRKİYE'NİN 2023 TURİZM STRATEJİSİNDE YER ALAN TURİZM GELİŞİM KORİDORLARI

- Zeytin koridoru
- Kış koridoru
- İnang koridoru
- Yayla koridoru
- Trakya kültür koridoru
- İpek Yolu koridoru
- Batı Karadeniz kıyı koridoru

Türkiye

TÜRKİYE'DE TURİZM

Türkiye'de UNESCO
Dünya Kültür Listesi'nde
18 alan yer almaktadır.

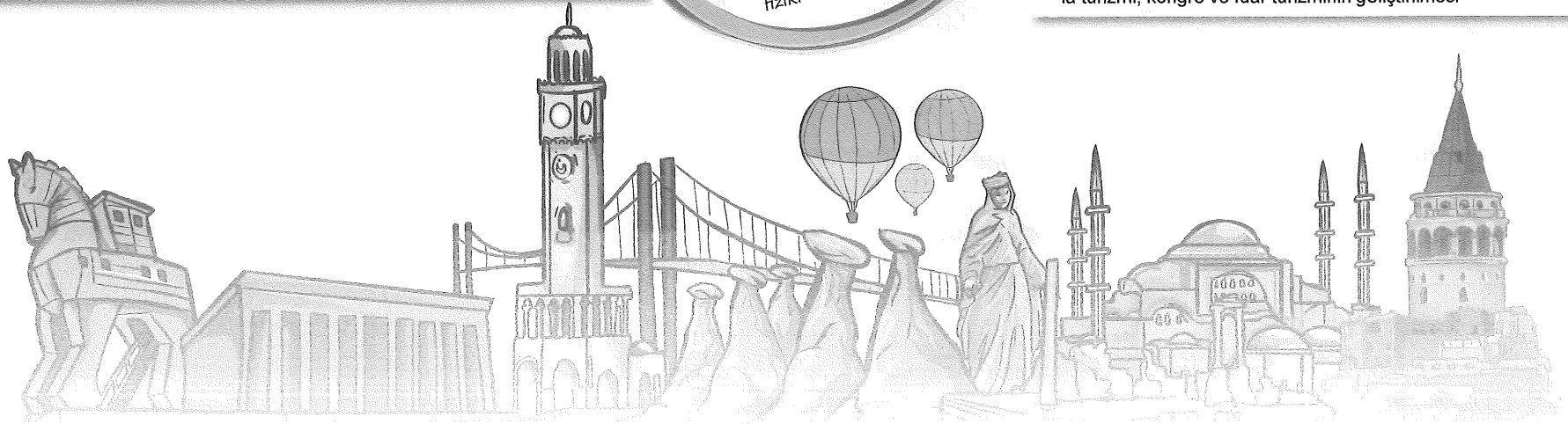
- ✧ İstanbul (1985)
- ✧ Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası [Sivas] (1985)
- ✧ Hattuşa [Boğazköy] - Hitit Başkenti [Çorum] (1986)
- ✧ Nemrut Dağı [Adıyaman - Kahta] (1987)
- ✧ Xanthos-Letoon [Antalya - Muğla] (1988)
- ✧ Safranbolu Şehri [Karabük] (1994)
- ✧ Troya Antik Kenti [Çanakkale] (1998)
- ✧ Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi [Edirne] (2011)
- ✧ Çatalhöyük Neolitik Kenti [Konya] (2012)
- ✧ Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı [İzmir] (2014)
- ✧ Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu [Bursa] (2014)
- ✧ Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri (2015)
- ✧ Efes [İzmir] (2016)
- ✧ Ani Arkeolojik Alanı [Kars] (2016)
- ✧ Afrodisiya [Aydın] (2017)
- ✧ Göbeklitepe [Şanlıurfa] (2018)

ÖSYM'YE UYARLA

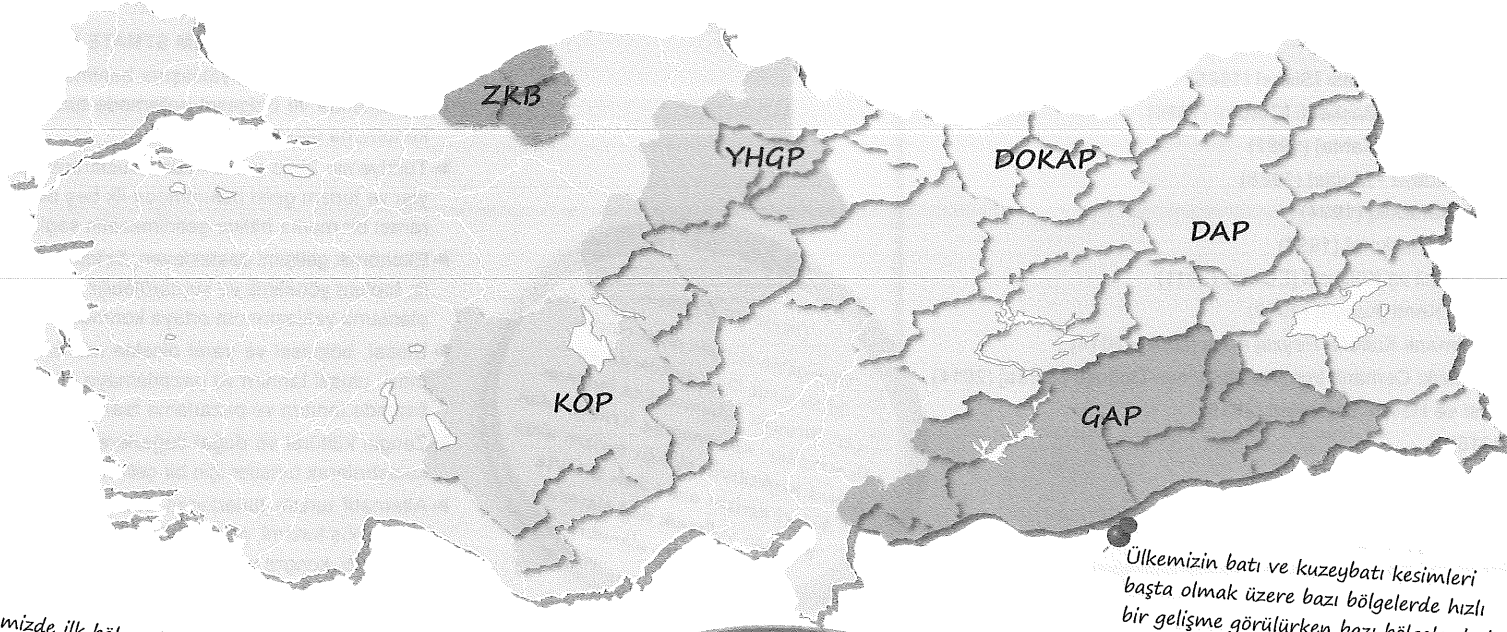
Türkiye'de turizm alanı olarak
iki Nemrut Dağı sorularda ge-
şer. Birincisi Adıyaman'da bulunan
Nemrut'tur. Kommagene Krallığı'ndan
kalma heykellerin olduğu turizm alanı
beşerî turizm alanı iken Bitlis'te
bulunan volkanik dağ Nemrut,
fiziki turizm alanıdır.

TÜRKİYE'NİN 2023 TURİZM STRATEJİSİ

- Sürdürülebilir turizm yaklaşımı benimsenerek istihdamın artırılmasında ve bölgesel gelişmede turizmin öncü bir sektör konumuna ulaştırılması
- Türkiye'nin 2023 yılına kadar uluslararası pazarda turist sayısı ve turizm geliri bakımından ilk beş ülke arasında uluslararası bir marka hâline getirilmesinin sağlanması
- Ekonomik gelişimi destekleyen, fiziksel düzeyde uygulanabilir, toplum yönelimli ve sürdürülebilir turizm ilkesini içeren bir planlama yaklaşımının ortaya konması
- Ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte markalaşmanın hedeflenmesi, ulusal tanıtım ve pazarlamaya ek olarak varış noktası bazında tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine başlanması
- Zengin kültürel ve doğal değerlere sahip kentlerimizin markalaştırılarak turistler için bir çekim noktası hâline getirilmesi
- Alternatif turizm türlerinden öncelikle sağlık turizmi, termal turizm, kış turizmi, golf turizmi, deniz turizmi, ekoturizm, yayla turizmi, kongre ve fuar turizminin geliştirilmesi

TÜRKİYE'NİN PLAN BÖLGELERİ

Ülkemizde ilk bölgesel planlama çalışmasına 1950'li yılların sonlarına doğru başlanmış, bir kısmı potansiyel büyüme alanı olan 16 bölge belirlenmiş ve bu bölgelerde uygun çalışmalar yapılmıştır.

ÖSYM'YE UYARLA

DAP (Doğu Anadolu Projesi), DOKAP (Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişim Projesi), GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi), ZBK (Zonguldak, Bartın, Karabük Projesi), YHQP (Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi) ve KOP (Konya Ovası Projesi)'dir. Bu projelerin bir kısmı uygulama aşamasındayken bir kısmının ise sadece fizibilite raporları hazırlanmıştır.

Ülkemizin batı ve kuzeybatı kesimleri başta olmak üzere bazı bölgelerde hızlı bir gelişme görülürken bazı bölgelerde ise istenilen gelişme sağlanamamıştır. Bunun üzerine, bölgesel kalkınma projeleri yeniden gözden geçirilmiş ve aşağıda belirtilen altı büyük projenin uygulanması için gerekli çalışmalar başlatılmıştır.

TÜRKİYE'DE GELİŞİM PROJELERİ

GAP

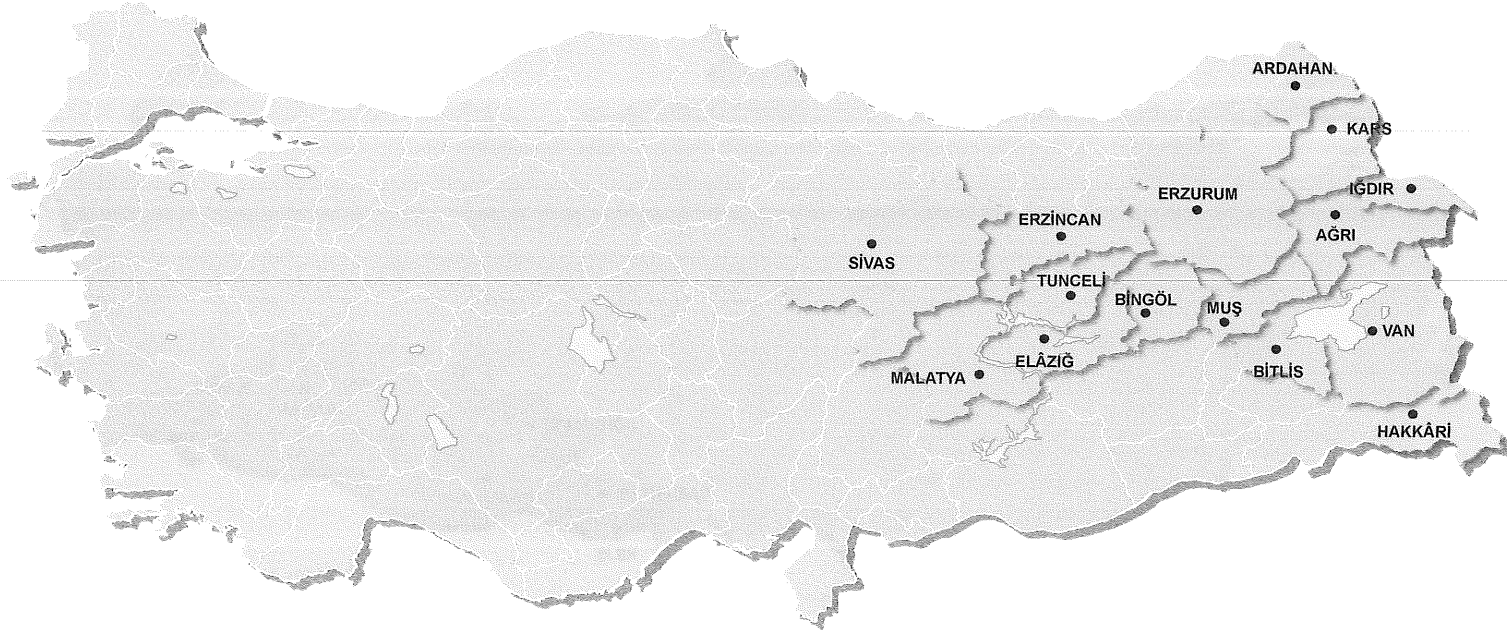
Türkiye'nin en büyük kalkınma projesi olan Güneydoğu Anadolu Projesi'nin tamamı hayata geçirilirken diğer projelerin de fizibilite çalışmaları tamamlanmıştır.

Bu projelerin hayata geçirilmesi ile, söz konusu bölgelerde hedeflenen temel gelişmeler şu şekilde sıralanabilir:

- ▶ Kişi başına düşen millî gelir ile istihdamı artırmak
- ▶ Bölgenin gelişmiş bölgelerle olan sosyal ve ekonomik gelişmişlik farkını azaltmak
- ▶ Bölge dışına yapılan göçleri azaltmak
- ▶ Bölge içinde sermaye birikimini sağlamak
- ▶ Kalkınmayı hızlandıracak aktiviteleri yaygınlaştırmak
- ▶ Çevreyi korumak, iyileştirmek ve kalkınmanın sürdürülebilirliğini sağlamak
- ▶ Bölgeyi sanayi ve hizmet merkezi hâline getirmek
- ▶ Tarımsal gelişme ve hayvancılığın gelişmesini sağlamak

TÜRKİYE'DE GELİŞİM PROJELERİ

DAP

- 15 ili kapsayan bu projenin uygulandığı bölgenin gelişmişlik düzeyi ve büyüme hızı Türkiye ortalamasının altındadır.
- Projenin amacı bölgenin sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan kalkınmasını sağlamaktır.
- DAP bünyesinde yer alan illerde ekonomi, tarım ve hayvancılığa dayandığı için bölgenin kalkınabilmesi için tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi gerekmektedir.
- Bunun için de meraların ıslahı, hayvan ırklarının ıslahı ve iç ticarete hayvancılığın öneminin artırılması projenin temel hedefleri arasında yer almaktadır.
- Proje kapsamında kaynakların öncelikle bölgenin çeşitli avantajlara sahip olduğu sektör ve mekânlara kaydırılması planlanmıştır.

TÜRKİYE’DE GELİŞİM PROJELERİ

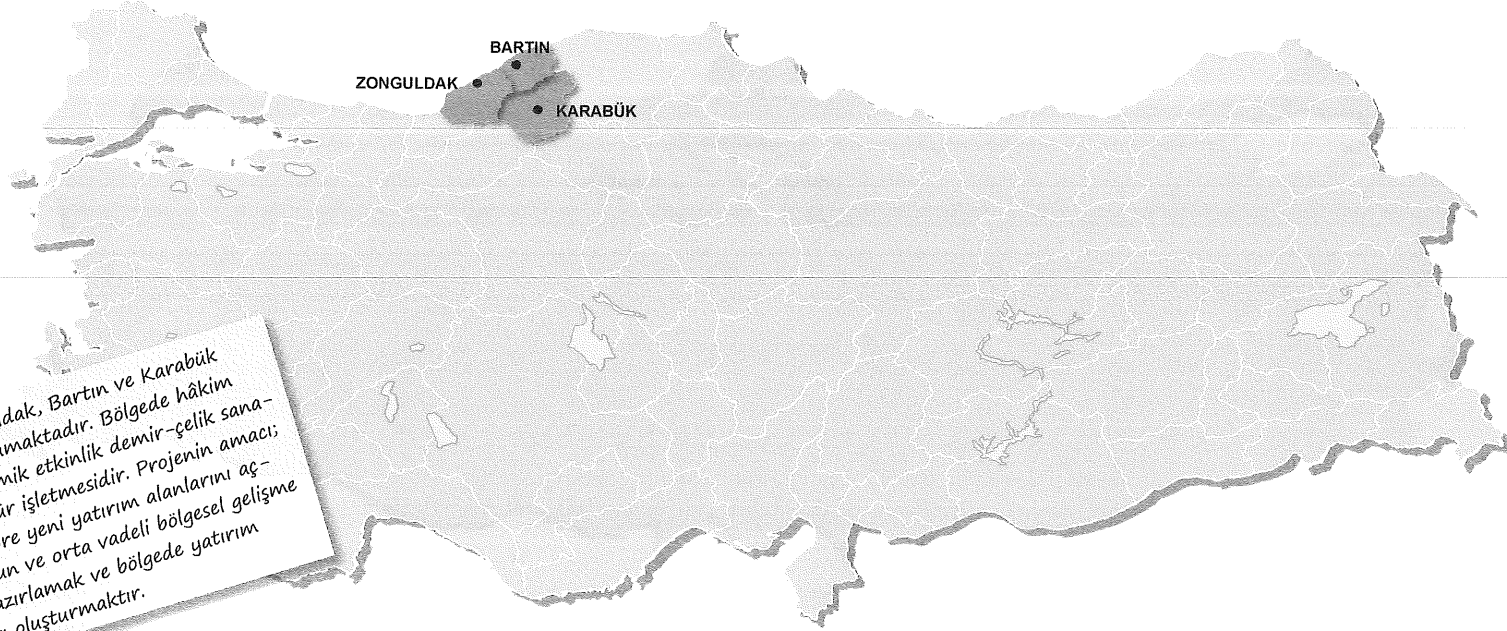
YHGP

Yeşilirmak Nehri ve kollarının sularını topladığı havzayı içine almaktadır. Proje, havzada yer alan; Amasya, Çorum, Samsun Tokat illerini kapsamaktadır. Bu proje ile havzada akım düzensizliğinden kaynaklanan taşkın, erozyon, su ve çevre kirliliği sorunlarının çözülmesi planlanmaktadır. Havzanın ekolojik dengesini bozmayacak, en uygun ve ekonomik arazi kullanımı planlaması, doğal kaynakların kontrolü ve bu kaynakların etkin bir şekilde kullanılması, meraların ıslahı, düzenli şehirleşme ve sanayileşmenin sağlanması, orman alanlarının belirlenmesi ve izlenmesi projenin diğer bir amaçlarıdır. Projenin tamamlanması ile bölgede;

- Ulaşım, iletişim ve enerji altyapısı güçlendirilecek.
- Planlı kentsel gelişme sağlanacak.
- Kırsal kesime yönelik sağlık ve sosyal hizmetler artırılacak.
- Tarım ve sanayinin entegrasyonu sağlanacak.
- Bölgede turizm çeşitlendirilerek geliştirilecek.
- Bağcılık, meyvecilik, arıcılık ve organik tarım geliştirilecek.
- Hayvan soyları ıslah edilerek hayvancılık geliştirilecek.
- İnşaat ve ulaştırma hizmetleri geliştirilecektir.

ZBK

Proje, Zonguldak, Bartın ve Karabük illerini kapsamaktadır. Bölgede hâkim olan ekonomik etkinlik demir-çelik sanayi ile kömür işletmesidir. Projenin amacı; özel sektöre yeni yatırım alanlarını açmak, uzun ve orta vadeli bölgesel gelişme planı hazırlamak ve bölgede yatırım alanları oluşturmaktır.

Kömür işletmelerinin kapatılması bölge ekonomisine büyük zararlar vereceğinden bu proje ile çeşitli önlemler alınarak tesisin varlığını sürdürmesi planlanmaktadır. Bu amaçla;

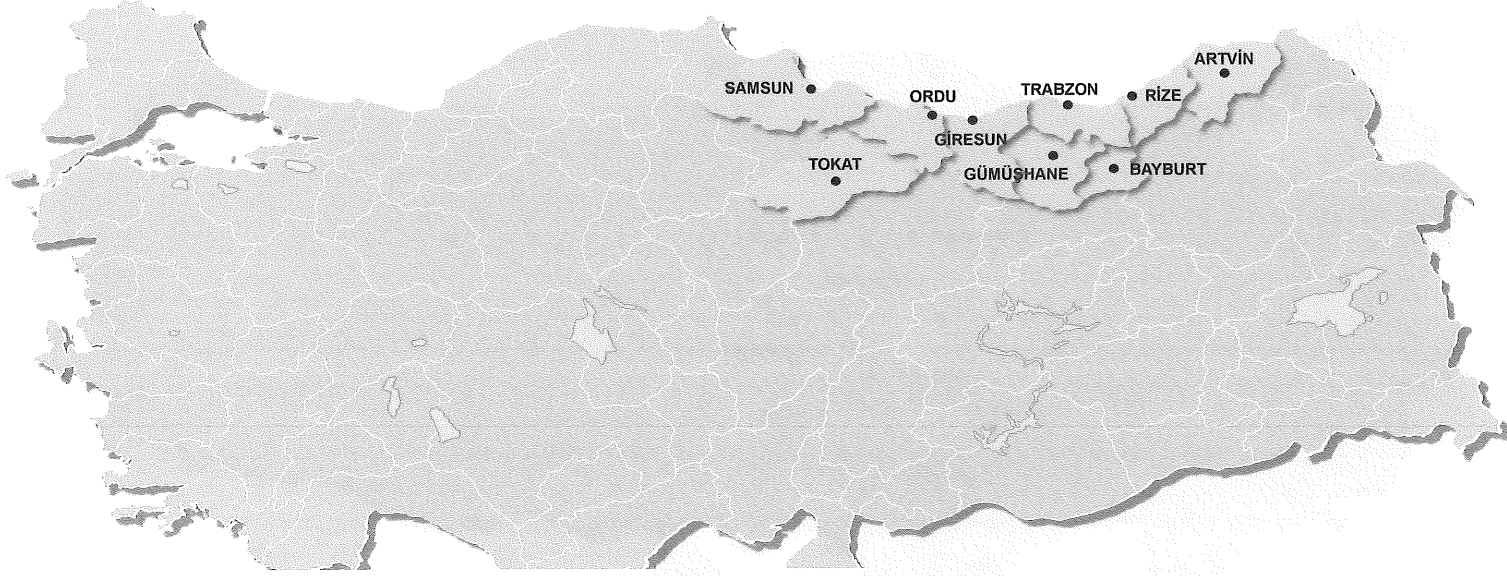
- Üretimde yeni teknik ve yöntemler uygulanmalıdır.
- Verimli üretim damarları seçilmelidir.
- Personel, hizmetiçi eğitime tabi tutulmalıdır.

Proje tamamlandığında;

- KARDEMİR modernize edilecektir.
- Filyos'ta liman yapılacaktır.
- Ereğli ve diğer limanlar ile Karadeniz'e açılma imkânı sağlanacaktır.
- Tarla ürünlerinde çeşitlilik ve verim artışı sağlanacaktır.
- Organize sanayi bölgeleri kurulacaktır.

TÜRKİYE’DE GELİŞİM PROJELERİ

DOKAP

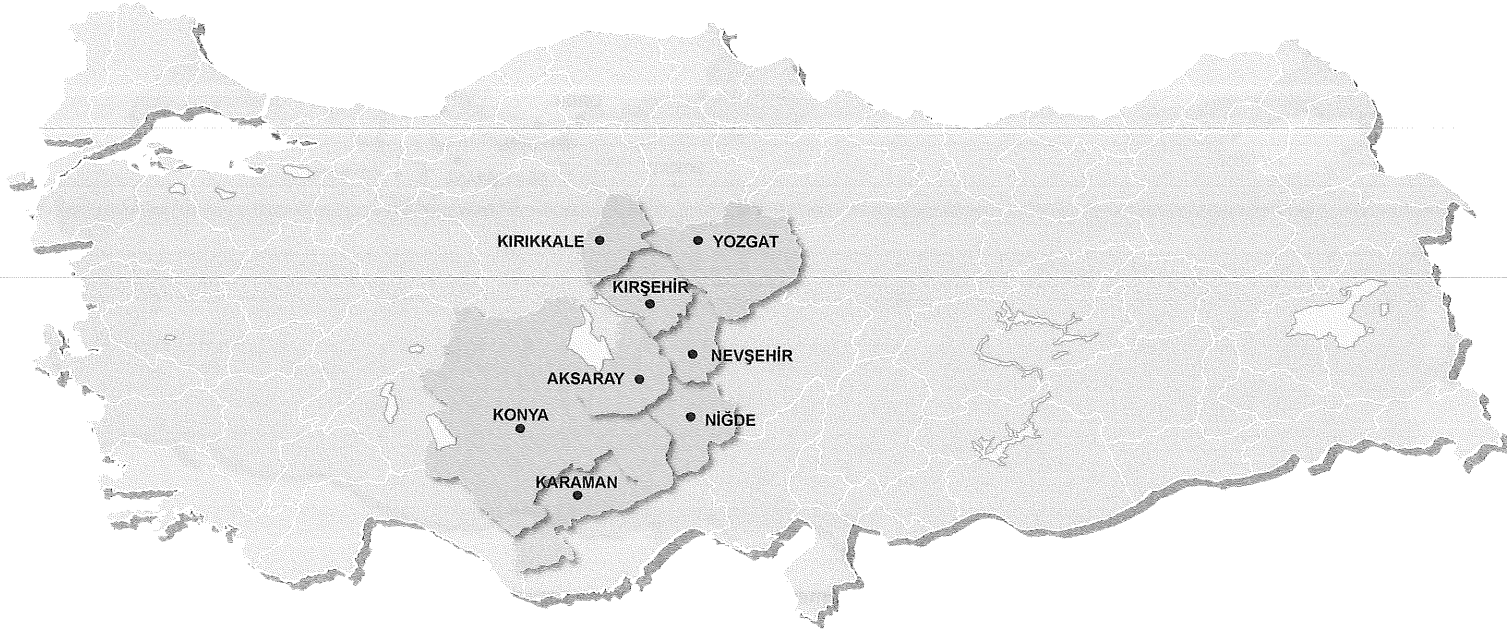
Proje, sosyoekonomik açıdan az gelişmiş olan Doğu Karadeniz’i kapsamaktadır. Bölgenin başlıca sorunları şunlardır:

- İşsizlik ve buna bağlı olarak bölge dışına yapılan göçler
- Kişi başına düşen millî gelirin az olması
- Ekonominin sınırlı sayıda sektöre ve ürüne bağlı olması

Fiziki şartlarının elverişsiz ve ulaşım ağının gelişmemiş olması bölge ekonomisini olumsuz yönde etkileyen faktörlerin başında gelmektedir Projenin başlıca amaçları şunlardır:

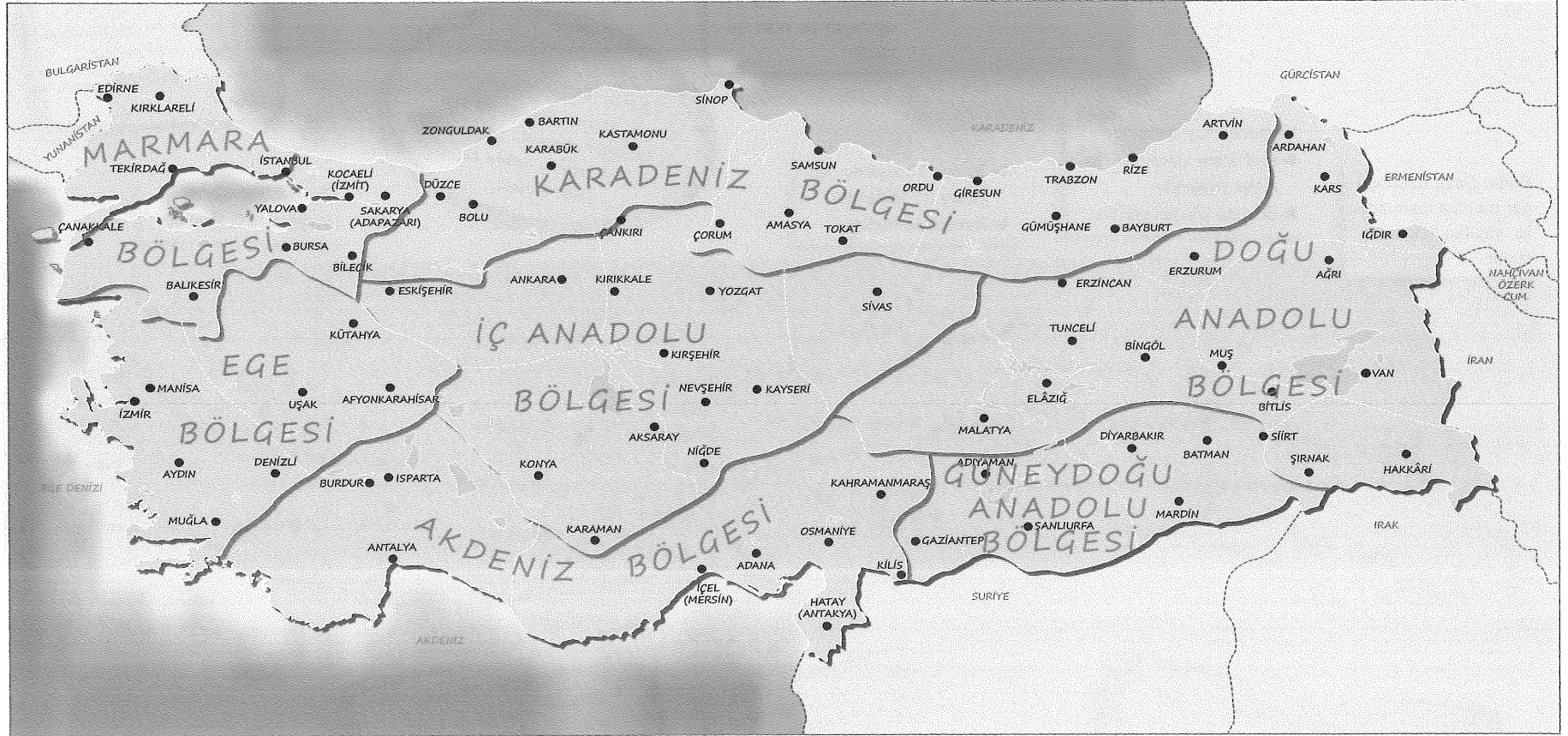
- Ekonomik yapıyı güçlendirmek, gelir düzeyini yükseltmek ve bölge içi gelir dağılımını iyileştirmek,
- Bölge içi farklılıkları en aza indirerek bölgenin sosyal gelişmesini sağlamak,
- Bölgenin doğal kaynaklarını ve çevre kapasitesini koruyarak sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak,
- Ulaşım ve iletişim hizmetlerini güçlendirmek,
- Kıyı kesiminde ürün çeşitliliğini artırmak,
- İç kesimlerde sulamaya bağlı olarak ürün çeşitliliğini arttırmak,
- Mevcut işletmeleri desteklemek ve yeni ürün üreten işletmeler kurmak,
- Turizm faaliyetlerini geliştirmek.

KOP

- GAP’tan sonra en büyük ikinci sulama projesidir.
- Göksu ve Gembos havzalarının suları “Mavi Tünel” adı verilen projeyle Konya Ovası’na ulaştırılmıştır.
- KOP ile yöredeki tarımsal üretimde verim artışı yaşanacaktır.

TÜRKİYE'NİN BÖLGELERİ

KARADENİZ BÖLGESİ

Karadeniz, tuzluluk oranı en az olan denizdir.

ÖSYM'YE UYARLA

Bölgede dağlar kıyı çizgisine paralel uzanır. Dolayısıyla kıyı ile iç kesimler arasında iklim, bitki örtüsü, tarım ürünü çeşidi farkı fazladır.

ÖSYM'YE UYARLA

- Bölgenin en yüksek dağı Kaçkar Dağları'dır.
- Buzul şekillerine rastlanır.

Karadeniz kıyı şeridinde;

- Şelf alanı dardır ve falezler yaygındır.
- Boyuna kıyı tipi görülür.

- Sinop, Türkiye'nin en kuzey uç noktasıdır.
- Tombolo örneğidir.

Bartın Çayı, üzerinde dar da olsa taşımacılık yapılan tek akarsudur.

Türkiye'nin en fazla yağış alan ili Rize'dir.

ÖSYM'YE UYARLA

- Türkiye'de orman arazilerinin en geniş olduğu bölgedir.
- Orman başlangıç sınırının en alçakta olduğu bölgedir (0 m).

Bölgenin yüzey şekillerinin en sade olduğu bölüm Orta Karadeniz'dir.

ÖSYM'YE UYARLA

- Bölgede kıyı ile iç kesimler arasında ulaşım zor, yol yapım maliyeti fazladır.
- Ulaşım geçitlerden sağlanır.

- Doğu-batı yönünde en geniş bölgedir.
- Yerel saat farkı en fazla olan bölgedir.

KARADENİZ BÖLGESİ

ÖSYM'YE UYARLA

- Bölgenin tek doğal limanı Sinop Limanı'dır.
- Cam fabrikası

- Taş kömürü çıkarımı (Zonguldak)
- Demir-çelik işletmesi (Ereğli)
- Demir yolu ulaşımı bulunan liman

- Doğu Karadeniz bölümünün en gelişmiş limanı (Trabzon)
- Uzungöl Yaylası
- Sümela Manastırı

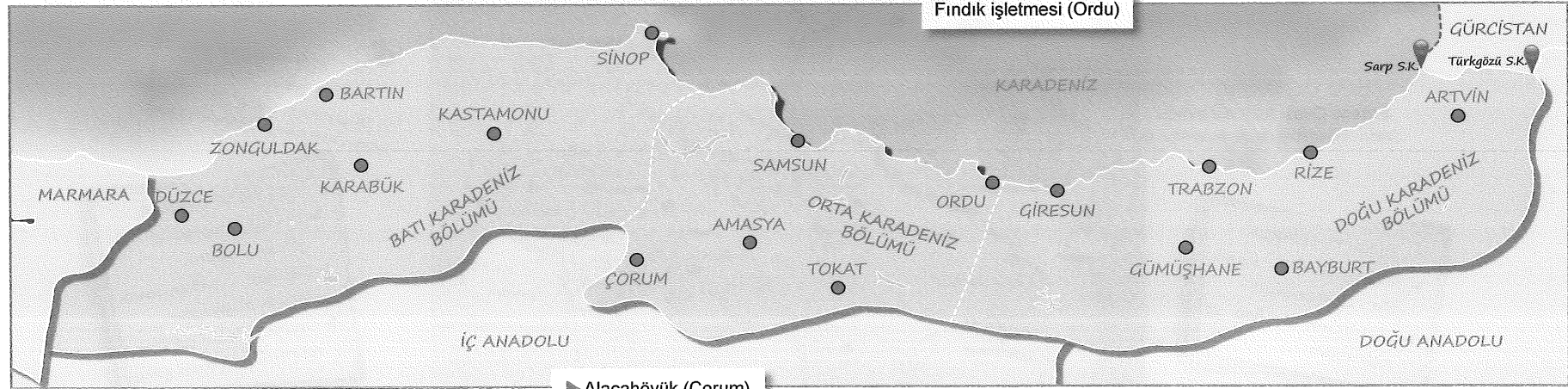
Kümes hayvancılığı (Bolu, Düzce)

- Taşköprü Kâğıt Fabrikası (Zonguldak)
- Bakır madeni (Küre)

- Nüfus miktarı en fazla olan il (Samsun)
- Bölgenin en gelişmiş limanı

- Fındık işletmesi (Giresun)
- Kâğıt fabrikası

- Bakır işletmesi (Murgul) (Artvin)
- Sarp Sınır Kapısı

- Alacahöyük (Çorum)
- Boğazköy

Karaca Mağarası (Gümüşhane)

Balıca Mağarası (Tokat)

- Kış turizmi (Kartalkaya) (Bolu)
- Kümes hayvancılığı

Demir-çelik işletmesi (Karabük)

ÖSYM'YE UYARLA

Çay, fındık ve kenevir üretiminde Türkiye'de birinci olan bölgemizdir.

MARMARA BÖLGESİ

ÖSYM'YE UYARLA
Meriç Nehri, Türkiye-Yu-
nanistan doğal sınırını
oluşturur.

Bölgenin en fazla yağış
alan yeri Yıldız Dağları'dır.

Büyük Çekmece, Küçük Çek-
mece, Durusu gölleri kıyı set
gölleridir (lagün).

Bölgede kışların en sert
geçtiği yer Ergene'dir.

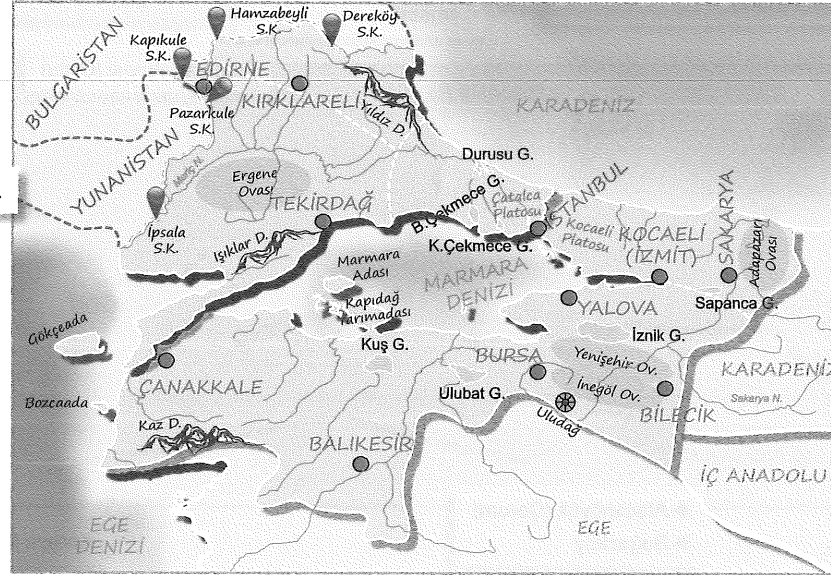
İstanbul Boğazı ria kıyı ti-
pine örnektir.

Ergene Ovası tektonik ovadır.

Türkiye'de deniz seviye-
sine en yakın olan ova
Adapazarı Ovası'dır.

ÖSYM'YE UYARLA
► Türkiye'nin en büyük
adası Gökçeada'dır.
► Türkiye'nin en batı uç
noktasıdır.

ÖSYM'YE UYARLA
► Uludağ, bölgenin en
yüksek dağıdır.
► Derinlik volkanizması
sonucu oluşmuştur.
► Üzerinde buzul şekilleri-
ne rastlanır (buzul gölü).

Bölgede dalga ve akın-
tılarının etkili olmasından
dolayı delta ovası olu-
şumu zordur.

Kaz Dağları kırılma sonucu
oluşmuştur (horst).

Kapıdağ Yarımadası
tombolodur.

Sapanca, İzmit, Ulubat,
Manyas gölleri tektonik
göllerdir.

MARMARA BÖLGESİ

- Bölgenin en tenha nüfuslu yeri (Kırklareli)
- Alpulu Şeker Fabrikası
- Doğal gaz çıkarımı (Hamitabat)

ÖSYM'YE UYARLA

Avrupa bağlantısındaki en işlek sınır kapısı Kapıkule Sınır Kapısı'dır.

İstanbul limanları ithalat ve ihracatta birincidir.

En fazla yolcu sayısına sahip hava limanı İstanbul Hava Limanı'dır.

- İçki fabrikası (Tekirdağ)
- Türkiye'nin en büyük konteyner limanı

- Otomotiv (Kocaeli)
- Tersane
- İPRAŞ Rafinerisi

Otomotiv ve vagon endüstrisi (Sakarya)

İçki, konserve ve seramik fabrikası (Çanakkale)

ÖSYM'YE UYARLA

- Yalova, Türkiye'de yüz ölçümü en küçük olan ildir.
- Nüfus yoğunluğu fazladır.

ÖSYM'YE UYARLA

Kanola (kolza), pirinç, ay-şişeği, kivi ve şeftali üretiminde Türkiye'de birinci olan bölgemizdir.

Kazdağı Millî Parkı (Balıkesir)

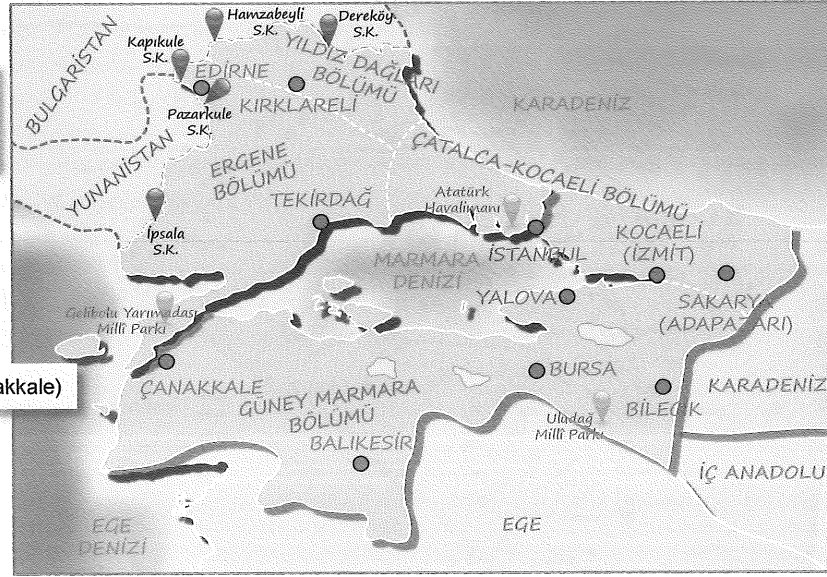
- Bor madeni (Balıkesir)
- Kâğıt fabrikası
- Bandırma Bor İşletmesi

- Dokuma, otomotiv, konserve, mobilya fabrikaları (Bursa)
- Ovaakça Termik Santrali (doğal gaz)

Seramik sanayisi (Bilecik)

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye'nin aritmetik (393 kişi) ve fizyolojik (1124 kişi) nüfus yoğunluğu en yüksek bölgemizdir.

EGE BÖLGESİ

Bölgenin dağları orojenik hareketlerle kırılma sonucunda oluşmuş olup kıyı çizgisine dik uzanır.

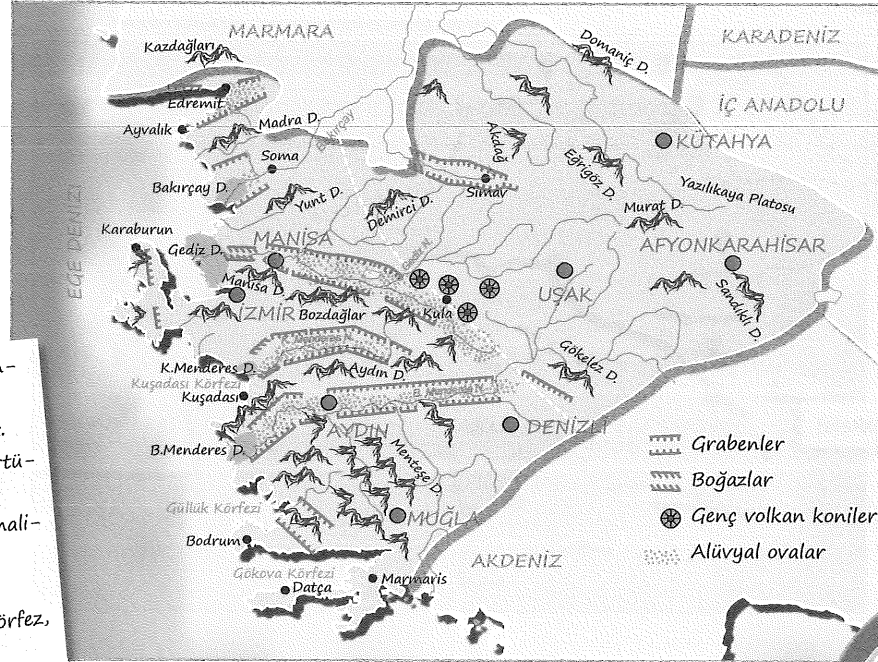
- ▶ Doğu-batı yönünde ve kıyıya dik uzanan dağlar yer alır.
- ▶ Dağlar arasında verimli tarım alanları uzanır.
- ▶ Kıyının en dağlık yeri Menteşe dağlık yöresidir.

- Ege Bölgesi'nde dağlar kıyı çizgisine dik uzandığı için;
- ▶ Denizel etki iç kesimlere kadar sokulabilir.
 - ▶ Kıyı ile iç kesimler arasında iklim, bitki örtüsü ve tarım ürünü çeşidi farkı azdır.
 - ▶ İç kesimlerle ulaşım kolay, yol yapımı maliyeti azdır.
 - ▶ Enine kıyı tipi görülür.
 - ▶ Ege kıyılarında girinti-çıkıntı, koy-körfez, doğal liman sayısı fazladır.
 - ▶ Kıta sahanlığı (şelf alanı) geniştir.

Ege'de kırılma sonucunda oluşan dağların arasında alüvyal kaplı graben ovaları bulunmaktadır. Bunlar: Bakırçay, Gediz, Küçükmenderes ve Büyükenderes'tir.

- ▶ Manisa'nın Kula ilçesinde küçük volkan konileri yer alır.
- ▶ Türkiye'nin en genç volkanik arazisi ve tek jeoparkıdır.

Alüvyal set gölleri yer alır (Bafa [Çamiçi], Marmara Gölü).

Menteşe Dağları kıyı çizgisine paralel olarak uzanır.

Edremit Körfezi ile Menteşe yöresi arası enine kıyı tipi, Menteşe yöresi kıyıları ise (Fethiye-Köyceğiz) ria kıyı tipi örnekleridir.

- ▶ Bölgenin kıyılarında Akdeniz iklimi görülür.
- ▶ Bitki örtüsü makidir.
- ▶ Menteşe yöresi, bölgede yağış miktarı ve orman alanının en fazla olduğu yerdir.
- ▶ İzmir ve çevresinde deniz meltemi rüzgârlarına imbat rüzgârları denir.
- ▶ Menteşe yöresinde (Fethiye-Köyceğiz) siğla (amber ağacı, günlük ağacı) ormanları görülür.

ÖSYM'YE UYARLA
Türkiye'de kırıklı yapının en fazla olduğu bölgedir.

ÖSYM'YE UYARLA
Kıta sahanlığının geniş olması ve dalga ve akıntıların etkili olması ile Türkiye'de delta ovasının en fazla olduğu bölgedir (Bakırçay, Gediz, Küçükmenderes ve Büyükenderes).

EGE BÖLGESİ

- Menteşe yöresinde demir yolu ulaşımı bulunmaz.
- Türkiye'de ilk demir yolu ulaşımı İzmir-Aydın illeri arasında kurulmuştur.
- İzmir Limanı Türkiye'nin en önemli ihracat limanıdır.
- Afyon ili, Ege ulaşım yollarının kavşak noktasıdır.

- Zeytin, Ege kıyılarının tamamında özellikle Edremit, Ayvalık, Burhaniye yörelerinde üretilir.
- Üzüm, Manisa ve İzmir yörelerinde üretilir.
- Tütün, Manisa ve İzmir yörelerinde üretilir.
- Susam; Manisa, Muğla ve Uşak çevresinde üretilir.

ÖSYM'YE UYARLA
 Keten (%71), incir, tütün, susam, haşhaş, üzüm ve zeytin üretiminde Türkiye'de birinci olan bölgemizdir.

- Arıcılık: Menteşe yöresi, Muğla
- Küçükbaş hayvancılık: İç Batı Anadolu bölümünde gelişmiştir.
- Kültür balıkçılığı: Bölgede koy ve körfez sayısı fazla olduğu için kültür balıkçılığı gelişmiştir.
- Keçi yetiştiriciliği: Menteşe Yöresi
- Kümes ve besi hayvancılığı: İzmir ve Manisa çevresinde yapılır. Türkiye'de kümes hayvancılığının en fazla yapıldığı il Manisa'dır.

- ÖSYM'YE UYARLA**
- Turizm gelirlerinde 2. sırada olan bölgedir.
 - Deniz ve kaplıca turizminde birinci sıradadır.
 - Bölgenin yükselti ortalaması fazla olmadığı için kış turizmi gelişmemiştir.

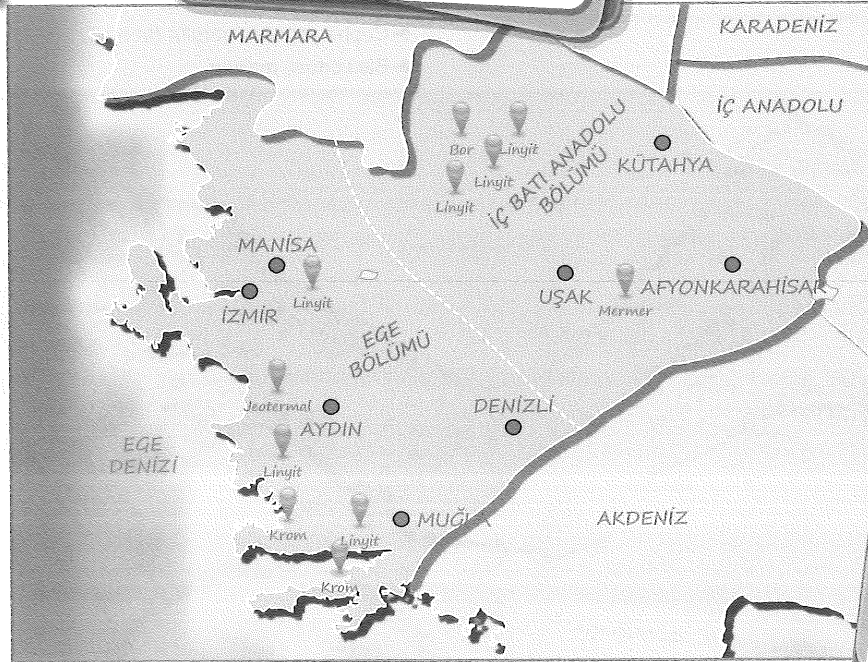
- Nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamasının üzerindedir.
- Bölgede nüfus Kıyı Ege bölümünde toplanmıştır (İzmir, Manisa, Aydın çevresi)
- Bölgede nüfusun en tenha olduğu yer Menteşe yöresidir (Muğla).

Haşhaş, Afyon, Denizli ve Uşakta; keten, Afyon'da üretilir.

- Türkiye'de termik santral sayısının en fazla olduğu bölgedir (kaliteli linyit yataklarının yaygınlığı).
- Türkiye'de rüzgâr enerjisi üretiminin en fazla olduğu bölgeler Ege ve Marmara bölgeleridir.

- ÖSYM'YE UYARLA**
- Elektrik santralleri**
- Linyitle çalışanlar:
 - * Kütahya (Tunçbilek ve Seyitömer)
 - * Manisa (Soma)
 - * Muğla (Yatağan ve Gökova)
 - Jeotermalle çalışanlar:
 - * Aydın (Germencik)
 - * Denizli (Sarayköy)
 - Doğal gazla çalışan:
 - * İzmir (Aliğa)

- Uşak: Şeker fabrikası
- Kütahya: Seramik, porselen, çiniler
- Aydın-Denizli: Dokuma endüstrisi
- İzmir: Dokuma, ilaç, seramik, otomotiv, sigara, kâğıt, demir-çelik, beyaz eşya, Aliğa Petrol Rafinerisi

AKDENİZ BÖLGESİ

ÖSYM'YE UYARLA

- ▶ Orojenik hareketlerle kıvrılma sonucu oluşan ve kıyı çizgisine paralel olarak uzanan Toros Dağları yer alır.
- ▶ En yüksek yeri Orta Toroslar üzerindeki Aladağlar'dır.
- ▶ Bolkar ve Aladağlar üzerinde buzul şekillerine rastlanır.

- ▶ Türkiye'de doğal gölün en fazla olduğu bölgedir.
- ▶ Karstik göller: Salda, Suğla, Avlan, Kestel, Kovada...
- ▶ Tektonik göller: Beyşehir, Eğirdir, Burdur, Acıgöl (Bu göllerin oluşumunda karstik olaylar da etkili olduğu için karma göller [teknokarst] olarak da adlandırılırlar.)
- ▶ Beyşehir ve Eğirdir göllerinin suları yer altı akarsuları ile dışarı aktığı için tatlıdır.
- ▶ Köyceğiz Gölü alüvyal set gölüdür.

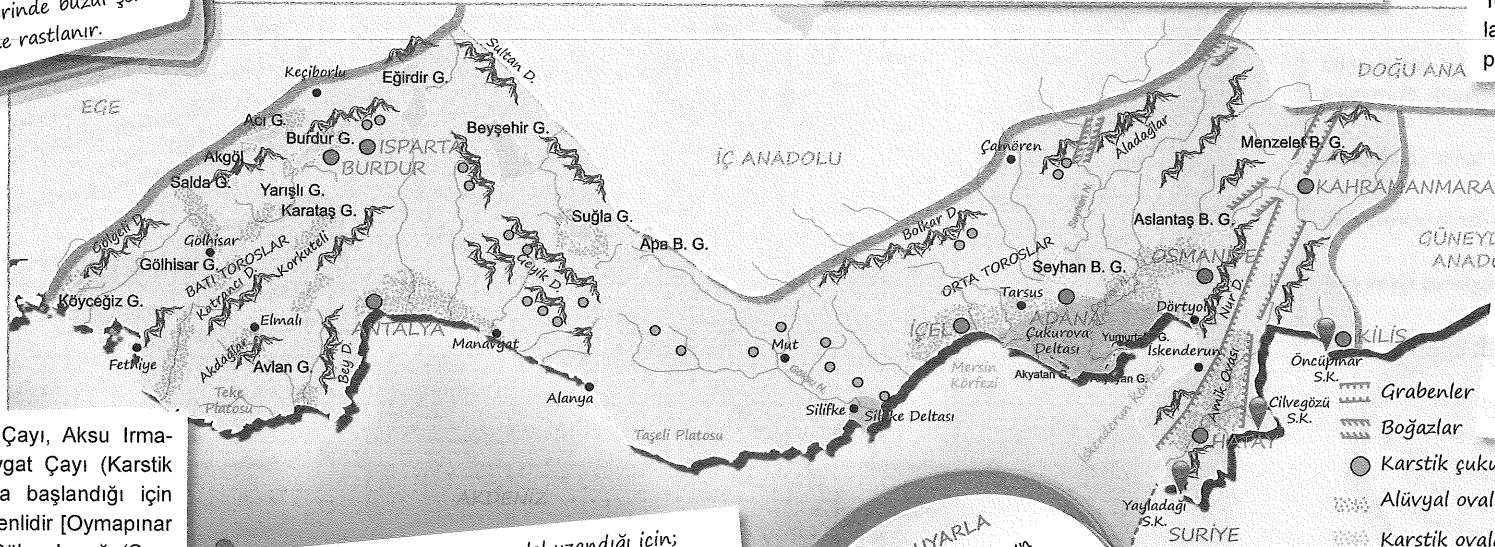
- ▶ Bölgenin kıyılarında Akdeniz iklimi görülür.
- ▶ Kışların en ılık geçtiği bölgedir.
- ▶ Kar yağışı ve don olaylarının en az görüldüğü bölgedir.
- ▶ Yaz mevsiminin en erken başlayıp en geç bittiği bölgedir.
- ▶ Yıllık sıcaklık ortalamalarının en fazla olduğu bölgedir.
- ▶ Mutlak nemin en fazla olduğu bölgedir.
- ▶ En fazla yağış kış, en az yağış yaz mevsiminde düşer.
- ▶ Cephe yağışları görülür (frontal).
- ▶ Bitki örtüsü makidir.

ÖSYM'YE UYARLA

Karstik ovaları (polye)

- T efenni
- A cıpayam
- K estel
- K orkuteli
- E lmalı

Teke ve Taşeli platoları yer alır (Karstik platolardır.).

Dalaman Çayı, Aksu Irmağı, Manavgat Çayı (Karstik kaynaklarla başlandığı için rejimi düzenlidir [Oymapınar Barajı].), Göksu Irmağı (Seyhan Barajı), Seyhan Irmağı, Ceyhan Irmağı (Sır, Aslantaş, Menzelet, Berke barajları), Asi (Türkiye sınırları içinden Akdeniz'e dökülür.)

Toros Dağları kıyı çizgisine paralel uzandığı için;

- ▶ Denizel etki iç kesimlere giremez.
- ▶ Kıyı ile iç kesimler arasında iklim, bitki örtüsü ve tarım ürünü çeşidi farkı oldukça fazladır.
- ▶ İç kesimlere ulaşım zor, yol yapım maliyeti fazladır.
- ▶ İç kesimlere ulaşım geçitlerden sağlanır.
- ▶ Boyuna kıyı tipi görülür ve kıyılarda girinti-çıkıntı, koy-körfez, doğal liman sayısı azdır.
- ▶ Kıta sahanlığı (shelf alanı) dardır.

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye'de geçit sayısının en fazla olduğu bölgedir (Antal-Silifke'yi Karaman'a Sertavul Geçidi, Adana ve Mersin'i İç Anadolu'ya Gülek Geçidi, Belen Geçidi Antakya'ya Belen Geçidi bağlar.

Göksu Irmağı'nın denize döküldüğü yerde Silifke delta ovaları, Seyhan ve Ceyhan ırmaklarının denize döküldüğü yerde Çukurova deltası oluşmuştur (Türkiye'nin en büyük delta ovaları).

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye'de karstik arazinin en yaygın olduğu bölgedir (Teke, Taşeli, Göller yöresi).

AKDENİZ BÖLGESİ

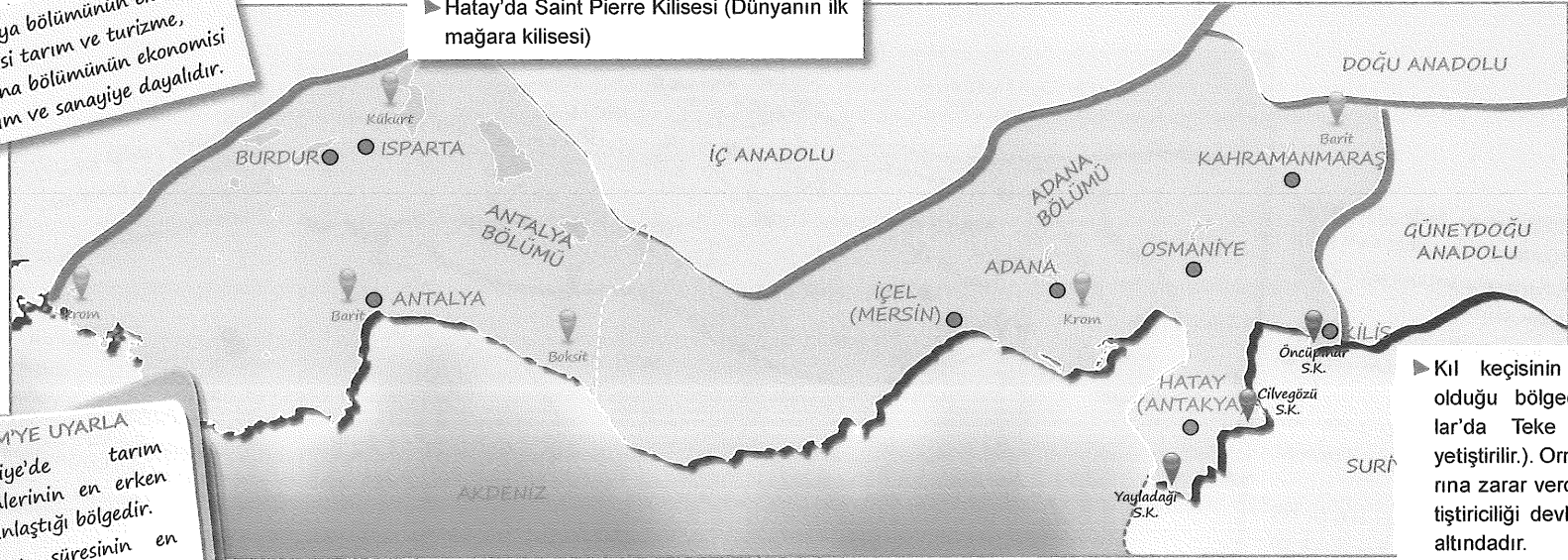
- Nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamasının altındadır.
- Bölgede nüfus yoğunluğu Adana Bölümünde toplanmıştır (Adana, Mersin, İskenderun çevresi).
- Bölgede nüfusun en tenha olduğu yerler Teke ve Taşeli yöreleridir.
- Adana Çukurova pamuk tarımına bağlı olarak, Antalya turizme bağlı olarak mevsimlik göç alır.

Antalya bölümünün ekonomisi tarım ve turizme, Adana bölümünün ekonomisi tarım ve sanayiye dayalıdır.

- Türkiye'de ekonomik gelirleri içerisinde turizmin payının en fazla olduğu yer Antalya bölümüdür.
- Burdur'da İnsuyu Mağarası
- Antalya'da Karain ve Damlataş mağaraları
- Mersin'de Yedi Uyurlar Mağarası, Cennet-Cehennem Obruğu, Kız Kalesi
- Antalya'da Aspendos Tiyatrosu, Köprülü Kanyon Millî Parkı, Beydağları (Olimpos) Millî Parkı, Manavgat, Düden, Kurşunlu şelaleleri, Saklıkent Kayak Merkezi
- Hatay'da Saint Pierre Kilisesi (Dünyanın ilk mağara kilisesi)

- Dalaman: Kâğıt fabrikası
- Antalya: Ferro-krom işletmesi
- Isparta: Gül yağı endüstrisi, halıcılık, kükürt işleme tesisi
- Seydişehir: Alüminyum işletmesi
- Mersin: Taşucu Kâğıt Fabrikası, cam fabrikası ve Ataş Petrol Rafinerisi
- Adana: Dokuma, yağ, sigara, otomotiv
- İskenderun: Demir-çelik endüstrisi

Teke ve Taşeli yörelerine demir yolu ulaşımı bulunmaz.
Bölgenin kıyılarındaki yalnızca Mersin, Adana ve İskenderun'a demir yolu ulaşımı bulunur.

ÖSYM'YE UYARLA

- Türkiye'de tarım ürünlerinin en erken olgunlaştığı bölgedir.
- Tarım süresinin en uzun olduğu bölgedir.
- Yaz mevsimi uzun sürdüğü ve sulama olanakları fazla olduğu için yılda birden fazla ürün alınabilir.

- Muz (%99): Alanya ve Anamur çevresi (fön rüzgârının etkisine bağlı olarak)
- Gül (%95): Göller yöresi, Isparta
- Turuncgil (%90): Bölgenin kıyılarında yetiştirilir. Kış ılıklığı ister.
- Soya fasulyesi (%94): Adana Çukurova çevresinde sulamaya bağlı olarak yetiştirilir.
- Yer fıstığı (%84): Adana ve Osmaniye
- Seracılık: Birinci sıradadır.
- Elma (%41)

ÖSYM'YE UYARLA

Türkiye'nin ilk nükleer santrali (Rusya Federasyonu tarafından) Mersin Akkuyu'da kurulacaktır.

- Kıl keçisinin en fazla olduğu bölgedir (Toroslar'da Teke yöresinde yetiştirilir.). Orman alanlarına zarar verdiği için yetiştiriciliği devlet kontrolü altındadır.
- Göller yöresinde küçükbaş hayvancılık, Adana, Mersin çevresinde ise kümes ve besi hayvancılığı yaygındır.

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ

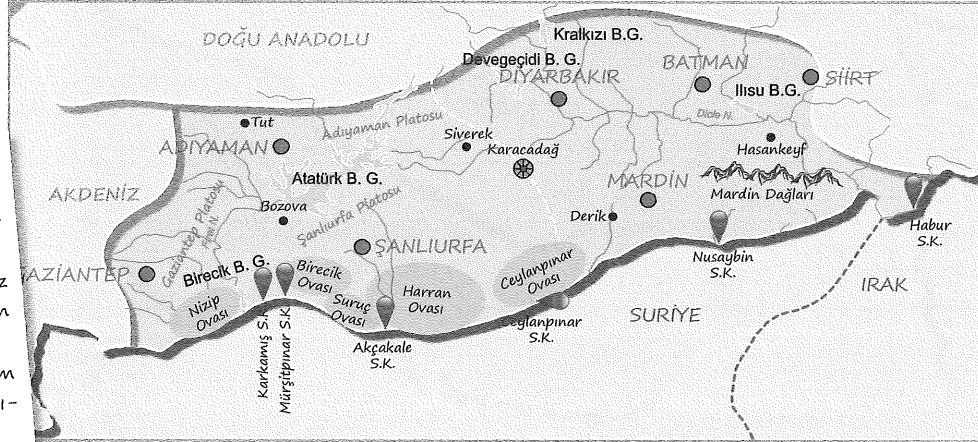
- Plato tabanlarında (Orta Fırat bölümü) terra-rossa yaygındır.
- Dicle bölümünde orta kuşak step toprağı vardır.

ÖSYM'YE UYARLA

- Bölgede Azaplı, İneklı ve Gölbaşı gölleri bulunur.
- Doğal göllerin bu kadar az olması tektonik depresyon (çukur) eksikliğidir.

Birecik Barajı Zeugma Antik Kenti'nin sular altında bırakmıştır (Belkis Harabeleri)

- Yaz sıcaklıkları en fazla olan bölgemizdir (enlem, karasallık, sam yeli).
- Yıllık buharlaşma potansiyeli en yüksek bölgemizdir.
- Mutlak nem oranı düşük fakat yaz aylarında maksimum nem oranı en yüksek bölgemizdir.
- Yıllık yağış miktarı 400-1200 mm arasındadır. En kurak yer Ceylanpınar çevresidir.
- Bölge bağıl nemin en az olduğu bölgelerimizden biri iken bulutluluk yönünden ülkemizin en düşük alanıdır.
- Gaziantep ve Şanlıurfa platolarında meşe ve kızılçam ormanları ile maki kalıntıları varır Dicle bölümü doğal bozkırın yayılış alanıdır.
- Bölgenin %6'sı ormanlarla kaplıdır (Türkiye sonuncusu).

Hasankeyf'i sular altında bırakacak olan baraj İlisu Barajı'dır.

4. Jeolojik Zaman'da 2. (Kuvaterner) oluşan Karacadağ basık volkan konisi, Türkiye'nin tek Hawaii (kalkan) volkanizması örneğidir.

- Adıyaman, Gaziantep ve Şanlıurfa platoları, tabaka düzlüğü platolara örnektir.
- Bölgede bulunan Atatürk, Kralkızı, Batman, Devegeçidi, Dicle, İlisu, Karkamış, Batman barajları GAP kapsamındadır.
- Doğal göl oluşumu en az olan bölgedir.

Ceylanpınar, Harran, Nizip, Altınbaşak ovaları iç ova olmalarına rağmen, fiziki bir haritada yeşil ve tonları ile gösterilen ova örneklerimizdir.

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ

- ▶ GAP ile ekim alanı genişleyen tarım ürünleri: Pamuk, mısır, ayçiçeği, sebze
- ▶ GAP ile ekim alanı daralan tarım ürünleri: Mercimek, nohut, buğday
- ▶ GAP'ta "salma sulama"dan "damla sulama"ya geçilmesi verimi artırmıştır.
- ▶ 2021 TÜİK verilerine göre Şanlıurfa pamuk ve Antep fıstığı üretiminde Türkiye birincisidir.
- ▶ Adıyaman, Gaziantep ve Şanlıurfa çevresinde son yıllarda tütün ekim alanları artmıştır. zeytin ve fıstık ekim alanları artmıştır.

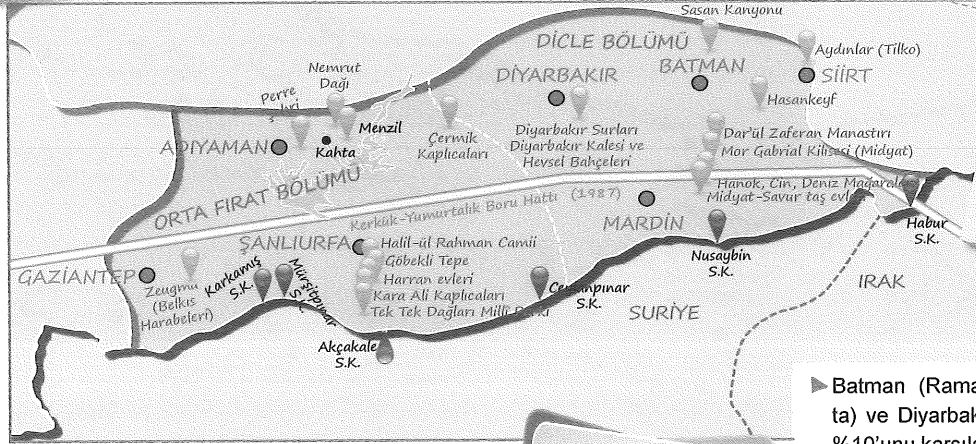
ÖSYM'YE UYARLA
 Şeker pancarı bölgede ekilmemektedir. Bunun temel sebebi GAP'tan önce sulama iken GAP'tan sonra daha iyi geliren ürünlerin ekilmesidir.

Adıyaman, Şanlıurfa il merkezlerinde demir yolu hattı yoktur.

ÖSYM'YE UYARLA
 Ege Bölgesi ile birlikte kış turizm alanı (kayak merkezi) olmayan bölgedir.

2013-2023 kapsamında geliştirilmesi planlanan turizm kenti, Kahta.

ÖSYM'YE UYARLA
 Bölge, kırmızı mercimek, antepfıstığı, pamuk, mısır ve sarımsak üretiminde birinci sıradadır.

En çok ticari ilişkide bulunduğumuz komşumuz Irak ile kullandığımız sınır kapısı Habur Sınır Kapısı'dır.

GAP Havalimanı, Türkiye'de yük taşıma, boşaltma, depolama ve yükleme kapasitesi en yüksek olan havalimanıdır.

- ▶ Bölgede en fazla Karaman, Şanlıurfa'da ise ivesi denilen koyun ırkları yetiştirilmektedir.
- ▶ Bölgenin kuzeyinde bulunan Toros eteklerinde kıl keçisi, Siirt çevresinde tiftik keçisi yetiştirilir.
- ▶ 2021 TÜİK verilerine göre yaş koza üretiminde Diyarbakır (Kulp) 1. sırada iken Antalya 2. sıraya gerilemiştir.
- ▶ Bölgede Siirt Pervari çevresinde arıcılık gelişmiştir.
- ▶ Bölgedeki barajlarda tatlı su balıkçılığı yapılmaktadır.
- ▶ Şanlıurfa'da haralarda (at çiftliği) safkan Arap atları yetiştirilmektedir.

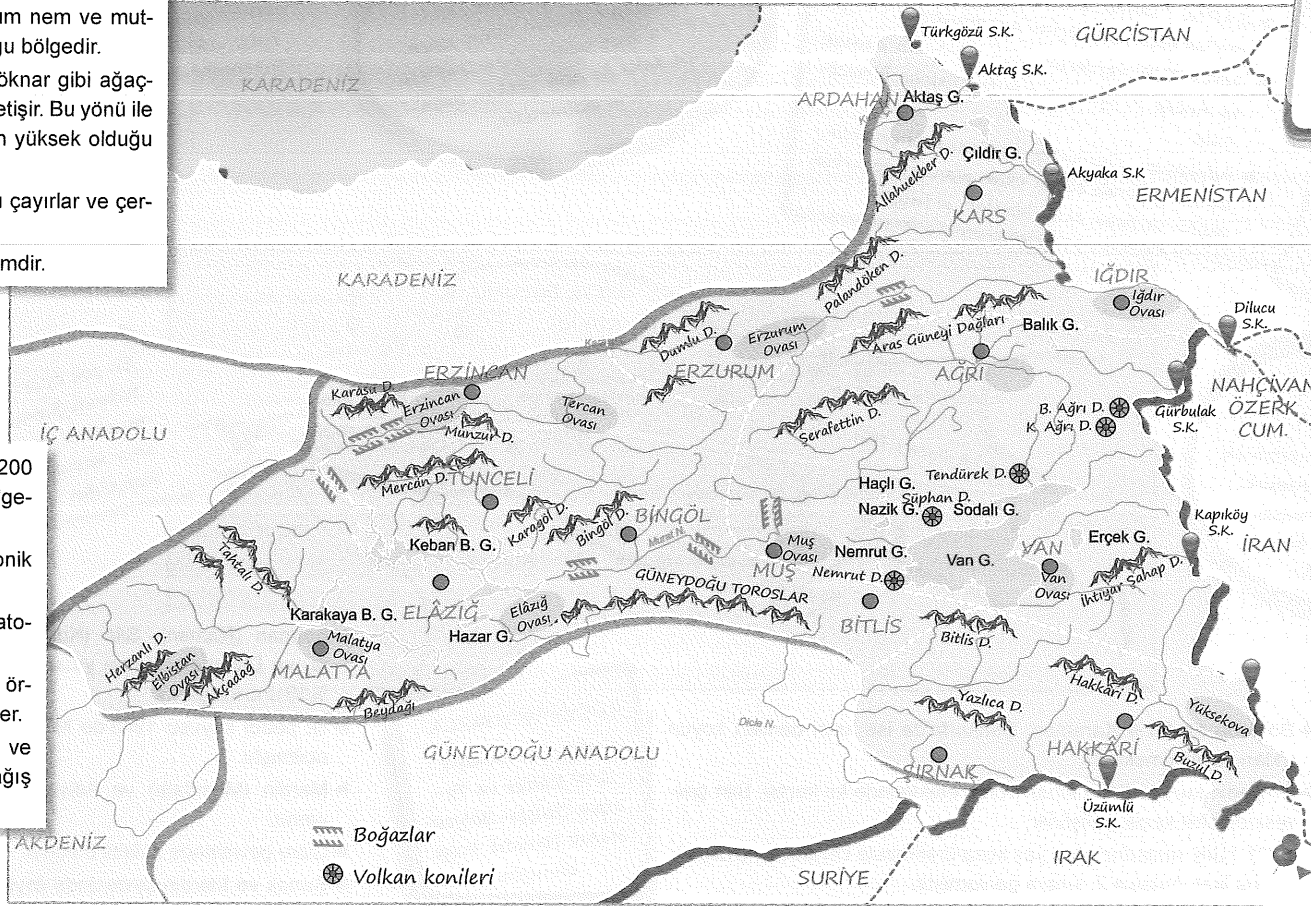
ÖSYM'YE UYARLA
 Bölgenin tamamı GAP Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi olarak tematik bölge olmuştur.

- ▶ Batman (Raman), Siirt (Kurtalan), Adıyaman (Kahta) ve Diyarbakır petrol yataklarıdır (Toplam ihtiyacın %10'unu karşılar).
- ▶ İlk petrol kuyusu 1948'de MTA tarafından Raman'da açılmıştır.
- ▶ Mardin (Mazıdağı) ve Adıyaman'da fosfat yatakları vardır.
- ▶ Cizre çevresinde asfaltit bulunur.
- ▶ Şırnak ve Mardin çevresinde linyit; Gaziantep ve İslahiye'de krom, bakır, kurşun ve çinko yatakları vardır.
- ▶ Diyarbakır'da kaya gazı yatakları tespit edilmiştir.
- ▶ Kerkük-Yumurtalık boru hattı 1987'de açılmıştır. Bu hatla ilgili güvenlik problemi çoktur.

DOĞU ANADOLU BÖLGESİ

- Türkiye'de sıcaklık farkı en fazla olan karasal iklim bölgesidir.
- Yıl boyunca maksimum nem ve mutlak nemin en az olduğu bölgedir.
- Sarıçam, karaçam, göknar gibi ağaçlar 2900 m'ye kadar yetişir. Bu yönü ile orman üst sınırının en yüksek olduğu bölgedir.
- Erzurum-Kars bölümü çayırlar ve çernozyomlarla kaplıdır.
- Akarsu erozyonu hâkimdir.

- Ortalama yükseltisi 2200 m ile en yüksek bölge-mizdir.
- Ovalar genelde tektonik senklinaldır.
- Platolar, lav örtülü platolardır.
- Hazar hariç göller, lav örtülü göller grubuna girer.
- Iğdır, Malatya, Elâziğ ve Van ovaları en az yağış alan ovalardır.

ÖSYM'YE UYARLA
Türkiye'de en fazla yağış yaz mevsiminde alan tek bölüm Erzurum-Kars bölümüdür.

- Yukarı Murat-Van bölümü Türkiye'nin ikinci göller yöresi sayılır.
- Genç volkan konileri IV. Jeolojik Zaman'da oluşmuştur.

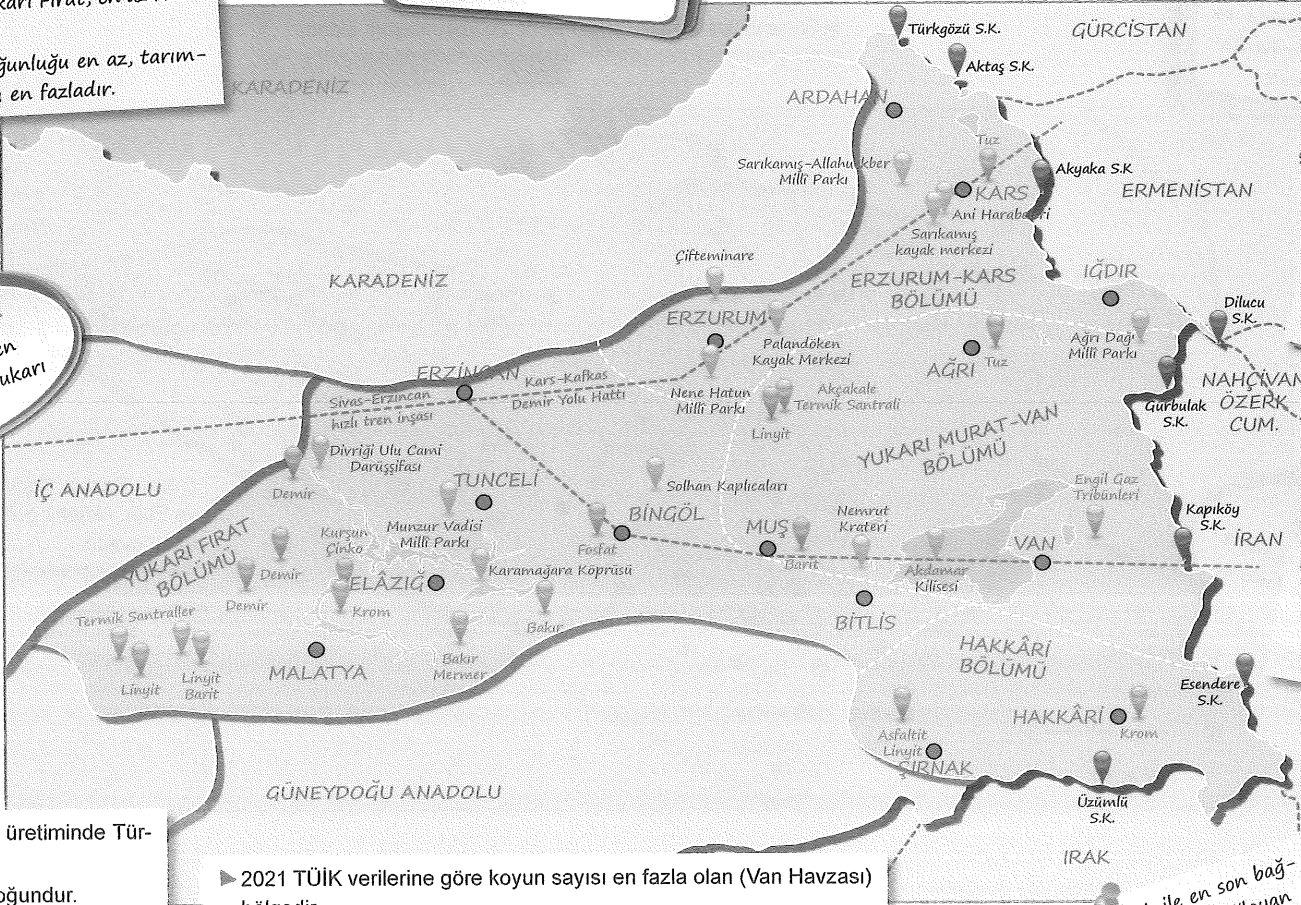
- Hakkâri bölümü, bölgenin en engebeli bölümüdür.
- En çok yağış alan bölümdür.

DOĞU ANADOLU BÖLGESİ

- ▶ Doğal nüfus artış hızı en yüksek bölgedir.
- ▶ En fazla göç veren ve toplam nüfusu en az olan bölgedir.
- ▶ En yoğun bölüm Yukarı Fırat, en az Hak-kâri bölümüdür.
- ▶ Aritmetik nüfus yoğunluğu en az, tarım-sal nüfus yoğunluğu en fazladır.

ÖSYM'YE UYARLA
Türkiye'nin en az nüfusa sahip olan ili Tunceli'dir.

ÖSYM'YE UYARLA
Maden çeşitliliği en fazla olan bölüm Yukarı Fırat'tır.

İran ile en çok kullanılan sınır kapısı Gürbulak Sınır Kapısı'dır.

İçinden sadece demir yolu geçen sınır kapısı Kapıköy Sınır Kapısı'dır.

İrak ile en son bağlantımızı sağlayan Üzümlü sınır kapısı 2014 yılında açılmıştır.

- ▶ Bölge, kayısı ve ceviz üretiminde Türkiye birincisidir.
- ▶ İlkel tarım metodları yaygındır.
- ▶ Yıllık hasadın en az, tarım süresinin en kısa olduğu bölgedir.

- ▶ 2021 TÜİK verilerine göre koyun sayısı en fazla olan (Van Havzası) bölgedir.
- ▶ Iğdır'da yaş koza (ipek böceği) üretimi vardır.
- ▶ Erzurum, Kars ve Ardahan'da büyükbaş hayvan meracılığı yapılır.
- ▶ Hakâri, Bitlis, Van, Erzurum ve Bingöl arıcılıkta önemlidir.

İÇ ANADOLU BÖLGESİ

ÖSYM'YE UYARLA

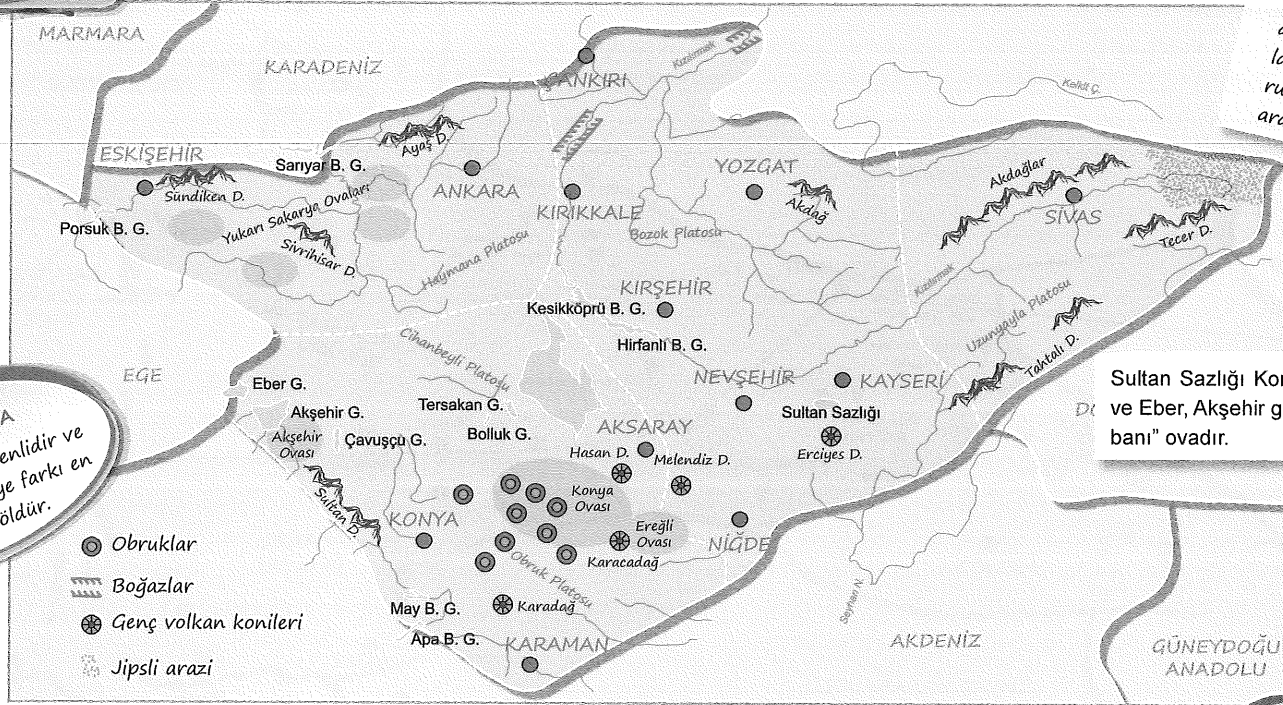
- Bölge platoları tabaka düzlüğüdür.
- Türkiye'de en fazla plato bu bölgededir ve fiziki bir haritada da sarı renkle gösterilir.

- Yıllık yağış miktarı en az olan bölgedir.
- Yıl boyunca bağıl nemi en düşük bölgedir.
- En yaygın ağaç türü meşedir.
- Antropojen bozkırın en çok olduğu alandır.
- Sivas'ın jipsli arazisi endemilerin en yoğunlaştığı alandır.

Alçı taşı denen jipsli arazi, kalkerden sonra lapy, dolin-uvala ve obruk oluşumuna en uygun arazidir.

Sultan Sazlığı Konya, Ereğli, Aksaray ovaları ve Eber, Akşehir göllerinin çevresi "eski göl tabanı" ovadır.

ÖSYM'YE UYARLA
Tuz Gölü tektonik kökenlidir ve Türkiye'de yıllık seviye farkı en belirgin olan göldür.

İç Anadolu ovalarının ortalama yükseltisi 800 m'dir. Bu duruma epirojenez etkilidir.

- Bölgenin en dağlık bölümü, Yukarı Kızılırmak bölümüdür.
- İç Anadolu'da en fazla yağış bu bölüme düşer.

İÇ ANADOLU BÖLGESİ

2021 TÜİK verilerine göre Konya, büyükbaş hayvan üretiminde, Ankara ise tiftik keçisi üretiminde birinci sıradadır.

ÖSYM'YE UYARLA

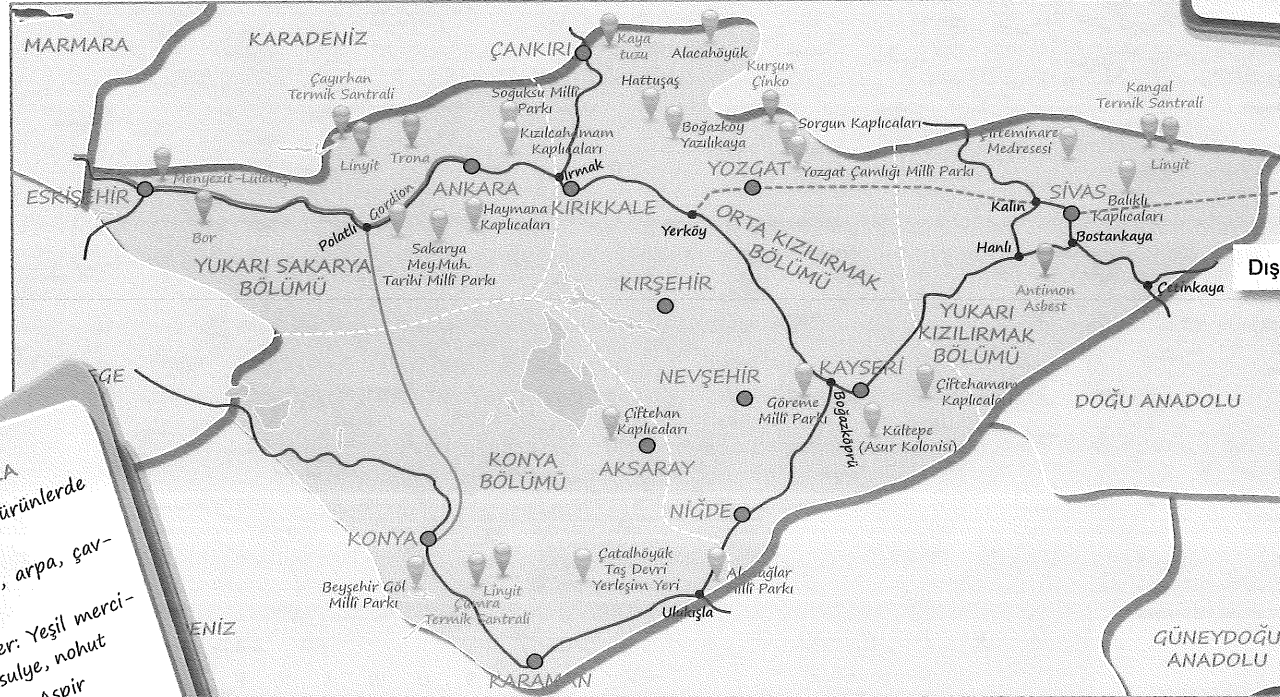
- Aritmetik nüfus yoğunluğu ülke ortalamasının altındadır.
- Fizyolojik ve tarımsal nüfus yoğunluğu en az olan bölgemizdir.

Dışarıdan göç alan bir bölgedir.

ÖSYM'YE UYARLA

İç Anadolu Bölgesi şu ürünlerde birinci sıradadır:

- Tahıllar: Buğday, arpa, çavdar, yulaf
- Kuru baklagiller: Yeşil mercimek, kuru fasulye, nohut
- Yağlı tohumlar: Aspir
- Patates
- Kuru soğan
- Şekerpancarı

TÜRKİYE MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ HARİTASI

